

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

На правах рукопису

ТКАЧУК ІРИНА ЯРОСЛАВІВНА

УДК: [336.563:061.2] (477)

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

ДИСЕРТАЦІЯ

на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Науковий керівник

Швець Наталія Романівна,

доктор економічних наук, професор

ЧЕРНІВЦІ-2015

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- АдТО** – адміністративно-територіальна одиниця
- АТО** – антитерористична операція
- БКУ** – Бюджетний кодекс України
- ГКУ** – Господарський кодекс України
- ГО** – громадські організації
- ГС**- громадянське суспільство
- ДБУ** – Державний бюджет України
- ЗМІ** – засоби масової інформації
- ЗУ** – закон України
- КУ** – Конституція України
- МБ** – місцеві бюджети
- НБУ** – Національний банк України
- НУО** – неурядові організації
- ОГ** - об'єднання громадян
- ОГС** – організації громадянського суспільства
- ПКУ** – Податковий кодекс України
- СГ** – суб'єкти господарювання
- УНЦПД** – Український незалежний центр політичних досліджень
- ЦКУ** – Цивільний кодекс України
- ЦМА** – Центри місцевої активності при Інституті соціокультурного менеджменту

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	13
1.1. Місце фінансів громадських організацій у фінансовій системі держави	13
1.2. Джерела фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України.....	32
1.3. Взаємодія державного та громадського секторів як основа формування системи фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України.....	46
Висновки до розділу 1.....	61
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ	63
2.1. Аналіз розвитку громадських організацій в Україні.....	63
2.2. Оцінка формування фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України.....	78
2.3. Регіональні особливості фінансового забезпечення громадських організацій в Україні.....	112
Висновки до розділу 2.....	132
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ.....	135
3.1. Вплив основних факторів на стан фінансового забезпечення громадських організацій України.....	135
3.2. Державно-приватне партнерство в контексті фінансового забезпечення громадських організацій України.....	154
3.3. Відсоткова філантропія як інноваційний механізм фінансування громадських організацій України.....	179
Висновки до розділу 3.....	198
ВИСНОВКИ.....	201
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	205
ДОДАТКИ.....	229

ВСТУП

Актуальність теми. ХХІ століття диктує нові виклики для всіх учасників соціально-економічних відносин. Роль держави та підприємницьких структур у процесі надання соціальних послуг поступово зменшується. Дійсність демонструє надшвидкі темпи зміни економічного та соціального середовища, що вимагає від учасників соціально-економічних процесів адаптивності та гнучкості. В таких складних умовах функціонування держава та підприємницькі структури не завжди можуть надавати якісні послуги в окремих сферах. Для комерційних установ вони не є привабливими через низьку прибутковість. Держава ж не в змозі надавати послуги в них через труднощі виявлення реальних потреб населення того чи іншого регіону.

У такій ситуації особлива роль належить громадським організаціям, які на умовах безприбутковості та наближеності до соціального сектору можуть надавати послуги населенню. Очевидно, що якісне надання ними послуг вимагає залучення немалих фінансових ресурсів. Проте бюджет пересічної громадської організації в Україні є вдесятеро меншим за аналогічний показник економічно розвинених країн світу.

Розв'язання зазначеної проблеми вимагає теоретико-методичного та практичного обґрунтування можливостей і реалій фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України, запровадження ефективного механізму альтернативного фінансування їх діяльності, що буде незалежним від влади чи інших донорів.

Окремим аспектам фінансового забезпечення діяльності громадських організацій присвячено праці зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема: Д. Барлета (Barlett D.), Н. Булейн (Bullain N.), А. Круасана (Croissant A.), М. Едвардса (Edwards M.), Дж. Какада (Kakkad J.), Г. Лаут (Laut H.), В. Меркель (Merkel W.), Т. Пафенгольц (Paffenholz T.), Т. Прайв (Prive T.), Дж. Шейд (Schade J.), К. Спарк (Spurk C.), Р. Тофтисової (Toftisova R.),

М. Язіджеї (Yaziji M.) та ін. Зростає інтерес до питань фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України й у вітчизняних науковців, які, однак, в основному досліджували проблеми їх державного фінансування. Серед них варто відзначити праці Л. Абрамова, Т. Азарової, В. Бакальчук, Л. Василенко, С. Зелінського, О. Віннікова, Д. Горелова, Н. Дехтяр, С. Дорошенка, О. Кириленко, І. Ковалевіч, В. Кодацького, Т. Мальованої, О. Марченка, А. Матвійчука, В. Пашенка, О. Пильтяя, Г. Піратовського, О. Позняка, О. Рожка, П. Ситника, Л. Усаченко, А. Фоменка, Н. Швець та ін.

Віддаючи належне науковому доробку вищезгаданих вчених, варто зауважити, що актуальним залишається подальше комплексне дослідження теоретико-методичних основ та системи фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України в національному та регіональному вимірах. Нерозкритим залишається й питання напрямів максимізації фінансового забезпечення діяльності та розвитку громадських організацій України. Теоретична та практична необхідність та значущість розв'язання цих проблем були визначальними при виборі теми дисертаційної роботи, формулюванні її мети та завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри фінансів і кредиту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича в межах комплексного наукового дослідження держбюджетної теми «Фінансове забезпечення економічного зростання в Україні: стан, тенденції та перспективи» (номер державної реєстрації 0111U001286), в межах якого автором проведено дослідження основних теоретико-методичних основ фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України, запропоновано практичні рекомендації щодо збільшення його обсягів.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є узагальнення теоретичних і методичних положень та розроблення

практичних рекомендацій щодо збільшення обсягів фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України для підвищення якості послуг, що ними надаються.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- уточнити поняття «фінанси громадських організацій» та визначити місце фінансів громадських організацій у фінансовій системі держави;
- дослідити та узагальнити наукові підходи до групування джерел фінансового забезпечення громадських організацій;
- визначити характер взаємодії державного та громадського секторів як основи формування системи фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України;
- проаналізувати основні соціально-економічні показники розвитку громадських організацій України;
- провести всебічний аналіз особливостей формування фінансового забезпечення громадських організацій України на загальнонаціональному рівні;
- виявити регіональні особливості фінансового забезпечення громадських організацій в Україні;
- обчислити міру впливу зміни різних факторів на потужність джерел фінансового забезпечення діяльності громадських організацій в Україні;
- обґрунтувати можливість участі громадських організацій у проектах державно-приватного партнерства та визначити їх можливості із залучення фінансових ресурсів у цьому процесі;
- аргументувати необхідність та окреслити національні особливості впровадження механізму відсоткової філантропії як інноваційного методу фінансування громадських організацій України.

Об'єктом дослідження є фінансово-економічні відносини, що виникають в процесі діяльності громадських організацій України.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти фінансового забезпечення діяльності громадських організацій в Україні.

Методи дослідження. При розв'язанні поставлених у дисертаційній роботі завдань використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: абстрактно-логічний метод, зокрема прийоми аналогії та зіставлення, індукції та дедукції, наукової абстракції (для уточнення понятійного апарату з проблеми, що досліджується, та при обґрунтуванні необхідності впровадження відсоткової філантропії в Україні); логічного узагальнення та систематизації (для вдосконалення підходів до групування джерел фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України); економіко-статистичні методи, а саме: графічний, системний, компаративний, групування (для оцінки сучасного стану, структури та тенденцій фінансового забезпечення громадських організацій України в загальнодержавному та регіональному вимірах); кореляційно-регресійний та дисперсний аналіз (при визначенні найбільш вагомих факторів, що впливають на стан та динаміку фінансового забезпечення громадських організацій); метод «що якщо» (диспетчер сценаріїв) (для визначення можливостей здійснення державної політики керування окремими чинниками, які мають вплив на стан та динаміку фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України, з метою його максимізації) та ін.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України, офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби України, інформаційні ресурси глобальної мережі Інтернет.

Методологічною базою дослідження є наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених, періодичні видання, нормативно-довідкова література, міжнародні електронні бази даних.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують

важливе наукове завдання, а саме: поглиблення теоретичних засад та обґрунтування практичних рекомендацій щодо зміцнення фінансового забезпечення громадських організацій. Найбільш вагомими науковими результатами, що характеризують новизну дослідження, які отримані особисто та виносяться на захист, полягають у такому:

уперше:

– розроблено методичку вартісного визначення вигоди від механізму відсоткової філантропії, яка ґрунтується на врахуванні коефіцієнта громадянської активності, і таким чином дозволяє визначити суму додаткових вигод громадських організацій України;

удосконалено:

– тлумачення поняття «фінанси громадських організацій», у якому, на відміну від наявних підходів, головний акцент зроблено на фінансові ресурси та яке визначено як економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів громадських організацій з метою забезпечення виконання ними статутних цілей та підвищення загальної якості соціального середовища;

– класифікацію джерел фінансового забезпечення діяльності громадських організацій, використання якої дозволяє найбільш повно визначити частки прямої та непрямой державної підтримки, місце в загальному фінансуванні по-різному вмотивованих донорів, оцінити доходи, що надходять від господарської діяльності підприємств, установ та організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян, а також дати характеристику фінансової грамотності менеджменту громадських організацій;

– підходи до обґрунтування поліпшення реалізації проектів державно-приватного партнерства в Україні внаслідок участі в ньому громадських організацій, які в свою чергу отримують нові можливості щодо залучення додаткових фінансових ресурсів;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні підходи до встановлення взаємозв'язків державного та громадського секторів України в контексті формування системи фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України;
- методичне забезпечення визначення структури та обсягів надходжень громадських організацій України відповідно до тенденцій передової міжнародної практики, що дозволяє оцінити стан розвитку системи фінансового забезпечення діяльності вітчизняних громадських організацій;
- методичні підходи до дослідження міри впливу на формування надходжень громадських організацій України з усіх джерел зміни показників, що кількісно характеризують їх діяльність, та показників складників ВВП за розподільчим методом;
- наукове обґрунтування необхідності запровадження на законодавчому рівні в Україні методу відсоткової філантропії, який дасть змогу не тільки отримати в розпорядження громадських організацій додаткові фінансові ресурси, але й створити ринкове середовище їх функціонування.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертаційна робота містить науково обґрунтовані висновки та рекомендації, спрямовані на вдосконалення процесу формування та ефективного використання джерел фінансового забезпечення громадських організацій України. Отримані результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності виконавчих органів державної влади, органів Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби України, підприємств різних форм власності, громадських організацій.

Аналітичні висновки та рекомендації, розроблені в результаті дослідження, знайшли застосування в діяльності: Департаменту економіки Чернівецької обласної державної адміністрації – пропозиції щодо налагодження механізму державно-приватного партнерства на регіональному рівні за участі приватного партнера-громадських організацій (довідка № 01/911 від 25 червня 2015 р.); ТОВ «РОМА» - пропозиції щодо відкриття

ендавментів на користь громадських організацій України, які беруть участь у державно-приватному партнерстві в якості приватного партнера (довідка № 1908 від 07 серпня 2015 р.); ЧМГО «Фонд «Буковина інноваційна» - пропозиції щодо класифікації джерел фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України (довідка № 20-09/01 від 20.09.2015р.); ПАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом» - результати дослідження застосовано в ході виконання НДР «Теоретико-методологічні засади становлення української державності та соціальна практика: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми» у розділі «Участь населення у вирішенні соціально-економічних проблем» (довідка № 2271 від 06 листопада 2014 р.). Окремі положення і висновки дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича при проведенні лекційних та семінарських занять з дисциплін «Фінанси» та «Фінанси суб'єктів господарювання» (довідка № 15/14-2844 від 10 серпня 2015р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним дослідженням, в якому автором обґрунтовано теоретико-методичні та практичні засади формування фінансового забезпечення функціонування громадських організацій України з різних джерел задля підвищення якості послуг, що ними надаються, та ефективності їх діяльності. Основні наукові положення та результати дисертаційної роботи, які виносяться автором на захист, одержані самостійно. З опублікованих праць у співавторстві в дисертації використані тільки ті ідеї, які належать здобувачу особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення дисертаційної роботи були апробовані на 16 міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, зокрема: «Сучасна наука ХХІ століття» (м. Київ, 14-16 червня 2012 р.), «Інноваційний розвиток економіки: проблеми та перспективи» (м. Київ, 7-8 грудня 2012 р.), «Соціум. Наука.

Культура» (м. Київ, 24-26 січня 2012 р.), «Фінансовий потенціал суб'єктів господарювання як чинник сталого розвитку ринкової економіки» (м. Харків, 1 лютого 2013 р.), «Економіка і управління: виклики та перспективи» (м. Дніпропетровськ, 4-5 лютого 2013 р.), «Ринкова природа інституційних трансформацій сучасних економічних систем» (м. Чернівці, 18-20 квітня 2013 р.), «Фінансова безпека України: проблеми та пріоритети забезпечення» (м. Івано-Франківськ, 16-18 травня 2013 р.), «Управління персоналом у системі менеджменту організацій: тенденції та перспективи розвитку» (м. Львів - смт. Славське, 10-12 жовтня 2013 р.), «Фінансування інноваційного розвитку України: стан, проблеми та перспективи» (м. Київ, 7 листопада 2013 р.), «Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади» (м. Полтава, 27 листопада 2013 р.), International Conference «CIS: History, Today, Prospects» (Sheffield, UK, December, 30, 2013), «Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні» (м. Полтава, 10 квітня 2014 р.), «Детермінанти сучасного розвитку соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності» (м. Чернівці, 24-26 квітня 2014 р.), «Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України» (м. Київ, 14 жовтня 2014 р.), «Становлення і розвиток української державності» (м. Київ, 6 листопада 2014 р.), "Актуальні проблеми функціонування господарської системи України" (м. Львів, 15-16 травня 2015 р.).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 30 наукових праць загальним обсягом 9,67 друк. арк., з них 11 статей у вітчизняних фахових виданнях (5,85 друк.арк.), 8 статей у наукових виданнях, що входять до наукометричних баз даних, та в іноземних фахових виданнях (4,1 друк.арк.), 16 – у матеріалах науково-практичних конференцій (2,93 друк.арк.). Загальний обсяг опублікованих наукових публікацій, які належать особисто автору, – 9,39 друк. арк., в тому числі у фахових наукових виданнях – 6,46 друк. арк. Опубліковані наукові праці відображають основний зміст дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертаційну роботу викладено на 280 сторінках друкованого тексту, з них 204 основного тексту. Дисертаційна робота містить 43 рисунки, 33 таблиці, список використаних джерел, що налічує 203 позиції на 24 сторінках, та 19 додатків на 51 сторінці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1. Місце фінансів громадських організацій у фінансовій системі держави

Дослідження фінансового забезпечення діяльності громадських організацій (ГО) є унікальним та відрізняється від аналогічних досліджень інших суб'єктів ринкових відносин, що пов'язано перш за все із самою їх сутністю, адже навіть мета їх функціонування, на відміну від інших суб'єктів, не лежить у площині отримання прибутку, а в загальному спрямована на підвищення рівня добробуту населення та якості соціального оточення (адже вони в першу чергу є інститутами громадянського суспільства (ГС)). В той же час ГО беруть активну участь у процесі перерозподілу фінансових ресурсів у державі, в межах якого всіляко з нею співпрацюють. Все це має безпосередній вплив на формування джерел фінансового забезпечення ГО, переважання одних над іншими. Тому при проведенні комплексних досліджень фінансового забезпечення ГО варто:

- розкрити сутність ГО та їх значення у соціально-економічному розвитку держави та визначити місце фінансів ГО у фінансовій системі держави, адже від нього значною мірою залежить та роль, яка відводиться ГО у фінансовій науці та практиці;
- дослідити джерела, з яких ГО можуть отримувати фінансові надходження, здійснити аналіз підходів до їх класифікації;
- охарактеризувати моделі взаємодії державного та громадського секторів, апробовані в світі, та визначити, яка з них найбільш оптимальна для України.

ГО України, відповідно до специфіки вітчизняного законодавства, мають обмежену можливість у зароблянні власних доходів, внаслідок чого

більша частка надходжень до їх бюджетів формується за рахунок коштів інших суб'єктів: держави, юридичних, а також фізичних осіб (як резидентів, так і нерезидентів). Таким чином значна частка фінансових ресурсів держави перерозподіляється через ГО. Тому для нашого дослідження є дуже важливим визначення місця, яке посідають фінанси ГО у фінансовій системі держави, оскільки саме від нього залежатиме їх вагомість та визнання на всіх рівнях державної влади, а у випадку ще й посилення наукових досліджень їх суті та значущості можна досягти більшого рівня фінансування (через зростання довіри до них), що, як наслідок, дозволить посилити ефективність їх діяльності та підвищити якість пропонованих послуг. Важливо у цьому ж контексті дослідити і характер взаємодії між державним і громадським секторами, адже він, будучи обумовленим рівнем інституалізації та незалежності інститутів ГС, також значно впливає на вибір моделі їх фінансування (цих інститутів) та на формування державної політики у сфері сприяння їх розвитку.

Дослідженню фінансів ГО приділялось чимало уваги вітчизняними науковцями та практиками, які їх, однак, здійснювали в основному в рамках вивчення державних фінансів. Такі дослідження проводили Л. Абрамов [1], Т. Азарова [3], Н. Бак [5], Л. Василенко [13], Н. Дехтяр [36], О. Кириленко [47;51], І. Ковалевіч [52], В. Коваленко [53], В. Кодацький [54], М. Менджул [67], С. Огородник [115], В. Опарін [74], О. Романенко [115], В. Федосов [145], О. Юлдашев [53], С. Юрій [145]. Проте все ж актуальним залишається окреме дослідження фінансів ГО та їх місця у фінансовій системі державі, зважаючи на роль ГО та їх потенціал у суспільстві.

Однак перш ніж переходити до визначення місця фінансів ГО у фінансовій системі держави, варто визначити, які саме неурядові організації (НУО) об'єднуються під назвою ГО, які їх особливості, функції, завдання, яким чином їх можна класифікувати. Ці сутнісні характеристики дадуть можливість визначити місце, яке відводиться у фінансовій системі держави фінансам ГО.

Необхідність діяльності організацій громадянського суспільства (ОГС) як для населення, так і для підприємницьких структур та держави є давно глибоко усвідомлена розвиненими державами світу. Проте, якщо у першому випадку це очевидно: саме на задоволення потреб населення в основному спрямована діяльність цих організацій, то в другому випадку таке твердження вимагає певного пояснення.

Як писав Мілтон Фрідмен у праці «Капіталізм і свобода», користь від боротьби з бідністю для конкретної особи є однаковою, незалежно від того, хто платить за боротьбу з цією бідністю: ця особа чи хто-небудь інший [150, с. 301]. Така ж логіка і з послугами, що надаються НУО. Вони створюють зовнішній ефект, тобто користь від них потрібна всім. Цим пояснюється необхідність діяльності ОГС для бізнесу: для компанії насамперед важливим є вижити за умов жорсткої конкуренції та заробити при цьому прибуток, але подальший успіх буде залежати безпосередньо від умов того суспільного середовища, в якому компанія здійснює свою діяльність, адже якість соціального оточення є не менш важливим фактором тривалого успіху, ніж економічні умови [53, с.108].

Для держави діяльність НУО є важливою тому, що, як зазначає О. Кириленко, бюджетна форма відповідальності держави не відповідає тим потребам у суспільних благах, які могли б забезпечити належний рівень відтворення людського потенціалу [48, с. 43]. В той же час, на думку О. Рожка, непрозорість державних фінансів, неповне розкриття інформації про стан державного сектору призводять до прихованих дисбалансів та проблемного бюджету, що свідчить про ризик невиконання державою своїх соціальних зобов'язань і гальмування економічного розвитку [111, с. 344]. Неурядові ж організації на основі наближеності до споживачів своїх послуг здатні виявити реальні потреби всього населення та окремого індивіда того чи іншого регіону. В цьому контексті важливо визначити, які саме потреби притаманні окремому індивіду та суспільству загалом. Аналіз найвідоміших з наявних підходів до класифікації потреб індивіда, а саме теорій Маслоу

(фізіологічні, безпеки, соціальні, поваги, самовираження) [63] та Альдерфера (потреби існування, зв'язку, саморозвитку) [164], які лежать в основі більшості подальших досліджень цієї проблеми, дозволяє зробити висновок про визнання в наукових колах того, що базовий рівень потреб індивіда займають проблеми фізичного виживання, які в міру задоволення прозводять до виникнення потреб іншого характеру, а саме потреб, пов'язаних із зв'язком з іншими індивідами та віднайденням власного місця в соціумі.

Що ж стосується потреб суспільства, то вони визначаються необхідністю забезпечення його неперервного функціонування і розвитку. До суспільних належать потреби виробничі, державного управління, оборони, охорони довкілля, забезпечення конституційних гарантій членам суспільства тощо [55, с.16].

Особливе місце у системі ОГС посідають ГО: з одного боку як найчисленніший її елемент, а з іншого – як той, який через різноаспектність спрямування діяльності найбільш повно репрезентує потреби конкретного індивіда та суспільства в цілому.

Варто зазначити, що за широкого висвітлення в різних джерелах змісту ГО, на сьогодні не існує єдиного загальноприйнятого визначення: науковці трактують його по-різному, виходячи з тих рис, які акцентують у своїх дослідженнях.

Так, наприклад, О. Кириленко визначає їх як «добровільні об'єднання громадян за професіями, інтересами, захопленнями» [51], підкреслюючи таким чином спосіб утворення таких організацій та зазначаючи, що особливостями функціонування таких організацій є відсутність комерційної діяльності та державного фінансування. Проте, як відомо, у всьому світі ГО можуть активно фінансуватися за рахунок коштів державних бюджетів. В Україні, зокрема, відповідно до статті 23 ЗУ «Про громадські об'єднання», ГО «мають право на фінансову підтримку за рахунок коштів державного бюджету України (ДБУ), місцевих бюджетів (МБ)» [89]. О. Романенко та С. Огородник характеризують ГО як такі, що створюються для задоволення

та захисту соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів громадян, підкреслюючи і мету створення [115]. С. Юрій та В. Федосов дають таке визначення ГО: «формування, що об'єднують громадян на основі єдності інтересів та уподобань для спільної реалізації своїх прав і свобод» [145, с. 37], акцентуючи увагу як на способі, так і на меті створення. Міжнародний технічний словник «Whatis» та спеціальні веб-сайти, присвячені проблемам дослідження ГО у різних країнах, підкреслюють відокремленість таких організацій від діяльності уряду (держави), визначаючи їх відповідно як «засновані на об'єднанні громадян асоціації, що діють незалежно від уряду, як правило, для постачання ресурсів (надання послуг громадянам) або для досягнення певних соціальних чи політичних цілей» [69] та «утворені в основному на законних підставах організації, що управляються юридичними особами та діють незалежно від будь-якого уряду» [183]. Одним з найбільш широко використовуваним є визначення, дане Оперативною директивою Світового банку 14.70, відповідно до якої, ГО – це «приватні організації, які провадять свою діяльність задля полегшення страждань, захисту інтересів бідних верств населення, захисту навколишнього середовища, забезпечення основних соціальних послуг або задля розвитку громади» [201].

В Україні, на відміну від практики більшості країн світу, поширеним є таке бачення сутності ГО, яке визначає їх як організації, що «утворюються для задоволення власних потреб або амбіцій засновників, або ж навіть для обдурювання держави й ухилення від сплати податків» [165; 38, с.9]. Таке сприйняття ГО спричинене особливостями українських реалій, які характеризуються важким економічним становищем населення та складністю ведення легального бізнесу, які часто призводили до використання ОГС для прикриття нелегального бізнесу, просування кар'єрними шаблонами тощо. Однак таке сприйняття не розкриває сутності ГО, спотворює та ускладнює їх діяльність.

У вітчизняній науковій практиці також часто використовується визначення, що дається ЗУ «Про громадські об'єднання», а саме: п.3 статті 1 зазначає, що ГО являється «громадським об'єднанням, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи», при чому в п. 1 цієї ж статті визначено, що «громадське об'єднання - це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів» [89, ст. 1]. Очевидно, що таке визначення робить акцент на засновниках ГО та меті їх діяльності, однак вважаємо за необхідне конкретизувати в Законі, чи можуть засновниками ГО бути юридичні особи, чи вони обмежені в такій можливості, оскільки, як бачимо, в Законі не заперечена така можливість для юридичних осіб, а лише вказано, що обов'язково серед засновників повинні бути фізичні особи. Таким чином, чинна редакція ЗУ «Про громадські об'єднання» не дає відповіді на питання про засновників ГО.

Зауважимо, що жодне із зазначених визначень не розкриває в повному обсязі сутності ГО. На наш погляд, найбільш повно його можна сформулювати таким чином: ГО – це неприбуткові організації, утворені шляхом добровільного об'єднання громадян на основі спільних інтересів, що функціонують на законних підставах та незалежно від держави задля захисту прав і свобод людини, що передбачає задоволення її індивідуальних та суспільних потреб.

Правову основу діяльності ГО України складають Конституція України (КУ) [58, ст.36], Цивільний кодекс України (ЦКУ) [154, ст. 314], ЗУ «Про громадські об'єднання» [89], Бюджетний кодекс України (БКУ) [11], Господарський кодекс України (ГКУ) [22, ст. 112], Податковий кодекс України (ПКУ) [82], а також велика кількість спеціальних законів, які регламентують діяльність окремих видів ГО.

Усім неприбутковим організаціям притаманний ряд ознак, які характерні і для ГО. До таких ознак науковці відносять [36, с.39]:

а) організаційну єдність, яка виражається у визначенні мети, окресленні завдань організації, формуванні її чіткої внутрішньої структури та закріплюється у статуті організації;

б) майнову відокремленість, що означає розділення майна некомерційної організації та майна засновників, учасників чи інших суб'єктів правовідносин;

в) самостійну відповідальність, що полягає у визнанні організацією власних зобов'язань і можливості відповідати за ними належним їй майном;

г) участь у цивільному обізі від свого імені, можливість набувати та здійснювати цивільні права й виконувати цивільні обов'язки, а також бути позивачем і відповідачем у суді.

Необхідно зауважити, що ці ознаки притаманні й суб'єктам господарювання у традиційному розумінні, тобто підприємствам, установам та організаціям, основною метою діяльності яких є отримання прибутку. Таким чином, ці ознаки можна вважати певним об'єднувачим компонентом для них та ГО.

Значення ГО для суспільства розкривається через функції, які вони виконують. Існує багато підходів до їх класифікації. Одним з перших значення існування добровільних громадських об'єднань для суспільства розкрив французький дослідник ГС А. де Токвіль [47, с. 255-256]. Він виділив дві основні функції громадських організацій, а саме:

1) семіотична функція – означає інтелектуальний розвиток та ушляхетнення людських почуттів окремих індивідів шляхом створення належних умов для вільного міжособистісного спілкування членів ГО;

2) зіставлення влади, уряду і держави зі свободою окремої особистості через групи спільного інтересу чи через громадську активність, метою якої є спільне громадське благо.

Можна констатувати, що такий підхід до визначення функцій, які виконують ГО, не лише досі залишається актуальним, але й підносить економічний складник на новий рівень. Так, в сучасному глобалізованому

світі інтелектуальний розвиток важливою своєю частиною передбачає розвиток індивіда в економічній сфері, адже економічна та фінансова грамотність займають чільне місце в його житті. Перш за все це стосується тих, хто зайнятий у виробництві, адже від особистісної фінансової та економічної грамотності зайнятих у зазначеній сфері значно залежить специфіка формування та первинного розподілу фінансових ресурсів в економіці. Не меншою мірою це стосується і зайнятих у невиробничому секторі, в тому числі й зайнятих в діяльності ГО. Функція ж зіставлення влади, уряду і держави зі свободою окремої особистості перекликається із ознаками ГС, які притаманні економіці та були розглянуті раніше (рівноправність і захищеність усіх форм власності; свобода і добровільність праці на основі вільного вибору форм та видів трудової діяльності; економічна свобода громадян та їхніх об'єднань, інших суб'єктів економічних відносин у виборі форм і здійсненні підприємницької діяльності).

У колишньому Радянському Союзі визнавали існування двох функцій ГО. Ці функції законодавчо були закріплені на рівні конституції СРСР. Такими функціями були: 1) участь у вирішенні державних і громадських справ; 2) безпосереднє задоволення індивідуальних, особистих інтересів і потреб членів організації і деяких їх прав [56]. Проте, зважаючи на декларативний статус існування самого ГС у СРСР, та роль держави у вирішенні проблем на всіх рівнях життя суспільства, говорити про дієвість функцій, які виконували ГО, а тим більше про реальний економічний складник в них, не можна.

З розвитком науки та методів дослідження збільшилась і кількість функцій ГО, які виділяються вченими. Більшість дослідників сходяться на думці, що ГО виконують чотири основні функції, які можна об'єднати у дві групи [37; 162]:

- 1) ті, що спрямовані на вдосконалення системи влади в державі;
- 2) ті, що спрямовані на задоволення інтересів членів організацій.

В межах кожної з груп виділяють по дві функції. Так, до першої групи належать опозиційна (обмеження надмірної централізації державної влади шляхом реагування на рішення державних органів влади, апеляції до громадської думки, створення альтернативних пропозицій тощо) та творча функції (розробка різноманітних програм та урізноманітнення послуг, що надаються ГО), до другої групи – захисна (захист інтересів учасників від державних структур шляхом встановлення вимог, формування заяв, виявлення законодавчої ініціативи, надання безпосередньої матеріальної та психологічної допомоги, а також таких радикальних методів як акти громадської непокори, мітинги, страйки, голодування, протести, пікетування тощо) і допоміжна (сприяння у вирішенні особистих проблем членів через владні структури) функції.

На нашу думку, як й у випадку з функціями, які виділяв А. де Токвіль, в межах кожної з чотирьох вищезгаданих функцій ГО можна виділити економічний складник. Так, економічний складник опозиційної функції ГО буде виявлятися, наприклад, в участі ГО у бюджетному процесі (яка практикується у багатьох економічно розвинених державах світу), в економічних форумах, конференціях, з'їздах за участі державних представників тощо, творчої функції – в участі ГО в спільних громадських радах, наприклад, при створенні стратегій соціально-економічного розвитку держави та окремих регіонів (широко використовувалось у процесі формування Стратегії розвитку 2020 в Україні). Економічний складник другої групи функцій, а саме тих, що спрямовані на задоволення інтересів членів організацій, виявляється сам по собі, адже захист інтересів та допомога у вирішенні особистих проблем сьогодні здебільшого пов'язані з наявністю певних соціально-економічних проблем у членів ГО та їх вирішенням.

Варто зазначити, що існують й інші підходи до визначення функцій, виконуваних ГО. Так, деякі вчені додатково до перелічених додають ще виховну, кадрову, інтеграційну, комунікативну, контрольну, правозахисну,

соціального контролю, організаційну, економічну, фінансову, матеріально-технічну, інформаційну, нормотворчу тощо [179; 192; 77, с. 26]. Однак прийнято вважати, що ці функції не є самостійними, а похідними від основних і їх виділення не є необхідним. Можемо лиш частково погодитись з таким підходом, оскільки, відповідно до проведеного вище стислого аналізу функцій ГО, сьогодні фінансова та економічні функції є чи не найголовнішими з тих, що є властивими для ГО. Саме тому, на нашу думку, їх варто виділяти не окремими функціями, а окремим блоком, який разом із соціальним елементом слугує соціально-економічною базою для решти функцій ГО.

Таким чином, вважаємо, що схематично функції, які виконують ГО України, доцільно представити так:

Рис. 1.1. Функції, які виконують ГО та їх соціально-економічна база*
*Джерело: складено автором самостійно

Кожна ГО ставить перед собою низку завдань, на вирішення яких і спрямована їх діяльність. Перелік таких завдань закріплюється у Статуті організацій і залежить від специфіки діяльності кожної з них. Однак, виходячи з вищенаведених визначень сутності ГО та їх функцій, можна сформуванати групи завдань, які стоять перед ГО. Таким чином, на нашу думку, ГО покликані виконувати такі завдання:

- реалізація прав і свобод громадян [145, с. 59; 89];

- задоволення і захист спільних інтересів громадян [115; 145; 75; 89];
- постачання ресурсів, надання послуг громадянам [69; 75];
- полегшення страждань бідних верств населення [75];
- досягнення соціальних чи політичних цілей [69];
- захист навколишнього середовища [75];
- розвиток громади [75].

Вважаємо, що таке групування завдань ГО найбільш повно пов'язане із їх функціями, зображеними на рис. 1.1. і підкреслює економічний складник їх діяльності.

Схематично взаємозв'язок функцій та завдань ГО відобразимо на рис. 1.2.:

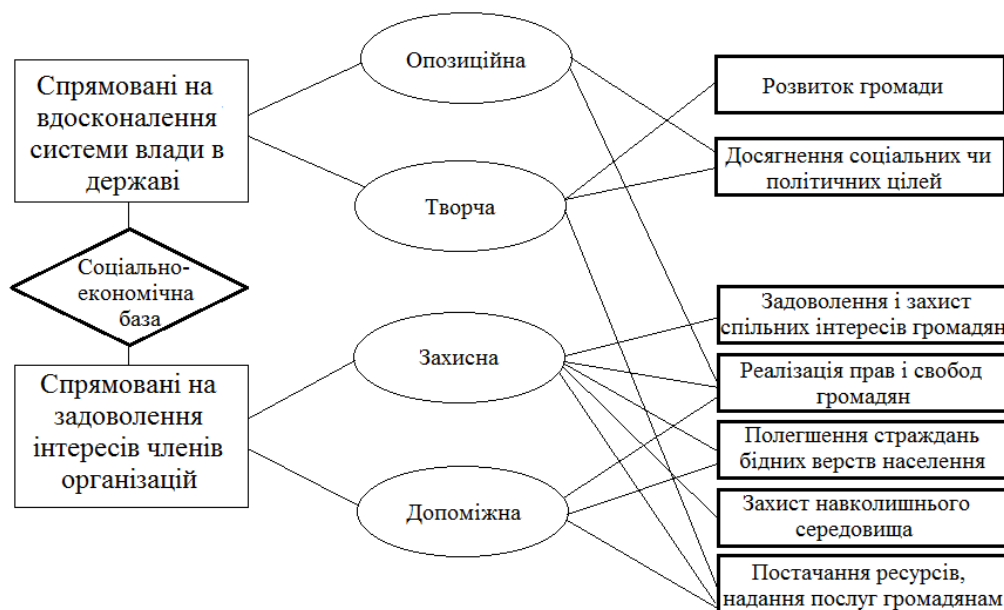

Рис. 1.2 Взаємозв'язок функцій, які покладено на ГО та їх завдань*
*Джерело: складено автором самостійно

Багатьма науковцями просувається думка, що реалізація завдань ГО відбувається на основі принципів неприбуткової діяльності (яка лежить в основі діяльності всіх ОГС, в тому числі й ГО). До таких принципів відносять: господарську і юридичну відособленість, самоокупність та фінансову відповідальність [36, с. 142]. Важливо зазначити, що саме ці принципи суттєво відрізняють НУО від суб'єктів господарювання, в основу діяльності яких покладено зовсім інші принципи [22, ст.6].

ГО є найбільш численним учасником ГС. І хоча їх об'єднують загальна мета, завдання, принципи та функції діяльності, все ж між ними є суттєві відмінності, які дозволяють класифікувати їх на певні види.

Існує чимало ознак, за якими можна класифікувати ГО. Так, найчастіше трапляються такі з них: порядок здійснення реєстрації; організаційна структура; характер членства; суб'єкт діяльності; статус та територія дії; правовий статус; організаційно-правова форма; внутрішня побудова; спосіб обліку членів; межі діяльності; вид послуг, що надаються, та багато інших [167; 202]. Наявність такої значної кількості класифікаційних ознак зумовлена існуванням різних підходів науковців до вирішення даної проблеми. Так, існує підхід, який поділяє ГО на ті, вигода від діяльності яких спрямована безпосередньо на членів цих організацій, та на ті, вигода від діяльності яких спрямована не лиш на членів таких організацій, але й на інших осіб [203]. Такий підхід є досить корисним, оскільки може вказувати не лише на мету створення, суть діяльності ГО, але і на мотивацію, якою керуються її члени: чи це задоволення особистісних, чи інших інтересів.

Цікавим є підхід, розроблений правниками [67, с. 186], який поділяє ГО за такими ознаками як: суб'єктний склад (вік, професія, стать тощо); сфера діяльності (правозахисні, освітні, культурні, творчі, спортивні, екологічні, творчі тощо); територія діяльності (місцеві, регіональні, всеукраїнські, міжнародні); спосіб обліку членів (з фіксованим членством та без фіксованого членства); мета створення (суспільно корисні, приватно корисні); кількість членів (масові, звичайні).

Політологи, крім названих класифікаційних ознак, виділяють ще такі: правовий статус (формальні, неформальні); легітимність (легальні, нелегальні); структурна організація (масові ГО, громадські органи, громадські рухи) [14; 84].

Як бачимо, підходи до класифікації ГО, які здійснені зарубіжними вченими, є вузькоспрямованими, тобто орієнтованими на певну сферу дослідження, в той час як українські дослідники намагаються всебічно

розглядати існування ГО. Однак підхід, запропонований українськими науковцями, на нашу думку, є занадто обширними: з одного боку, з його допомогою можна всебічно і повно досліджувати діяльність ГО, однак, з іншого – при такій величезній кількості класифікаційних ознак можна втратити суть наукового пошуку. Саме тому такі підходи не є доречними для нашого дослідження фінансового забезпечення ГО України.

На практиці в Україні всі ГО класифікують відповідно до спрямування та видів діяльності, виділяючи такі їх види: ГО національних та дружніх зв'язків; жіночі, молодіжні, дитячі організації; об'єднання ветеранів та інвалідів; громадські об'єднання професійного спрямування; об'єднання охорони природи; об'єднання охорони пам'яток історії та культури; оздоровчі та фізкультурно-спортивні об'єднання; об'єднання із захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС; науково-технічні товариства, творчі, освітні, культурно-виховні об'єднання; громадські рухи; інші ГО [33].

Вважаємо за доцільне в подальшому науковому дослідженні дотримуватись поданої класифікації, оскільки, будучи використовуваною статистичними органами, вона дає можливість застосовувати реальні практичні дані про стан і розвиток мережі ГО України.

Для подальшого дослідження ролі ГО необхідно визначити поняття фінансів ГО та місце, яке вони займають у фінансовій системі країни.

В Україні теоретичним основам фінансів ГО, на нашу думку, не приділялося достатньо уваги. Так, попри досить численні згадки у науковій літературі поняття «фінанси ГО», його визначення подається дуже рідко, а доречність для нашого дослідження є спірною. Так В. Кодацький, К. Шарлай визначають фінанси ГО як певні економічні відносини, які виникають під час руху їх грошових коштів [54, с. 130]. Вважаємо, що такий підхід до трактування поняття фінансів ГО є неповним, оскільки він розглядає лиш ту частину фінансових ресурсів ГО, які мають форму готівкових коштів, ігноруючи їх інші види, а також не включає ті економічні відносини, які

виникають у процесі формування цих фінансових ресурсів. На нашу думку, поняття фінансових ресурсів для фінансів ГО відіграє надважливе значення.

Незважаючи на велику кількість підходів до визначення поняття фінансових ресурсів, у більшості з них важливе місце відіграє рух грошових коштів. Так, наприклад, С. Юрій та В. Федосов, виділяють специфічну ознаку фінансів : фінансові відносини завжди пов'язані з формуванням фінансових ресурсів, утворенням і використанням грошових фондів цільового призначення, і, таким чином визначають фінансові ресурси як грошові фонди, що створюються в процесі розподілу та використання ВВП за певний проміжок часу [145, с.19]. Н. Бак вбачає у фінансових ресурсах цільові грошові кошти (фонди), які утворюються в результаті розподілу й перерозподілу ВВП з метою задоволення потреб економічних суб'єктів [5, с.18]. С. Мочерний, зазначає, що фінансові ресурси – це грошові фонди, створені в процесі розподілу, перерозподілу та використання валового внутрішнього продукту країни [42, с.821].

Важливою є і практична роль ГО у формуванні та перерозподілі ресурсів держави, їх внесок у розвиток національних економік. У економічно розвинених країнах світу спостерігається значний економічний ефект від діяльності інститутів громадянського суспільства. Так, в аналітичній доповіді «Про стан розвитку ГС України», підготованій Національним інститутом стратегічних досліджень, було зазначено такі аналітичні дані, що характеризують внесок інститутів ГС у розвиток світової економіки [104]:

- НУО створюють в середньому від 3 до 9 % ВВП розвинених країн (наприклад, 5 % у Бельгії та 7,9 % у Канаді);
- у громадському секторі країн ЄС працевлаштовано від 4,4 % до 14 % працездатного населення або принаймні п'ять осіб із кожних ста;
- у громадському секторі країн Європейського Союзу працює в 10 разів більше людей, ніж у легкій промисловості, та в 5 разів більше, ніж у харчовій промисловості;

- у країнах Центрально-Східної Європи ГО залучають утричі більше внутрішніх та зовнішніх інвестицій у соціальну сферу, ніж державні та комунальні установи соціального спрямування;
- внесок НУО у ВВП країн ЄС зростає вдвічі швидше, ніж внесок легкої промисловості;
- ГС у сукупності – це сьома економіка світу за ВВП (1,3 трлн. умовних одиниць, що дорівнює ВВП Франції або Великої Британії);
- ГС створило у світі понад 25 млн. оплачуваних робочих місць (найбільша транснаціональна корпорація створює 3,5 млн. робочих місць);
- 60 % представників ГС (включно із волонтерами) зайняті у наданні послуг, із них 40 % зосереджені на соціальних, медичних та освітніх послугах.

Вважаємо, що виходячи із сутності ГО та їх внеску у розвиток національних економік, визначення категорії фінансів ГО можна сформулювати наступним чином: фінанси ГО – це економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів громадських організацій з метою забезпечення виконання ними статутних цілей та підвищення загальної якості соціального середовища. В межах соціального середовища можна виділити макро- (матеріальне, культурне, політичне середовища) та мікрорівень (конкретні умови життя особистості).

Отож, на нашу думку, відповідно до розглянутих ознак, притаманних ГО, частини функцій, які вони виконують, завдань покладених на них, а також процедури реєстрації ГО (яка багато в чому збігається з аналогічною процедурою для суб'єктів господарювання), а також місця, яке ГО посідають у процесі форсування та розподілу фінансових ресурсів держави, фінанси ГО варто відносити до сфери фінансів суб'єктів господарювання (СГ). Проте, як й у випадку із визначенням поняття «ГО» та виділенням функцій, які вони виконують, не існує єдиного підходу до трактування їх місця у фінансовій системі держави.

Так, частина дослідників взагалі не надають їм жодного значення та не виокремлюють їх в системі фінансів. Наприклад, В. Опарін зазначає, що сфера фінансів СГ не поділяється на окремі ланки, оскільки особливості, пов'язані з формою власності та галузевою специфікою є настільки несуттєвими, що вони можуть впливати на організацію фінансових відносин, але не змінюють їх сутності [69, с. 25]. Такий підхід не може забезпечити повноцінного дослідження ролі ГО та їх впливу на економіку, адже він ставить їх на один щабель із іншими СГ, які, на відміну від останніх, створюються задля досягнення абсолютно іншої мети.

На нашу думку, доцільніше використовувати підхід, який розрізняє в межах фінансів СГ фінанси комерційних підприємств та організацій всіх форм власності та фінанси некомерційних установ та організацій. Прихильниками такого підходу, зокрема, є С. Юрій, В. Федосов, О. Кириленко, О. Романенко, С. Огородник, Н. Бак та інші. Так, наприклад, С. Юрій та В. Федосов в межах фінансової системи України сферу фінансів СГ виділяють окремо ланку фінансів некомерційних установ і організацій, до яких відносять і добровільні громадські об'єднання (ГО, політичні партії та благодійні фонди) [145, с.33-37]; О. Кириленко, як і попередні дослідники, виділяє сферу фінансів СГ, до якої відносить ланку фінансів некомерційних організацій і установ, проте вона зауважує, що особливе місце у цій структурі займають фінанси ГО та благодійних фондів (тим самим залишаючи поза увагою політичні партії) [51]; О. Романенко та С. Огородник дотримуються схожої думки, виокремлюючи ланку фінансів некомерційних організацій і установ, проте в її межах виділяють некомерційні громадські об'єднання, до яких відносять ГО та політичні партії [115]; Н. Бак, виокремлюючи в межах фінансів СГ фінанси неприбуткових установ і організацій, не деталізує, які саме організації до неї належать [5, с. 23].

Виходячи з визначення сутності фінансів громадських організацій, а також із особливостей створення та функціонування громадських організацій, вважаємо, що фінанси громадських організацій посідають

важливе місце у фінансовій системі держави, оскільки беруть активну участь у перерозподілі фінансових ресурсів, що знаходяться в розпорядженні всіх суб'єктів економічного кругообігу і входять до складу фінансів добровільних громадських об'єднань (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Фінанси ГО у системі фінансів суб'єктів господарювання*

*Джерело: складено автором самостійно

Роль ГО у світі є настільки значущою, що у більшості економічно розвинутих держав світу важливі суспільно-економічні рішення не приймаються без погодження за їх посередництва із громадськістю. Так, наприклад, у Німеччині громадські інститути здійснюють потужний контроль за використанням бюджетних коштів, а за результатами перевірок контрольних органів проводиться регулярне інформування населення [12].

Агентство Республіки Казахстан з регулювання і нагляду за фінансовим ринком та фінансовими організаціями, що виконує функції і володіє повноваженнями Національного банку не приймає жодних важливих рішень, які стосуються регулювання фінансового ринку, якщо не пройдена процедура обговорення з ГО, до складу яких входять представники всіх учасників фінансового ринку, – з Асоціацією фінансистів і Радою емітентів Казахстану [66, с. 23-25]. У США на всіх рівнях територіальної влади існують громадські ради та спеціалізовані комісії, які функціонують на

добровільних засадах, проте рішення, які ними приймаються є обов'язковими для розгляду відповідними місцевими радами [52].

Результатом такої активної участі ГО у соціально-економічному житті є те, що їх діяльність широко підтримується соціумом та державою, що відображається в активності залучення населення до їх діяльності та високому рівні їх фінансового забезпечення. Проте в Україні ситуація є дещо відмінною: наприклад, відповідно до офіційної статистики, членами ГО на 31.12.2012 р. було більше ніж 36 млн. осіб, в той час як, відповідно до дослідження українського незалежного центру політичних досліджень, довіряють ГО лишень 28% населення (тобто менше 13 млн. осіб) [34], а загальне фінансування в 2012 р. склало 3694,6 млн. грн., тобто всього 23,17 тис. грн. в розрахунку на одну ГО серед тих, що здійснювали активну діяльність та прозвітували про неї та діяльність підпорядкованих їм місцевих осередків органам статистики [31] (у економічно розвинених країнах світу цей показник еквівалентний 560-670 тис. грн. [40]). Тобто при високому рівні залучення населення до діяльності ГО довіра до них та рівень фінансового забезпечення далеко не найкращі.

Найчастіше суспільне сприйняття має логічне пояснення. Не є винятком і низький рівень довіри соціуму до ГО. Причина низького рівня довіри населення до діяльності ГО пов'язана із ефективністю їх діяльності та невиконанням прямих завдань, які на них покладені. Так, у період 2010-2014рр. найбільша частка фінансових ресурсів ГО спрямовувалась на оплату праці працівників – в середньому 25,39% за період. Частка ж коштів, що спрямовувалась на благодійну діяльність, складала дещо менше – 22,84% за період, а на соціальну допомогу зовсім незначну частку коштів – всього 2,92% за період (табл. 1.1).

Не можна не відзначити, що використання фінансових ресурсів ГО в досліджуваному періоді коливалося в межах від 84,4% до 92%. Таким чином ГО мали невикористані резерви коштів у розмірі від 8% до 15,6% усіх

наявних ресурсів, які можна було спрямувати безпосередньо на задоволення потреб населення та виконання статутних цілей.

Таблиця 1.1

Аналіз окремих напрямів використання грошових коштів ГО України за період 2010-2014 рр., млн. грн., %*

Напрямок	2010	Частка, %	2011	Частка, %	2012	Частка, %	2013	Частка, %	2014	Частка, %
Оплата праці	649,65	25,54	757,27	25,15	867,2	25,94	880,94	27,11	803,56	23,21
Соціальна допомога	85,76	3,37	102,47	3,4	116,36	3,48	53,81	1,66	93,63	2,71
Благодійна діяльність	593,35	23,32	695,85	23,11	699,53	20,92	653,89	20,12	924,97	26,72
Всього	2544,05	100	3011,23	100	3343,5	100	3250,07	100	3461,4	100
використання коштів, %	92	-	89,3	-	90,5	-	86,6	-	84,4	-

*Джерело: складено автором на основі [29-33]

Можна зробити висновок, що низький рівень довіри суспільства до українських ГО пояснюється обмеженістю їх діяльності, яка своєю чергою прямо пов'язана із недостатністю фінансових ресурсів у їх розпорядженні.

На необхідність збільшення фінансування ГО звертають увагу практично всі науковці, які їх вивчали. Так, наприклад, Л. Василенко та С. Зелінський стверджують, що діяльність будь-якої організації, її перспективи та можливість впливу на ситуацію у суспільстві зумовлені складною і суперечливою взаємодією багатьох чинників, серед яких найважливішим є фінансове забезпечення їх діяльності, адже саме від наявності фінансових і матеріальних ресурсів, а також від ефективності їх використання визначально мірою залежать змістові характеристики діяльності ГО [13, с. 33]. Т. Азарова та Л. Абрамов зазначають, що життєдіяльність будь-якої організації (йдеться саме про діяльність ГО) неможлива без ресурсного забезпечення [1; 3]. Н. Дехтяр, О. Люта та Н. Пігуль, досліджуючи специфіку реалізації фінансового механізму неприбуткових організацій, роблять висновок, що для їх ефективного функціонування необхідна реалізація такого фінансового механізму, який

дозволить в повному обсязі мобілізувати фінансові ресурси та їх раціонально використовувати [36, с. 59]. Погоджуючись із вищезгаданими науковцями, підсумуємо, що фінансове забезпечення є тим фактором, від наявності чи відсутності якого, на нашу думку, найбільше залежить ефективність діяльності ГО та досягнення ними цілей, зафіксованих у статуті. Варто зазначити, що на необхідності залучення фінансових ресурсів ГО акцентують увагу не лише науковці, але й представники влади, тобто в даному випадку спостерігається єдність інтересів представників самих ГО, науковців та влади.

Підводячи підсумки, визначимо, що ГО – це неприбуткові організації, утворені шляхом добровільного об'єднання громадян на основі спільних інтересів, що функціонують на законних підставах та незалежно від держави задля захисту прав і свобод людини, що передбачає задоволення її індивідуальних та суспільних потреб. Оскільки діяльність ГО супроводжується формуванням та використанням фінансових ресурсів, то виникає поняття фінансів ГО, яке варто визначити як економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів громадських організацій з метою забезпечення виконання ними статутних цілей та підвищення загальної якості соціального середовища. Виходячи з цього визначення, а також суті, функцій, завдань та особливостей ГО, вважаємо, що фінанси ГО належать до сфери фінансів суб'єктів господарювання і є видом фінансів добровільних громадських формувань.

1.2. Джерела фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України

Наявність у розпорядженні ГО фінансових ресурсів, достатніх для їх нормальної діяльності та розвитку, є важливим елементом всієї життєдіяльності ГО. Однак не менш важливою є і структура фінансового забезпечення ГО, переважання одних джерел над іншими, оскільки від неї

залежить фінансова стійкість та незалежність ГО. Дослідження вимагають і підходи до класифікації надходжень ГО, адже, залежно від офіційної класифікації, прийнятої на державному рівні, можна отримати абсолютно різний масив інформації, що характеризує діяльність ГО та їх фінансування.

До проблем визначення та класифікації джерел фінансового забезпечення діяльності та розвитку ГО звертались ряд науковців, дослідження яких заклали підвалини теоретичних основ нашого дослідження. До згаданої проблематики звертались Л. Василенко [13], Д. Горєлов [21], Н. Дехтяр [36], С. Зелінський [13], Е. Куті [180], А. Матвійчук [64], О. Позняк [83], Т. Рущинська [117], В. Федосов [145], Б. Шатор [157], С. Юрій [145]. Однак для потреб комплексного та поглибленого дослідження проблем фінансового забезпечення діяльності ГО цих досліджень є недостатньо, саме тому проведемо детальніше дослідження цих джерел.

Відповідно до основних висновків, підготованих Координатором проектів ОБСЄ в Україні, що стосуються фінансового забезпечення діяльності ГО, формування фінансових ресурсів ГО повинно здійснюватись із залученням різноманітних джерел фінансування, адже, незважаючи на те, що деякі з них є менш вагомими порівняно з іншими, вони в загальному підсумку можуть суттєво вплинути на функціонування громадського сектору [157, с.38].

У ЗУ «Про громадські об'єднання» зазначається, що громадські об'єднання зі статусом юридичної особи мають право на фінансову підтримку за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів [89, ст.23], а також, що такі об'єднання для виконання своєї статутної мети (цілей) мають право володіти, користуватися і розпоряджатися коштами та іншим майном, яке, відповідно до закону, передане такому громадському об'єднанню його членами (учасниками) або державою, набуте як членські внески, пожертвуване громадянами, підприємствами, установами та організаціями, набуте в результаті

підприємницької діяльності такого об'єднання, підприємницької діяльності створених ним юридичних осіб (товариств, підприємств), а також майном, придбаним за рахунок власних коштів, тимчасово наданим у користування (крім розпорядження) чи на інших підставах, не заборонених законом [89, ст. 24]. А оскільки ГО, відповідно до цього ж Закону [89], є громадськими об'єднаннями, то, таким чином, законодавство дозволяє використовувати ГО у своїй діяльності фактично весь спектр ресурсів, які вони отримали у своє розпорядження законним шляхом.

Однак для проведення якісного аналізу фінансового забезпечення діяльності та розвитку ГО України всі його джерела необхідно згрупувати певним чином, тому варто звернутись до інших наукових та інформаційних джерел задля з'ясування поставленого питання.

Існує багато підходів до групування (об'єднання) джерел фінансового забезпечення ГО, які відрізняються між собою акцентуванням одних джерел на шкоду іншим.

Дослідницькі організації Західної та Центральної Європи, розвиненість ГС яких важко піддати сумніву, доклали багато зусиль, досліджуючи умови ефективного його функціонування та розвитку, в тому числі й фінансового забезпечення ГО як найчисленніших інституційних одиниць, через діяльність яких і реалізовується цей розвиток [184]. Тому в межах нашого дослідження розглянемо деякі з них, які є найбільш авторитетними на Заході.

Фонд розвитку ГС Угорщини (CSDF) (одна з перших офіційно зареєстрованих структур в Європі, діяльність якої спрямована безпосередньо на розвиток ГС) групує джерела фінансового забезпечення всіх ГО відповідно до структури фінансової системи Угорщини, проте, зважаючи на те, що серед країн Центральної та Західної частини Європи Угорщина однією з перших розпочала реформи у секторі фінансів організацій ГС, її досвід є не лише цікавим, але й корисним для України. Так, в Угорщині виділяють всього 3 групи джерел фінансових ресурсів ГО:

- підтримка з боку приватного сектору: від донорів юридичних та фізичних осіб (є інституціоналізованою, тобто спрямовується на благодійні цілі);
- підтримка з боку держави (відповідно до структури бюджетної системи може здійснюватись на центральному рівні; на регіональному рівні; на місцевому рівні);
- одержання власного доходу (контракти з державою; контракти з муніципалітетами; контракти з юридичними особами; контракти з іншими ГО; дохід від здійснення фінансових операцій; членські внески; інші джерела доходу) [175].

Як бачимо, в Угорщині існує порівняно спрощена класифікація джерел фінансового забезпечення діяльності і розвитку ГО. Надзвичайно позитивним моментом є інституалізація підтримки з боку приватних осіб, що дає можливість благодійникам спрямовувати надані кошти на фінансування певних благодійних цілей, а система моніторингу за їх використанням унеможлиблює витрачання їх на адміністративні потреби керівників організацій.

Очевидно, що підтримка з боку держави передбачає пряме фінансування, оскільки контракти з державними та муніципальними органами влади відносять не до державної підтримки (як то в Україні), а до набутого доходу.

Окрім класифікування джерел фінансування ГО, Фондом розвитку ГС в Угорщині було проведено аналіз декількох тисяч (приблизно 15 000) ГО, які протягом 15 років брали участь у його програмах. В результаті сформульовано висновок про те, що в ідеалі для свого нормального та незалежного функціонування ГО повинна отримувати доходи принаймні з 6 різних джерел, на кожне з яких має припадати як мінімум 10% всіх доходів [163, с. 130].

Європейський центр некомерційного права (ЄЦНП), продовжуючи дослідження попередньої організації (Фонду розвитку ГС Угорщини),

конкретизує згадані вище джерела. Так, він виокремлює такі форми фінансування ГО з боку держави: надання грантів, державні закупівлі й укладання контрактів та платежі третіх сторін, характеристика яких вміщена в табл. 1.2.

Таблиця 1.2.

Основні форми фінансування ГО з боку держави [157, с. 30]

	Надання грантів і підтримка	Державні закупівлі й укладання контрактів	Платежі третіх сторін
Мета	Реалізація державної політики	Надання послуг державі	Надання державних послуг
Умови контракту	Визначає держава	В основному визначає держава	Відповідно до законодавства
Основний принцип відбору	Найкращі ідеї та проекти	Найвища якість за найменшу ціну	Дотримання вимог законодавства
Стан фінансування НУО	Декілька заявників	Один учасник тендеру	Декілька власників ліцензії
Структура	Бюджет проекту	Бюджет визначається розміром плати за послуги	Бюджет відповідно до нормативно-правових актів
Непрямі витрати, пов'язані зі здійсненням діяльності	Відсоток бюджету проекту	Можуть бути в повному обсязі покриті за рахунок плати за послуги	Загальний % накладних витрат відповідно до законодавства

Очевидно, що такий виклад інформації, як в табл. 1.2., є зручним для менеджменту ГО, оскільки він дозволяє усвідомити, який саме вид співпраці з державою є вигідним і головне можливим для ГО, а також, які вимоги необхідно виконати та на які витрати розраховувати в процесі отримання фінансування з боку держави.

Фінансування ГО з боку приватного сектору в дослідженнях ЄЦНП поділяється на 3 основні групи: фінансування з боку юридичних осіб, з боку благодійних організацій і благодійні пожертви фізичних осіб.

Фінансування з боку юридичних осіб, відповідно до дослідження, поділяється на те, що здійснюється за допомогою інституціоналізованого та неінституціоналізованого механізмів [157, с. 136-138].

Інституціоналізований механізм передбачає формування внутрішньої політики донора, проведення тендерів, створення окремого підрозділу чи

адміністративного органу в складі юридичної особи, який спеціалізується на наданні грантів. Такий механізм є доречним, коли заходи з надання грантів для компанії є стратегічним довготривалим заходом.

Неінституціоналізований механізм застосовується у тому випадку, коли юридична особа-донор не володіє значними фінансовими ресурсами для фінансування діяльності неурядових організацій або ж не вважає надання їм допомоги стратегічним у своїй діяльності. Таке фінансування теж може бути довготривалим, але зазвичай воно характеризується особистими зв'язками вищого керівництва обох сторін, у випадку ж відсутності таких зв'язків визначальними факторами, на думку Е. Куті, стають духовні аспекти, психологічні чи політичні чинники, своєчасність тощо [180].

Варто зазначити, що для ГО вигіднішим є використання інституціоналізованого механізму, оскільки він дозволяє чітко визначити цілі та завдання, здійснювати довготривале планування відповідно до визначених джерел фінансування. В той же час воно не означає ігнорування неінституціоналізованого механізму, адже він своєю чергою певним чином «дофінансовує» проекти, його наявність забезпечує виконання тих завдань, які через брак коштів були відкладені в часі або ж скасовані.

Фінансування з боку благодійних організацій зазвичай передбачає використання моделі перерозподілу грантів для ГО шляхом використання ендавментів та амортизаційних фондів. Обидві моделі зорієнтовані на тривалий період фінансування набувачів допомоги донорами і є цікавими для організацій ГС тим, що результат фінансування в більшості випадків є чітко визначеним, що спонукає всіх гравців до досягнення поставлених цілей у межах визначеного проміжку часу.

Досліджуючи роль фізичних осіб у загальному фінансуванні ГО, ЄЦНП зауважує, що не можна об'єднувати всіх благодійників-фізичних осіб разом, оскільки їх ставлення до благодійності та й сама природа благодійних пожертвувань є відмінними, тому відповідно і політика ГО щодо залучення до фінансування фізичних осіб, як і їх внески будуть відмінними. Ілюстрація

того, як ГО бачать своїх донорів-фізичних осіб ЄЦНП представлена у так званій «Піраміді донорів» (рис. 1.4.).

Рис. 1.4. Піраміда донорів-фізичних осіб ЄЦНП [163, с. 225]

Як бачимо, на найнижчому рівні піраміди знаходяться ті донори, які ще не здійснювали благодійної діяльності на користь ГО, але в той же час є потенційними донорами, зважаючи на свої соціо-біологічні характеристики (територія проживання, вік, стать, інтереси тощо). На найвищих двох рівнях знаходяться ті благодійники, які через свою відданість та беззастережну довіру до організацій вносять їм значні кошти (четвертий рівень), та ті, які зробили ГО своїми спадкоємцями (п'ятий рівень). Загальна логіка для ГО полягає в тому, щоб використовуючи різні інструменти налагодження зв'язків із донорами-фізичними особами, пересуватися від основи піраміди до її вершини [157, с. 140].

Дослідники ЄЦНП, не применшуючи ролі держави у формуванні фінансової бази ГО, наголошують на тому, що широка підтримка цих організацій з боку фізичних осіб може дозволити досягти вищого рівня звітності, прозорості та якості послуг, ніж жорстке регулювання з боку держави [157, с. 141].

Як зазначається у дослідженні ЄЦНП, поняття «зароблений дохід» стосується видів доходу, отриманих ГО від «економічної діяльності», що в основному означає продаж товарів і послуг на регулярній або постійній

основі [157, с. 143]. Однак, незважаючи на подане визначення, до заробленого доходу дослідники поряд із платними послугами, продажем товарів, орендою приміщень та ліцензійними зборами відносять також членські внески.

Здійснені в Україні наукові напрацювання, що стосуються фінансування діяльності та розвитку ГО, не мають масового та ґрунтовного характеру, що пов'язано саме із недооцінкою ролі громадського сектору в житті держави. Однак вони є надзвичайно цікавими для нашого дослідження, оскільки відображають та враховують національні особливості взаємозв'язку всіх чотирьох секторів (державного, приватного, економічного та громадського). Розглянемо основні підходи до класифікації джерел фінансового забезпечення діяльності ГО, що відображені у них.

Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України (в особі Д. Горелова) в аналітичній записці «Державне фінансування ГО: зарубіжний досвід та рекомендації щодо впровадження в Україні» виділяє з-поміж всіх джерел фінансового забезпечення ГО – державне, поділяючи його на пряме та непряме [21]. До прямого відносять субсидії, гранти та державні конкурсні закупівлі, нормативну підтримку (витрати по оплаті за послуги, надані ГО, здійснюються третьою стороною, а пізніше держава повністю чи частково відшкодовує ці витрати). Непряма фінансова підтримка здійснюється шляхом повного чи часткового звільнення від оподаткування самої ГО чи її донорів.

Центри місцевої активності при Інституті соціокультурного менеджменту (ЦМА) виділяють наступні джерела фінансування соціальних ініціатив:

- бізнес;
- національні й міжнародні благодійні донорські організації;
- органи державної влади всіх рівнів;
- громадськість [153].

Особливістю такого підходу є, очевидно, узагальнення під категорією «бізнес» всіх юридичних осіб, які функціонують відповідно до принципу прибутковості та надають на безповоротній основі кошти організаціям ГС. Серед благодійників-нерезидентів ЦМА виділяється лише група благодійних донорських організацій, в той час як фінансову допомогу на діяльність та розвиток ГО можуть надавати будь-які зарубіжні фізичні чи юридичні особи (оскільки це не заборонено чинним законодавством).

Окрім цього, такий підхід до групування джерел фінансового забезпечення соціальних ініціатив, в тому числі і діяльності ГО, є не зовсім коректним, оскільки унеможлиблює отримання фінансування від окремих фізичних осіб (відповідно до визначення, яке дає Оксфордський словник, поняття громадськості означає певне об'єднання людей, співтовариство [187]).

Здійснюють класифікацію джерел фінансового забезпечення діяльності ГО і вітчизняні науковці, однак, варто зауважити, що така класифікація не виступає предметом окремих наукових досліджень, а проводиться в межах дослідження фінансів ГО як частини державних фінансів.

А. Матвійчук до основних способів залучення фінансових ресурсів ГО відносить наступні: внески засновників і членські внески, отримання доходу від деяких видів комерційної діяльності, отримання фінансових ресурсів у вигляді спонсорської допомоги, пожертвування, отримання державних дотацій, грантів [64]. Як бачимо, така класифікація не відокремлює допомогу від приватних фізичних та юридичних осіб, від донорів-резидентів та закордонних донорів, не враховує заробляння доходів за допомогою розміщення коштів на фінансово-кредитних ринках.

О. Позняк [83, с. 346], так само як Л. Василенко та С. Зелінський [13, с. 34-36] серед основних джерел фінансування третього сектору України виокремлюють державну допомогу, пожертви приватного бізнесу, приватні пожертви, іноземне фінансування та допомогу, членські внески. На відміну від попередньої класифікації, вищезазначена розмежовує поняття пожертви

приватних осіб (фізичних) та пожертви приватного бізнесу, а також виділяє іноземне фінансування. Однак ця класифікація не враховує кошти, отримані від господарської діяльності підприємств, установ, організацій, засновниками яких є ГО.

Однією з найбільш повних класифікацій джерел фінансування ГО є класифікація, яку розробили С Юрій та В. Федосов. Досліджуючи ГО як частину державних фінансів, вони зазначають, що ГО визнають власними такі джерела фінансового забезпечення діяльності ГО:

- кошти і майно, отримані від засновників, членів (учасників) або держави;
- надходження від вступних та членських внесків;
- пожертвування від громадян, підприємств та організацій;
- кошти від виконання господарської та іншої комерційної діяльності;
- частина прибутку унітарних підприємств, засновниками яких є ГО;
- бюджетні кошти (творчі спілки);
- кошти, отримані на інших підставах, дозволених законом [145, с. 333].

Як бачимо, незважаючи на свою повноту, така класифікація, як і деякі попередні, узагальнює джерела пожертвувань від громадян, підприємств та організацій, не розмежовуючи їх на національні та закордонні. Такий підхід є неприйнятним для нашого дослідження, оскільки не дозволяє структурувати надходження фінансових ресурсів ГО відповідно до їх національної приналежності, а, отже, і відокремити та оцінити вплив національних та закордонних донорів на діяльність громадського сектору.

Окрім цього, варто зазначити, що не лише творчі спілки, як вказано у цій класифікації, але й інші види ГО, відповідно до чинного законодавства, мають право на отримання бюджетних коштів [11; 105; 107].

Дещо більше уваги приділяє фінансовому забезпеченню діяльності і розвитку ГО Н. Дехтяр. Так, досліджуючи фінансовий механізм функціонування недержавних неприбуткових організацій, науковець зазначає, що специфікою такого механізму є реалізація їх (неприбуткових

організацій) фінансового забезпечення [36, с. 134]. При цьому, згідно із баченням дослідника, фінансове забезпечення функціонування ГО виступає підсистемою фінансового механізму функціонування недержавних неприбуткових організацій і поділяється на внутрішнє та зовнішнє. Самофінансування є основою внутрішнього фінансового забезпечення, оскільки, на думку науковця, переважну частину доходів неприбуткові установи отримують за рахунок основної діяльності. Під основною діяльністю Н. Дехтяр розуміє діяльність неприбуткових організацій, яка визначена для них законодавством як основна, а також продаж неприбутковою організацією товарів, виконання робіт, надання послуг, які пропагують принципи та ідеї, для захисту яких було створено таку неприбуткову організацію, та які тісно пов'язані з її основною діяльністю, якщо ціна таких товарів, виконаних робіт, наданих послуг є нижчою від звичайної або якщо така ціна регулюється державою [36, с.134].

Основними ж джерелами формування майнової бази, яка є необхідною для здійснення фінансово-господарської діяльності неприбуткових організацій, Н. Дехтяр вважає внески засновників; благодійні внески і пожертвування, що мають цільовий характер, надані фізичними та юридичними особами в грошовій і натуральній формі; інші джерела, не заборонені законодавством України. У результаті здійснення фінансово-господарської діяльності неприбуткові організації отримують доходи. До джерел формування доходів неприбуткових організацій належать: членські внески; добровільні пожертвування як майном, так і грошима; активи, передані після ліквідації інших неприбуткових організацій; доходи від проведення платних заходів; пасивні доходи (доходи, отримані у вигляді процентів, дивідендів, страхових виплат і відшкодувань, роялті) [36, с. 134].

Цікавою і корисною для нашого дослідження є класифікація джерел фінансового забезпечення діяльності та розвитку ГО, розроблена статистичними органами України. Так, на основі офіційної інформації, наданої самими ГО про склад джерел фінансування їх діяльності, органи

Державної служби статистики України групують надходження коштів з усіх джерел фінансового забезпечення діяльності ГО України у 5 великих груп. Відповідно виділяють надходження фінансових ресурсів з/від:

- Державного бюджету;
- членських внесків;
- благодійності (від підприємств та організацій України; від громадян України; від нерезидентів);
- господарської діяльності підприємств, установ, організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян для виконання статутних цілей;
- інші надходження (кредити, отримані від банків та інших фінансово-кредитних установ; проценти за надані кредити) [33].

Позитивним моментом при проведенні такого групування є розподіл коштів, отриманих від благодійників, на ті, які надійшли від підприємств та організацій України, від громадян України та від нерезидентів. Такий підхід до групування не лише дозволяє визначити частку іноземних та українських благодійників у загальній сукупності фінансових ресурсів ГО, але і розрізнити внесок у фінансування діяльності і розвитку останніх фізичних та юридичних осіб-резидентів. Цей момент є надзвичайно важливим, оскільки саме резиденти, зважаючи на особливості національного законодавства, можуть володіти прихованими резервами і саме на активізацію їх діяльності стосовно фінансової підтримки організацій ГС найпростіше вплинути за умов побудови якісної та виваженої державної політики та фандрайзингової політики самих організацій.

Однак такий метод групування фінансового забезпечення ГО не позбавлений певних недоліків: перш за все, очевидно, що «надходження» від «членських внесків» об'єднують в собі і внески засновників, і постійні членські внески. На думку автора, таке узагальнення є некоректним, оскільки такі внески мають різне цільове призначення і їх об'єднання не дозволяє визначити істинних мотивів, якими керуються їх донори.

Враховуючи особливості всіх вищезгаданих методів групування джерел фінансового забезпечення діяльності та розвитку ГО, їх переваги та недоліки, зобразимо власну структуру джерел фінансового забезпечення ГО України на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Класифікація джерел фінансового забезпечення діяльності ГО України*

*Складено автором на підставі [11; 13; 21; 33; 36; 64; 83; 105; 107; 145; 153; 157; 163]

Використання при дослідженні діяльності та розвитку ГО України класифікації, яка схематично зображена на рис. 1.5., дозволяє використати переваги та усунути недоліки всіх розглянутих раніше класифікацій. Підхід до групування коштів ГО, вказаний на рис. 1.5., дозволить досліднику:

- розмежувати внески засновників та членські внески, оскільки вони мають різне цільове призначення. Так, внески засновників є одним з основних джерел формування майнової бази (особливістю ознаки майнової відокремленості є те, що після передачі майна цій організації її засновники

втрачають усі майнові права щодо нього [117]), в той час як членські внески є джерелом формування доходів ГО [36, с. 152];

- розрахувати частки прямої (субсидії, гранти, державні закупівлі) та непрямой (нормативна підтримка) державної підтримки ГО, що дозволить оцінити рівень свободи їх діяльності у процесі використання такого джерела як державні кошти;

- відокремити внесок у діяльність ГО України, а отже, й у розвиток її ГС резидентів та нерезидентів, що є важливо, адже часто вони керуються різними мотивами й очікують різних результатів від діяльності організацій ГС; а також внесок фізичних та юридичних осіб, оскільки і їх мотиви суттєво відрізняються: юридичні особи можуть отримувати пряму особисту вигоду шляхом позиціонування їх ГО як спонсорів та партнерів, а також опосередковано – через підвищення якості соціального оточення, в якому вони функціонують. В той же час для фізичних осіб зазвичай другий із названих факторів є важливішим;

- оцінити частки доходів від господарської діяльності підприємств, установ та організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян для виконання статутних цілей. Виділення цих доходів в окрему групу є важливим, адже вони є одним із найбільших джерел, які забезпечують ГО фінансову незалежність. Окрім цього, існування таких підприємств, установ, організацій дозволяє ГО отримати в своє розпорядження види доходів, які є недозволеними чинним законодавством для неприбуткових організацій, але можуть бути передані їм (наприклад, доходи від операцій із цінними паперами) [117];

- оцінити фінансову грамотність менеджменту ГО, оскільки до «інших надходжень» традиційно належать доходи від фінансової діяльності (через неможливість їх класифікування іншим способом).

Отже, в результаті проведеного дослідження джерел фінансового забезпечення діяльності ГО було визначено, що, відповідно до чинного законодавства, українським ГО дозволено використовувати весь спектр

ресурсів, отриманих законним шляхом. Існує велика кількість підходів до класифікації цих доходів, що пропонуються українськими та закордонними практиками та науковцями. Однак сьогодні жоден з них не дозволяє максимально повно проводити дослідження обраної нами галузі. Тому, на нашу думку, для проведення повних та комплексних досліджень фінансового забезпечення діяльності ГО України найбільш прийнятним є авторський підхід до класифікації різних джерел фінансового забезпечення діяльності ГО, оскільки його використання надає ряд переваг, розглянутих нами раніше.

1.3. Взаємодія державного та громадського секторів як основа формування системи фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України

Традиції побудови ГС, що залишилися в Україні від колишнього Радянського Союзу, сприяли формуванню такого сприйняття на всіх рівнях взаємодії ГО (репрезентують громадський сектор) та держави, який характеризується патерналізмом з боку держави. Однак такий підхід до розуміння ролі держави не дає позитивних результатів. Перш за все це стосується очікувань фінансової підтримки від держави, які висловлює населення та представники ГО. Практика свідчить, що державне фінансування в Україні ніколи не покривало весь спектр ГО, окрім того, воно не характеризувалось постійністю та значними обсягами. Тому для нашого дослідження важливо вивчити передовий міжнародний досвід взаємодії держави та ГО та визначити найбільш оптимальний з них для України.

До питань взаємодії державного та громадського секторів зверталися вітчизняні та зарубіжні дослідники, з-поміж яких варто виокремити таких, як Л. Василенко [13], С. Зелінський [13], Т. Мальована [61], А. Матвійчук [64], О. Позняк [83], Л. Сідельнік [118], О. Солонтай [119], Р. Тофтїсова [197], Л. Усаченко [144], Б. Шатор [157]. Проте більшість таких досліджень

здійснювали крізь призму проблем політології, тому питання визначення ролі держави у формуванні бюджетів ГО в контексті виду такої взаємодії залишається відкритим.

У економічно розвинених країнах світу, на відміну від України, ГО та їх роль у суспільстві є більш визнаними. Однак геополітичне розташування нашої держави призводить до того, що Європейська спільнота намагається долучитися до розвитку ГС в Україні, адже в умовах глобалізації для неї не є вигідним існування в центрі Європи економічно та соціально слабкої держави. Тому в Україні за участі міжнародних інституцій було проведено ряд досліджень, які безпосередньо стосувалися фінансового забезпечення ГО. Так, у 2010 р. координатором Організації з безпеки та співробітництва в Європі в Україні на базі 6 країн Європи (Хорватія, Чехія, Німеччина, Угорщина, Польща, Великобританія) було проведено ґрунтовне дослідження практики фінансування ОГС, результати якого є важливими для формування інституційної основи фінансування організацій третього сектору в Україні. Після проведення даного дослідження були підготовані конкретні висновки, які стосувалися формування фінансового забезпечення діяльності ГО (в тому числі й українських). Серед них можна виділити наступні [157, с. 5-6]:

- розробка стратегії розвитку ГО з чітким визначенням їх ролі по відношенню до держави та розробка відповідної їй політики фінансування;
- залучення довготермінових та стабільних ресурсів задля забезпечення можливості довгострокового планування;
- залучення фінансових ресурсів з різних джерел.

Як бачимо, у вказаних висновках надважливе місце займає формування бюджетів ГО, при чому акцент робиться на стабільності та надійності джерел надходжень: рекомендовано не лише залучати довготермінові ресурси, що зменшує ризик неналежного формування бюджетів ГО, але й, окрім цього, диверсифікувати джерела, з яких такі ресурси залучаються.

Окрім рекомендацій щодо формування бюджетів ГО, дані висновки містять і не менше важливий пункт, який стосується формування стратегії

розвитку ГО в залежності від ролі держави у ньому. Від рівня взаємодії держави з неприбутковими організаціями значно залежать можливості їх розвитку та формування бюджетів ГО, адже від нього залежить характер співпраці та рівень фінансової підтримки з ДБУ та МБ НУО. У світовій практиці, відповідно до рівня залучення держави до діяльності неприбуткових організацій, виділяють три узагальнені моделі – індивідуалістську, європейську та північну [83, с. 347-348].

Індивідуалістська модель притаманна двом державам – Великобританії та Швейцарії. В цих державах НУО виконують, незалежно від державних структур, виробничу та комунікативну функцію щодо ведення соціальної роботи. Держава щодо громадської та благодійної роботи займає позицію невтручання і обмежується виконанням деяких загальнообов'язкових функцій. Майже 90% бюджету ГО Англії та Швейцарії складають приватні кошти фізичних осіб.

Європейська модель застосовується в Австрії, Бельгії, Італії, Німеччині, Франції, Хорватії. Незважаючи на історичну співпрацю між державними та громадськими секторами в межах цієї моделі та індивідуалістської, роль держави у європейській моделі значно ширша, адже на неї, відповідно до національних законодавств, покладені завдання стимулювання економічного зростання, забезпечення програми соціального захисту та фінансування інвестиційних проектів. Уряди ініціюють створення різноманітних громадських фондів (Національна фундація розвитку ГС в Хорватії (National Foundation for Civil Society development, 2003) [182], Суспільний фонд розвитку ГС в Чехії (Civil Society Development Foundation 1993) [173], Національний громадський фонд в Угорщині (Civil Society Development Foundation Hungary, 1994) [175]) та здійснює їх часткове фінансування з видатків бюджету. Реалізація проектів здійснюється у тісній співпраці з великими ГО шляхом створення спеціальних рад соціального партнерства як на державному, так і регіональному рівнях.

Північна модель є характерною для Данії, Нідерландів, Норвегії, Фінляндії, Швеції. Діяльність третього сектору зосереджена на вираженні інтересів соціальних груп, задоволенні їх інтересів. Надання соціальних послуг залишається пріоритетом держави.

Як бачимо, рівень фінансової підтримки ГО у цих моделях, буде відрізнятися в залежності від того, яку роль виділяє їм держава у наданні соціальних послуг. Чим вищою вона є (що залежить від особливостей національних законодавств, в основі яких лежать історичні та культурні традиції), тим вищим є і рівень державного фінансування ГО, яке у випадку Великобританії та Швейцарії можна назвати державним «утриманням».

Децо інший підхід до виділення моделей взаємодії державного та громадського сектору був сформований ще в 1995 р. в результаті проведеного міжнародного порівняльного аналізу характерних рис діяльності НУО та особливостей їх взаємовідносин з державою та іншими інституційними одиницями (політичними партіями, професійними спілками, церквою тощо) [61, с. 118-119]. Ці моделі відрізняються наявним у тій чи іншій державі рівнем інституціоналізації організацій ГС та характером їх співпраці з державою. Треба зауважити, що в даному контексті фінансування цих організацій займає далеко не останнє місце, адже саме наявність чи відсутність фінансової підтримки з боку держави може стримувати чи, навпаки, стимулювати пошук напрямів диверсифікації джерел фінансового забезпечення їх життєдіяльності. На рівень інституалізації та характер співпраці з державою, а отже, на вибір згаданих моделей впливає багато чинників [157, с. 15-16], найвагомішими з яких є нормативно-правова база (наприклад, використання фіскальних стимулів здійснення благодійності), культурно-історичні традиції, економічна ситуація в державі, політичний клімат.

Таким чином, залежно від впливу перерахованих вище факторів, розрізняють 4 основні моделі взаємодії громадського сектору із державою, а саме англосаксонська (ліберальна), континентальна (корпоратистська),

скандинавська (соціал-демократична) моделі [64], а також середземноморська [144]. Спеціалісти Європейського центру некомерційного права, досліджуючи ГС Європи, зробили висновок, що остання модель притаманна і країнам Центральної та Східної Європи [44, с. 17-19].

Таким чином, враховуючи рівень інституалізації ГО та рівень їх залежності від держави, Європейський центр некомерційного права зображає моделі розвитку громадського сектору в Європі наступним чином (див. рис. 1.6.).

Рис. 1.6. Моделі розвитку громадського сектору [44, с. 17-19]

Розглянемо особливості функціонування кожної із наведених моделей.

Корпоратистська модель (континентальна) характерна для таких держав, як ФРН, Франція, Австрія, Швеція, Бельгія, Нідерланди. ГО займають чільне місце у процесі надання послуг суспільству і навіть можуть виступати основним їх постачальником. Така ситуація спостерігається у Німеччині, де за принципом субсидіарності перевага надається тим послугам, які максимально наближені до кінцевого споживача, тобто реалізуються на рівні громади. Однак роль держави є дуже високою, адже значна частина доходів громадського сектору формується саме за її рахунок і складає від 55 % до 75 % [157, с. 17-18]. Проведення великих соціально-економічних

проектів спонукає державу до тісної співпраці із великими ГО. В процесі такої співпраці створюються так звані ради соціального партнерства, які визначають суспільно корисні ГО та розподіляють між ними передбачені кошти. Таким чином ОГС звільняються від сплати податків [144].

Ліберальна (англосаксонська) модель типова для англосаксонських країн (Великобританія, США, Канада, Швейцарія, Ірландія, а також Австралія і Нова Зеландія). Як і в попередній моделі, ГО беруть активну участь у житті суспільства, але панівна ідеологія індивідуалізму в цих країнах спричинила заохочення приватної ініціативи, а функція держави зводиться до забезпечення свобод громадян (насамперед підприємництва) [13, с. 35]. Таким чином, в основі взаємовідносин між НУО та державою лежить партнерська угода.

Оскільки історично англосаксонська модель побудована на засадах добровільності, то в середовищах ГО співіснує широка мережа різних донорів. Таким чином, навіть отримуючи від держави значну частину фінансування (35 %-55 %) [157, с. 18], вони володіють ширшими джерелами фінансування, ніж аналогічні ГО з попередньої моделі. Внаслідок цього у економічно розвинених країнах 88 % бюджету ГО становлять вклади приватних осіб [64].

Скандинавська (соціал-демократична) модель об'єднує Швецію, Норвегію, Фінляндію, Данію, а також може бути застосована в країнах Центральної та Східної Європи. Основним постачальником послуг населенню є держава, послуги ж НУО найчастіше спрямовані на задоволення інтересів їх членів, а не на вирішення важливих суспільних проблем (адже в основному створюються організації професійного, спортивного, культурного, дозвільного характеру). Координатор проектів ОБСЄ в Україні охарактеризував взаємозв'язки між цими двома секторами гаслом «живи і дай жити іншому» [157, с. 18], саме тому рівень державної підтримки ОГС є незначним і коливається у межах від 25% до 35%. Рівень інституалізації громадського сектору є теж незначним, адже йому не потрібно виконувати

багато складних операцій із надання соціальних послуг (як уже зазначалося, їх у скандинавських державах історично надає держава). Однак останнім часом, у зв'язку із проблемами економічного розвитку в цих країнах, зазначена модель отримала серйозну критику науковців [64, с. 178].

Середземноморська модель (модель, яка застосовується у країнах, що розвиваються) притаманна державам Середземномор'я, а також деяким державам Центральної та Східної Європи (Італія, Іспанія, Португалія, Греція, Угорщина, Чехія, Естонія, Словаччина, Словенія, Латвія). ГС в цих країнах є недорозвиненим традиційно, адже діяльність ОГС протягом практично всієї історії була ігнорована або навіть заборонена державою та церквою [144]. Тому відносини між державою та ГО характеризуються низьким рівнем фінансування останніх (до 20% державного фінансування), незначними є приватні надходження різного походження. Низьким є й рівень інституалізації, адже суспільні проблеми традиційно вирішуються на рівні домогосподарства, церкви чи соціальної групи.

Проте, незважаючи на слабку розвиненість громадського сектору, ігнорувати дану модель (як то робить А. Матвійчук [64]) не варто, адже, як зазначається у дослідженні Координатора проектів ОБСЄ в Україні, в міру розвитку національної економіки та громадського сектору цих країн (що є неминучим через глобалізацію та співпрацю із країнами з розвиненими національними економіками та ГС), вони почнуть використовувати одну з трьох інших моделей [157, с. 19]. Так, аналізуючи особливості розвитку зазначених країн, можна припустити, що з часом Естонія та Словаччина функціонуватимуть в межах ліберальної моделі, Угорщина та Чехія – в межах корпоратистської моделі, а Словенія і Латвія – в межах скандинавської.

Як бачимо, між двома більш незалежними моделями – скандинавською та англосаксонською – існує суттєва відмінність у ролі, яку відіграють ГО. Так, у країнах, ГС та держава яких співпрацюють в межах ліберальної моделі, ГО не лише прагнуть визначати, але і реально можуть вирішувати

соціально-економічні проблеми різного характеру. В той час як у країнах з соціал-демократичною моделлю в процесі вирішення проблем суспільного характеру головну роль відіграє держава, ГО до нього або взагалі не долучаються, або виконують роль спостерігачів.

Між двома менш незалежними моделями – континентальною та середземноморською – відмінності ще більші: ГО, які проводять свою діяльність у межах корпоративної моделі, співпрацюють із державою на партнерських засадах, в той час як діяльність ГО, що функціонують в країнах, що розвиваються, часто не визнається або ж навіть утискається державою та церквою.

Що стосується України, то від визначення моделі взаємодії між громадським та державним секторами значно може залежати напрям реформування та перезавантаження механізму фінансового забезпечення ГО. Важливо визначити, до якого «квадранту» рис. 1.6. можна віднести Україну, для чого проаналізуємо становище її ГО за рівнями незалежності та інституалізації.

Наслідком багаторічного функціонування України у межах колишнього Радянського Союзу є намагання найвищих органів не залишати без нагляду жодного сектору, який так чи інакше може впливати на суспільно політичну ситуацію в державі. Не є винятком і діяльність громадського сектору. Попри урочисте та показове декларування на найвищому рівні партнерських стосунків держави із ГО (створення Ради громадськості В. Ющенком [79], Координаційної ради з питань розвитку ГС В. Януковичем [80], прийняття Стратегії державної політики сприяння розвитку ГС та першочергових заходів щодо її реалізації [106], затвердження Плану заходів щодо реалізації у 2013 році Стратегії державної політики сприяння розвитку ГС в Україні [103], проведення низки форумів, круглих столів тощо) реальна державна підтримка громадського сектору залишається мізерною, порушується й більшість принципів державного фінансування ГО, основні з яких розглянемо детальніше.

Наявність державного фінансування та його обсяги можуть негативно впливати на діяльність організацій громадянського суспільства, посилюючи їх залежність від держави, тим самим спотворюючи саму сутність цих організацій, які створюються з метою контролю за діяльністю державних органів та (за необхідності) опонування її політиці. Саме тому основоположним принципом державного фінансування є те, що його варто розглядати як можливість, а не право для громадських організацій. Цей факт є надзвичайно важливим у відносинах між державою та організаціями громадянського суспільства, адже він підкреслює незалежність та автономність останніх.

Принцип незалежності вперше був зафіксований та виділений ще у 1998 р. у так званому «англійському компактi» (English Compact – досл. англійська угода), «угоді між урядом та некомерційним сектором Англії з метою поліпшення їх відносин для взаємної вигоди» (у багатьох державах світу існують подібні документи, які мають різні назви, однак для полегшення розуміння та поглиблення співпраці між окремими громадськими секторами їх називають Compact). Відповідно до нього, визнається і підтримується незалежність третього сектору. Це означає право сектору проводити певну діяльність, коментувати й оскаржувати політику уряду (незалежно від наявності державного фінансування чи існування інших взаємовідносин із урядом), визначати власні справи і керувати ними незалежно від держави [197].

До інших принципів державного фінансування ГО, які виділяються комплектами розвинених держав, відносять [188]:

- прозорість – отримання допомоги від уряду повинно ґрунтуватись на чіткому поданні та оцінюванні процедур, які забезпечують максимальну ясність і відкритість всього процесу (наприклад, вимога публікувати в місцевих засобах масової інформації (ЗМІ) оголошення про тендери із встановленням чітких та об'єктивних

- критеріїв оцінки, зазначенням проміжку часу для подання пропозицій, публікацією імен обраних заявників тощо);
- рівне ставлення до заявників – передбачає існування заздалегідь встановлених об'єктивних критеріїв відбору, які забезпечують усунення дискримінації та вибір найбільш успішного заявника на основі його пропозицій;
 - вільну та чесну конкуренцію – інформація про можливості державного фінансування широко рекламується і стимулює конкуренцію між потенційними заявниками;
 - підзвітність – надання коштів передбачає існування зрозумілих правил звітності;
 - орієнтацію на певні цілі – державне фінансування має призначатися на чітко визначені цілі відповідно до пріоритетів політики уряду та потреб громадян;
 - пропорційність – порядок подання заявок, вимоги до них та до звітності, нагляд та контроль за використанням коштів повинні бути пропорційними сумі фінансування;

Окрім цього, Єдиний центр некомерційного права ставить вимогу участі ОГС у розробці програм та представництва ОГС у тендерних комітетах [44], а Фінансова директива ЄС формує принцип «незалежного фінансового управління», який означає «співвідношення принципів економії, ефективності та дієвості, що перевіряються через показники ефективності, які дозволятимуть вимірювати результати» [44].

Оскільки європейські дослідження увібрали в себе кращі традиції організації відносин між державою та неурядовими організаціями розвинених економічно держав, то в контексті євроінтеграційних процесів виконання зазначених вище принципів є якщо не обов'язковим, то бажаним для України. Саме тому проаналізуємо українську практику надання державної фінансової допомоги відповідно до них.

Принцип незалежності. Основною проблемою, що перешкоджає виконанню цього принципу, є залишковий менталітет громадянина Радянського Союзу, за якого у суспільстві панує думка про те, що для ефективного функціонування громадської організації необхідно будь-яким способом максимізувати державне фінансування. Наприклад, на думку експерта Інституту політичної освіти О. Солонтя, розвиток громадянського суспільства України та його співпраця з державою значною мірою залежать від запровадження ефективної системи державної фінансової підтримки громадянського сектору [119, с. 13]. Саме тут криється найбільша небезпека, адже політика фінансового менеджменту, орієнтована на формування фінансової бази за рахунок державних коштів, обмежує залучення ресурсів з інших джерел, що, по-перше, формує залежність від економічного розвитку країни (під час економічних криз фінансування діяльності громадського сектору значно скорочується), а по-друге, підриває основи самого існування громадянського суспільства, яке покликане контролювати державу та опонувати її політиці.

Принцип прозорості. Біла книга «Реформування системи державного фінансування організацій громадянського суспільства в Україні» стверджує, що вся система державного фінансування є непрозорою [8, с. 16]. З цим твердженням важко не погодитися, адже кожен її елемент має ряд неприйнятних для європейської практики ознак. Так, в Україні відсутня незалежна експертиза цілей та пріоритетів державного фінансування, вони часто носять декларативний характер [8, с. 16; 119, с. 15], методичні рекомендації щодо здійснення державної фінансової підтримки ОГС відсутні [119, с. 14], не розроблено єдиних критеріїв оцінки та відбору проектів, які запропоновані ГО [13, с. 34; 119, с. 15; 8, с. 17].

Принцип рівного ставлення до заявника. Через непрозорість системи державного фінансування ОГС України його процедури є вразливими для корупційних ризиків та конфліктів інтересів. Часто рішення про надання державного фінансування приймається особами, які мають прямий зв'язок із

громадськими організаціями-претендентами на таке фінансування. Окрім цього, законодавчо обмежений доступ громадських організацій до державного фінансування: розраховувати на нього можуть лиш ті з них, які відповідають певному територіальному статусу, та займаються окремими видами діяльності [11; 89; 105; 107].

Принцип вільної та чесної конкуренції. Соціологічні дослідження, учасниками яких були представники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, приватного сектору, керівники та члени ОГС [40, с. 58; 8, с. 17], вказують на відсутність конкуренції у секторі. Так, в «Білій книзі» підкреслено те, що доступ до інформації про державне фінансування ОГС є обмеженим [8, с. 17], причинами чого є:

- непостійність та безсистемність законодавчої бази, що призводить до нерозуміння і можливих процедурних помилок з боку замовників та виконавців;
- інформацію про річні плани державних закупівель розміщують у великій кількості ЗМІ (часто в друкованих), а пошук інформації на веб-порталі державних закупівель є заплутаним, що ускладнює пошук для середньостатистичного користувача;
- інформацію про державні закупівлі публікують обмежено, не висвітлюючи дані про деякі процедури (закупівлю в одного учасника, запит цінових пропозицій тощо);
- інформацію про тендери та конкурси поширюють серед «своїх», внаслідок чого часто їх виграють одні і ті ж учасники декілька років.

Очевидно, що нерівномірний доступ до інформації про можливість державного фінансування не може сприяти вільній і добросовісній конкуренції. Через існування корупційних схем та лобіювання інтересів близького оточення розпорядників бюджетні кошти розподіляються не за принципами ринку, тобто надають не тим громадським організаціям, які найкраще можуть вирішити наявні проблеми, а тим, керівництво яких має кращі «зв'язки». Таким чином, державне фінансування не сприяє розвитку

сектору і не спрямоване на задоволення статутних цілей громадських організацій.

Принцип орієнтації на певні цілі. Відповідно до п. 2, ст. 23 ЗУ «Про громадські об'єднання», громадські об'єднання, які отримують фінансову підтримку з Державного та місцевого бюджетів, зобов'язані подавати та оприлюднювати звіти про цільове використання цих коштів [89, ст. 23]. Однак у цьому законі та в інших нормативно-правових актах, що регулюють діяльність ГО в Україні, не виокремлено спеціальних цілей, на які повинні бути використані ресурси, отримані від державного фінансування [11; 89; 105; 107], через що органи виконавчої влади встановлюють їх самостійно та без належної координації.

Формально, конкурсні програми, на основі яких розподіляють більшість бюджетних коштів, містять у собі орієнтовні напрями використання отримуваних коштів, але часто пріоритети конкурсів не відповідають потребам ОГС [119, с. 21], що призводить до розбіжності інтересів держави та неурядових організацій. Така ситуація є небажаною та небезпечною для існування здорового суспільства.

Л. Сідельнік, консультант Агентства соціальних інновацій, вважає, що дозволені державою напрями використання коштів свідчать про те, що це, скоріше, експлуатаційні субсидії, які виділяють на загальну підтримку організації, а не на конкретні суспільні результати [118, с. 24].

Відповідно левову частку державного фінансування отримують декілька ГО без будь-якої прив'язки до цілей використання цих коштів, тобто говорити про орієнтацію такого фінансування на політику уряду чи потреби громадян неможливо.

Принцип підзвітності. Як зазначалося вище, відповідно до чинного законодавства всі ГО, які фінансуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, повинні звітувати про цільове використання коштів [89, ст.23], але процедура звітування є складною і незрозумілою для представників громадських організацій, про що свідчить дослідження

наявного досвіду у сфері державного фінансування ОГС, проведене ГО «Інститут сільського розвитку» на замовлення Координатора проектів ОБСЄ в Україні [40]. Не визначеними є і критерії оцінки результатів державного фінансування на підставі, яких формується звітність, що, зрозуміло, також не додає зрозумілості процедури звітування.

Принцип пропорційності. В Україні принцип пропорційності категорично не виконується, причиною чого є складність та бюрократизованість всієї процедури отримання допомоги від держави, незалежно від її допомоги. Так, у згаданій вище Білій книзі наголошується на тому, що умови участі громадських організацій у державних конкурсах є надмірно обтяжливими і можуть навіть призвести до втрати ними ознаки неприбутковості [8, с. 17]. Процедура ж отримання дозволів від різних фінансових установ є настільки складною, що вимагає від організацій громадянського суспільства додаткових зусиль і відволікає від якісного виконання статутних цілей.

Окрім всього вищесказаного, відповідно до п. 3, ст. 23 ЗУ «Про громадські об'єднання», всі громадські організації зі статусом юридичної особи та створені ними юридичні особи, незалежно від наявності державного фінансування, зобов'язані вести бухгалтерський облік, фінансову та статистичну звітність, бути зареєстрованими в органах доходів і зборів та сплачувати до бюджету обов'язкові платежі відповідно до закону [89, ст. 23].

Принцип участі ОГС у розробці програм та їх представництво у тендерних комітетах. Участь громадських організацій у розробленні проектів нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади, органами влади АРК, органами місцевого самоврядування і стосуються сфери діяльності громадського об'єднання (в тому числі й отримання державного фінансування) забезпечується ЗУ «Про громадські об'єднання» [89, ст. 21]. Таким чином, вони беруть участь у розробці програм та мають своїх представників у тендерних комітетах. Проте за умов фактичної відсутності чітких критеріїв відбору, така можливість стає радше

перешкодою прозорості проведення конкурсів та тендерів, створює передумови для існування корупційного ризику, адже у конкурсних комісіях виконавчих органів влади часто беруть участь представники тих громадських організацій, які претендують на отримання державного фінансування.

Принцип незалежного фінансового управління. На сьогодні не існує дієвої системи моніторингу та оцінки ефективності витрачання державних коштів [119, с. 16]. Доступ до звітності за попередні роки є закритим [119, с. 20], відповідно неможливо здійснити повноцінний та якісний аналіз ефективності результатів попередніх проектів.

Отож, мізерність фінансового забезпечення діяльності ГО із державного бюджету (у 2014 р. його частка у бюджеті ГО України склала менше 7%), в той же час складність процедур створення, реєстрації, звітування ГО, величезна кількість нормативно-правових актів різних рівнів, які регламентують їх діяльність не сприяють виконанню європейських принципів державного фінансування ГО та, відповідно, незалежному функціонуванню громадського сектору. Тому очевидно, що за рівнем незалежності громадського сектору Україна належить до менш незалежних держав.

Що стосується рівня інституалізації, то стан громадського сектору України можна охарактеризувати як трансформаційний – від малорозвиненого радянського зразка до розвиненого європейського. У Радянському Союзі існувала широка мережа ОГС, які формувались на основі спільних інтересів громадян і мали на меті задовольняти інтереси їх членів, однак ніяких проблем глобального чи соціального характеру вони не виконували, адже їх просто «не існувало». В сучасній Україні роль ГС у становленні демократії є загально визнаною, а отже, діяльність ГО у напрямі вирішення зазначених проблем заохочується на всіх рівнях [80; 103; 106]. Однак рівень інституалізації неприбуткового сектору як його спроможність реалізовувати проекти та надавати послуги замість держави вимагає ще подальшого удосконалення.

Таким чином, розвиток громадського сектору України знаходиться на перетині середземноморської та континентальної моделей, і, зважаючи на визнання на найвищому рівні (що закріплено у нормативно-правових актах усіх рівнів) ролі його організацій та активізації самих організацій в процесі боротьби за демократію (яка найяскравіше виявилась під час Помаранчевої революції 2004-2005 рр. та Революції гідності 2013-2014 рр.), можна стверджувати, що Україна рухається до континентальної моделі, де держава бере участь у функціонуванні ГО як регулятор (нормативно-правове регулювання). Однак ГО України не варто сподіватись на значну фінансову підтримку з боку держави (як – то, приміром, у Німеччині), а намагатися диверсифікувати джерела фінансового забезпечення з метою збільшення незалежності та покращення якості пропонованих послуг.

Отже, в ході дослідження було визначено, що громадський сектор України здійснює трансформацію в напрямі континентальної моделі, де державне фінансування обмежене, а сама держава виконує роль регулятора, а отже, виникає гостра необхідність перебудови системи фінансового забезпечення в напрямку її диверсифікації.

Висновки до розділу 1

Структурно-аналітичне дослідження теоретичних основ фінансового забезпечення діяльності ГО дозволило сформулювати наступні висновки та теоретичні положення:

1. Узагальнення теоретичної бази дослідження сутності поняття «громадська організація» дозволило представити визначення цієї категорії як неприбуткової організацій, утвореної шляхом добровільного об'єднання громадян на основі спільних інтересів, що функціонує на законних підставах та незалежно від держави задля захисту прав і свобод людини, що передбачає задоволення її індивідуальних та суспільних потреб.

2. У роботі запропоновано уточнене визначення фінансів громадських організацій як економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів громадських організацій з метою забезпечення виконання ними статутних цілей та підвищення загальної якості соціального середовища. Виходячи визначення, а також суті, функцій, завдань та особливостей ГО, обґрунтовано, що фінанси ГО належать до сфери фінансів суб'єктів господарювання і є видом фінансів добровільних громадських формувань.

3. На основі дослідження та узагальнення основ джерел фінансового забезпечення діяльності та розвитку ГО та аналізу різноманітних підходів до їх класифікації виявлено, що, відповідно до чинного законодавства, українським ГО дозволено використовувати весь спектр ресурсів, отриманих законним шляхом. Відповідно до наявного різноманіття можливостей отримання фінансового забезпечення ГО, існує й велика кількість підходів до класифікації їх джерел, запропонованих українськими та закордонними практиками й науковцями. Однак сьогодні жоден з них не дозволяє проводити комплексні і всебічні дослідження системи фінансового забезпечення діяльності ГО. Найбільш прийнятним для такої цілі є авторський підхід до класифікації джерел фінансового забезпечення діяльності ГО, обґрунтований та описаний нами раніше.

4. Аналіз апробованих у світі моделей взаємодії державного та громадського секторів, особливостей їх існування дозволив визначити, що Україна рухається в напрямі континентальної моделі, де державне фінансування обмежене, а сама держава виконує роль регулятора, а отже, виникає гостра необхідність перебудови системи фінансового забезпечення в напрямі її диверсифікації та переорієнтації з дотаційно-державницької.

Висновки, рекомендації та пропозиції автора, що містяться у першому розділі, знайшли відображення в публікаціях автора [196; 120; 121; 122; 124; 125; 129; 130; 131; 142], наведених у списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз розвитку громадських організацій в Україні

Функціонування та розвиток розвиненого ГС загалом і в Україні зокрема значною мірою залежить від системи фінансового забезпечення його інституційних одиниць, структура якого визначає не лише характер співпраці ГО з державою (як найчисленніших та найвагоміших інституційних одиниць ГС), але й рівень інституалізації, тобто місце, яке вони займають в системі надання послуг різним групам населення. Сьогодні, відповідно до авторитетних міжнародних оцінок [176; 193], в Україні згадана система знаходиться далеко не лише від світового ідеалу, але й від зразка посткомуністичних країн.

У зв'язку з цим для нашого дослідження вкрай важливо детально проаналізувати в динаміці:

- стан розвитку мережі ГО України;
- особливості використання наявних коштів ГО України;
- фінансове забезпечення діяльності та розвитку ГО загалом по Україні з метою визначення рівня фінансової забезпеченості та незалежності мережі ГО;
- фінансове забезпечення діяльності та розвитку ГО у регіональному розрізі, що дозволить виявити диспропорції, які спричиняють низький рівень розвитку ГС України, та визначити напрями їх подолання.

Визначення загальних закономірностей розвитку ГО, що функціонують на території України, є вкрай важливим у процесі реформування системи фінансового забезпечення їх діяльності. Адже саме показники, які

характеризують стан їх розвитку, здатні вказати на проблеми сектору, виявити необхідність залучення додаткових ресурсів.

До дослідження проблем розвитку ГО України зверталася низка вітчизняних науковців (І. Ковалевіч [52], В. Коваленко [53], К. Левкович [60], Т. Мальована [61], М. Менджул [67], В. Пащенко [77], Л. Усаченко [144] та ін.), які, однак, в основному зосереджували свою увагу на питаннях кількісної характеристики діяльності ГО. Однак таких досліджень недостатньо для розкриття нашої проблематики, тому здійснимо детальніший аналіз соціально-економічних показників діяльності ГО України.

Діяльність ГО можна охарактеризувати за допомогою як показників, що кількісно характеризують діяльність ГО (кількісні показники), так і показників, що характеризують її якісно (якісні показники). Всі кількісні показники діяльності ГО вважаємо за необхідне поділити на 2 групи. До першої групи віднесемо показники, які, на нашу думку, відображають рівень довіри населення та суспільства в цілому до ГО, оскільки їх нарощення свідчить про необхідність самої діяльності ГО, відображає насиченість ринку ними (ГО) і навпаки. До цієї групи кількісних показників, які підкріплені даними статистичної звітності [33], вважаємо, належить віднести показники кількості зареєстрованих ГО та тих, які прозвітували про свою діяльність; кількість ГО, що припадає на 10 тис. постійного населення; кількість членів на обліку ГО; кількість колективних членів, тобто тих організацій, установ та підприємств, що є членами ГО; кількість працівників спискового складу; кількість підприємств, установ, організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян для виконання статутних цілей; кількість друкованих органів об'єднань громадян. Вважаємо, що при зростанні довіри населення до ГО, ці показники будуть зростати, і навпаки, у середовищі, де більшість населення не довіряє діяльності ГО, динаміка цих показників у часі буде від'ємною. Очевидно, що від наряду зміни цих показників значно залежатимуть показники фінансового забезпечення ГО, оскільки вони мають

значний вплив на формування надходжень ГО з тих чи інших джерел фінансового забезпечення ГО.

Однак для того, щоб наше дослідження мало комплексний характер, необхідно здійснити аналіз динаміки показників, що впливають на формування довіри населення до ГО, які ми об'єднали у другу групу кількісних показників. До цієї групи відносимо кількість проведених масових заходів (мітингів, демонстрацій, виставок, з'їздів, конференцій, зборів, лекцій, семінарів, заходів із залучення коштів тощо) та показники використання наявних ресурсів (на податки та обов'язкові платежі, на оплату праці, на соціальну допомогу, на матеріальні витрати та оплату послуг, на капітальні вкладення, на капітальний ремонт, на благодійну діяльність, інше). Саме ці показники, на нашу думку, мають найбільший вплив на формування довіри населення до ГО, оскільки це той складник їх діяльності, який є або відкритим для населення (напрями використання коштів ГО відображаються в їх звітності та можуть бути надані на прохання користувачеві інформації), або знаходиться «на поверхні», тобто проводиться відкрито із залученням значної кількості населення.

До якісних показників діяльності ГО ми відносимо довіру населення до діяльності ГО; структуру ГО за спрямуванням та видами діяльності; зведений індекс демократії за його складниками. Вибір саме цих показників для нашого дослідження зумовлений тим, що ми вважаємо їх вплив на процес формування фінансового забезпечення ГО в Україні найбільш відчутним. Варто зазначити, що ряд інших якісних показників, які мають значний вплив на цей процес, не взятій до уваги в нашому дослідженні, оскільки їх важко чи навіть неможливо виміряти (наприклад, ефективність діяльності ГО тощо).

Варто зауважити, що досліджувати окремо якісні та кількісні показники буде некоректно, оскільки вони мають визначальний взаємний вплив. Тому проведемо аналіз згаданих показників в логічній послідовності та в динаміці (період 2006-2014 рр.).

Найбільш узагальнену характеристику діяльності ГО України може дати показник кількості легалізованих ГО на її території в досліджуваний період. Так, з 2006 р. по 2014 р. їх кількість зросла на 21904 одиниць з 59,5 тис. у 2006 р. до майже 89 тис. у 2013 р., що у відносному вираженні складає 49,27 % з подальшим скороченням до 81,5 тис. у 2014 р. (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Аналіз кількості ГО, які діяли в Україні, та кількості ГО, центральні органи яких прозвітували про свою діяльність у 2006-2014 рр.*

Показник	2006 рік	2007 рік	Відхил., %		2008 рік	Відхил., %		2009 рік	Відхил., %		2010 рік	Відхил., %		2011 рік	Відхил., %		2012 рік	Відхил., %		2013 рік	Відхил., %		2014 рік	Відхил., %		Заг.	
																									од.	%	
Кількість легалізованих ГО, од., з них:	59582	64005	7,42		68827	7,53		74958	8,91		80596	7,52		86255	7,02		91317	5,87		88938	-2,61		81486	-7,75		21904	36,76
Центральні органи	40068	43291	8,04		46806	8,12		51079	9,13		55304	8,27		59789	8,11		63680	6,52		55986	-12,08		61090	9,12		21022	52,47
Осередки всіх рівнів	19514	20714	6,15		22021	6,31		23879	8,44		25292	5,92		26466	4,64		27637	4,43		21783	-21,18		20396	-6,37		882	4,52
Кількість ГО, що прозвітували про свою діяльність, од.	15700	16722	6,51		17884	6,95		19174	7,21		21677	13,05		23425	8,06		25297	7,99		23365	-7,64		21417	-8,34		5717	36,41
Частка ГО, що прозвітували про свою діяльність у загальній кількості ГО, в.п.	39,2	38,6	-0,6		38,2	-0,4		37,5	-0,7		39,2	1,7		39,2	0		39,7	0,5		41,7	2		35,06	-6,64		-	-4,14

*складено автором на підставі [25-33]

**у 2013-2014 рр. враховуються центральні органи тих громадських організацій, що мають статус юридичної особи

Ріст характеризувався постійністю і в період 2006-2012 рр. знаходився в межах [5,87:8,9]%. Зменшення кількості ГО у період 2013-2014 рр. пов'язаний із змінами їх обліку та реєстрації у 2013 р. Приблизно така ж

ситуація була типовою для центральних органів ГО та їх осередків всіх рівнів: з 2006 по 2012 рр. відбувалось зростання кількості в межах [6,52:9,13]% та [4,43:8,44]% щорічно відповідно, скорочення у 2013 р. на 12,08 % та 21,18 % відповідно.

Однак, незважаючи на постійний щорічний (за винятком скорочення у період 2013-2014 рр.) та загальний (за весь досліджуваний період) приріст кількості ГО, що здійснювали свою діяльність на території України, їх частка у відношенні до постійної кількості населення залишається мізерною. Зміну цього показника відображено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Кількість громадських організацій на 10 тис. населення*

Показник	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Населення, тис. ос.	46607,4	46329	46077,8	45873	45690,4	45525,7	45413	45309,3	42759,3
ГО, од.	15700	16722	17884	19174	21677	23425	25297	23365	21417
ГО/10 тис. нас.	3,4	3,6	3,9	4,2	4,7	5,1	5,6	5,2	5

*складено автором на підставі [25-73; 71]

Так, бачимо, що за досліджуваний період кількість ГО, що припадає на 10 тис. постійного населення загалом по Україні, зросла на 1,6, однак навіть такий приріст (він становив 47%) не забезпечив належного рівня насиченості ГО відповідно до світових норм. Так, в Угорщині на 10 тис. населення діє 46 організацій, у Хорватії – 85, а в Естонії – 201 [8].

Розподіл цього показника у різних АдГО теж був нерівномірним (Додаток А). Найбільше значення спостерігалось у м. Київ, Сумській та Вінницькій областях, де його середнє значення складало 314,6; 30,1 та 30,0 організацій відповідно. Ще у 4 областях він перевищив значення «10» (Закарпатська область – 17; Черкаська область – 11,3; Дніпропетровська область – 10,3; АРК – 10,1). Значення ж у більшості АдГО було ще меншим і не досягало «10». Найнижчий середній показник кількості ГО на 10 тис. нас. спостерігалось у таких АТО: м. Севастополь (3,3), Донецька (3,6), Тернопільська (3,6), Чернігівська (4,3), Полтавська (4,3), Запорізька (4,8)

області. Зрозуміло, що така незначна кількість ГО, що припадають на 10 тис. населення, як в загальнонаціональному, так і в регіональному вимірах (за винятком м. Києва, Сумської та Вінницької областей) не може максимально задовольнити потреби населення та забезпечити достатній внесок ГО у ВВП держави. Так, частка ГО у ВВП України становить 0,24%, в той час як, наприклад, у Бельгії – 5 %, а в Канаді – 7,9 % [8].

Незважаючи на зміну показників загальної кількості легалізованих ГО та ГО, що припадає на 10 тис. постійного населення, у період 2006-2014 рр., їх структура за спрямуванням та видами діяльності залишилась практично незмінною (рис. 2.1.). Найбільша питома вага на початок і кінець періоду припадала на оздоровчі та фізкультурно-спортивні об'єднання (16,10 %; 17,6 % відповідно), об'єднання професійного спрямування (10,6 %; 10,30 % відповідно), молодіжні організації (10,4%; 7.8% відповідно), та об'єднання ветеранів та інвалідів (9,0 %; 5.80 % відповідно).

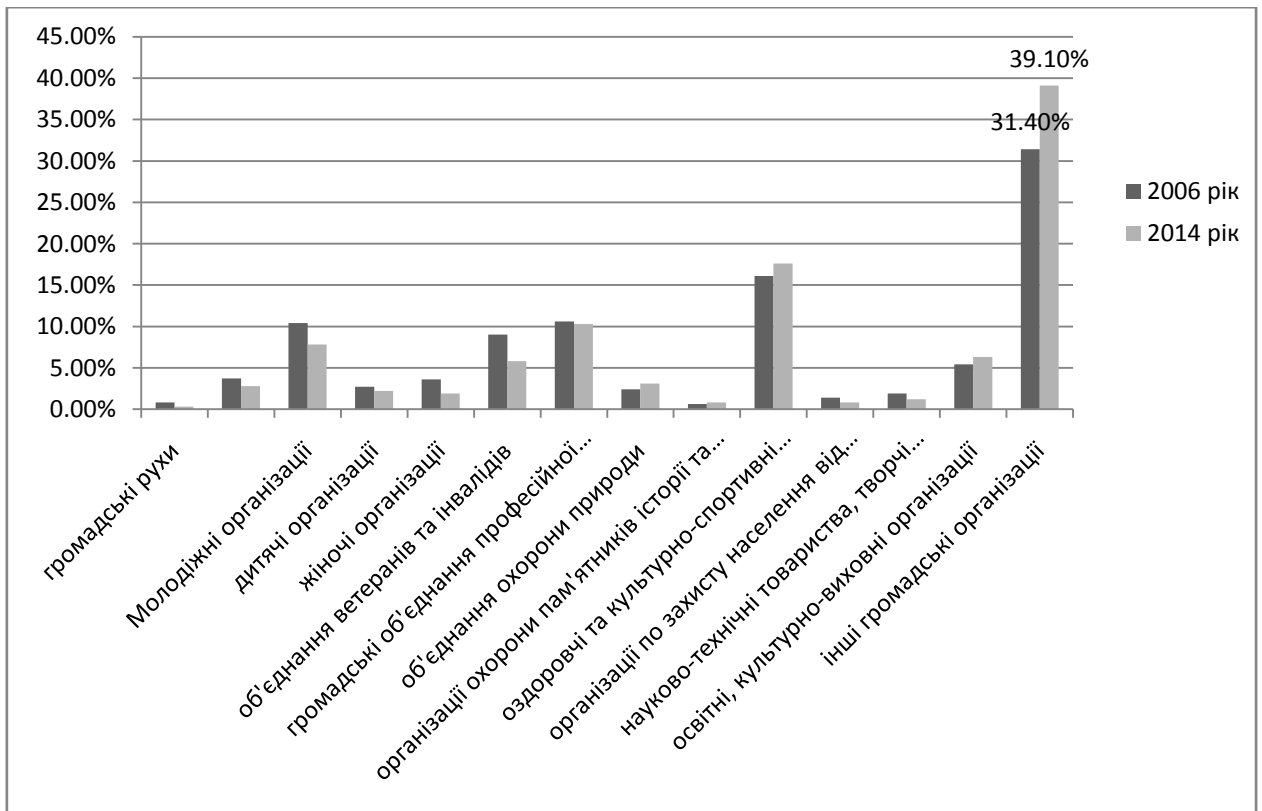

Рис. 2.1. Структура ГО за спрямуванням та видами діяльності у 2006 р. та 2014 р.

Тенденції до зростання згаданих вище показників з одночасним збереженням структури за спрямуванням та видами діяльності, відображені на рис. 2.1., є позитивними, оскільки демонструють сталість розвитку системи ГО по Україні в цілому. В той же час така структура ГО за спрямуванням та видами діяльності вказує на те, що в Україні досі значним стимулом для створення нових ГО є наявність державного фінансування, оскільки більшість тих видів ГО, що займають найбільшу частку в структурі, представлений на рис. 2.1., відповідно до чинного законодавства мають право на отримання фінансування з боку держави (об'єднання інвалідів та ветеранів, молодіжні ГО [11, ст. 87], ГО спортивного спрямування [107]).

Разом з тим для нашого дослідження доцільніше проаналізувати показники кількості та частки ГО, центральні органи яких прозвітували про свою діяльність та діяльність своїх осередків всіх рівнів органам статистики, оскільки саме вони реально провадять діяльність відповідно до власних статутів, решта ж організацій, як зазначається в офіційних документах органів Державної статистики, не були знайдені за реєстраційними адресами і додаткові відомості про їх розташування не відомі [33].

У досліджуваній період показник кількості ГО, центральні органи яких прозвітували про свою діяльність органам статистики, як і попередні показники, показував тенденцію до зростання в період 2006-2012 рр. (в межах [6,51:13,05] % щорічно) та до скорочення у 2013 р. та 2014 р. (-7,64 % та -8,34 % відповідно). Показник же частки таких ГО у загальній кількості легалізованих ГО в період 2006-2009 рр. показував тенденцію до незначного скорочення, а в період 2010-2013 рр. – до нарощення, з подальшим скороченням на 6,64 в.п. у 2014 р. у порівнянні з попереднім роком, таким чином у підсумку за період 2006-2014 р. частка ГО, центральні органи яких прозвітували про свою діяльність, скоротилась на 4,14 в.п. від 39,2 % до 35,06 % (Табл. 2.1.).

Як бачимо з табл. 2.1., при щорічній зміні кількості ГО, центральні органи яких прозвітували, їх частка у загальній кількості легалізованих ГО,

залишалась приблизно незмінною, що, на нашу думку, свідчить про те, що в Україні приблизно 60 % всіх легалізованих ГО (близько 40 % з них щорічно звітувало про свою діяльність) створюються не з метою виконання задекларованих статутних цілей, а отже, задоволення потреб їх членів та населення в цілому, захист їх інтересів, а задля задоволення потреб їх засновників (наприклад, в Україні такі організації часто створюються з метою відмивання коштів чи під конкретні проекти). Тому вибірка саме з тих ГО, центральні органи яких звітували про роботу органам статистики, і ляже в основу нашого подальшого дослідження, адже це саме ті ГО, які реально працювали, а дані про кількісні та якісні параметри їх діяльності є нам відомими.

Перш за все про діяльність ГО, центральні органи яких прозвітували про результати своєї діяльності та діяльності підпорядкованих їм місцевих осередків усіх рівнів, у статистичній звітності свідчать такі кількісні показники: кількість членів спискового складу, кількість колективних членів та кількість працівників, які стоять в них на обліку. Динаміка вказаних показників у період 2006-2014 рр. відображена на рис. 2.2.

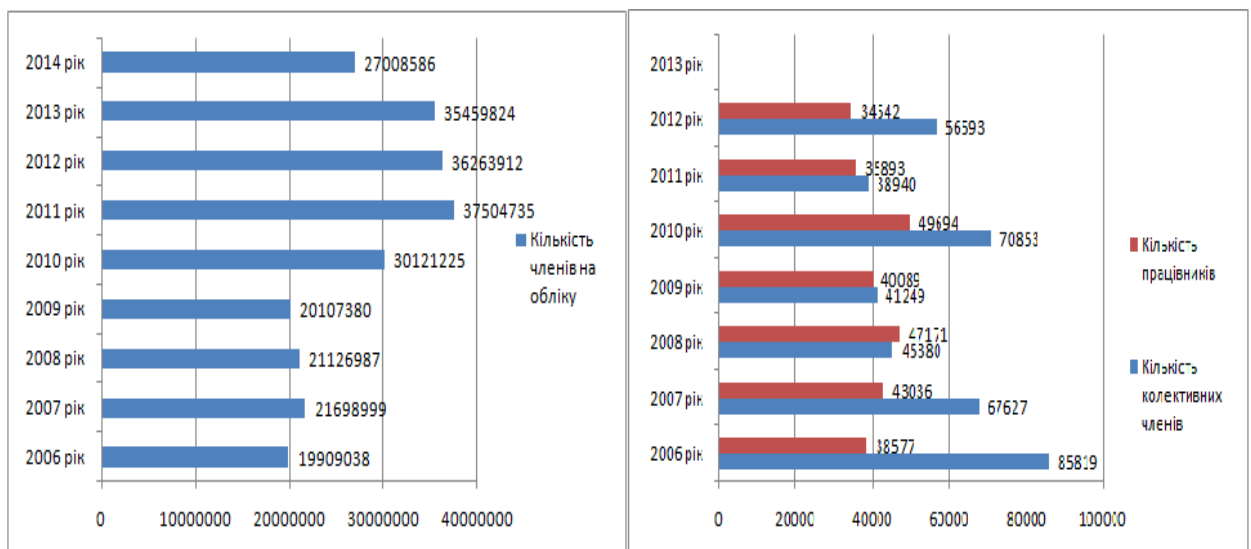

Рис. 2.2. Динаміка кількості членів та кількості працівників ГО України у 2006-2014 рр.

З рис. 2.2. бачимо, що за відсутності чіткої тенденції у змінах згаданих показників, відбулося зростання кількості членів на обліку ГО за період

2006-2011 рр. з 19,9 млн. ос. до 37,51 млн. ос. (88,49 %) та поступове її скорочення з 2012 р. Таким чином, за результатами 2014 р. кількість членів на обліку ГО склала 27 млн. ос. В той же час за період 2006-2012 рр. (дані про кількість працівників та колективних членів ГО за 2013 р. та 2014 р. у статистичній звітності відсутні) кількість працівників ГО скоротилась на 4035 ос. (11,7 %), а чисельність колективних осіб за цей же ж період скоротилась на 29226 од. (51,64 %) (це при тому, що кількість ГО, центральні органи яких прозвітували за аналогічний період (2006-2012 рр.) збільшилась на 61,13 % (табл. 2.1.)). Тобто, відповідно до офіційної статистики щодо чисельності населення України, на 1 січня 2015 р. 63,16 % всього населення України було членами ГО [35; 155]. Цей факт змушує нас поставити під сумнів статистичні дані щодо кількості членів ГО.

Завищення даних, що характеризують членство у ГО, пов'язане, на нашу думку, з такими причинами: 1) наявність осіб, які є членами декількох ГО; 2) особа вважається членом ГО доти, поки не напише заяву про вихід із членів ГО, або ж, поки не буде позбавлена членства рішенням відповідного органу ГО. Таким чином, членами ГО вважаються і ті особи, які фактично не беруть участі в їх діяльності, а також ті, запис про смерть яких внесено до Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

Що ж стосується показника кількості працівників та колективних членів, вважаємо, що динаміка зображена на рис. 2.2. скоріш за все є справедливою стосовно працевлаштованих офіційно, однак, можна припустити, що реальна кількість працівників є вищою (відсутність офіційного працевлаштування пояснюється небажанням представників ГО сплачувати податки та обов'язкові платежі).

Ще одним показником, що може характеризувати активність діяльності ГО України, є їх засновницька діяльність. Згідно з офіційними статистичними даними, засновницька діяльність ГО характеризується кількістю заснованих ГО підприємств, установ, організацій для виконання статутних цілей, а також кількістю друкованих органів об'єднань громадян.

У досліджуваній період їх кількість мала стійку тенденцію до скорочення (рис. 2.3.).

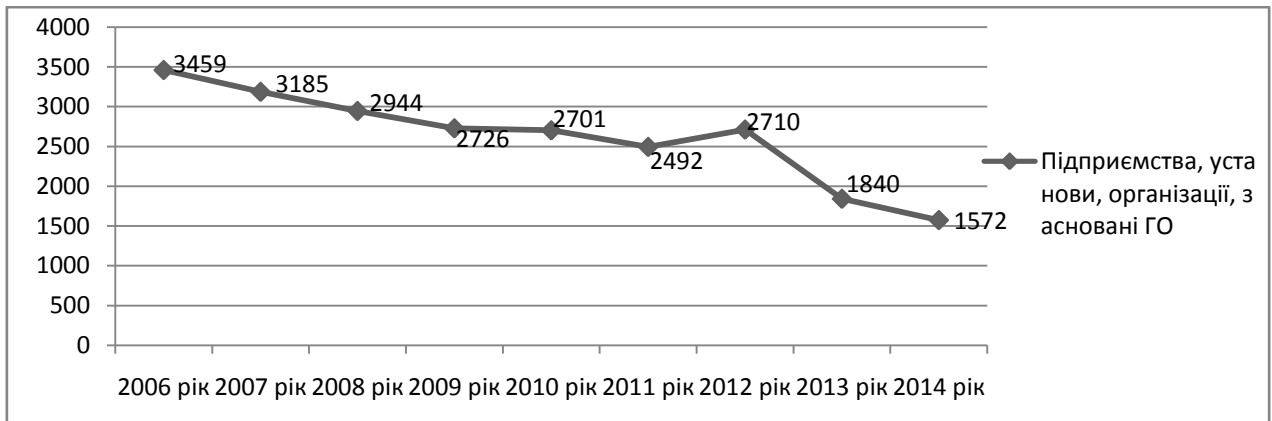

Рис. 2.3. Кількість підприємств, установ, організацій, створених об'єднаннями громадян для досягнення статутних цілей, у 2006-2014 рр.

Вважаємо, що низхідна тенденція, зображена на рис. 2.3., зумовлена особливостями національного законодавства, яке не стимулює, а стримує їх діяльність та розвиток. Так, до прикладу, відповідно до ГКУ, підприємством об'єднання громадян є унітарне підприємство, засноване на власності громадян для здійснення господарської діяльності з метою виконання його статутних завдань [22, ст. 112]. Виходячи з цього визначення, на підприємства, установи та організації, засновані та створені об'єднаннями громадян, накладається ряд вимог, невиконання яких веде до позбавлення права не сплачувати податок на прибуток.

Як вже зазначалося раніше, найбільше на формування довіри населення до діяльності ГО впливають показники, що характеризують проведення масових заходів та показники використання наявних фінансових ресурсів.

За період 2006-2014 рр. значення згаданих вище показників не сприяло підвищенню довіри населення до діяльності ГО. Так, з рис. 2.4. бачимо, що кількість масових заходів, що проводились у досліджуваній період, мала тенденцію до незначного скорочення, при чому зміни протягом окресленого часу характеризувались хаотичністю. За підсумками періоду їх кількість загалом скоротилася на 49 847 од., однак не мала постійного тренду, змінювалась хаотично і в підсумку до 2013 р. зроста на 49,85 тис. заходів,

тобто на 12,48 %, це при тому, що кількість ГО, які прозвітували про свою діяльність, за аналогічний період зросла більш як на третину – 36,41 % (табл. 2.1.).

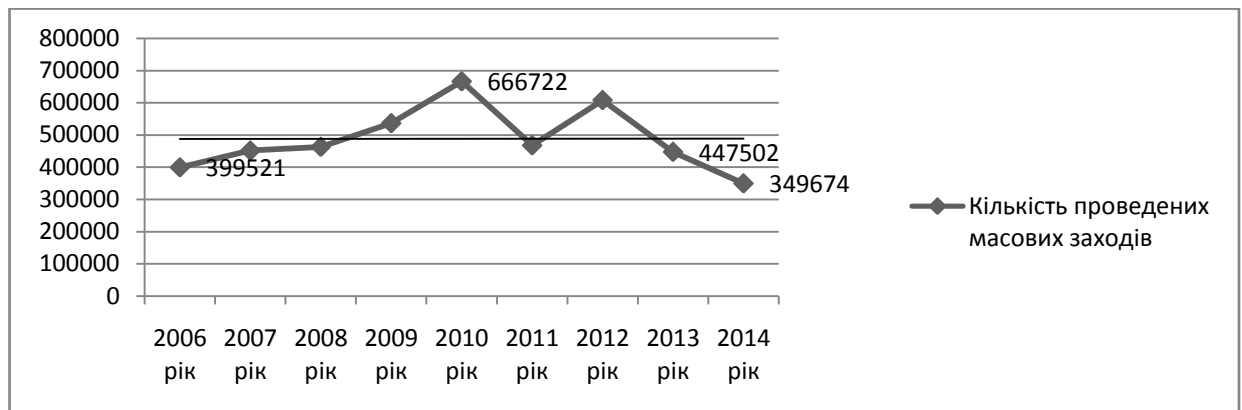

Рис. 2.4 Динаміка загальної кількості проведених масових заходів ГО України за 2006-2014 рр.

Така зміна в основному зумовлена збільшенням кількості проведених у цей період таких масових заходів, як мітинги та демонстрації (17,23 %) та семінари (10,83 %), по решті видів масових заходів спостерігалось або незначне зростання (з'їзди, конференції, збори – на 1,63 %), або ж скорочення (лекції, зустрічі – на 11,27 %; виставки – на 24,78 %; заходи по залученню коштів – на 23,88 %; інші масові заходи – на 24,23 %). Впадає в око, що при постійному зростанні потреби у додаткових фінансових ресурсах (яка продиктована часом та умовами ринку НУО), ГО зменшили кількість масових заходів, спрямованих на залучення додаткових коштів, що теж може свідчити про активність діяльності ГО України (Додаток Б).

Що ж стосується напрямів використання ресурсів, що знаходились у розпорядженні ГО, то з табл. 2.3. бачимо, що їх лівова частка спрямовувалась на оплату праці та на сплату податків і податкових платежів, а саме 33,05 % всіх використаних ресурсів за період 2006-2014 рр. (30,83 %; 31,12 %; 35,5 %; 35,04 %; 32,88 %; 32,09 %; 32,83 %; 35,98 %; 31,18 % відповідно у кожному році), в той час як витрати на соціальну допомогу та благодійність за цей же ж період складали значно меншу частку наявних коштів – 23,78 % (22,47 %; 22,78 %; 18,18 %; 21,78 %; 26,69 %; 26,51 %;

24,42 %; 21,78 %; 29,43 % відповідно у кожному році). Причина в тому, що обмеженість фінансових ресурсів змушує керівництво ГО спочатку здійснювати поточні видатки, які є обов'язковими, і лиш потім розпоряджатися ресурсами, що залишилися, відповідно до статутних цілей та власного розсуду.

Таблиця 2.3.

Аналіз напрямів використання грошових коштів громадськими організаціями України за період 2006-2014 рр., млн. грн., %

Напрямок	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	
Податки та обов'язкові платежі	100,66	7,69	128,7	8,13	161,88	8,7	165,01	8,37	186,79	7,34	209,02	6,94	230,41	6,89	288,27	8,87	275,45	7,96
Оплата праці	302,88	23,14	363,89	22,99	498,49	26,8	525,65	26,67	649,65	25,54	757,27	25,15	867,2	25,94	880,94	27,11	803,56	23,22
Соціальна допомога	27,04	2,07	47,91	3,03	63,08	3,39	73,62	3,74	85,76	3,37	102,47	3,4	116,36	3,48	53,81	1,66	93,63	2,71
Благодійна діяльність	266,99	20,4	312,54	19,75	275,15	14,79	355,62	18,04	593,35	23,32	695,85	23,11	699,53	20,92	653,89	20,12	924,97	26,72
Матеріальні витрати та оплата послуг	327,96	25,06	395,11	24,97	519,31	27,92	531,17	26,95	605,65	23,81	720,87	23,94	921,74	27,57	756,6	23,28	781,23	22,57
Капітальні вкладення	61,19	4,67	50,25	3,18	51,52	2,77	36,39	1,85	47,03	1,85	72,75	2,42	70,66	2,11	-	-	-	-
Капітальний ремонт	8,42	0,64	10,41	0,65	15,74	0,85	18,35	0,93	38,96	1,53	46,4	1,54	58,78	1,76	-	-	-	-
Інше	205,33	15,69	273,73	17,3	275,0	14,78	264,99	13,45	336,86	13,24	406,6	13,5	378,82	11,33	400,2	12,31	395,35	11,42
Всього	1308,92	100	1582,55	100	1860,17	100	1970,8	100	2544,05	100	3011,23	100	3343,5	100	3250,07	100	3461,41	100
Використання коштів, %	90,3	-	89,2	-	91,0	-	88,8	-	92	-	89,3	-	90,5	-	86,6	-	84,4	-

* складено автором на підставі [25-33]

Зауважимо, що 2010 р. в певної міри був переломним у діяльності зазначених організацій, адже, починаючи з нього, дещо скоротилась частка коштів, що спрямовувались на оплату праці та на податки і податкові платежі, з одночасним зростанням ресурсів, що спрямовувались на благодійну діяльність (витрати на соціальну допомогу залишались відносно незмінними протягом всього періоду). Однак вже у 2013 р. спостерігаємо попередню ситуацію із фактичним поверненням до попередніх пропорцій розподілу фінансових ресурсів ГО. Зазначимо, що при зміні часток різних напрямів використання фінансових ресурсів, абсолютний обсяг коштів, що спрямовувались на оплату праці, постійно зростав (з 302,88 млн. грн. у 2006 р. до 880,94 млн. грн. у 2013 р.) і лиш у 2014 р. дещо скоротився (табл. 2.3.).

Характеризуючи діяльність ГО України, не можна не звернути увагу на те, що середня оплата праці в галузі є значно нижчою за середню заробітну плату загалом по Україні. Так, співвідношення зазначених показників у досліджуваній період знаходилось у межах [0,48:0,69] (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4.

Порівняння середньорічної заробітної плати в ГО та загалом в Україні у період 2006-2014 рр.

Показник	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Середня річна зарплата (ГО) (1), грн.**	7851,31	8455,48	10567,72	13112,08	13073,00	21098,00	25105,67	25564,87**	23319,31
Середня річна зарплата (Україна) (2), грн.	12214,68	16233,00	21707,04	22911,0	26961,00	31670,04	36383,04	39285,96	41697
Співвід. (1)/(2), %	64,28	52,09	48,68	57,23	48,49	66,62	69,0	65,07	55,93

* складено автором на підставі [25-33; 35]

** статистичні дані стосовно кількості працівників ГО у 2013 р та 2014 р. відсутні, даний показник розраховано з припущення, що їх кількості змінилась на середню зміну у період 2006-2012 рр.

При цьому не можна не звернути увагу на те, що використання фінансових ресурсів ГО в досліджуваній період коливалося в межах від 84,4 % до 92 %. Таким чином, ГО мали невикористані резерви коштів у розмірі від 8 % до 15,6 % усіх наявних ресурсів, що в абсолютному вираженні складає 2840,23 млн. грн. (140,59 млн. грн., 191,66 млн. грн., 183,89 млн. грн., 248,48 млн. грн., 221,05 млн. грн., 360,61 млн. грн., 350,99 млн. грн., 503,06 млн. грн., 639,9 млн. грн. відповідно у кожному році), які можна було спрямувати безпосередньо на задоволення потреб населення та виконання статутних цілей.

Як зазначалося раніше, значення та динаміка кількісних показників, що характеризують діяльність ГО України, мають значний вплив на формування таких якісних показників їх діяльності, як довіра населення до ГО та формування міжнародних рейтингів розвитку ГС.

Таким чином, відповідно до дослідження Українського незалежного центру політичних досліджень, станом на лютий 2013 р. довіряло ГО лише 28 % населення (тобто менше 13 млн. ос.), в той час як членами ГО на 01.01.2013 р. було більше ніж 36 млн. ос.

Всі вищезгадані показники та їх співвідношення відображаються у різноманітних рейтингах міжнародних організацій, які формуються на підставі розрахунку індексів, що враховують згадані показники.

Так, до прикладу, міжнародна неурядова агенція Freedom House щороку розробляє аналітичний звіт Nation in Transit, в якому визначає рівень демократії в країнах, що розвиваються. Індекс розраховують на основі семи складників (виборчий процес, ГС, незалежність ЗМІ, незалежність управління на національному та місцевому рівнях, корупція, незалежність судової системи), по кожному з яких виставляється оцінка від 1 до 7 (1 - найкраще значення, 7 - найгірше), як середньоарифметичне їх значень. Індекс визначається на початок кожного року за результатами попереднього (наприклад, значення показника незалежності ЗМІ у 2014 р. ґрунтується на

основі умов їх функціонування в 2013 р.). Дані про рівень демократії в Україні в період 2006-2014 рр. подано в табл. 2.5.

Таблиця 2.5.

Індекс рівня демократії в Україні міжнародної агенції Freedom House та його складники [176; 193]

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Виборчий процес	3,25	3,0	3,0	3,5	3,5	3,5	3,75	4,0	4,0
Громадянське суспільство	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,5
Незалежність ЗМІ	3,75	3,75	3,5	3,5	3,5	3,75	4,0	4,0	4,25
Демократичність управління (національний рівень)	4,5	4,75	4,75	5,0	5,0	5,5	5,75	5,75	6,0
Демократичність управління (місцевий рівень)	4,5	4,75	4,75	5,0	5,0	5,5	5,75	5,75	6,0
Незалежність судової системи	4,25	4,5	4,75	5,0	5,0	5,5	6,0	6,0	6,0
Корупція	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	6,0	6,0	6,25
Загальний Індекс демократії	4,21	4,25	4,25	4,39	4,39	4,61	4,82	4,86	4,93

Як бачимо з табл. 2.5., загальний зведений індекс демократії у досліджуваній період значно погіршився і впав із 4,21 у 2006 р. до значення 4,93 у 2014 р. Така тенденція була спричинена погіршенням значень більшості показників, однак показнику «Громадянське суспільство» лемонструє сталість значення протягом всього періоду і навіть покращення до значення «2,5» в останньому році. Покращення цього показника є надзвичайно важливим для українського суспільства, оскільки, як зазначалося нами раніше, демократія будучи недорозвиненою чи розвиненою паталогічно (як це має місце в Україні) може мати ряд негативних ознак, подолати які можна за існування розширеної та розвиненої мережі ГО. А, як зазначається у звіті Freedom House, ГС, яке характеризується діяльністю ГО, є головною опорою української демократії. Різноманітність його груп та ініціатив відіграють ключову роль в захисті демократичних цінностей і

практик в державі. Новий ЗУ «Про громадські об'єднання», що вступив в дію 01.01.2013 р., відкрив широкий простір для некомерційної діяльності, дозволив лібералізувати процес реєстрації нових НУО й усунути деякі адміністративні бар'єри. Масовий рух протесту, що виник в кінці 2013 р., став плацдармом для формування нового покоління громадських активістів [193].

Отже, можна стверджувати, що в Україні стан розвитку громадського сектору зумовлений зростанням кількісних параметрів, що характеризують діяльність мережі ГО. Однак ці організації ще не дійшли до тієї межі, коли можна констатувати їх незалежність від держави як такої (в тому числі і фінансову), оскільки навіть найбільше кількісне зростання спостерігається в основному серед тих видів ГО, діяльність яких підтримується державою. Як наслідок, мережа інститутів ГС України не виконує повною мірою свою функцію відстоювання прав населення та контролю за всіма гілками влади (в тому числі і ЗМІ), про що свідчать дані табл. 2.3. Тобто на даному етапі (який все ще проходить в умовах фінансового обмеження діяльності) ГО України по суті займаються не так виконанням основних функцій, які на них покладені у суспільстві (розглянуті нами раніше), а саморозвитком. Причиною цього, на нашу думку, є не лише низький рівень менеджменту та традиції пострадянського суспільства в Україні, але й недостатнє фінансове забезпечення.

2.2. Оцінка формування фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України

Ефективна діяльність ГО, як і будь-яких інших суб'єктів господарювання, найбільше залежить від структури та обсягів їх фінансового забезпечення. Зростання чи скорочення загальних обсягів фінансового забезпечення, а також переважання чи відсутність окремих його джерел

суттєво впливають на міру залежності від тих чи інших донорів, а також на пріоритетні напрями діяльності, якість послуг, що надаються. Разом з тим фінансове забезпечення ГО залежить від змін соціально-економічного середовища, в якому вони функціонують, адже навіть найнезначніші зміни здатні суттєво вплинути на рішення окремих донорів про активізацію чи, навпаки, скорочення фінансування діяльності та розвитку ОГС.

Усвідомлюючи це, більшість розвинених держав світу в рамках реалізації програм підтримки розвитку власних ГС найбільше зусиль спрямовують саме на нарощення обсягів фінансового забезпечення діяльності інститутів ГС (серед яких, як уже зазначалось, чільне місце посідають ГО), диверсифікації його джерел, зменшення негативного впливу соціально-економічних процесів на них.

Україна, обравши для себе Європейський шлях розвитку, що підтверджується рядом важливих інтеграційних нормативно-правових актів (основною з яких є Угода про асоціацію), повинна докорінно змінити (а іноді навіть створити) наявні стандарти соціально-економічного розвитку. Це стосується і системи фінансового забезпечення діяльності та розвитку ГО.

До проблем фінансового забезпечення діяльності ГО в Україні у своїх наукових працях зверталось науковці та практики, серед яких варто відзначити науковий доробок Т. Азарової [3], В. Бакальчук [6], Л. Василенка та С. Зелінського [13], О. Віннікова [16; 17; 18; 19; 20], Д. Горелова [21], Н. Дехтяр [36], А. Матвійчука [61], О. Позняка [83], А. Фоменка [146], Б. Шатора [157] та ін.

Однак, незважаючи на внесок зазначених науковців у дослідження згаданої проблеми, недостатнім залишається рівень її розробки, адже більшість згаданих праць стосувалась можливості отримання державного фінансування та не носили системного характеру. Однак, щоб зрозуміти реальний стан справ у галузі, проведемо комплексне дослідження зазначеної проблематики і для початку розглянемо загальні тенденції фінансового забезпечення діяльності ГО України в період 2006-2014 рр. (Табл. 2.6.).

Таблиця 2.6.

Оцінка загальних обсягів фінансового забезпечення ГО України в 2006-2014 рр.*

Показник	2006	2007	Відхил., %	2008	Відхил., %	2009	Відхил., %	2010	Відхил., %	2011	Відхил., %	2012	Відхил., %	2013	Відхил., %	2014	Відхил., %	Заг.	
	2006	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		грн.	%
Загальні обсяги фінансування, млн. грн.	1449,34	1774,6	22,44	2043,17	15,02	2218,6	8,59	2763,1	24,54	3370,2	21,93	3694,6	9,63	3754,22	1,61	4101,28	9,25	2651,94	182,98
Кількість ГО**, од.	113918	105419	-7,46	109048	3,44	105706	-3,07	156573	48,12	157372	0,51	159462	1,33	87240	-45,29	72525	-16,87	-41393	36,44
Обсяги фінансування у розрахунку на 1 ГО, грн.	12722,66	16833,78	32,31	18736,43	11,3	20988,4	12,02	17647,36	-15,92	21415,5	21,35	23169,16	8,19	46211,47	99,45	56549,88	22,37	43827,22	344,48

* Складено автором на підставі [25-33]

** Тих, центральні органи яких прозвітували перед органами статистики про результати своєї діяльності та діяльності підпорядкованих їм місцевих осередків усіх рівнів

Як бачимо з табл. 2.6., загалом українські ГО у досліджуваній період нарощували фінансову базу, хоча й нерівномірно. Таким чином, за весь період рівень фінансування зріс майже вдвічі, що є суттєвим показником. Однак в Україні про результати своєї діяльності звітує лише незначна частка центральних органів ГО, до того ж щороку різна (табл. 2.7.), тому аналіз загальних обсягів фінансування є малоінформативним та не дає змоги зробити значущих висновків, а виявлені тенденції не є достовірними.

Таблиця 2.7.

Аналіз частки центральних органів ГО, що прозвітували перед органами статистики про результати своєї діяльності та діяльності підпорядкованих їм місцевих осередків усіх рівнів, у загальній кількості легалізованих ГО, %

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість та частка всіх ГО	15700 (39,2%)	16722 (38,6%)	17884 (26%)	19174 (37,5%)	21677 (39,2%)	23425 (27,2%)	25297 (39,7%)	23365 (41,7%)	21417 (35,06%)

* Складено автором на підставі [25-33]

Зважаючи на дані табл. 2.7., доречно проаналізувати тенденції загального фінансування, що припадає на 1 ГО України (табл. 2.6.). Перш за все необхідно звернути увагу на самі обсяги такого фінансування, яке протягом всього періоду було мізерним і знаходилося в межах від 12 722 грн. до 56 549 грн. Для порівняння в економічно розвинених країнах межі цього показника є іншими: від 560 000 до 670 000 грн. [40]. На нашу думку, обсяги такого фінансування у розпорядженні ГО є недостатніми для провадження їх ефективної статутної діяльності. Про це свідчить і структура витрат ГО, у якій, наприклад, у 2014 р., 31 % склали витрати на оплату праці та сплата податків та податкових платежів (рис. 2.5.).

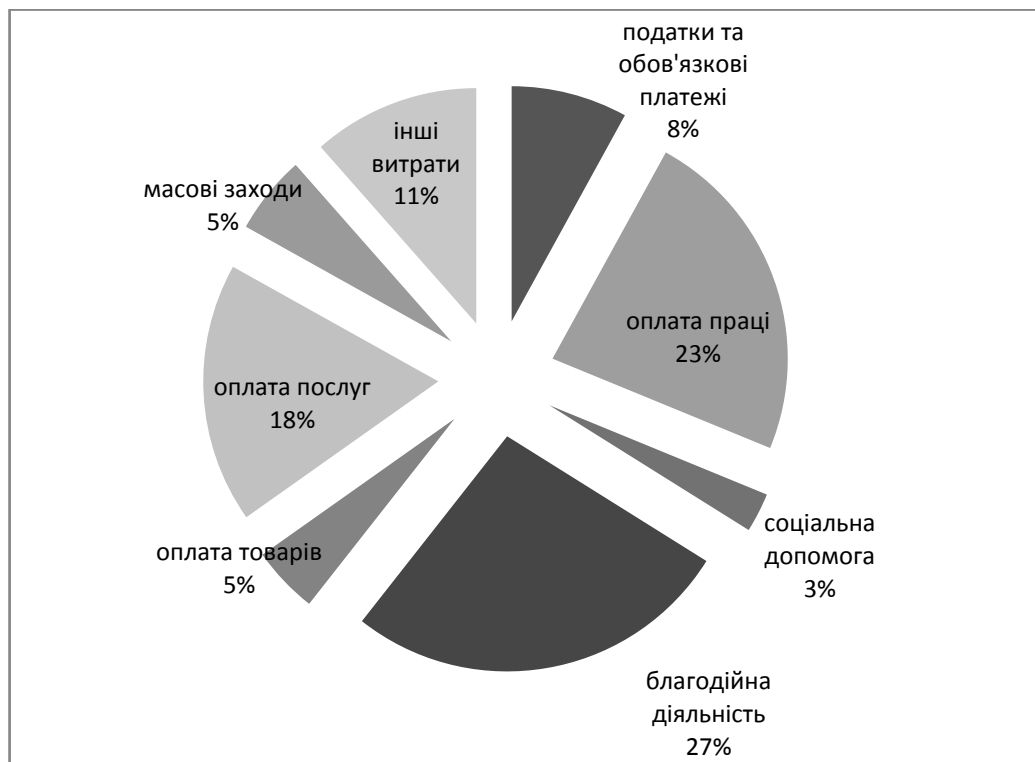

Рис. 2.5. Структура використання грошових коштів ГО у 2014 р. (у % до загальної суми) [33].

Що ж стосується динаміки загальних обсягів фінансового забезпечення ГО у розрахунку на 1 організацію, то вона суттєво відрізняється від динаміки загальних обсягів фінансового забезпечення ГО по всій Україні і на відміну від останньої може певним чином характеризувати ситуацію в українському громадському секторі. Так, перш за все зауважимо, що, незважаючи на

незначні розміри такого фінансування, у досліджуваній період все ж спостерігається тенденція до його нарощення (Рис. 2.6.).

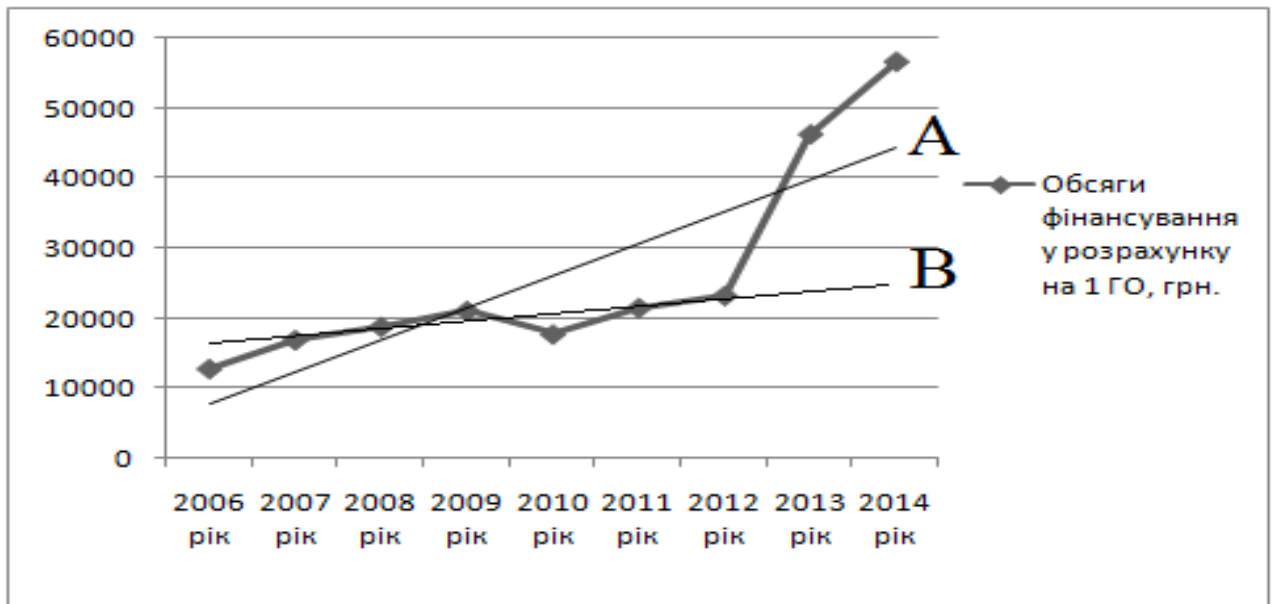

Рис. 2.6. Динаміка загальних обсягів фінансового забезпечення діяльності ГО України з усіх джерел у розрахунку на одну організацію за 2006-2014 рр.

Так, на рис. 2.6. бачимо висхідний тренд фінансового забезпечення ГО в розрахунку на 1 організацію, який позначають дві лінії: лінія А вказує на дещо стрімкіший тренд, який спостерігався протягом періоду 2006-2014 рр, лінія В – помірніший протягом 2006-2012 рр. Вважаємо правильним буде зображення обох ліній, оскільки у 2013 р. дещо змінилася форма звітності для ГО, відповідно, починаючи з цього року, органи статистики в основному аналізують дані про діяльність ГО, які мають статус юридичної особи, таким чином, кількість ГО, фінансове забезпечення яких аналізується, є нижчим, в той час як показник загальних обсягів фінансового забезпечення у розрахунку на одну організацію – навпаки вищою.

Окрім цього, можемо помітити певну залежність стану фінансового забезпечення ГО від тих глобальних політичних подій, які відбувалися в Україні, а саме від виборів. Так, у вересні 2007 р. відбулися позачергові вибори до Парламенту України й загальне фінансування у розрахунку на одну організацію зросло на 32,31 % порівняно із попереднім роком; на початку 2010 р. пройшли вибори Президента України, і за підсумками 2009 р.

(на який припала основна частина передвиборчої гонки) фінансування зросло на 12,02 %, так само як зросло воно й за підсумками 2012 р., у жовтні якого проводились чергові парламентські вибори, та за підсумками 2014 р., у травні якого пройшли вибори Президента України. Пояснюється глобальними політичними подіями і різке зростання фінансового забезпечення ГО у період 2013-2014 рр.: Революція гідності, яка розпочалася у грудні 2013 р., всього за місяць змогла закумулявати на рахунках ГО значні кошти фізичних і юридичних осіб на підтримку чи протидію їй, відтак у 2014 р. продовжились згадані процеси, які переросли у підтримку учасників АТО, а також населення, що постраждало внаслідок її проведення. Такі тенденції свідчать про значну залежність діяльності та розвитку ГО від тих соціально-політичних та економічних процесів, які відбуваються в нашій державі.

Однак, незважаючи на тенденції до зростання фінансування ГО України з усіх джерел, з економічної точки зору доцільно розглянути не лише номінальні надходження ГО, але й реальні, скоригувавши дані табл. 2.6. на індекс інфляції (табл. 2.8.).

Таблиця 2.8.

Аналіз обсягів фінансового забезпечення ГО України з усіх джерел у 2006-2014 рр., скоригованих на індекс інфляції, грн., %, шт.

Показник	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		Заг.	
	2006	2007	Відхил., %	2008	Відхил., %	2009	Відхил., %	2010	Відхил., %	2011	Відхил., %	2012	Відхил., %	2013	Відхил., %	2014	Відхил., %	грн.	%	
Загальні обсяги фінансування, млн. грн.	1449,34	1774,6	22,44	2043,17	15,02	2218,6	8,59	2763,1	24,54	3370,2	21,93	3694,6	9,63	3754,22	1,61	4101,28	9,25	2651,94	182,98	
Обсяги фінансування у розрахунку на 1 ГО, грн.	12722,66	16833,78	32,31	18736,43	11,3	20988,4	12,02	17647,36	-15,92	21415,5	21,35	23169,16	8,19	46211,47	99,45	56549,88	22,37	43827,22	344,48	
Індекс інфляції наростаючим підсумком	1,116	1,301	-	1,591	-	1,787	-	1,95	-	2,04	-	2,035	-	2,046	-	2,556	-	-	-	

Продовження Таблиці 2.8.

Загальні обсяги фінансування з урахуванням інфляції, млн. грн.	1298,69	1364,03	5,03	1284,21	-5,85	1241,52	-3,32	1416,97	14,13	1652,06	16,59	1815,53	9,9	1834,91	1,07	1604,57	-12,55	305,88	23,55
Обсяги фінансування у розрахунку на 1 ГО з урахуванням інфляції, грн.	11400,23	12939,11	13,5	11776,51	-8,99	11745,05	-0,27	9049,93	-22,95	10497,79	16,0	11385,34	8,46	22586,25	98,38	22124,37	-2,05	10724,14	-5,93

* Складено автором на підставі [25-33; 35; 46]

Дані, які містяться в табл. 2.8. та табл. 2.6. значно відрізняються. Наочно тренди показників загального обсягу фінансування діяльності та розвитку ГО України з усіх джерел та загального обсягу фінансування діяльності та розвитку ГО України з усіх джерел у розрахунку на одну організацію в період з 2006 по 2014 рр., а також аналогічних показників з урахуванням інфляції в цьому ж періоді попарно зображені на рис. 2.7. та рис. 2.8.

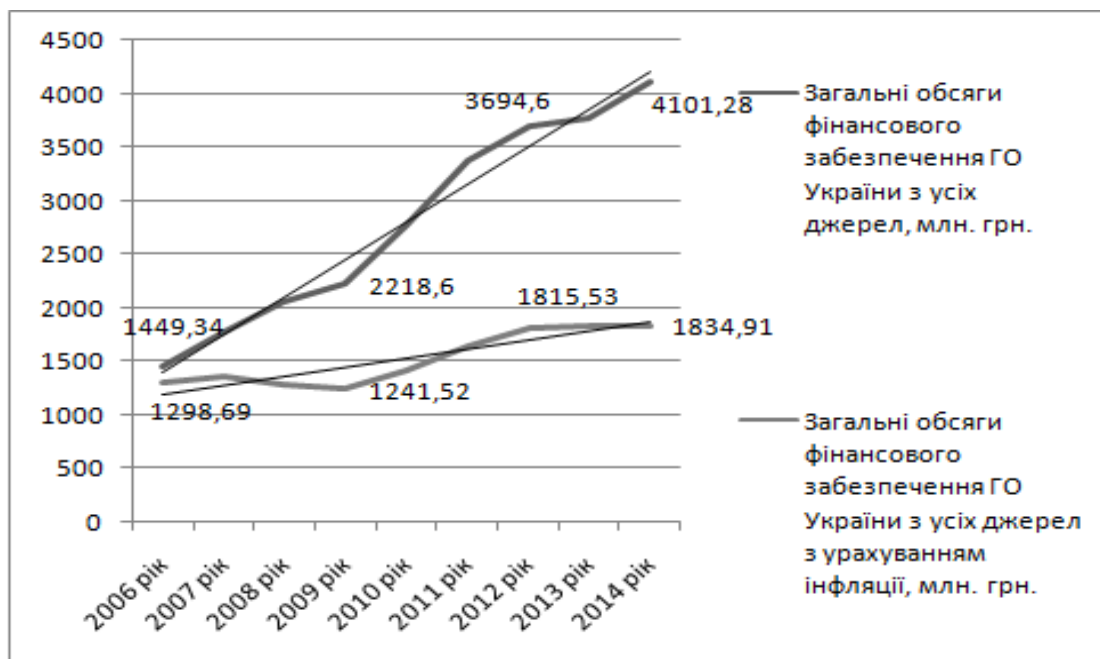

Рис. 2.7. Динаміка загальних обсягів фінансового забезпечення ГО України з усіх джерел за 2006-2014 рр.

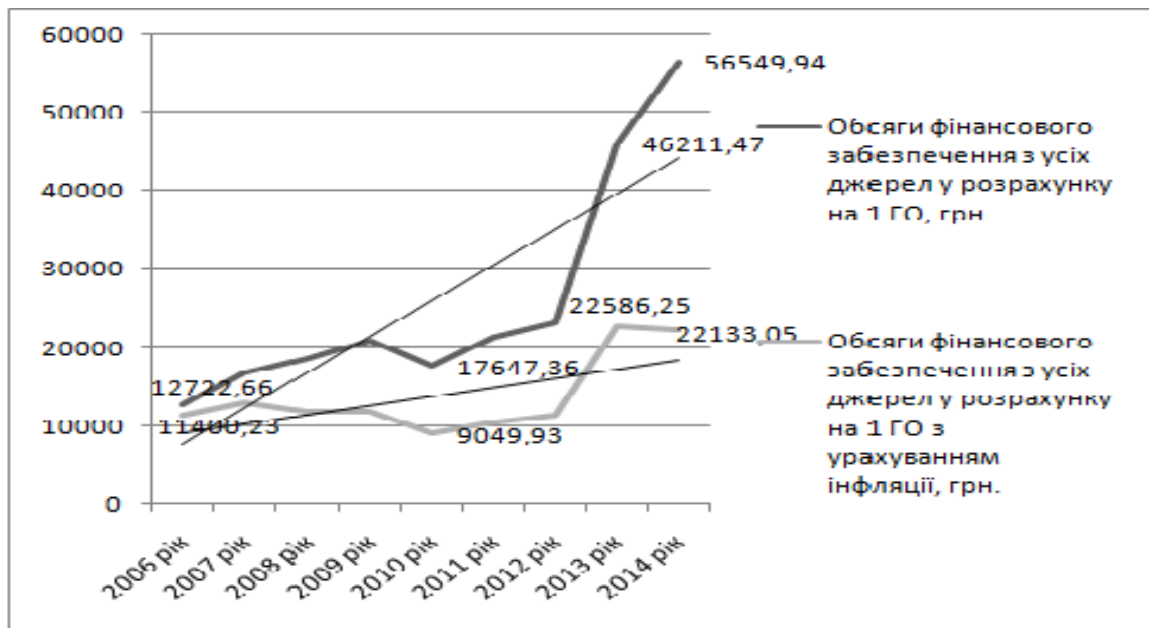

Рис. 2.8. Динаміка обсягів фінансового забезпечення ГО з усіх джерел у розрахунку на одну організацію з урахуванням інфляції за 2006-2014 рр.

Як бачимо, загалом тренди до зростання вказаних показників у досліджуваній період зберігаються, однак варто звернути увагу на нахил ліній тренду: ті, які стосуються показників скоригованих на інфляцію, є значно похилішими, що вказує на значно повільніший темп реального нарощення фінансової бази ГО у досліджуваній період порівняно із номінальними показниками. Отож, зрозуміло, що реальний стан фінансового забезпечення громадського сектору в Україні є значно гіршим, ніж це здається без проведення детальнішого аналізу. Адже в той час як формально обсяги фінансового забезпечення зростають, реально вони залишаються практично незмінними майже протягом всього періоду, а подеколи, так як це було у 2008 р. та 2014 р., змінюються у протилежному напрямі.

Передова світова практика у сфері фінансування діяльності ГО свідчить, що для їх найбільшої життєздатності необхідно використовувати збалансований дохід з різноманітних джерел фінансування [163, с. 130], тому проаналізуємо рівень життєздатності ГО України відповідно до рекомендацій Фонду розвитку ГС Угорщини (неурядової організації, яка впродовж майже 20 років проводить дослідження у сфері фінансування громадських ініціатив.

Висновки сформовані на основі аналізу більш як 15 000 ГО, що брали участь у проекті). Відповідно, в ідеалі для нормального та незалежного функціонування ГО повинна отримувати доходи принаймні з шести різних джерел, на кожне з яких має припадати як мінімум 10 % всіх доходів [163, с. 130]. З рис. 2.9. та 2.12. бачимо, що українські ГО станом на 2013 р. не є далекими до вказаного ідеалу, адже вони використовують у своїй діяльності різні джерела, які в структурі загальних доходів займають більше за 10 %: державне фінансування, членські внески, кошти від господарської діяльності, кошти благодійників-нерезидентів та вітчизняних благодійників-юридичних осіб. Окрім того, наявність великої кількості дрібних за обсягами джерел фінансового забезпечення, які об'єднані у групу «Інші», забезпечує виконання іншого принципу побудови джерельної бази ГО, відповідно до якого ГО не повинна нехтувати будь-яким джерелом фінансування, навіть якщо воно незначне у загальних доходах сектору, адже його відсутність чи наявність може суттєво змінити умови її життєздатності [163, с. 118].

В Україні, як бачимо з рис. 2.9., спостерігається сталість пропорцій окремих джерел у загальних обсягах фінансового забезпечення діяльності ГО з незначними коливаннями інших, на які впливають соціально-економічні реалії та владні уподобання і які в результаті призвели до зміни загальної структури фінансового забезпечення ГО України.

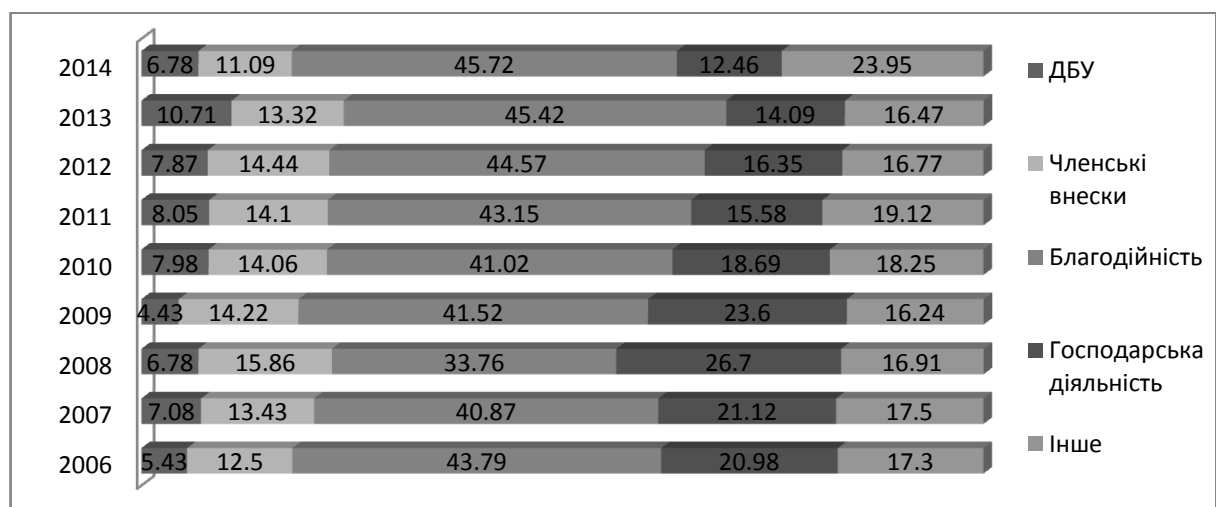

Рис. 2.9. Динаміка структури джерел фінансового забезпечення діяльності ГО України у 2006-2014 рр.

Так, за досліджуваний період значно збільшилась частка надходжень від благодійників з одночасним зменшенням частки надходжень від господарської діяльності організацій та підприємств, заснованих та створених об'єднаннями громадян. Для розвинених держав світу така ситуація не є типовою, адже в структурі доходів їх ГО частки коштів, отриманих з державного бюджету та від господарської діяльності, є значно вищими, а частка коштів, отриманих від благодійників, є меншою, навіть незначною у порівнянні з іншими джерелами [157]. Це свідчить про те, що в Україні сформована певна модель фінансування ГО, яка не притаманна іншим державам.

Зважаючи на сказане, вважаємо доцільним провести аналіз фінансового забезпечення ГО України протягом 2006-2014 рр. у розрізі окремих його джерел.

Перш за все розглянемо фінансування діяльності ГО з боку держави, адже держава є одним із суб'єктів, які найбільше зацікавлені в їх діяльності.

Загалом обсяги державного фінансування протягом досліджуваного періоду, відповідно до офіційної статистики, збільшились більш, ніж у 3,5 разів з 78,73 млн. грн. до 278,36 млн. грн. (Додаток В). Безумовно, нарощення державного фінансування є позитивною тенденцією, однак його частка у загальних обсягах фінансування за аналогічний період зросла лиш на чверть з 5,43 % до 6,78 % (рис. 2.9.). При цьому частка цього виду фінансової підтримки ГО у загальних доходах ОГС інших посткомуністичних країн світу є значно вищою (наприклад, у Чехії вона складає 39 %, в Угорщині – 27 %, у Польщі – 24 % [20]).

Варто зауважити, що в державах, які адекватно оцінюють роль ГС у вирішенні соціально-економічних проблем, частка та обсяги державного фінансування ОГС значно зростають у періоди економічних криз, адже практика показує, що саме ці організації здатні зменшити негативний вплив кризи на соціально-економічну сферу [68]. Однак вітчизняна практика демонструє скорочення обсягів такого фінансування у 2009 р. майже на 30 %

та нарощення найповільнішими темпами за весь досліджуваний період (7,22 %) у 2012 р. (Додаток В). Це стосується і часток державної підтримки в загальних обсягах фінансування у відповідні роки (Рис. 2.9.). Для порівняння відзначимо, що лише за період 2008-2011 рр. видатки Державного бюджету на фінансування діяльності апарату Президента та центральних органів влади зі спеціальним статусом (Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України) зросли на 115,92 млн. грн. [159; 160].

Найпоширенішими варіантами фінансування ГО з Державного бюджету є:

- фінансування ГО певної спеціалізації;
- фінансування конкретних ГО.

Можливість фінансування діяльності ГО з ДБУ забезпечена БКУ. Відповідно до нього, державне фінансування можуть отримувати всеукраїнські ГО інвалідів та ветеранів, молодіжні та дитячі ГО на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок і сім'ї, згідно з переліком, затвердженим КМУ, Всеукраїнським ГО фізкультурно-спортивного спрямування, згідно з переліком, затвердженим КМУ [11, ст. 87].

Варто зазначити, що чинне законодавство дозволяє фінансувати діяльність лише тих ГО, що відповідають вказаним вище і зазначеним у БКУ вимогам (всеукраїнський статус, перелік ГО та програм, затверджений КМУ). Це аргументується тим, що держава підтримує матеріально лише ті ГО, діяльність яких необхідна державі та збішає з її інтересами. Проте такий стан справ не лише є дискримінаційним стосовно ГО, що не мають такого статусу чи не підпадають під цей перелік, але й створює підґрунтя для неефективного використання бюджетних коштів, оскільки в такому випадку не виконується принцип субсидіарності бюджетної системи, за якого розподіл коштів здійснюється таким чином, щоб максимальне наблизити гарантовані послуги до їх безпосереднього споживача [11].

Тенденції державного фінансування груп ГО в Україні зображено на рис. 2.10.

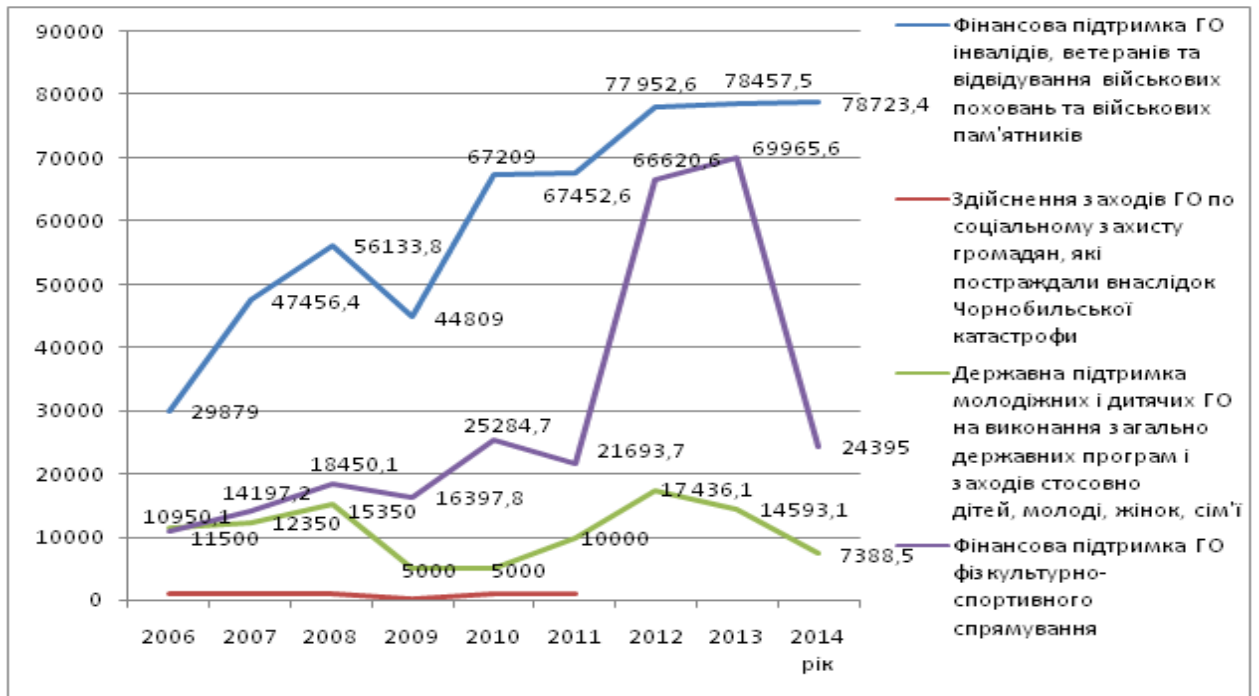

Рис. 2.10. Динаміка обсягів державного фінансування груп ГО в Україні в період 2006-2014 рр., тис. грн. [11; 105; 107; 91-99]

З рис. 2.10. бачимо, що фінансово державою найбільше підтримується діяльність ГО інвалідів, ветеранів, а також відвідування військових поховань та пам'ятників. При чому обсяги фінансування різко зростають починаючи з 2010 р. Детальніший аналіз Державного бюджету України пояснює таку динаміку: майже половину фінансування складає фінансова підтримка підприємств та організацій невиробничої сфери – Українського товариства сліпих та Українського товариства глухих (практично половина від загального фінансування у 2010-2014 рр., у період 2006-2009 рр. діяльність цих підприємств та організацій УТОГ та УТОС не фінансувалася з ДБУ) [91-99], інша ж половина залишається на фінансування решти ГО.

Окрім цього, рис. 2.10. показує значне підвищення фінансування діяльності ГО фізкультурно-спортивного спрямування. Проте така тенденція не пов'язана із підвищенням інтересу держави до їх діяльності, а із проведенням Євро-2012, активну участь в організації та проведенні якого

брали і ГО (інформаційна та волонтерська підтримка, протидія закликам до бойкоту, громадський моніторинг за станом підготовки) [104], і на фінансування якого продовжували виділяти кошти і впродовж 2013 р., однак під тиском громадськості фінансування заходів, пов'язаних із Євро-2012, було припинено у 2014 р., що відобразилось на стані фінансування діяльності ГО фізкультурно-спортивного спрямування у 2014р.

На рис. 2.10. можна відстежити тенденцію до згорання державної підтримки тих ГО, що здійснюють соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Так, бачимо, що навіть те мізерне фінансування з ДБУ, яке спостерігалось у період 2006-2011 рр., припиняється, починаючи з 2012 р.

Непостійною є і державна фінансова підтримка молодіжних і дитячих ГО на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї. Як бачимо з рис. 2.10., фінансування цієї групи ГО зменшувалось двічі: у 2009 р. та в період 2013-2014 р., тобто в періоди, які є наступними після кризових.

Отож, можна говорити про суттєвий вплив кризових економічних явищ на стан фінансування окремих груп ГО з ДБУ. Так, обсяги фінансування кожної з цих груп скоротилися після кризи 2008 р. Кризові явища 2012 р. теж позначилися на фінансуванні всіх груп ГО: у 2013 р. залишились практично незмінними (всупереч значному зростанню в попередньому році) – обсяги коштів, що спрямовувались на фінансову підтримку ГО інвалідів, ветеранів та на відвідування військових поховань та військових пам'ятників, а також на фінансову підтримку ГО фізкультурно-спортивного спрямування, скоротилась державна підтримка молодіжних і дитячих ГО на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї, а фінансування заходів ГО із соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, взагалі було припинене. У 2014 р. теж спостерігалось скорочення фінансування з ДБУ всіх видів ГО, окрім незначного зростання фінансування ГО інвалідів та ветеранів, що свідчить

про залежність фінансування ГО і від поточних соціально-економічних явищ у нашій державі.

Державне фінансування конкретних ГО в Україні не є поширеним явищем. Так, кожного року на підставі конкурсного відбору визначаються всього лише декілька ГО різного роду діяльності, що фінансуються з ДБУ. Так, у 2006 р. з ДБУ було профінансовано 8 ГО, 2007 р. – 6, 2008 р. – 7, 2009 р. – 6, 2010 р. – 6, 2011 р. – 7, 2012 р. – 6, 2013 р. – 6, у 2014 р. – 6. Зауважимо, що, як й у випадку з фінансуванням груп ГО, з ДБУ можуть бути профінансовані лише ті ГО, що мають статус національних.

Важливою для нашого дослідження є динаміка фінансування окремих ГО в Україні, зображена на рис. 2.11.

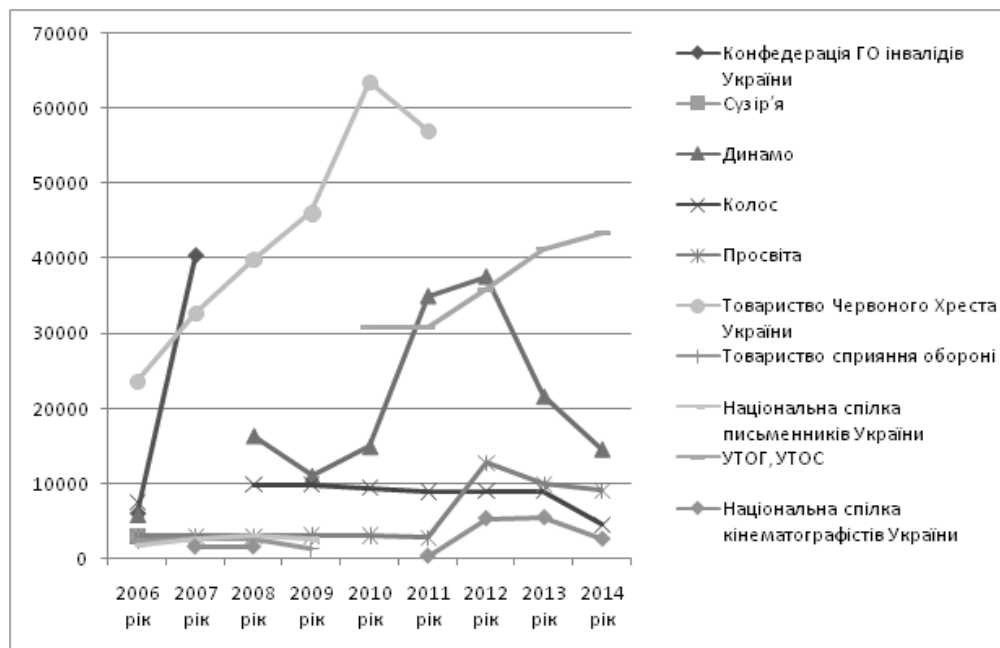

Рис. 2.11. Динаміка обсягів державного фінансування окремих ГО у 2006-2014 рр., тис. грн.

*Джерело : [91-99]

Як бачимо, підтримка окремих ГО з Державного бюджету є непостійною не лише в кількості фінансованих НУО, але і в обсягах фінансування, які змінюються кожного року, більше того у видатках ДБУ на окремі ГО немає системності. Наприклад, державна підтримка фізкультурно-спортивних товариств «Динамо» та «Колос» не здійснювалося у 2007 р., а фінансова підтримка Національної спілки кінематографістів обривається у період 2009-

2010 рр. Окрім цього, незважаючи на декларування ролі ГС та його інститутів на державному рівні [106], у досліджуваний період припиняється фінансування низки ГО з ДБУ: Конфедерації ГО інвалідів (з 2008 р.), ГО «Сузір'я» (з 2007 р.), Товариства сприяння обороні та Національної спілки письменників (з 2010 р.), Товариства Червоного Хреста (з 2012 р.). Натомість з 2010 р. державні видатки спрямовуються на фінансову підтримку підприємств та організацій невиробничої сфери Українського товариства сліпих та Українського товариства глухих (рис. 2.11.).

Проте загалом статистика вказує на існування чіткої тенденції до зростання фінансування як груп ГО, так і окремих ГО з Державного бюджету до 2011 р., і до їх скорочення, починаючи з 2012 р. Саме тому визначимо частку загального фінансування діяльності ГО з Державного бюджету України у видатках Державного бюджету (результати представлено у табл. 2.9.). Для розрахунку як показник видатків з Державного бюджету на діяльність ГО використаємо не суму видатків, які спрямовувались на фінансування окремих видів ГО та на діяльність конкретних ГО, а показник, який подається органами статистики, адже він враховує сукупне державне фінансування, яке включає й інші види співпраці між державою та ГО (наприклад, державні закупівлі та нормативна фінансова підтримка).

Таблиця 2.9.

Аналіз видатків на фінансування ГО у загальних видатках Державного бюджету у 2006-2014 рр., млн. грн.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Загальна сума фін-ня (стат. звіт)	78,73	125,61	138,55	98,23	220,65	271,28	290,86	266,32	180,88
Сума видатків ДБУ	140199,36	174631,52	253207,88	274156,44	307748,18	342690,35	396683,12	419843,84	441587,12
Частка фін-ня ГО у видатках ДБУ	0,056%	0,072%	0,055%	0,036%	0,072%	0,079%	0,073%	0,063%	0,041%

Джерело: складено автором на підставі [25-33; 91-99]

Як бачимо з даних табл. 2.9., загальна сума державного фінансування ГО України у період 2006-2014 рр. постійно збільшувалась до 2012 р. (за винятком скорочення такого фінансування у 2009 р.). У 2013 р. – 2014 р. спостерігалось скорочення цієї суми, що пов'язано із тим, що в цей період ГО почали отримувати фінансування з місцевих бюджетів. Обсяги загальних видатків ДБУ зростали впродовж всього періоду. Таким чином частка державного фінансування у загальних видатках ДБУ не зростала співмірно до них: вона то зростала у порівнянні з минулими періодами у 2007 р., 2010 р., 2011 р., то скорочувалась у 2008 р., 2009 р., 2012 р., 2013 р. та 2014 р. Тож, частка фінансування діяльності ГО у загальних видатках ДБУ скоротилась за період 2006-2014 рр. більш ніж на чверть, в той час як обсяги державного фінансування ГО зросли на 130 %, а загальні видатки ДБУ на 215 %. Окрім цього, слід зауважити, що частка цього фінансування є мізерною і за досліджуваний період знаходилася в межах [0,036%;0,096%], що свідчить про низький рівень фінансової підтримки державою таких організацій. Для порівняння у розвинених державах світу цей показник є значно вищим. Це при тому, що в таких державах використовуються й інші методи фінансової підтримки діяльності ГО, як-то: метод відсоткової філантропії, яких в Україні поки що просто не існує [104].

В той час як роль інститутів ГС в суспільно-економічному розвитку є недооцінена державою, різні групи благодійників спрямовують величезні кошти на їх діяльність. Фінансовою допомогою від юридичних осіб користується майже половина всіх ГО України, про що свідчать соціологічні дослідження [40]. Однак, як зазначають вітчизняні науковці, сьогодні ще рано говорити про існування добре розвиненого «ринку спонсорів», такого які існують у розвинених економіках світу [13, с. 34]. Юридичні особи готові до надання одноразової допомоги ГО, але уникають довготривалої співпраці з ними.

Вітчизняна практика свідчить про те, що спонсорська допомога рідко є складником компаній і майже ніколи не втілюється як складник ринкових

технологій [13, с. 35]. Разом з тим деякі науковці виділяють і переваги такого виду співпраці між бізнесом та ГО, відомі світовій практиці [53, с. 108-109]. Вони полягають в усвідомленні благодійництва як обов'язку корпорацій, який не лише приносить миттєві наслідки у вигляді більшої вмотивованості працівників, але і є довготривалою інвестицією (збільшуючи конкурентність на ринку) компанії.

Ті юридичні особи, керівники яких усвідомлюють згадані переваги, намагаються здійснювати підтримку ГО. Однак зазвичай пожертви бізнесу є наслідком особистих домовленостей між керівниками підприємств та організацій ГС, або ж заслугою менеджерів ГО. Варто зазначити, що такі пожертви не є постійними і спрямовані на фінансування тих проектів, які здатні прорекламувати благодійника. Також існує чітка тенденція до зростання загального рівня фінансування у роки, коли відбуваються вибори, та до його скорочення у міжвиборний період.

Зазначимо, що чинне податкове законодавство не стимулює благодійної діяльності підприємств та організацій України.

Пожертви на користь організацій ГС в Україні здійснюються у формі безповоротної фінансової допомоги, до якої, відповідно до ПКУ, включається [82, ст. 14.1.257]:

- сума коштів, передана платнику податків згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладення таких договорів;
- сума безнадійної заборгованості, відшкодована кредитором позичальником після списання такої безнадійної заборгованості;
- сума заборгованості одного платника податків перед іншим платником податків, що не стягнута після закінчення строку позовної давності;
- основна сума кредиту або депозиту, що надані платнику податків без встановлення строків повернення такої основної суми, за винятком кредитів, наданих під безстрокові облігації, та депозитів до запитання у

банківських установах, а також сума процентів, нарахованих на таку основну суму, але не сплачених (списаних);

- сума процентів, умовно нарахованих на суму поворотної фінансової допомоги, що залишається неповерненою на кінець звітного періоду, у розмірі облікової ставки Національного банку України (НБУ), розрахованої за кожний день фактичного використання такої поворотної фінансової допомоги.

Ще однією можливою формою для проведення донорської діяльності юридичними особами є здійснення допомоги у вигляді безоплатного надання товарів, робіт і послуг, до яких відносять [82, ст. 14.1.13]:

- товари, що надаються згідно з договорами дарування, іншими договорами, за якими не передбачена грошова або інша компенсація вартості таких товарів чи їх повернення, або без укладення таких договорів;

- роботи (послуги), що виконуються (надаються) без висування вимоги щодо компенсації їх вартості;

- товари, передані юридичній чи фізичній особі на відповідальне зберігання і використанні нею.

Юридичні особи-резиденти мають право включати до витрат витрати, понесені у вигляді благодійних та інших внесків, сплачених на користь неприбуткових організацій. Однак якщо підприємство декларує нульовий прибуток чи збиток (а таких підприємств України щороку приблизно третина [18]), а внески на користь ОГС не можна включати до сум збитків або витрат за відсутності прибутку, то воно позбавлене можливості легального фінансування ОГС у формі благодійних внесків.

Що ж стосується ПДВ, то тут теж існують певні стимули для підприємств та організацій здійснювати благодійну діяльність. Так, ПКУ звільнено від оподаткування ПДВ операції з надання благодійної допомоги, в тому числі і постачання товарів, робіт і послуг благодійним організаціям [82, ст. 197.1.15]. Але при цьому існує вимога відсутності будь-якої грошової, матеріальної чи інших видів компенсації. Інакше такі операції

оподатковують на загальних підставах [82, ст. 197.1.15]. У зв'язку з цією вимогою існує неточність стосовно вимоги донора розміщувати оголошення (чи в іншій формі рекламувати) про його благодійність під час проведення ГО певних масових заходів. Адже така діяльність ГО може бути розцінена податковими органами як надання послуг з рекламування, а отже, компенсація наданої благодійної допомоги. Крім цього, на всіх товарах, які надаються як благодійна допомога, благодійник зобов'язаний розмістити надпис «Благодійна допомога. Продаж заборонений», який має бути читабельним, добре і повністю видимим при розгляді такого товару [82, ст. 197.1.15]

Існування можливості зменшення оподатковуваного доходу та не оподаткування ПДВ операцій з надання благодійної допомоги є позитивними моментами для донорів-юридичних осіб, але, як вказують на те дослідження, недостатнім для стимулювання повноцінного розвитку громадянського сектору [40]. Адже осторонь практично залишається все підприємництво, яке оподатковується за спрощеною системою і стимулювання благодійності від якого не передбачене законодавством.

Благодійність фізичних осіб в Україні починає поступово розвиватися, однак вона не носить усвідомленого характеру, а скоріш є наслідком активної діяльності ОГС із залучення коштів. Причиною активізації населення є і бурхливе політичне життя в Україні. Так, існує велика кількість проектів, організованих НУО, зорієнтованих на підтримку українського війська, переселенців із анексованого Криму та зони військових дій тощо.

Пасивність населення до усвідомленого благодійництва пояснюється низьким рівнем його доходів, банальною нестачею коштів на першочергові потреби, відсутністю «заможного свідомого громадянина як явища» [13, с. 35], сприйняттям населенням ГО як таких, що «утворюються для задоволення власних потреб або амбіцій засновників, або ж навіть для обдурювання держави й ухиляння від сплати податків» [38, с. 9]. Заможні ж громадяни часто здійснюють благодійність з метою підтримки власного

іміджу, в межах кампаній з популяризації власного бізнесу чи заробляння політичних дивідендів, часто вони засновують власні фонди, які носять їх ім'я [147; 148; 149].

Технічно процедура надання допомоги на користь ГО є досить незручною для фізичних осіб, оскільки може здійснюватись двома способами: через перерахунок допомоги на розрахунковий рахунок організації або ж як особистий внесок до каси. Обидва із згаданих способів вимагають від донорів додаткових зусиль.

На законодавчому рівні благодійність від донорів-фізичних осіб підтримується: ПКУ передбачено включення до податкової знижки у зменшення оподаткованого доходу платника за наслідками звітного податкового року суму коштів або вартість майна, які передаються ним у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям [82, ст. 166.3.2]. Однак така благодійність повинна здійснюватись лише на користь тих НУО, які внесені до Реєстру неприбуткових організацій та установ. Окрім цього, розмір такої знижки обмежується розміром, що не перевищує 4% від суми загально оподаткованого доходу платника у звітному році [82, ст. 166.3.2]. З одного боку, позитивним є зняття обмеження щодо мінімального розміру внесків, що можуть бути віднесені до податкової знижки (2% від оподаткованого доходу), яке існувало до прийняття ПКУ. Однак негативним моментом є існування максимального граничного розміру таких внесків, причому їх зменшення ПКУ з 5% до 4%. Ця частка є настільки мізерною, що, за соціологічними дослідженнями, більшість платників податків, які здійснюють благодійність, просто не користуються правом на отримання податкової знижки [40].

Фізичні особи можуть здійснювати підтримку ГО і в інших формах, а саме у наданні послуг, виконанні робіт на користь ГО [17, с. 16]. Однак віднесення до податкової знижки такої підтримки не передбачено чинним законодавством. Така волонтерська праця не враховується і в офіційній

статистиці, тому благодійність, яка здійснюється у такій формі, залишається «непоміченою».

ГО, відповідно до ЦКУ, якщо вона зареєстрована як юридична особа, може отримувати від фізичних осіб фінансування в рамках спадкового права [154, ст. 1222], яке, як ми зазначали у I розділі нашого дослідження, є найвищим рівнем благодійної допомоги у так званій піраміді благодійників. Однак варто зазначити, що передання майна та коштів за заповітом НУО в Україні не поширене. Причинами є і відсутність довіри до громадського сектору, і складність процедури, і перш за все відсутність культури філантропії, підґрунтям до якої перш за все має стати багаторічний досвід ефективного функціонування громадського сектору.

Частка фінансування ГО за рахунок коштів міжнародних фондів є найбільшою серед всіх інших джерел і щороку зростає. Більша частина такого фінансування спрямовується на реалізацію проектів, пов'язаних із розвитком демократії та ГС в Україні [116, с. 18]. Так, 2013 р. лиш фондом «Відродження» на програму розвитку ГС та належного управління було виділено \$1,25 млн. Програма підтримки ЗМІ в Україні передбачала фінансування \$470 тис. (ГРОМАДСЬКЕ ТВ), а Європейська програма «Про переваги євроінтеграції» - \$805 тис. [116, с. 18]. Однак визначити, скільки насправді коштів було витрачено іноземними донорами на фінансування різноманітних програм в Україні, майже нереально. Причини криються й у величезній кількості зарубіжних фондів, і в переплетеності їх дій, коли один і той же проект фінансується з декількох фондів.

Отримати грант від іноземного донора є надзвичайно важко через значну кількість вимог, яку повинні виконати учасники конкурсів. Однак для таких вимог є вагомі причини, адже всім відоме явище «грантоїдства», яке є поширеним в українській практиці. Саме тому отримати фінансування для ГО, яка є новою чи не має практики використання міжнародних фондів, надзвичайно складно, однак, як зазначає директор соціологічного фонду «Демократичні ініціативи» І. Бекешкіна, цілком можливо [116, с. 18]. Для

цього, як мінімум, необхідно подати справді яскраву і практичну пропозицію. Гарним прикладом є проект «Громадське ТВ», який функціонує як ГО і був в основному реалізований на кошти міжнародних донорів [23].

Наявність іноземного фінансування є позитивним фактором для ГО України, адже іноземні донори, прагнучи розвитку демократії та ГС, ставлять ті вимоги, які опосередковано підвищують якість соціального оточення. Разом з тим вони заповнюють недостачу фінансування для громадського сектору України.

Однак варто зазначити, що існують і певні недоліки, пов'язані з іноземним фінансуванням. Перш за все це залежність стану громадського сектору від таких зовнішніх чинників, як міжнародна економічна кон'юнктура, особливості міжнародної політичної ситуації, а також стану соціально-економічного та політичного розвитку в державі, де базуються донори, тощо [13, с. 36]. Важливо й те, яку політичну орієнтацію обрала держава-донор, оскільки від цього залежатимуть цінності, які нею переслідуватимуться. До прикладу, у січні 2014 р., коли міжнародна спільнота всіляко підтримувала демократичний рух в Україні, ВРУ (більшість якої була провладною) був прийнятий закон, який ідентифікував іноземними агентами ті організації ГС, що отримували фінансування з іноземних джерел. Відповідно до цього закону, вони змушені були зазначати це у своїй назві й перераховувати частину отриманих коштів до ДБУ у якості сплати податку на прибуток [88]. Але під тиском громадськості цей закон було скасовано вже за два тижні [87], тому сьогодні пільги з оподаткування є однаковими як для резидентів, так і для нерезидентів.

Як й у випадку надання допомоги юридичними та фізичними особами-резидентами, фінансування отримане від іноземних донорів, надане у формі благодійної допомоги, звільняється від оподаткування ПДВ [82, ст. 197.1.15].

Основною вимогою, яка ставиться перед ГО, для користування правом на отримання пільги з оподаткування зазначеними податками є внесення такої організації до Реєстру неприбуткових організацій та установ [82, ст. 157.12].

Зважаючи на умови, створені національним законодавством, за період 2006-2014 рр. ГО України від благодійності було отримано 10785,73 млн. грн., що склало 42,85 % від всього обсягу фінансового забезпечення (від 25169,11 млн. грн.). При чому, незважаючи на значну зміну загальних обсягів фінансового забезпечення ГО (зростання за період із 1449,34 млн. грн. до 3754,22 млн. грн.) в період, ця частка залишалася приблизно стабільною і коливалась в межах [40,87:45,42]% (за винятком 2008 р., коли вона склала 33,76 %). Динаміка долі фінансування, що надійшло від благодійників у загальних обсягах фінансування зображена на рис. 2.9. Динаміка загальних надходжень від кожної з груп благодійників зображена на рис. 2.12.

Рис. 2.12. Динаміка фінансування ГО благодійниками в період 2006-2014 рр.

Як бачимо з рис. 2.12., активність різних груп благодійників не є однаковою. Так, у досліджуваній період найменша частка фінансування надійшла від благодійників-громадян України. Однак спостерігалася тенденція до зростання обсягів фінансування від них, що свідчить про збільшення їх інтересу до діяльності ГО та зростання довіри до них. Така

Як бачимо, «вільною» в демократичному плані Україна була лише за «помаранчевої» влади у період 2006-2010 рр. В цей період нерезидентами спрямувалось на діяльність ГО України значно менше коштів, однак зміна політичного режиму, призвела до погіршення показника до «частково вільних держав» (серед країн Європи гірша ситуація із свободою лише в Росії та Білорусії) [176], на що одразу відреагували міжнародні донори, для яких питання свободи в Україні та розвиненості ГС є дуже важливим. Таким чином, ними було профінансовано ряд проектів з поширення свободи слова (наприклад, за кошти міжнародних донорів було реалізовано проект Громадське.ТВ) та розвитку громадянських свобод та політичних свобод. Що ж стосується 2013 р., то тут спостерігаємо різке зростання фінансування з боку українських підприємств та організацій (більш ніж на 30 %), що спричинено нестабільною політичною ситуацією, початком Революції гідності та активізацією патріотичних мотивів власників великого та середнього бізнесу, які швидко відреагували на потребу дофінансування ГО. Але вже в 2014 р. глобальна суспільна та політична криза призвели до зростання інтересу іноземних донорів до діяльності ГО, які, як вже зазначалося, є опорою демократії в Україні.

Право ГО отримувати та використовувати членські внески передбачено ЗУ «Про громадські об'єднання» [89, ст. 24], порядок отримання та використання яких в межах вказаного закону визначається статутом кожної організації. В Україні велика частка ГО використовують у своїй діяльності кошти, отримані від членських внесків. Так, відповідно до соціологічного дослідження, проведеного ГО «Інститут сільського розвитку» на замовлення Координатора проектів ОБСЄ в Україні, 42 % респондентів використовують їх або як єдине джерело фінансування (13 %), або як одне із джерел (29 %) [40]. Разом з тим керівники 58 % із всіх опитаних ГО не згадують членські внески серед своїх джерел фінансування [40].

Як бачимо, більше половини всіх представників опитаних ГО не використовують у своїй діяльності членські внески. Причина криється у

особливостях національного податкового законодавства. Так, у ПКУ ще нещодавно Розділом III «Податок на прибуток підприємств» визначалась можливість звільнення від оподаткування відповідних доходів НУО. Членські внески згадувались не у всіх пунктах: для кожного виду таких організацій був свій перелік доходів, які не підлягали оподаткуванню податком на прибуток.

Таке дискримінаційне положення законодавства багато років створювало необхідність для ГО, які були отримувачами членських внесків, пристосовувати їх. Так, декілька років тому правозахисниками ГО були здійснені спроби віднести членські внески до «коштів та майна, які надходять неприбутковим організаціям від проведення їх основної діяльності» [40; 192], оскільки ця стаття доходів була звільнена від оподаткування податком на прибуток [82, ст. 157], однак такі спроби не були успішними, оскільки, відповідно до роз'яснення, даного податковими органами, «така теорія не має права на існування» [156].

Таким чином ті ГО, членські внески яких не підпадали під звільнення від оподаткування податком на прибуток, документарно оформляли цей вид доходів як «добровільні пожертви фізичних осіб» [40; 152; 156], які, відповідно до чинного тоді законодавства, не оподатковувались податком на прибуток [82, ст. 157].

Із змінами у податковому законодавстві, завдяки яким ГО звільняються від сплати податку на прибуток, якщо відповідають всім вимогам, необхідність приховувати членські внески для ГО зникла.

Що ж стосується ПДВ, то чинним податковим законодавством не передбачено його нарахування на грошові кошти, які надійшли на користь ГО України в якості членських внесків від фізичних та юридичних осіб [82, ст.185].

Іншою проблемою, пов'язаною із членськими внесками, є відсутність стимулу для фізичних осіб здійснювати їх на користь ГО. Адже членські внески не належать до витрат, які можуть бути включені до податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб [82, ст. 166.3].

У світовій практиці членські внески є одним із найбільш стабільних джерел фінансового забезпечення діяльності ГО, адже вони повинні прямо пропорційно залежати від кількості членів ГО. Однак через особливості національного законодавства, що регулює сплату членських внесків в Україні, вони не є настільки стабільними в українській практиці. У структурі надходжень ГО членські внески у досліджуваній період були досить-таки стабільними і їх частка знаходилась в межах [11,09 %:15,86 %] (рис. 2.9). Починаючи із 2006 р. спостерігалось різке зростання частки, яку членські внески займали у структурі доходів ГО, до найвищого в 2008 р. рівня, після чого вона незначно то скорочувалась (14,06% у 2010 р.), то зростала (14,44 % у 2012 р.) і в 2014р. її значення досягло свого мінімуму - 11,09 %.

Зважаючи на незначні коливання частки членських внесків у загальних надходженнях ГО України, доцільно проаналізувати надходження ГО від членських внесків у період 2006-2014 рр. на основі даних табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Аналіз надходжень ГО від членських внесків у 2006-2014 рр.*

Джерело фін-ня	200		Відхил., %		2008		Відхил., %		2009 рік		Відхилення, %		2010		Відхил., %		2011		Відхил., %		2012		Відхил., %		2013		Відхил., %		2014		Відхил., %		Заг. відхил.	
	200	200	Відхил., %	2008	Відхил., %	2009 рік	Відхилення, %	2010	Відхил., %	2011	Відхил., %	2012	Відхил., %	2013	Відхил., %	2014	Відхил., %	Грн., осіб	%	Грн., осіб	%													
Членські внески, млн. грн.	181,18	238,41	31,59	323,96	35,88	315,54	-2,6	388,68	23,18	475,31	22,29	533,64	12,27	499,96	-6,28	454,64	-9,07	273,46	150,93															
Списковий склад ГО, млн. осіб	19,91	21,7	8,99	21,13	-2,63	20,11	-4,83	30,12	49,78	37,51	24,54	36,26	-3,33	35,46	-2,21	27,01	-40,75	7,1	35,66															
Членські внески у розрахунку на 1 члена, грн.	9,1	10,99	20,77	15,33	39,49	15,69	2,35	12,9	-17,78	12,67	-1,78	14,72	16,18	14,1	-4,21	16,83	19,36	7,73	84,95															

*складено автором на підставі [25-33]

Дані табл. 2.11. вказують на невідповідність між кількістю членів ГО та обсягами членських внесків, які сплачуються ними. Так, кількість осіб, які знаходились на обліку ГО України, як їх члени скорочувалась у 2008 р., 2009 р., 2012 р, 2013 р. та 2014 р., в той час як обсяг членських внесків у розрахунку на 1 члена скорочувався у 2010 р., 2011 р. та 2013 р. Таким чином, при зростанні сукупних членських внесків у досліджуваний період на 150,93 % і спискового складу на 35,66 % членські внески у розрахунку на 1 члена зросли лише на 84,95 %. При чому таке зростання пояснюється скоріше інфляційними процесами, ніж престижністю членства у ГО різного виду.

Що ж стосується мізерних розмірів членських внесків, то це є свідченням їх неістотної ролі у формуванні бюджетів ГО, їх символічна сплата дає керівництву змогу здійснювати контроль над членством в організаціях, а членам відчутти спільність інтересів та поглядів. Доказом цього є й соціологічні опитування керівників ГО, 58 % яких не згадують членські внески серед своїх джерел фінансування [40].

Серйозною перешкодою при вирішенні проблем, пов'язаних із фінансовою незалежністю ГО, є відсутність можливості вільно займатися комерційною діяльністю. Право ГО самостійно вести господарську діяльність належить до загальних цивільних прав. В Європі воно закріплено в Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно правового статусу НУО в Європі Т СМ/Rec(2007)14 [109]. Усвідомлюючи важливість діяльності ГО для держави та суспільства, більшість країн-членів ЄС звільняють від оподаткування доходи суспільно-корисних організацій від господарської діяльності [16].

Для Української держави, яка декларує європейські стандарти високими та такими, до яких вона прагне, важливо виконувати ці Рекомендації, в тому числі і стосовно можливості здійснювати господарську діяльність для НУО. Відповідно до ЗУ «Про громадські об'єднання», громадське об'єднання зі статусом юридичної особи має право здійснювати

підприємницьку діяльність безпосередньо, якщо це передбачено його статутом, або через створені в порядку, передбаченому законом, юридичні особи (товариства, підприємства), якщо така діяльність відповідає меті (цілям) громадського об'єднання та сприяє її досягненню [89, ст. 21]. Варто зазначити, що право ГО здійснювати комерційну діяльність розширене цим законом у порівнянні із ЗУ «Про об'єднання громадян», який регламентував діяльність ГО до прийняття нового закону. Так, раніше ГО могли безпосередньо здійснювати господарську діяльність лиш за умови неотримання прибутку [102, ст. 24].

Однак існують й інші обмеження щодо здійснення господарської діяльності, які створюються іншими нормативно-правовими актами. До прикладу ЦКУ встановлено, що непідприємницькі товариства, в тому числі й об'єднання громадян, можуть здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню [154, ст. 86]. Отже, ГО має право здійснювати підприємницьку діяльність, якщо прибутки, які отримані від неї спрямовуються на статутні цілі, інакше ГО може втратити статус неприбуткової. Адже у ПКУ вказано, що Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику вирішує питання про виключення організацій із Реєстру неприбуткових організацій та установ і оподаткування їх доходів у разі порушення ними положень цього Кодексу та інших законодавчих актів про неприбуткові організації [82, ст. 157.14]. Нецільове використання активів Кодексом визнається такою підставою. Таке положення ПКУ відповідає міжнародним стандартам [109], однак проблема пов'язана саме із трактуванням податковими органами цільового використання коштів, яке в Україні часто буває суб'єктивним.

Зважаючи на всі проблеми та перешкоди, з якими можуть зіткнутись ГО у процесі здійснення власної господарської діяльності, в Україні цей вид діяльності не є поширеним. Саме тому ГО намагаються здійснювати

господарську діяльність опосередковано через підприємства колективної власності, створення яких передбачено ГКУ [22, ст. 93]. Згідно із ГКУ, підприємство об'єднання громадян є унітарним підприємством, заснованим на власності об'єднання громадян для здійснення господарської діяльності з метою виконання його статутних завдань [21, ст. 112].

Частка надходжень ГО від діяльності цих підприємств у структурі доходів найбільше змінювалась порівняно з іншими джерелами надходжень і знаходилась у досліджуваній період в межах від 12,46 % (2014 р.) до 26,7 % (2008 р.), загалом зменшившись у період від 20,98 % до 12,46 % (рис. 2..9), що свідчить про значний вплив на діяльність ГО економічного та суспільно-політичного середовищ.

Оскільки такі підприємства та організації функціонують в ринкових умовах, то результати їх діяльності повинні виступати певним віддзеркаленням економічної ситуації в державі. Порівняємо надходження ГО від діяльності цих підприємств та організацій із таким макроекономічним показником як сукупний валовий прибуток та змішаний дохід загалом по Україні (складник ВВП за розподільчим методом).

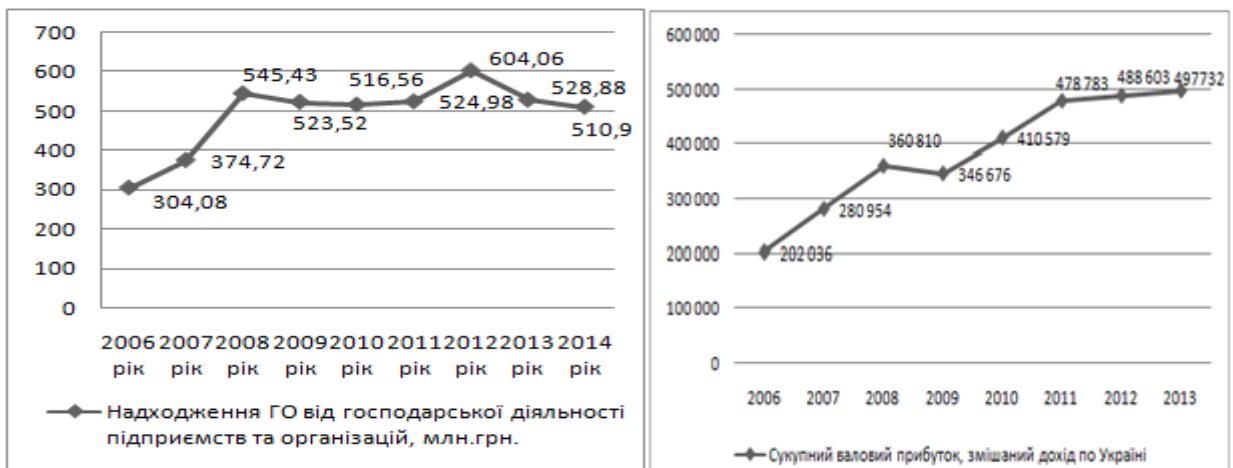

Рис. 2.13. Надходження ГО від господарської діяльності підприємств, організацій та установ, заснованих та створених для виконання їх статутних цілей та сукупний валовий прибуток і змішаний дохід по Україні

Однак сукупний валовий прибуток та змішаний дохід у період 2006-2013 рр. постійно зростав, за винятком 2009 р, який був наступним після

кризового 2008 р. (рис. 2.13), в той час як обсяги надходжень ГО від діяльності згаданих підприємств знаходились на низькому рівні ще й у 2010-2011 рр., а також скорочувались у 2013 р. та 2014 р., через що можна зробити висновок про більшу чутливість підприємств та установ, заснованих ГО, до кризових явищ у порівнянні з іншими підприємствами, організаціями та установами.

Окрім згаданих раніше джерел фінансового забезпечення діяльності, ГО можуть використовувати й інші. До таких джерел в основному належать пасивні доходи. Чинним законодавством пасивні доходи визначаються як доходи, отримані у вигляді процентів, дивідендів, страхових виплат і відшкодувань, а також роялті [82, ст. 14.1.268]. ГО теж мають право отримувати такого роду доходи, однак в Україні ця можливість не використовується, що пов'язано із особливостями ведення їх діяльності та правовими нормами, що регламентують таку діяльність.

Отримання кредитів для ГО України є дозволенним ПКУ, однак використання кредитних ресурсів не популярне, у зв'язку з нестабільним фінансовим станом організацій та відсутністю майна для забезпечення кредитів. Винятком є випадки отримання кредитів на купівлю нерухомого майна чи інших основних фондів, які й виступають заставою в процесі кредитування [40].

Можливість отримання відсотків від надання фінансових кредитів не передбачене чинним законодавством для ГО, а від товарних – має ряд особливостей.

Отримання відсотків від товарних кредитів не є популярним через відсутність поширеної практики прямого продажу ГО товарів та послуг, зокрема на умовах отримання відсотків у вигляді товарного кредиту. Відповідно, до ЗУ «Про громадські об'єднання», ГО мають право використовувати зазначений вид доходів [89, ст. 24]. Такі доходи можуть бути включені до доходів від основної діяльності, якщо вони відповідають умовам, визначеним ПКУ, в тому числі, якщо ціна таких товарів, виконаних

робіт чи наданих послуг буде нижчою за ринкову чи регулюється державою. Таке положення є абсурдним за своєю сутністю і фактично забороняє продаж товарів, робіт, послуг, оскільки вартість ресурсів, використаних для створення благ ГО, часто є вищою, ніж аналогічних ресурсів, що використовуються прибутковими організаціями, за рахунок можливості отримання податкового кредиту останніми, обсягами закупок ресурсів тощо. А отже, продаж товарів, робіт, послуг за ціною нижчою від ринкової буде для цих організацій збитковим.

У зв'язку із браком обігових коштів ГО, важливе місце у їх діяльності відіграє поворотна фінансова допомога.

Відповідно до ПКУ, поворотна фінансова допомога - сума коштів, що надійшла платнику податків у користування за договором, який не передбачає нарахування процентів або надання інших видів компенсацій у вигляді плати за користування такими коштами, та є обов'язковою до повернення [82, ст. 14.1.257]. Якщо така допомога надана фізичною особою, то, відповідно до ПКУ, вона є звільненою від оподаткування ПДФО [82, ст. 165.11.31].

Обмеження у здійсненні господарської діяльності для ГО, які встановлюються ЗУ "Про господарські товариства" [90, ст. 24], ПКУ [82, ст. 157] не лише створюють перешкоди для надання ними платних послуг, але й обмежують можливість отримання доходу від корпоративних прав.

Так, вимога стосовно сплати мінімального розміру статутного капіталу у розмірі 1250 мінімальних заробітних плат для акціонерних товариств [90, ст. 24] робить їх участь у таких товариствах як не унеможливленою, то значно обмеженою.

В той же час учасниками підприємницьких товариств з повною відповідальністю можуть бути лише ті суб'єкти, які зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють таку діяльність [90, ст. 66], а отже, участь у таких підприємствах є дуже обмеженою для ГО, як і в командитних товариствах, щодо участі у яких існує така ж вимога [90,

ст. 75]. ГО, як правило, мають частку капіталу таких товариств [18], а отже, майже не контролюють їх політику щодо використання дивідендів і збереження своєї частки в разі підвищення розміру статутного капіталу товариств.

Таким чином, найдоступнішою формою участі ГО у господарських товариствах є участь у товариствах з обмеженою відповідальністю, вимоги стосовно сплати мінімального розміру статутного капіталу у 100 мінімальних заробітних плат було скасовано, і обмеження щодо якого сьогодні не існує [90, ст. 52].

З огляду на фактичні обмеження господарської діяльності ОГС найчастіше ГО реалізують своє право на отримання доходів від корпоративних прав, отримуючи прибутки від приватних підприємств, єдиним власником яких є вони ж, тобто підприємств об'єднань громадян [22, ст. 112]. Такі підприємства найчастіше здійснюють свою діяльність у межах цілей, зазначених у статуті ГО. Однак варто зазначити, що такі підприємства не мають прав ні на спеціальні податкові пільги, ні на обрання спрощеної системи оподаткування [82, ст. 291.5.5].

Використання інших пасивних доходів у діяльності ГО України є нерозвиненим і поодиноким. Так, практика здійснення страхових виплат на користь українських ГО обмежується поодинокими прикладами. Причиною цього є і низький рівень розвитку страхового ринку, і нестабільна економічна та політична ситуації в країні, і банальна нестача коштів у розпорядженні ГО для здійснення страхових внесків.

Отримання плати ГО за право користування їх інтелектуальною власністю (в т.ч. символікою, базою даних, ноу-хау) стримує невіднесення таких операцій до об'єкту оподаткування ПДВ [82, ст.196.1.6], оскільки підприємства втрачають можливість отримати податковий кредит [82, ст.198.4].

Незважаючи на незначну їх частку, у порівнянні з іншими джерелами надходжень (їх сукупність у досліджуваній період коливалась у межах від

16,24 % до 23,95 % (рис. 2.9.)), вони є надзвичайно важливими не тільки через можливість диверсифікувати джерельну базу, але й через те, що здатні відобразити фінансову грамотність вищого керівництва ГО. Як бачимо з рис. 2.14., обсяги пасивних доходів ГО зростали в період 2006-2011 рр., а період 2012-2013 рр. характеризувався їх скороченням, хоча й незначним у порівнянні із попереднім зростанням. У 2014 р. відбулось різке зростання надходжень від пасивних доходів ГО, внаслідок чого їх рівень зріс у 4 рази порівняно з 2006 р.

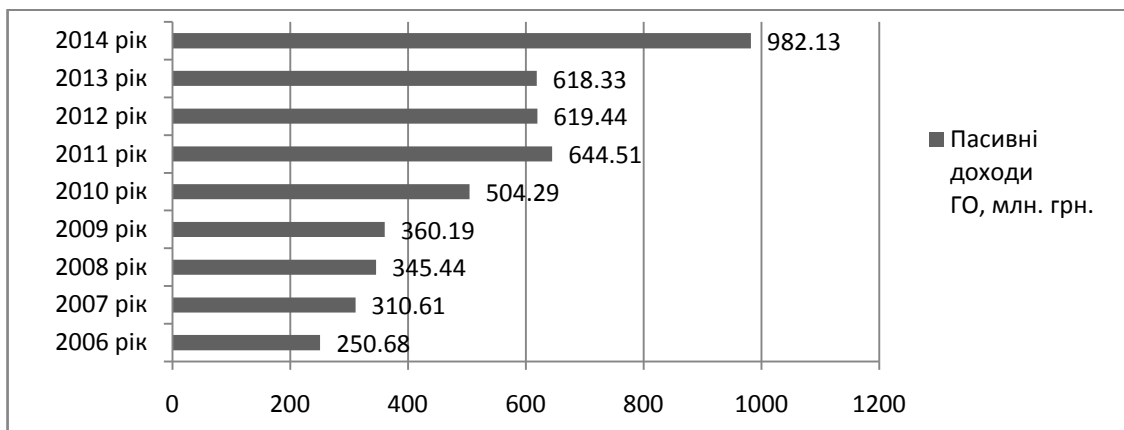

Рис. 2.14. Динаміка пасивних доходів ГО в 2006-2014 рр.

Особливе місце у структурі пасивних доходів посідають кредити, отримані від банків та інших фінансово-кредитних установ, оскільки вказують на фінансовий стан ГО, їх кредитоспроможність (рис. 2.15.).

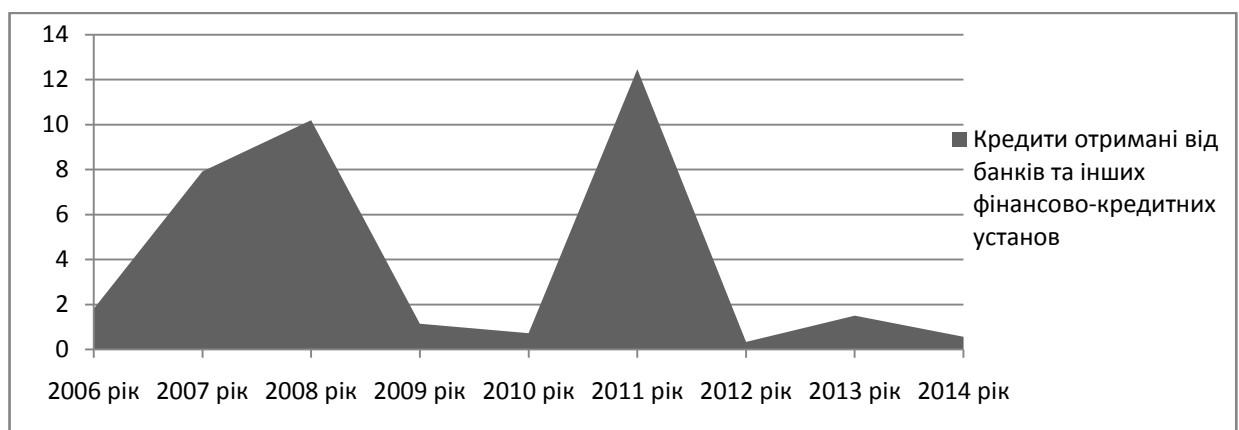

Рис. 2.15. Динаміка кредитів, отриманих ГО України від банків та інших фінансово-кредитних установ за 2006-2014рр., млн. грн.

Однак використання кредитних ресурсів в Україні є непопулярним, саме у зв'язку з нестабільним фінансовим станом та відсутністю майна для

забезпечення кредитів. Винятком є випадки отримання кредитів на купівлю нерухомого майна чи інших основних фондів, які виступають заставою в процесі кредитування [40, с. 42]. Як наслідок надходження ГО від кредитних ресурсів мізерні (рис. 2.15.). Отже, проведений комплексний аналіз системи фінансового забезпечення діяльності ГО України попри позитивні висновки, які можна зробити, виходячи з рекомендацій, сформованих на основі міжнародної практики і досвіду (а саме існування достатньо великої кількості джерел фінансового забезпечення у розпорядженні ГО України та їх порівняно великої частки у загальній структурі доходів сектору), вказує на існування значних проблем у секторі, пов'язаних перш за все із рівнем розвитку ГС, який формує у представників ГО патерналістські очікування та сподівання на державу. Не сприяє збільшенню надходжень ГО і чинне законодавство, яке не лише є дискримінаційним стосовно можливості отримання державного фінансування ГО різних видів та напрямів діяльності, але й створює суттєві обмеження на отримання фінансових ресурсів з інших джерел. Тому, виходячи із вітчизняної практики та позитивного досвіду діяльності ГО економічно розвинених країн світу, варто рухатись у напрямі лібералізації громадського сектору, що спростить залучення його інститутами фінансових ресурсів, яке, своєю чергою, значно підвищить якість послуг, що ними надаються.

2.3. Регіональні особливості фінансового забезпечення діяльності ГО України

Безперечно, діяльність ГО позитивно впливає на стан та розвиток ГС в Україні, однак ефективність їх діяльності не є однаковою у різних регіонах. Так, до прикладу, лише за 2014 р. показник кількості таких масових заходів як мітинги, демонстрації та інші мирні зібрання, проведених у Дніпропетровській області перевищила аналогічний показник по

Житомирській області майже в 13,5 рази (відповідно 1126 та 84) [33]. Причиною таких відмінностей перш за все є диспропорції розподілу фінансових ресурсів, що знаходяться в розпорядженні ГО різних регіонів.

На жаль, в Україні досі не проводились наукові дослідження фінансового забезпечення ГО у регіональному розрізі (24 області, АРК та міста з особливим статусом Київ і Севастополь), які дозволили б зробити висновки щодо існування таких диспропорцій як стосовно загальних обсягів фінансового забезпечення діяльності ГО, так і стосовно окремих джерел, і запропонувати заходи щодо усунення цих диспропорцій.

Очевидно, що загальні обсяги фінансового забезпечення ГО у різних областях будуть відрізнятись. Це пов'язано перш за все з відмінностями розміру областей та концентрації ГО, що здійснюють діяльність на їх територіях. Таким чином, розрив між максимальними та мінімальними обсягами номінального фінансового забезпечення, що знаходилось у розпорядженні ГО м. Києва та Тернопільської області відповідно за період 2006-2014 рр. зріс від 799 800,9 тис. грн. у 2006 р. до 2 558 334,0 тис. грн. у 2014 р. (складав у середньому 1 649 842,29 тис. грн.), тобто фінансові ресурси ГО м. Києва перевищували фінансові ресурси ГО Тернопільської області в середньому в 466 разів (максимально у 859 разів у 2009 р. та мінімально 182 у 2014р.). При чому варто зазначити, що показник обсягу загального фінансування ГО м. Києва у досліджуваний період постійно показував позитивну динаміку, в той час як аналогічний показник по Тернопільській області показував то тенденцію до зростання, то до скорочення (Додаток Г). Аналогічні диспропорції спостерігалися і у решті областей України. Так, значними обсягами фінансування характеризувалась діяльність ГО Одеської (143 776,2 тис. грн. у 2006 р.; 318 674,3 тис. грн. у 2014 р.), Донецької (81 610,3 тис. грн. у 2006 р.; 44 767,9 тис. грн. у 2014 р.), Дніпропетровської (71 392,1 тис. грн. у 2006 р.; 244 803,7 тис. грн. у 2014 р.), Харківської (49 506,1 тис. грн. у 2006 р.; 216 476,5 тис. грн. у 2014 р.) областей, та досить помірними Херсонської (2 514,9 тис. грн. у 2006 р.;

23 080,5 тис. грн. у 2014 р.), Хмельницької (2 706,4 тис. грн. у 2006 р.; 24 346,9 тис. грн. у 2014 р.), Черкаської (4 531,5 тис. грн. у 2006 р.; 29 578,5 тис. грн. у 2014 р.), Кіровоградської (4 656,3 тис. грн. у 2006 р.; 30 996,9 тис. грн. у 2014 р.), Чернівецької областей (4 071,0 тис. грн. у 2006 р.; 23 562,7 тис. грн. у 2014 р.) (Додаток Г). На рис. 2.16. відображено динаміку номінального фінансового забезпечення діяльності ГО України у вказаних областях.

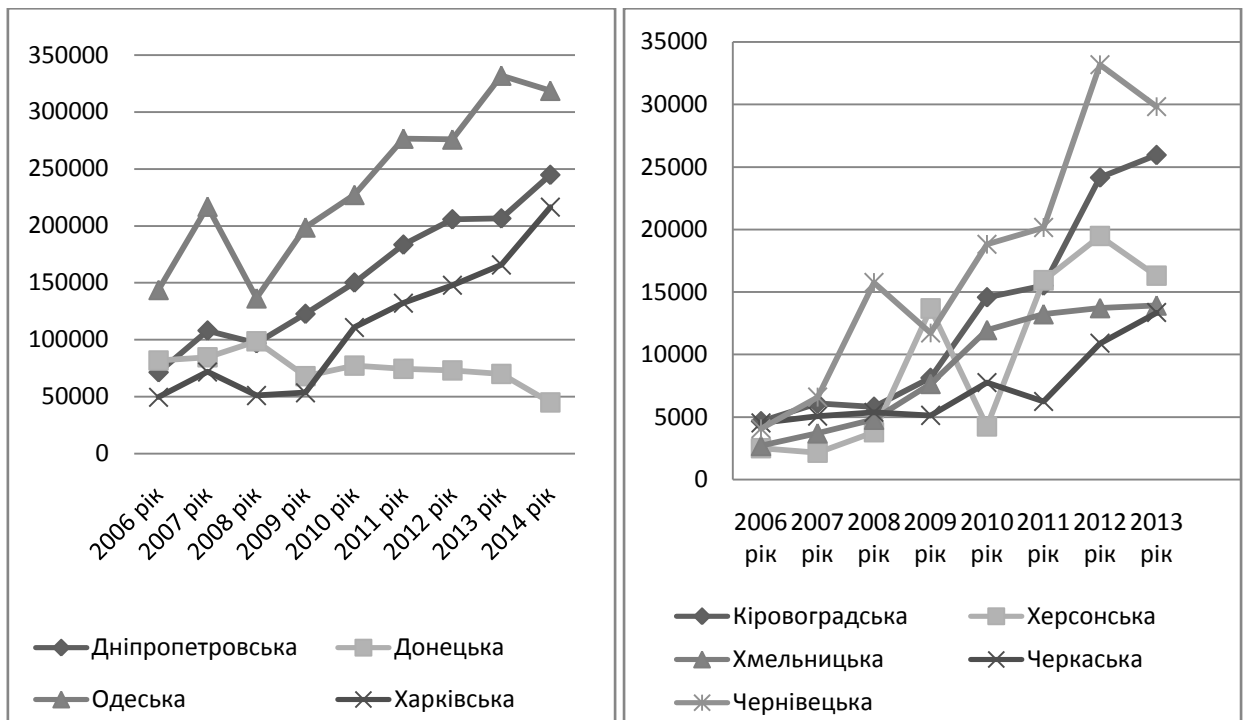

Рис. 2.16. Динаміка фінансового забезпечення діяльності ГО України в окремих областях України за 2006-2014 рр., тис. грн.

Як бачимо з рис. 2.16., попри схожі тенденції у фінансуванні ГО на двох графіках, його загальні обсяги відрізняються більш як у 10 разів. Фінансове забезпечення ГО, що функціонували на території решти областей України, знаходилось у їх межах. Умовно всі області, а також м. Київ та м. Севастополь можна поділити на 4 групи залежно від середніх обсягів фінансового забезпечення, яке знаходилось в розпорядженні ГО, розташованих на їх території, за період 2006-2014 рр. Наочно розподіл

фінансового забезпечення діяльності ГО по Україні залежно від його обсягів за період 2006-2014 рр. зображено на рис. 2.17.

Рис. 2.17. Середні обсяги фінансового забезпечення діяльності ГО в регіональному розрізі за період 2006-2014рр. (Додаток Г)

З рис. 2.17. бачимо, що загальне фінансування ГО більшості областей України у досліджуваній період знаходилось в межах 50 млн. грн. і лише ГО декількох АдГО мали у своєму розпорядженні більше коштів, при чому більшість з них знаходяться у південно-східному регіоні, у західному ж регіоні такі обсяги фінансування ГО мали місце лиш у Львівській області.

Зважаючи на вплив вищезгаданих (розмір областей та концентрація ГО) та інших факторів (чисельність населення, кількість підприємств, установ, організацій, що можуть виступати донорами ГО, міжнародні зв'язки організацій та їх очільників), що визначають загальний обсяг фінансового забезпечення ГО, доцільно проаналізувати наявність ресурсів, що припадають на одну ГО в кожній області.

Раніше було визначено, що в період з 2006-2014 рр. фінансування ГО України з усіх джерел у розрахунку на одну організацію знаходилось в межах

від 12,723 тис. грн. у 2006 р. до 56,55 тис. грн. у 2014 р., тобто в середньому за період на одну ГО України припадало 26,031 тис. грн. На рис. 2.18. відображено обсяги фінансового забезпечення, що припадали на 1 ГО по кожній з областей України та по м. Києву та м. Севастополю окремо.

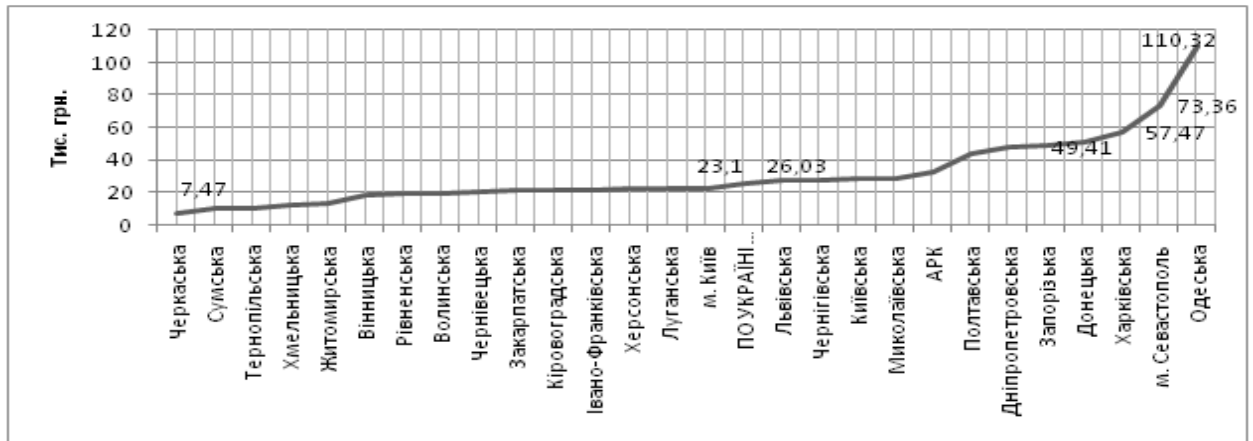

Рис. 2.18. Середній обсяг фінансового забезпечення, що припадав на 1 ГО окремої області в період 2006-2014 рр., тис. грн. (Додаток Д)

Варто відмітити, що все ж у всіх областях, ГО яких мали фінансове забезпечення більше за 50 млн. грн. на рік, аналогічний показник у розрахунку на одну організацію є вищим за середній по Україні, що свідчить про існування у більшості ГО значних фінансових ресурсів. Відмінною є ситуація тільки у м. Києві, який на діяльність своїх ГО загалом залучив коштів більше, ніж було залучено рештою ГО разом, однак фінансове забезпечення у розрахунку на одну ГО складало у період 23,1 тис. грн., тобто можна стверджувати, що у м. Києві існує велика кількість ГО «кишенькового» чи «одноденного» типу, які створюються під реалізацію певних проектів і не володіють значними фінансовими ресурсами.

Як бачимо з рис. 2.18., розходження між мінімальним та максимальним фінансовим забезпеченням, що припадає на 1 ГО відповідних адміністративно-територіальних одиниць (АдТО), є колосальним.

Нагадаємо, що фінансове забезпечення пересічної ГО у економічно розвинених країнах світу в гривневому еквіваленті складає від 560 000 до 670 000 грн. [40]. Як бачимо з рис. 2.18., жодна з розглянутих

адміністративно-територіальних одиниць навіть не наближається за цим показником до передової світової практики. Натомість лише ГО 5 адміністративно-територіальних одиниць (Запорізької, Донецької, Одеської, Харківської областей та м. Севастополя) мали у своєму розпорядженні ресурси такі, що майже наближались до 50 тис. грн. на рік чи більші (рис. 2.18.). Зважаючи на те, що це усереднені показники за дев'ятирічний період, розглянемо динаміку фінансового забезпечення у розрахунку на одну ГО цих АдТО (рис. 2.19.).

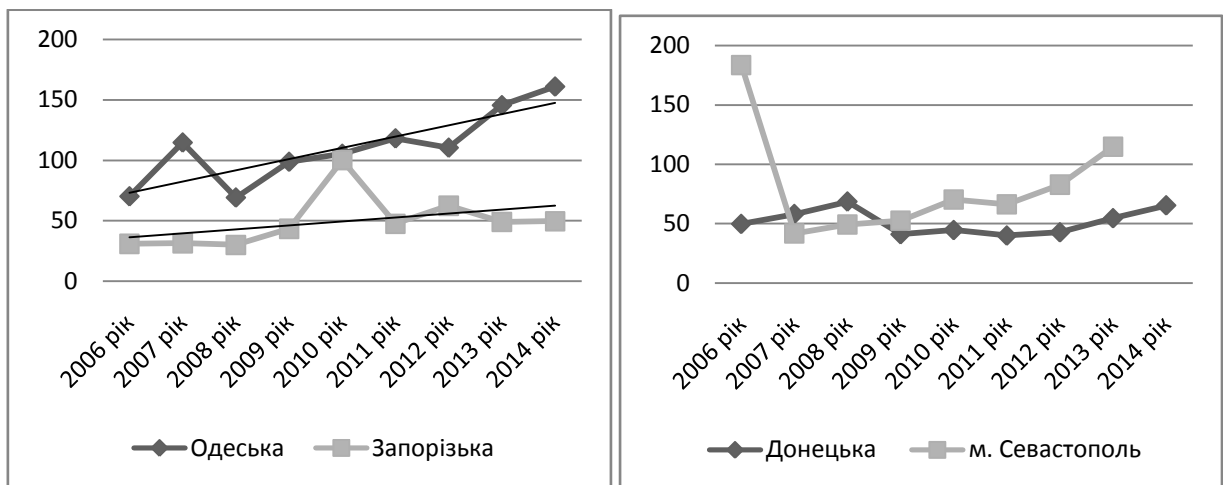

Рис. 2.19. Тренди фінансового забезпечення у розрахунку на 1 ГО в окремих областях за період 2006-2014 рр., тис. грн. (Додаток Д).

Цікаво, що незважаючи на доволі високий середній рівень фінансового забезпечення у розрахунку на одну ГО у цих областях, лише у двох з них, а саме Запорізькій та Одеській, в аналізований період спостерігався тренд до зростання фінансового забезпечення, тоді як в Донецькій області та м. Севастополі існував тренд до скорочення.

Для того щоб зрозуміти цю залежність, проаналізуємо структуру надходжень ГО адміністративно-територіальних одиниць з різним рівнем фінансового забезпечення.

Як зазначалося раніше, для економічно розвинених держав світу типовою є така структура надходжень ГО, в якій переважають надходження з Державного бюджету та від господарської діяльності (здійснюваної самими

ГО чи підприємствами, організаціями та установами, заснованими такими організаціями для реалізації їх статутних цілей) на противагу незначним, часто навіть мізерним надходженням від благодійності різного роду і походження. Однак така структура є нетиповою не лише для України загалом, але і для окремих АдТО.

Так, в досліджуваній період спостерігалось переважання доходів, відмінних від державного фінансування та надходжень від господарської діяльності в абсолютній більшості АдТО. Винятком були лише Херсонська та Вінницька області, а також АРК. Однак переважання надходжень від державного фінансування та господарської діяльності підприємств, установ та організацій, заснованих та створених ГО для виконання їх статутних цілей у Херсонській області та АРК носило ситуативний характер і спостерігалось лиш одного разу у кожній області (2009 р.(78,01 %) та 2006 р. (50,62 %) відповідно) (Додаток Е). Лише структура надходжень Вінницької області характеризувалась постійним переважанням згаданих видів фінансування в період 2007-2012 рр. (56,89 %; 60,71 %; 54,4 %; 59,1 %; 56,79 %; 50,52 % відповідно у кожному році) (Додаток Е).

Крім цього, як вже зазначалося, міжнародний досвід свідчить, що найефективнішими та найбільш фінансово незалежними є ті ГО, які при формуванні власних бюджетів використовують щонайменше 6 джерел з часткою кожного не менше 10% [163, с. 130]. Приблизно такою структурою фінансового забезпечення діяльності ГО характеризувалось м. Київ.

Тому можна стверджувати, що з усіх проаналізованих АдТО лише структура фінансового забезпечення ГО Вінницької області (переважання у структурі джерел фінансування державного фінансування та надходжень від господарської діяльності створених ними підприємств, установ та організацій) та м.Києва (наявність декількох, а саме 5 джерел, частка кожного з яких не менше 10 %) є схожою до міжнародної практики. Тож, аналіз структури надходжень ГО вказує на відсутність єдиної моделі формування бюджету ГО різних АдТО.

Однак для того, щоб зробити висновок про місце всіх згаданих джерел фінансового забезпечення у діяльності та розвитку ГО кожної з досліджуваних АдТО України, проведемо детальніший аналіз цих джерел. Для більш точного відображення інформації, для аналізу використаємо дані про надходження ГО України у регіональному розрізі за період 2006-2014 рр. у цінах 2005 р. (Додаток Ж)

У більшості досліджуваних АдТО України фінансове забезпечення діяльності та розвитку ГО у період 2006-2014 рр. збільшувалось. Однак таке зростання було неоднорідним у різних областях. Так, найбільше зростання спостерігалось у Закарпатській (109,5 %), Івано-Франківській (163,3 %), Кіровоградській (190,7 %), Тернопільській (319,0 %), Херсонській (300,7 %), Хмельницькій (292,8 %), Черкаській (185 %), Чернівецькій (152,7 %) областях. Інші АдТО показали менше зростання надходжень до бюджетів ГО.

Скорочення фінансування діяльності та розвитку ГО спостерігалось у таких областях, як Донецька (-76,0 %), Житомирська (-30,4 %), Київська (-40,3 %), Луганська (-92,7 %), Миколаївська (-24,5 %), Одеська (-3,2 %), Сумська (-46,9 %) та Чернігівська (-25,2 %).

Показовою є динаміка, яка показує частку у загальному фінансуванні ГО України, що припадає на м. Київ (Рис. 2.20.).

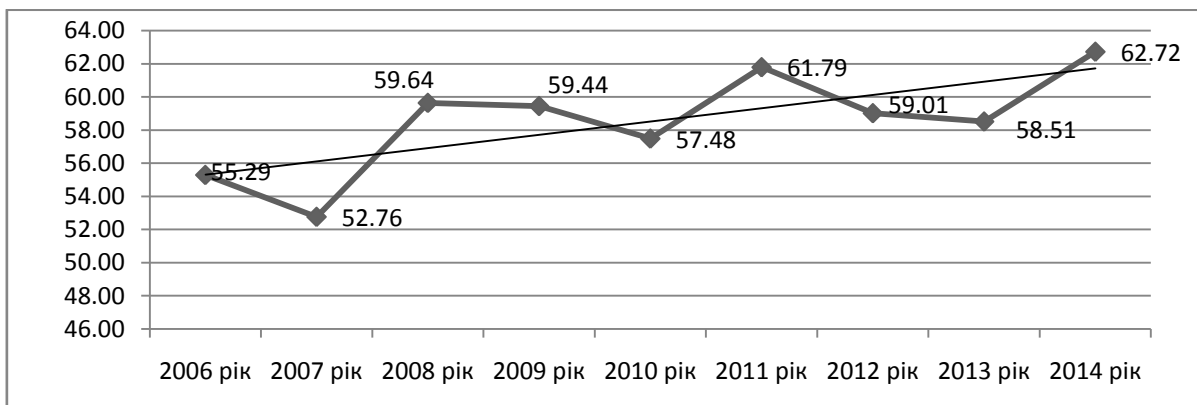

Рис. 2.20. Динаміка частки загального фінансування ГО України, що припадає на м. Київ за 2006-2014 рр., %

Як бачимо, частка, що припадала на фінансове забезпечення ГО м. Києва у загальному фінансуванні всіх ГО України, протягом всього

періоду не опускалася нижче 52,76%, більше того – ця частка переважно знаходилася у межах 59-60% і протягом всього періоду показувала тренд до зростання.

Що ж стосується фінансового забезпечення ГО у розрахунку на одну організацію, то ситуація ще гірша, оскільки у 11 з 27 досліджуваних АдТО спостерігалось скорочення фінансування. Ці дані свідчать, що зростання кількості ГО у більшості АдТО не підкріплюється значним фінансовим забезпеченням (Додаток З).

Схожою є картина й по державному фінансуванню. Так, як й у випадку із загальним фінансовим забезпеченням ГО, було декілька областей із колосальним зростанням загального державного фінансування (Закарпатська – 252,19 %; Рівненська – 104,19 %; Херсонська область – 122,87 %; Чернівецька область – 204,94 %) та 10 АдТО, загальне державне фінансування яких у досліджуваній період скоротилося (Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Івано-Франківська, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Черкаська, Чернігівська області) (Додаток И). Проте, попри існування великої кількості АдТО, державне фінансування ГО яких у розрахунку на одну ГО за досліджуваний період зменшилось (20 АдТО із 27), такого зменшення не спостерігалось у АдТО, по загальному фінансуванню з Державного бюджету яких спостерігалось суттєве зростання (Додаток К).

Однак ситуація у державному фінансуванні діяльності ГО є значно гіршою, ніж це здається без проведення аналізу. Перш за все, треба звернути увагу, що обсяги фінансування, що надходило з Державного бюджету на діяльність ГО, були не лишень непостійними у різних АдТО (прикладом чого була відсутність такого фінансування у Запорізькій області у 2009-2010 рр.; в Івано-Франківській – у 2009 р.; у Луганській - у 2010-2012 рр.), але й непропорційними: протягом 2006-2014 рр. лєвова частка такого фінансування, а це від 61,55 % до 93,37 % знаходилася у розпорядженні

м. Києва (Рис. 2.21.), тоді як на всі інші АдТО припадало всього від 6,63 % до 38,45 %.

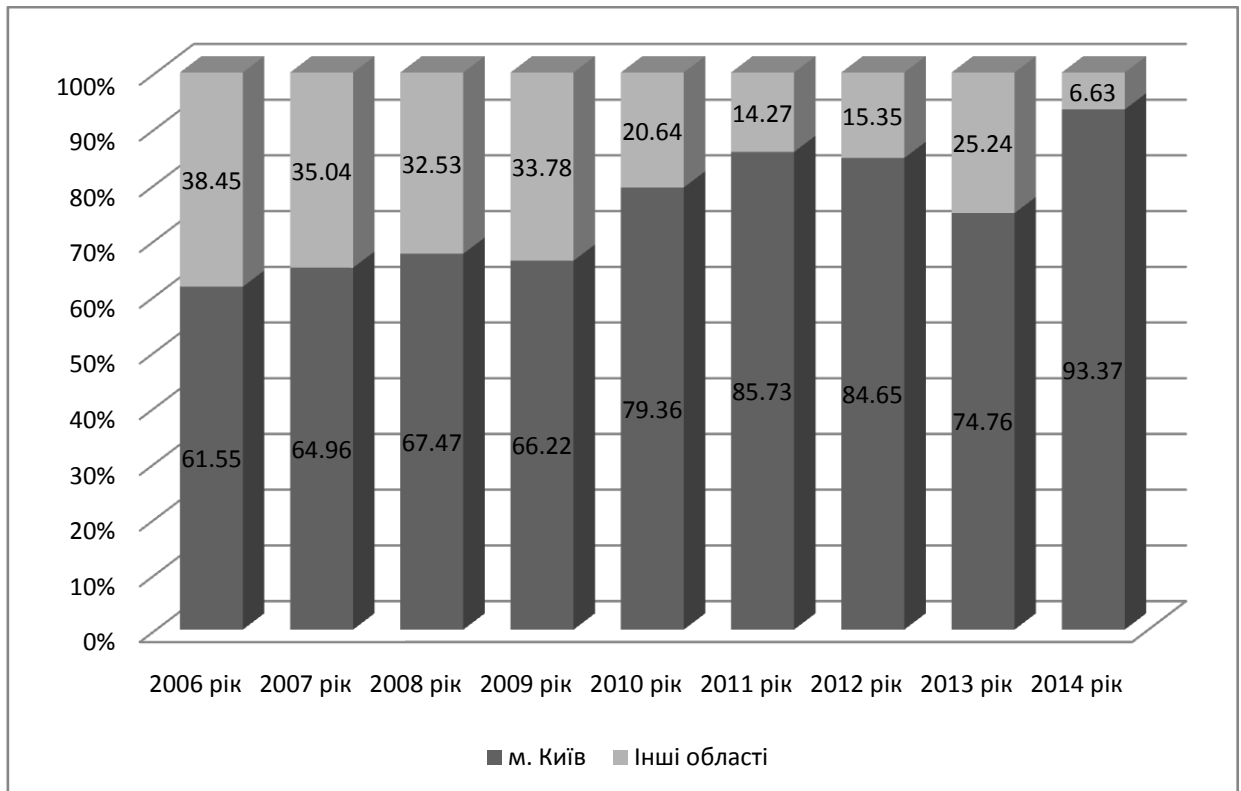

Рис. 2.21. Частка Державного фінансування, що знаходилася у розпорядженні ГО м. Києва, %

Легко помітити, що частка державного фінансування, що припадала на ГО м. Києва значно зросла у період президентства В. Януковича (2010-2013 рр.), що може свідчити, про посилення можливості лобіювання інтересів ГО у владних органах у вказаний період, а також у 2014 р., що спричинено значним зменшенням надходжень з ДБУ до інших областей.

Цікаво також і те, що навіть та мізерна частка державного фінансування, що залишалася у розпорядженні всіх інших АдТО у період 2006-2013 рр. не розподілялася рівномірно (рис. 2.22.) (частки надходжень з ДБУ до ГО інших областей у 2014 р. не розглядаємо, оскільки вони є мізерними).

Близько його половини (а інколи і більше) припадало на ГО 6 АдТО: АРК, Вінницької, Дніпропетровської, Одеської, Сумської, Чернігівської

областей. При чому найбільші обсяги державного фінансування використовували ГО Вінницької області.

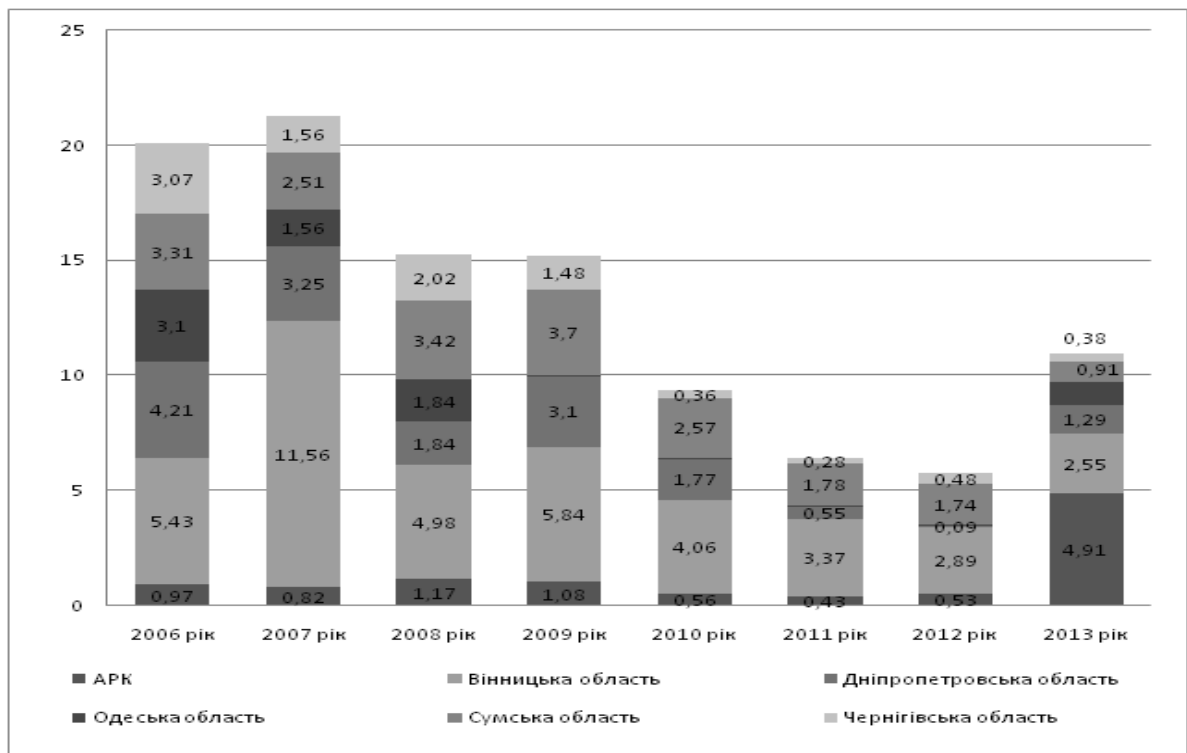

Рис. 2.22. Зміна часток державного фінансування, що припадала на окремі АдТО у період 2006-2013 рр.,%

Найбільшу частку в структурі фінансового забезпечення ГО більшості АдТО займають надходження від благодійників різних рівнів (Додаток Е).

Загалом у більшості АдТО України надходження ГО від благодійності за період 2006-2014 рр. (у цінах 2005 р.) зросли. Лише в 5 областях: Донецькій, Київській, Луганській, Миколаївській та Сумській відбулось суттєве скорочення (-77,63 %; -77,38 %; -78,68 %; -26,18 %; -40,74 %). При чому в Донецькій, Київській, Луганській областях скорочення спостерігалось в надходженнях усіх груп благодійників (Додаток Л).

Як зазначалось раніше, активність благодійників-підприємств та організацій України та благодійників-нерезидентів по Україні загалом умовно можна поділити на 2 періоди: 2006-2009 рр., який характеризувався переважанням надходжень від благодійників-підприємств та організацій

України та поступовістю зміни обсягів ресурсів, що надходили від обох груп донорів; 2010-2013 рр., який характеризувався більшою активністю нерезидентів та стрімкими змінами обсягів надходжень.

У науковій та науково-популярній літературі побула поширення думка, що ГО України в основному фінансуються за рахунок міжнародних донорів та їх грантів [116, с.18-20], і, зважаючи на вагу частки міжнародних благодійників у структурі всієї благодійності України (а вона є справді великою: 2006-2009 рр. – 42,3 %, 35,6 %, 35,4 %, 38,4 % відповідно щорічно; 2010-2014 рр. – 52,4 %, 47,5 %, 53,1 %, 41,4 %, 48,03 % відповідно щорічно), можна хибно притримуватись такої думки. Однак аналіз надходжень ГО від благодійників у регіональному розрізі свідчить про те, що частка м. Києва у структурі всієї благодійності в досліджуваній період складала від 33,5 % мінімально у 2007 р. до 47,35 % максимально у 2014 р., а частка надходжень від благодійників-нерезидентів, що надходила ГО м. Києва у загальній сумі надходжень цієї групи благодійників, була ще вищою: від 39,67 % мінімально у 2010 р. до 50,51 % максимально у 2013 р. Значущість частки, яку займають ГО м. Київ у структурі благодійності, нашоухують на думку, що здебільшого структура та тенденції в благодійності загалом по Україні залежать від коштів, закумуляованих по м. Київ. Підтвердженням цього є рис. 2.23., який демонструє динаміку надходжень від благодійності ГО загалом по Україні та окремо по м. Київ у період 2006-2014 рр. (у цінах 2005 р.).

Як бачимо, динаміка надходжень ГО від благодійників-нерезидентів є ідентичною по Україні в цілому та по м. Києву. Це означає, що та частка надходжень від благодійників-нерезидентів, яка знаходиться у розпорядженні ГО м. Києва, має вирішальне значення у формуванні тенденцій по всій Україні. А отже, не можна погодитися, що ГО України фінансуються в основному за рахунок грантів та програм міжнародних донорів, оскільки лєвова частка таких коштів знаходиться у розпорядженні однієї з 27 АдГО України.

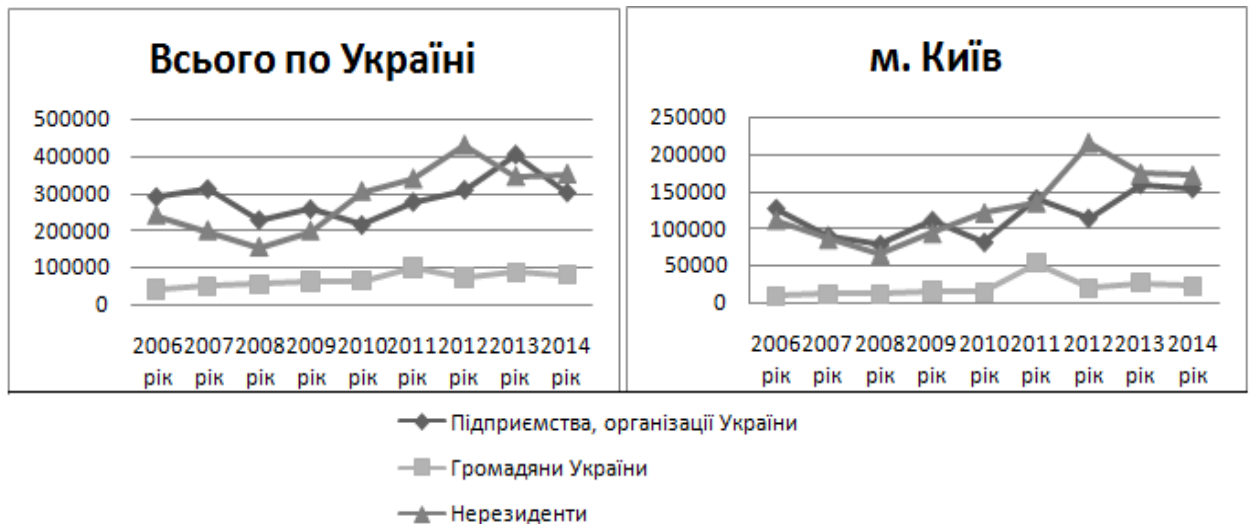

Рис. 2.23. Динаміка надходжень від різних благодійників у 2006-2014 рр., тис. грн. (Додаток Л)

Що стосується ГО інших АдТО, то тут ситуація значно відрізняється. Перш за все звернімо увагу, що схожої динаміки надходжень від різних груп благодійників не постерігалось більше в жодній АдТО (Додаток Л). В той же час у багатьох АдТО спостерігається абсолютне переважання надходжень однієї групи благодійників над іншим. Так, Дніпропетровська область виявилась єдиною, у структурі надходжень ГО якої від благодійності переважали нерезиденти (61,03 %-79,31 %). В інших областях (Вінницька, Донецька, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Луганська, Миколаївська, Полтавська) спостерігалось переважання надходжень від благодійності підприємств та організацій України. Окрім цього, в таких АдТО як АРК, Волинська, Кіровоградська області та м. Севастополь протягом досліджуваного періоду спостерігалось переважання надходжень від благодійності підприємств та організацій України (окрім разових винятків у кожній з АдТО) (Додаток Л).

Цікаво, що в АдТО, в яких надходження від благодійності підприємств та організацій України постійно або переважно перевищують надходження від інших видів благодійності, надходження від фізичних осіб не поступаються надходженням від нерезидентів або є настільки ж незначними, як і останні. У Дніпропетровській області, надходження від благодійників-громадян є значно меншими за надходження двох інших груп благодійників.

У решті АдТО надходження від різних благодійників не мають чітких пропорцій, їх частки часто змінюються (Додаток Л).

Для нашого дослідження важливо зрозуміти, яку роль у фінансовому забезпеченні ГО АдТО України відіграє населення, адже саме воно отримує найбільше вигод від їх ефективної діяльності.

Участь населення у діяльності ГО здійснюється двома методами: прямої участі, тобто членства, або опосередкованої – благодійництва на користь організацій.

Надходження від членства та від благодійності громадян окремо переважно є незначними, їх вага є відмінною в різних АдТО, однак сума, яка надходить від фізичних осіб-резидентів разом, є не лише вражаючою сама по собі, але й вагомою у структурі надходжень ГО практично всіх АдТО.

Так, абсолютна участь фізичних осіб-резидентів у діяльності ГО у гривневому еквіваленті за період 2006-2014 рр. зростала у більшості ГО АдТО України (за винятком 7 АдТО: Вінницька, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Луганська, Черкаська області). А частка таких надходжень у структурі надходжень ГО АдТО України скоротилась у 7 АдТО, при чому таке скорочення було незначним і знаходилося в межах [-3,84:-23,3]. Середня ж за 9 років (2006-2014 рр.) частка таких надходжень у структурі бюджетів лиш небагатьох АдТО складає менше 20 %, а саме Дніпропетровської (19,57 %), Івано-Франківської (11,20 %), Одеської (18,16 %), Полтавської (14,11 %) областей та м. Києва (12,69 %). Ще в декількох АдТО вона перевищувала 30 %: АРК (31,93 %), Волинська (39,49 %), Київська (45,68 %), Кіровоградська (32,60 %), Львівська (38,24 %), Рівненська (36,88 %), Сумська (45,70 %), Херсонська (31,65 %), Чернівецька (30,89 %) області (Додаток М).

Такі дані свідчать, що культура філантропії серед населення майже всіх АдТО України починає розвиватись.

Що ж стосується членських внесків у розрахунку на 1 члена ГО, то їх обсяги були незначними у більшості АдТО. Лиш декілька з них щорічно перевищували середній рівень по Україні.

Лиш у 4 областях (Волинська, Київська, Одеська, Харківська), членські внески до ГО у розрахунку на 1 члена у цінах 2005 р., протягом всього досліджуваного періоду перевищували середній рівень по Україні (Додаток Н). Цікаво, що ці самі області показують одні з найвищих показників активності благодійників-фізичних осіб серед всіх АдТО України. Це свідчить, що й в інших АдТО, в яких існує доволі висока активність населення на користь ГО, можна використовувати членські внески як одне з вагомих джерел фінансового забезпечення їх діяльності (звичайно за умови високої якості надання послуг).

Як зазначалося раніше, на відміну від досвіду ГО економічно розвинених країн світу, українські ГО через несприятливість чинного законодавства, не використовують у повному обсязі можливість здійснювати господарську діяльність. Натомість вони виступають засновниками підприємств, установ та організацій, які спрямовують свої прибутки на їх діяльність. Проте і такі надходження є мінімальними та непостійними. Так, у всіх АдТО надходження від господарської діяльності заснованих ГО підприємств та організацій, у період 2006-2014 рр. у цінах 2005 р. були непостійними. Більше того, у більшості з них (19 з 27) такі надходження скоротилися. А в таких АдТО, як Волинська, Івано-Франківська, Миколаївська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська області та м. Севастополі вони періодично чи навіть постійно були відсутніми (Додаток П).

Цікавим є зіставлення надходжень від діяльності заснованих ГО підприємств, установ та організацій з їх кількістю: зазвичай при значному зростанні останньої, спостерігається значне скорочення перших (Додаток Р). Це свідчить, що у багатьох АдТО при зміні кількості заснованих підприємств, установ та організацій кількість тих, що спрямовують свої

прибутки на діяльність ГО залишається незмінною або ж змінюється незначно, а отже, можливість створювати підприємства, організації та установи ГО використовуються як інструмент неправомірних дій з відмивання коштів та ухиляння від сплати податків.

Що стосується групи інших надходжень, які є популярними у світовій практиці, то у великій кількості АдГО (11 з 27) вони скоротилися (Додаток С), однак їх нарощення у решті АдГО (14 з 27) було значно більшим і забезпечило загальне зростання по Україні на 291,79 %. Найбільше зростання надходжень від цієї групи доходів у відносному значенні спостерігалось у Вінницькій (384,24 %), Закарпатській (354,42 %), Івано-Франківській (388,37 %), Тернопільській (393,12 %), Хмельницькій (315,98 %) областях (Додаток С). Як бачимо, всі ці області знаходяться у західному регіоні. Збільшення обсягів залучуваних ресурсів з цієї групи свідчить про активізацію схильності до здійснення фінансової діяльності ГО тих АдГО, в яких спостерігалось скорочення чи незначне зростання надходжень з джерел з інших груп.

Найбільше абсолютне зростання надходжень ГО від групи «інші надходження» спостерігалось у м. Києві. За досліджуваний період його ГО збільшили такі надходження на 170 863,9 тис. грн. (у цінах 2005 р.). Цікаво, що це навіть більше, ніж нарощено загалом по Україні за аналогічний період і в аналогічних цінах (Додаток С).

Серед групи «інші надходження» цікавими є регіональні особливості формування джерельної бази за рахунок кредитів, які отримували ГО, а також відсотків за кредити надані.

В Україні процедура отримання кредиту ГО за виконання всіх умов є легшою за процедуру надання кредиту іншим суб'єктам ринкових відносин, однак у структурі «інші надходження» значно більшу вагу мають саме відсотки від кредитів наданих.

Процес отримання кредитів ГО не мав постійного характеру. Кількість АдГО, ГО яких користувались можливістю отримання кредитів кожного

року була різною (Додаток Т). Найбільше таких АдГО спостерігалось у 2006 р. (17), однак це була максимальна їх кількість і в подальшому вона скорочувалась. Так, у 2012 р. ГО тільки 7 АдГО скористалися можливістю залучити у свою діяльність кредитні кошти. У 2013 р. кількість таких АдГО зросла майже до значення 2006 р. (16), однак сума залучених коштів, була більш як вдвічі меншою. – 726,002 тис. грн. у 2013 р. в порівнянні з 1 599,369 тис. грн. у 2006 р. (Додаток Т). У 2014 р. кількість АдГО, ГО яких отримували кредити, складала 12. Зауважимо, що лишень ГО 1 АдГО (м. Києва) протягом всього періоду залучали у свою діяльність кредити.

Що ж стосується такого джерела фінансового забезпечення ГО як відсотки за кредити надані, то їх використання ГО України характеризувалось більшими постійністю та обсягами. Так, на відміну від «кредитів отриманих ГО», лишень ГО декількох АдГО не надавали їх. Як результат, у 12 АдГО ГО протягом усього досліджуваного періоду використовували у своїй діяльності таке джерело фінансового забезпечення (Додаток У).

Незважаючи на загальне скорочення надходжень від цього джерела по Україні, у досліджуваний період ГО 6 АдГО наростили їх обсяги (у цінах 2005 р.). Однак зазначимо, що у Хмельницькій та Черкаській областях ГО взагалі не використовували такі доходи у своїй діяльності (Додаток У).

Отже, у результаті проведеного аналізу можна констатувати наявність суттєвих диспропорцій при формуванні фінансової бази діяльності ГО різних АдГО. Незважаючи на загальні тенденції до зростання фінансового забезпечення ГО України, його вагома частка знаходилась у розпорядженні ГО м. Києва, а це близько 60 % фінансування. Така ж ситуація спостерігається і в розрізі окремих джерел фінансового забезпечення, але найбільш виразно це відчувається стосовно державного фінансування та благодійності нерезидентів (від 61 % до 85 % державного фінансування та від 33,5 % до 45,9 % вливань від міжнародних донорів припадало на м. Київ).

Натомість можна стверджувати, що в структурі надходжень ГО всіх АдТО чільне місце займають благодійники різних рівнів. Вважаємо, що цю тенденцію, варто використати для подолання регіональних диспропорцій у фінансовому забезпеченні ГО. Для динамічного розвитку ГС, яке реалізується шляхом активізації діяльності ГО, необхідно створити інституційні умови як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Так, на державному рівні чинною є Стратегія державної політики сприяння розвитку ГС в Україні, яка реалізується шляхом прийняття Першочергових заходів щодо її реалізації [106]. Відповідно на регіональному рівні повинні бути прийнятими 27 Регіональних програм сприяння розвитку ГС (24 області; АРК; м. Севастополь та м. Київ). Однак станом на жовтень 2013 р. 4 регіональні програми не були прийняті [108].

Тим не менше всі ці програми є схожими між собою і загалом різняться лише у термінами виконання тих чи інших заходів та обсягами фінансування, що спрямовуються на виконання цих Програм. Варто зазначити, що, на думку, дослідників Українського незалежного центру політичних досліджень (УНЦПД), у АдТО, на виконання Регіональних програм яких передбачено найбільше коштів, їх 70% спрямовується на заходи, які прямо не пов'язані із розвитком ГС [108].

На нашу думку, в існуючому вигляді, ці Програми не можуть забезпечити ні належного рівня розвитку ОГС, ні подолання диспропорцій у їх фінансуванні. Адже вони повинні прийматися з урахуванням особливостей розвитку окремих АдТО, потреб населення та ментальної схильності суспільства до благодійності. Врахування цих особливостей дозволить, зменшити розрив між «найбагатшими» та «найбіднішими» АдТО у плані підтримки ГО, а також забезпечити їх належне фінансування з усіх джерел відповідно до реальних потреб.

Так, як зазначалося раніше, від 61,55 % до 93,37 % державного фінансування, що спрямовувалось на підтримку ГО, знаходились у розпорядженні ГО м. Києва, однак у м. Києві зареєстровано і найбільше ГО,

тому в розрахунку на одну ГО державне фінансування є близьким до 1 тис. грн. на рік, в той час як у Донецькій та Миколаївській областях, воно складає декілька десятків тис. грн. і подеколи перетинає позначку в 100 тис. грн., а в деяких областях є відсутнім (Додаток К). Тому в Регіональних програмах сприяння розвитку ГС необхідно зазначати обсяги та частку державного фінансування, що будуть витрачені на конкретні програми підтримки ГО, при чому така частка повинна бути співмірною кількості ГО у АдГО та їх потребам. Важливим є і зазначення механізму моніторингу за виділенням цих коштів та їх витрачанням. Вважаємо, що він повинен включати не лише державний моніторинг, але й громадський, оскільки часто в чинних Регіональних програмах сприяння розвитку ГС лєвова частка коштів (в тому числі й державних) спрямовується не на фінансування ініціатив ГС, а, наприклад, на висвітлення у ЗМІ «позитивного досвіду співпраці між державним та приватним секторами» [108], а значить на створення позитивного іміджу регіональної влади у процесі розвитку ГС.

Після прийняття змін в оподаткуванні податком на прибуток ГО контролювати їх надходження від членських внесків неможливо, хоча необхідність у такому контролі відпала, оскільки приховувати ці надходження для ГО вже немає змісту. Ринковий механізм зіставлення попиту і пропозиції здатен сам встановити найоптимальнішу «ціну» за членство у ГО. Державна участь у цьому процесі може передбачати тільки посилену роз'яснювальну - інформаційну роботу в цьому напрямі (семінари, круглі столи, конференції, симпозіуми з участю громадськості та ЗМІ), яка, на нашу думку, повинна бути передбаченою Регіональними програмами сприяння розвитку ГС та зафіксована в них.

Така ж масована інформаційно-роз'яснювальна робота повинна проводитись і з потенційними благодійниками. В цьому контексті варто зауважити, що загалом наразі українське суспільство є відкритим і схильним до благодійництва різного роду, однак мета такого благодійництва може різнитися. Так, в одних АдГО доречно робити акцент на проекти, що

підтримують армію, національну гвардію, переселенців, в інших, які є менш патріотично налаштовані, – на підтримання благоустрою та тих верств населення, що потребують допомоги (вважаємо, що в підсумку розвиток культури філантропії незалежно від мотивації цього процесу, призведе до підвищення якості життя населення, а отже, і до посилення відчуття патріотизму, гордості за себе, свій народ та державу, що в подальшому зможе ще більше стимулювати громадські ініціативи). Тому доречно за допомогою соціальних досліджень у окремих АдГО визначати суспільні настрої і проводити таку роз'яснювальну роботу відповідно їх результатів.

Податкові реформи, проведені нещодавно, є сприятливими для провадження господарської діяльності як ГО, так і підприємств, установ та організацій, створених ними для виконання їх статутних цілей. Однак оскільки в Україні досвід використання такої діяльності є обмеженим, то доцільно проводити колективні практикуми та тренінги за участю іноземних експертів, які можуть чітко та зрозуміло викласти переваги та додаткові можливості, які вона створює (відповідальність за організацію таких заходів та участь іноземних експертів повинна бути покладена на державні адміністрації АдГО, що теж має бути зафіксовано в Регіональних програмах сприяння розвитку ГС). Однак на початкових етапах розвитку зазначеної діяльності ОГС варто посилити контроль за використанням коштів, отриманих від неї, з метою запобігання зловживань несумлінними особами.

Варто очікувати, що з підвищенням рівня розвитку ГО, який має відбутися внаслідок збільшення їх надходжень з вказаних джерел, зростуть надходження і з групи «Інші джерела», оскільки зацікавленість в їх залученні ГО природно збільшується при зростанні фінансової життєздатності ГО. Для активізації процесу можна застосувати механізм погашення відсотків за отримані ГО кредити з місцевих бюджетів (на умовах конкурсів, проведених регіональними органами державної влади, в рамках реалізації Регіональних програм сприяння розвитку ГС).

Отже, фінансування ГО України у регіональному розрізі характеризується чималими диспропорціями, причинами яких є природні процеси, такі як густота та чисельність населення, величина регіону, кількість ГО та насиченість ними конкретних АдТО тощо. Однак є й інші причини, які мають суб'єктивний характер. Так, фінансування з Державного бюджету чи іноземними донорами в основному спрямовується у розпорядження ГО м. Києва, хоча на найвищому державному рівні декларується рівність ГО у доступі до різних джерел фінансового забезпечення їх діяльності. Зменшення вказаних диспропорцій (ліквідація їх є неможливою через існування природних причин) можливе за умови затвердження та реалізації Регіональних програм сприяння розвитку ГС в межах Стратегії державної політики сприяння розвитку ГС України, які однак повинні характеризуватись індивідуальним підходом до їх створення, а процес їх прийняття повинен ґрунтуватися на детальному аналізі умов функціонування ГО в конкретному регіоні та соціальних дослідженнях реальних потреб населення.

Висновки до розділу 2

Грунтовний аналіз системи фінансового забезпечення діяльності ГО України та оцінка окремих аспектів їх функціонування дали змогу сформулювати наступні висновки:

1. Виявлено, що за період 2006-2014 рр. стан розвитку громадського сектору України характеризувався нарощенням кількісних показників діяльності, в той час як якісні залишалися незмінними або ж навіть погіршувалися. Так, довіра населення до ГО при досить високому рівні залучення до їх діяльності знаходилась на рівні 28%; структура ГО за спрямуванням та видами діяльності була практично незмінною; зведений

індекс демократії за його складниками теж змінювався незначно, при чому більше під дією політичних, а не соціально-економічних чинників.

2. Встановлено, що практика використання наявних фінансових ресурсів ГО України характеризувалася певною системністю і незмінністю, яку не можна охарактеризувати позитивно. На підставі аналізу аналітичних даних визначено, що найбільша частка ресурсів ГО спрямовувалась на оплату праці та на сплату податків і податкових платежів, більше того, у досліджуваній період вона зросла з 30,83 % до 31,18 % (в середньому склала 33,05 % у період), тоді як витрати на соціальну допомогу та благодійність за цей же відрізок часу склали 22,47 % у 2006 р. та зросли до 29,43 % (в середньому 23,78 %). Така тенденція пов'язана перш за все із обмеженістю наявних фінансових ресурсів, яка змушує керівництво ГО спочатку здійснювати поточні видатки, які є обов'язковими, і лиш потім розпоряджатися ресурсами, що залишилися, відповідно до статутних цілей та власного розсуду. При цьому можна констатувати відсутність дієвого фінансового менеджменту ГО, оскільки впродовж усього аналізованого періоду близько 10 % всіх наявних ресурсів залишалися невикористаними.

3. Встановлено значну відповідність загальних структури та обсягів фінансового забезпечення ГО України з усіх джерел передовій міжнародній практиці, відповідно до якої українські ГО у своїх діяльності розпоряджаються ресурсами із значної кількості джерел, кожне з яких у структурі загальних надходжень складає більш як 10 %. Однак в цей же час виявлено негативний вплив чинного законодавства на подальше нарощення та диверсифікацію ресурсів ГО, яке не лише робить деякі види фінансування (державного) недоступними для всіх видів ГО, але й зменшує можливість залучення ресурсів ними з інших джерел, спричиняє необхідність приховувати надходження від членських внесків, від благодійності фізичних осіб, господарської діяльності тощо.

4. Виявлено значні диспропорції, які протягом досліджуваного періоду характеризували діяльність ГО України, більшість з яких (густота та

чисельність населення, величина регіону, кількість ГО та насиченість ними конкретних АдГО тощо) мають природні причини і їх подолати неможливо, варто лиш намагатися зменшити їх пропорції. Однак інші причини мають штучну природу. Так, наприклад, було встановлено, що у 2006-2013 рр. більше половини, а інколи й 2/3 фінансування з Державного бюджету чи іноземними донорами знаходилось у розпорядженні ГО м. Києва, хоча на найвищому державному рівні декларується рівність ГО у доступі до різних джерел фінансового забезпечення їх діяльності.

5. Обґрунтовано, що зменшення вказаних диспропорцій, спричинених як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами (їх повна ліквідація неможлива і навіть є небажаною), можливе за умови затвердження та реалізації Регіональних програм сприяння розвитку ГС в межах Стратегії державної політики сприяння розвитку ГС України, які повинні передбачати індивідуальний підхід до їх створення, а процес їх прийняття має ґрунтуватися на детальному аналізі умов функціонування ГО в конкретному регіоні та соціальних дослідженнях реальних потреб населення.

Висновки, рекомендації та пропозиції автора, що містяться у другому розділі знайшли відображення в публікаціях автора [194; 195; 120; 127; 128; 131; 135; 137; 138; 141; 143; 159; 160], наведених у списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

3.1. Вплив основних факторів на стан фінансового забезпечення громадських організацій України

Дослідження особливостей фінансового забезпечення ГО України вказує на те, що сучасна його система, не є досконалою і не здатна забезпечити якісне та ефективне надання послуг ГО населенню відповідно до статутних документів. Саме тому варто розглядати певні альтернативні та додаткові методи фінансового забезпечення ГО, особливо в сучасних умовах.

Тому для нашого дослідження важливо визначити та проаналізувати ті напрями, що можуть забезпечити додаткові надходження ГО, а саме:

- визначити фактори прямого та опосередкованого впливу, які мають найбільший вплив на формування фінансового забезпечення ГО, та проаналізувати характер цього впливу з метою визначення державної політики у напрямі стимулювання його зростання;
- дослідити впровадження на регіональному рівні державно-приватного партнерства (ДПП), одним із приватних партнерів якого є ГО як джерела додаткових фінансових можливостей для ГО;
- обґрунтувати необхідність впровадження методу відсоткової філантропії як додаткового джерела фінансового забезпечення ГО, яке, окрім цього, здатне забезпечити зростання конкуренції між ГО. Здійснити прогноз можливого зростання надходжень ГО від запровадження цього методу.

В аналізі соціально-економічних явищ та процесів за допомогою економіко-математичного моделювання особливе місце займають економетричні методи і моделі. Використання економетричних методів дозволяє виявити й описати зв'язки між досліджуваними показниками і факторами, що впливають на них.

Вивчення зв'язків між показниками фінансового забезпечення діяльності ГО та факторами, що впливають на їх формування, має велике значення, адже дає можливість глибше зрозуміти складний механізм причинно-наслідкових відносин між ними. Сьогодні об'єктивні залежності, що існують між показниками фінансового забезпечення діяльності ГО та факторами, що впливають на них, в основному описані вербально. Поряд з цим більш важливим є кількісний вимір причинно-наслідкових зв'язків, властивих випадковим процесам.

Дослідженню економіко-математичних зв'язків та залежностей було присвячено численні наукові праці українських та закордонних науковців, серед яких відзначимо праці таких науковців, як Л. Бабешко [4], С. Бородич [10], В. Григорків [24]. Однак попри вагомий внесок цих вчених у економічні науку та практику, досі не дослідженими є фактори, які впливають на обсяги надходжень ГО з усіх джерел, а також те, яким чином можна максимізувати ці надходження за допомогою управління найбільш вагомими з них.

Для комплексного аналізу фінансового забезпечення діяльності ГО, використовуючи кореляційно-регресійний аналіз, дослідимо особливості впливу складників ВВП (за розподільчим методом), як-то: оплата праці найманих працівників, податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт, валовий прибуток та змішаний дохід, - і кількісних показників діяльності ГО фінансування ГО [4; 10; 24].

Кореляційно-регресійний аналіз всесторонньо досліджує кореляційні зв'язки між досліджуваними економічними показниками, зокрема з цією метою застосовується побудова рівнянь регресії та здійснення прогнозу на їх основі, вимірювання тісноти і напрямку зв'язку, оцінювання надійності побудованої моделі регресії, а також визначення можливих помилок як при оцінюванні параметрів рівнянь регресії, так і при обчисленні показників тісноти зв'язку. Для вирішення цих завдань використовують різні методи і показники, які засновані на імовірнісних математичних оцінках.

Перш за все з'ясуємо міру тісноти кореляційного зв'язку між фінансовим забезпечення діяльності ГО та складниками ВВП (за розподільчим методом) [25-33; 35]. При цьому використаємо кореляційну матрицю, яка є важливою вибірковою характеристикою у випадку множинного кореляційного аналізу. Кореляційна матриця – матриця K коефіцієнтів парної кореляції:

$$\bar{K} = \begin{pmatrix} 1 & \bar{\rho}_{YX_1} & \dots & \bar{\rho}_{YX_m} \\ \bar{\rho}_{X_1Y} & 1 & \dots & \bar{\rho}_{X_1X_m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ \bar{\rho}_{X_mY} & \dots & \bar{\rho}_{X_mX_{m-1}} & 1 \end{pmatrix}, \text{ де } 1 = \bar{\rho}_{YY} = \bar{\rho}_{X_1X_1} = \dots = \bar{\rho}_{X_mX_m}.$$

Позначимо показник загальних обсягів фінансового забезпечення ГО з усіх джерел через Y , показники складників ВВП (за розподільчим методом) через X_1 , X_2 , X_3 (оплата праці найманих працівників, податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт, валовий прибуток та змішаний дохід відповідно).

Значення коефіцієнтів кореляції, які оцінюють зв'язок між показником фінансового забезпечення діяльності ГО та показниками складників ВВП (за розподільчим методом), наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1.

Значення коефіцієнтів кореляції, які оцінюють зв'язок між показником фінансового забезпечення діяльності ГО та показниками складників ВВП

	Y	X_1	X_2^3	X_3
Y	1			
X_1	0,986187	1		
X_2	0,301463	0,299624	1	
X_3	0,968032	0,978213	0,375381	1

*складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Excel.

Аналізуючи табл. 3.1., можна зробити висновок, що між Y та X_1 , Y та X_3 існують тісні прямі лінійні зв'язки, а між Y та X_2 існує слабкий зв'язок, тобто тісні прямі лінійні зв'язки існують між показниками фінансового забезпечення діяльності ГО та оплатою праці найманих працівників і валовим прибутком та змішаним доходом, в той час як зв'язок між показником фінансового забезпечення діяльності ГО та податками за виключенням субсидій на виробництво та імпорт є дуже слабким.

Оскільки елементи кореляційної матриці використовуються для вимірювання тісноти лінійних кореляційних зв'язків різних пар змінних при врахуванні того, що зв'язок кожної пари змінних знаходиться під впливом зв'язків із іншими змінними, то при вивченні кореляційних зв'язків у багатовимірній моделі, крім кореляційної матриці, важливо визначити також частинні коефіцієнти кореляції, тобто кількісні оцінки тісноти кореляційної залежності між двома змінними за умови, що інші незалежні змінні стали.

Вибіркові частинні коефіцієнти кореляції характеризують тісний зв'язок між двома змінними при фіксованих значеннях інших незалежних змінних. Звичайні коефіцієнти парної кореляції характеризують тісноту лінійного зв'язку з урахуванням впливу інших факторів, тобто високе значення коефіцієнта парної кореляції у випадку множинної регресії не обов'язково буде відображати високий ступінь лінійної залежності між даними двома змінними. Це значення може бути зумовлене також сильним впливом на кожну з цих змінних деякої третьої змінної, що в кінцевому результаті і спричинює високу корельованість перших двох змінних. За допомогою частинного коефіцієнта кореляції вдається визначити «чисту» кореляцію між досліджуваними двома змінними, виключивши вплив інших факторів.

Вибіркові частинні коефіцієнти розраховується за такою формулою:

$$\bar{\rho}_{ij}^* = -\frac{\bar{K}_{ij}}{\sqrt{\bar{K}_{ii}\bar{K}_{jj}}} = -\frac{\bar{K}_{ij}/|\bar{K}|}{\sqrt{\bar{K}_{ii}/|\bar{K}|} \cdot \sqrt{\bar{K}_{jj}/|\bar{K}|}} = -\frac{d_{ij}}{\sqrt{d_{ii}d_{jj}}}, \quad (3.1.)$$

де \bar{K}_{ij} , \bar{K}_{ii} , \bar{K}_{jj} – алгебраїчні доповнення відповідно до елементів $\bar{\rho}_{ij}$, $\bar{\rho}_{ii}$, $\bar{\rho}_{jj}$ вибіркової кореляційної матриці \bar{K} , а d_{ij} , d_{ii} , d_{jj} – елементи матриці \bar{K}^{-1} , оберненої до кореляційної матриці \bar{K} .

Значення частинних коефіцієнтів кореляції, які оцінюють «чистий» зв'язок між показником фінансового забезпечення діяльності ГО та показниками ВВП (за розподільчим методом) наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2.

Значення частинних коефіцієнтів кореляції між показниками фінансового забезпечення діяльності ГО та ВВП (за розподільчим методом)*

$\bar{\rho}_{YX_1}^*$	0,731472
$\bar{\rho}_{YX_2}^*$	-0,002671
$\bar{\rho}_{YX_3}^*$	0,089284

*складено автором на підставі розрахунків проведених за допомогою інструментів Excel.

Значення представлені у табл. 3.2. та табл. 3.1. дещо відрізняються. Тільки між Y та X_1 існує тісний прямий лінійний зв'язок, а між Y та X_2 , Y та X_3 існують слабкі зв'язки. Тобто тісний прямий лінійний зв'язок існує тільки між показником фінансового забезпечення діяльності ГО та показником оплати праці найманих працівників. Це можна пояснити тим, що значення показника валового прибутку та змішаного доходу є значно більшим за значення показника оплати праці найманих працівників, тому при побудові кореляційної матриці це перевищення, а також тіснота зв'язку між показниками заробітної плати і валового прибутку та змішаного доходу може впливати на залежність між показником фінансового забезпечення діяльності ГО та показником валового прибутку та змішаного доходу, в той час як

частинні коефіцієнти кореляції показують, що такої залежності між ними немає.

Значення частинних коефіцієнтів кореляції вказано у стовпці Partial Cor. (рис. 3.1.)

Variable	Variables currently in the Equation; DV: Надходження з усіх джерел (Spreadsheet12)						
	b* in	Partial Cor.	Semipart Cor.	Tolerance	R-square	t(4)	p-value
Оплата праці найманих працівників	0,909789	0,731472	0,176845	0,037784	0,962216	2,145484	0,098479
Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	-0,000507	-0,002671	-0,000440	0,753130	0,246870	-0,005342	0,995994
Валовий прибуток, змішаний дохід	0,078255	0,089284	0,014778	0,035661	0,964339	0,179284	0,866430

Рис. 3.1. Результати кореляційно-регресійного аналізу в системі Statistica*

* складено автором на підставі розрахунків проведених за допомогою інструментів Statistica.

Для аналізу зв'язку між показником фінансового забезпечення діяльності ГО та складниками ВВП (за розподільчим методом) та відповідно побудови економетричної моделі побудуємо парні лінійні регресії (табл. 3.3). У таблиці показано оцінки параметрів лінійної регресії $\bar{g}(x) = a + bx$, коефіцієнт детермінації \bar{R}^2 і статистика F^* для перевірки загальної якості рівняння регресії.

Таблиця 3.3.

Дослідження парного зв'язку між показником фінансового забезпечення діяльності ГО та показниками ВВП (за розподільчим методом)*

Залежна змінна	Незалежна змінна	a	b	\bar{R}^2	F^*
фінансове забезпечення діяльності ГО	оплата праці найманих працівників	-1,9943	0,9647	0,9672	177,0582
фінансове забезпечення діяльності ГО	податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	6,4371	-0,0050	0,0001	0,0006
фінансове забезпечення діяльності ГО	валовий прибуток та змішаний дохід	-2,9707	1,0936	0,9294	78,9341

*складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Excel.

Оскільки $F^* > F_{\theta;l_1;l_2}$ тільки для зв'язку між показниками фінансового забезпечення діяльності ГО та оплати праці найманих працівників, а також між показниками фінансового забезпечення діяльності ГО та валовим прибутком, то на рівні $\theta = 0.05$ ці рівняння регресії будуть значущі ($F_{\theta;l_1;l_2} = F_{0.05;1;7} = 5,591$).

Аналіз даних, відображених у табл. 3.3., дозволяє стверджувати, що між показниками фінансового забезпечення діяльності ГО та оплати праці найманих працівників, а також між показниками фінансового забезпечення діяльності ГО та валового прибутку існують тісні прямі лінійні парні зв'язки.

Побудуємо економетричну модель зв'язку між показниками фінансового забезпечення діяльності ГО (Y) та складниками ВВП (за розподільчим методом) (X_1, X_2, X_3) за період спостереження 2006-2014 рр. Побудова багатофакторної лінійної економетричної моделі зв'язку дозволяє виявити комплексний механізм впливу складників ВВП (за розподільчим методом) на показник фінансового забезпечення діяльності ГО.

Теоретична модель лінійної множинної регресії, що описує кореляційно-регресійний зв'язок змінної Y з X_1, X_2, X_3 формалізується так:

$$Y = \tilde{g}(X_1, X_2, X_3) + \varepsilon = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \varepsilon \quad (3.2.)$$

де $\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3$ – невідомі теоретичні параметри регресії, а ε – випадкове теоретичне відхилення [24, с. 98].

За допомогою методу найменших квадратів оцінено теоретичні параметри регресії і побудоване вибіркоче рівняння лінійної регресії залежності показника фінансового забезпечення діяльності ГО від показників ВВП (за розподільчим методом) має такий вигляд:

$$Y = -40,0414 + 0,0046 X_1 - 0,0000 X_2 + 0,0007 X_3.$$

Побудуємо модель лінійної множинної регресії у стандартизованому вигляді. Стандартизовані коефіцієнти регресії b_j^* ($j = \overline{1, m}$ m – кількість незалежних факторів) є безрозмірними величинами та на відміну від

звичайних коефіцієнтів множинної регресії b_j , $j = \overline{1, m}$, їх можна порівняти один з одним. Чим більше значення коефіцієнта b_j^* , тим більший вплив на залежну змінну Y має фактор X_j . Такий зміст стандартизованих коефіцієнтів регресії дозволяє використати їх під час відсіву несуттєвих факторів, а саме із моделі будемо виключати фактори з найменшим значенням b_j^* . Вибіркове рівняння лінійної множинної регресії у стандартизованому вигляді має вигляд:

$$Y^* = 0,909789X_1^* - 0,000507X_2^* + 0,078255X_3^*$$

де Y^* , X_j^* , $j = \overline{1,3}$ – стандартизовані змінні.

Побудоване рівняння лінійної множинної регресії у стандартизованому вигляді дозволяє зробити висновок, що найбільший вплив на формування показника фінансового забезпечення діяльності ГО має змінна X_1 (оплата праці найманих працівників), що можна пояснити тим, що діяльність ГО найбільше охоплює легально зайнятих працівників та малий і середній бізнес, які й спрямовують найбільше коштів на підтримку їх діяльності та розвитку. Змінну X_2 (податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт) можна виключити з рівняння регресії. Змінна X_3 має слабкий вплив на формування показника фінансового забезпечення діяльності ГО з усіх джерел.

В загальному підсумкові результати кореляційно-регресійного аналізу зв'язку показано на рис. 3.2.

Regression Summary for Dependent Variable: Надходження з усіх джерел (Spreadsheet12)						
R= ,98631809 R ² = ,97282338 Adjusted R ² = ,95244091						
F(3,4)=47,728 p<,00137 Std. Error of estimate: 195,10						
N=8	b*	Std. Err. of b*	b	Std. Err. of b	t(4)	p-value
Intercept			-40,0414	336,8936	-0,118855	0,911120
Оплата праці найманих працівників	0,909789	0,424049	0,0046	0,0021	2,145484	0,098479
Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	-0,000507	0,094980	-0,0000	0,0015	-0,005342	0,995994
Валовий прибуток, змішаний дохід	0,078255	0,436487	0,0007	0,0037	0,179284	0,866430

Рис. 3.2. Результати кореляційно-регресійного аналізу в системі Statistica

*складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Excel.

Зупинимося більш детально на вибірковому коефіцієнті детермінації \bar{R}^2 , який є сумарною мірою якості регресійної моделі (мірою відповідності рівняння регресії емпіричним даним). Коефіцієнт детермінації дорівнює 0,9728 і може означати, що варіація фінансового забезпечення значною мірою пояснюється саме змінами у вибраних макроекономічних показниках.

Побудоване рівняння регресії є значущим на рівні $\theta = 0,05$, оскільки $F^* > F_{\theta;l_1;l_2}$, де F^* – спостережуване значення критерію F , а $F_{\theta;l_1;l_2}$ – критичне значення, знайдене з таблиці F -розподілу. За результатами дослідження $F^* = 47,728$, а $F_{\theta;l_1;l_2} = 2,5868$, що засвідчує значущість побудованого рівняння регресії. Якщо $p < 0,0137$, то рівняння регресії значуще в цілому при рівні значущості $\theta = 0,05$.

Отже, найбільший вплив на формування показника фінансового забезпечення діяльності громадських організацій мають такі складники ВВП (за розподільчим методом), як заробітна плата найманих працівників та валовий прибуток і змішаний дохід.

Визначимо також і вплив кількісних показників, які характеризують діяльності ГО та можуть мати вплив на формування показника фінансового забезпечення ГО. Існує багато таких кількісних показників. Проведемо аналіз впливу окремих з них на формування показника фінансового забезпечення діяльності ГО України, а саме таких як: кількість ГО, кількість членів на обліку ГО, кількість підприємств, установ, організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян (ОГ), кількість проведених масових заходів, кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій), кількість працівників спискового складу, адже саме вони у наукових дискурсах вербального характеру займають чільне місце.

Для аналізу зв'язку між показником фінансового забезпечення діяльності ГО і кількісними показниками діяльності ГО та, відповідно, побудови економетричної моделі спочатку побудуємо парні лінійні регресії (табл. 3.4.).

Таблиця 3.4.

Дослідження парного зв'язку між показником фінансового забезпечення діяльності ГО та кількісними показниками діяльності ГО *

Залежна змінна	Незалежна змінна	<i>a</i>	<i>b</i>	\bar{R}^2	<i>F</i> *
фінансове забезпечення діяльності ГО	кількість ГО	7,0168	-0,1236	0,0476	0,2997
фінансове забезпечення діяльності ГО	кількість членів на обліку ГО	-2,2368	1,1623	0,8661	38,8084
фінансове забезпечення діяльності ГО	кількість підприємств, установ, організацій, заснованих та створених ОГ	11,7470	-1,5579	0,6826	12,9056
фінансове забезпечення діяльності ГО	кількість проведених масових заходів	0,8306	0,9770	0,2256	1,7479
фінансове забезпечення діяльності ГО	кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій)	9,6064	-0,6791	0,3542	3,2901
фінансове забезпечення діяльності ГО	кількість працівників спискового складу	11,9747	-1,2127	0,2659	2,1728

*складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Excel.

Табл. 3.4. дозволяє здійснити вибір факторів, які мають найбільш вплив на формування фінансового забезпечення ГО. Відповідно у лінійну модель множинної регресії, яка описує кореляційно-регресійний зв'язок показника фінансового забезпечення діяльності ГО та кількісних факторів, включимо кількість членів на обліку ГО та кількість підприємств, установ, організацій, заснованих та створених ОГ. Вигляд моделі подано на рис. 3.3.

Для того, щоб отримати більш точні результати впливу окремих факторів на формування фінансового забезпечення діяльності ГО, проаналізуємо зв'язок між кожним складником (джерелом надходження) фінансового забезпечення діяльності ГО та чинниками, які впливають на ці компоненти. Аналіз зв'язків подано у Додатку Ф.

		Regression Summary for Dependent Variable: Надходження з усіх джерел (Regression_data)					
		R= ,97833488 R²= ,95713914 Adjusted R²= ,93999479					
		F(2,5)=55,828 p<,00038 Std.Error of estimate: 219,14					
N=8		b*	Std.Err. of b*	b	Std.Err. of b	t(5)	p-value
	Intercept			2207,996	1042,463	2,11806	0,087721
	Кількість членів на обліку	0,696703	0,134666	0,000	0,000	5,17358	0,003544
	Кількість підпр, устан, орган, заснов та створен ОГ	-0,347134	0,134666	-0,644	0,250	-2,57775	0,049567

Рис. 3.3. Лінійна модель множинної регресії, яка описує кореляційно-регресійний зв'язок показника фінансового забезпечення діяльності ГО та кількісних факторів*

* складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Excel.

Надходження з ДБУ як джерело фінансового забезпечення ГО має тісний прямий зв'язок з такими факторами, як оплата праці найманих працівників, валовий прибуток та змішаний дохід, кількість членів на обліку ГО. А з кількістю підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО має обернений тісний зв'язок. Останнє можна пояснити тим, що більшість ГО досі не провадять засновницьку діяльність з метою отримання додаткових ресурсів, а частіше використовують цю можливість для досягнення інших цілей, таким чином, при збільшенні кількості заснованих підприємств, установ та організацій загальні надходження, про які офіційно засвідчено до органів статистики, від таких підприємств залишаються незмінними, що і створює обернений зв'язок.

Між членським внесками та чинниками оплати праці найманих працівників, валовим прибутком та змішаним доходом, а також кількістю членів на обліку ГО існують тісні прямі зв'язки. Так само, як для ДБУ, з кількістю підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО, членські внески зв'язані оберненим зв'язком. Помірний вплив на формування членських внесків має фактор – кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій). Аналогічний зв'язок спостерігається також і для надходжень ГО від благодійності (усіх видів благодійників), господарської діяльності підприємств, установ та організацій заснованих та створених

об'єднаннями громадян для забезпечення виконання їх статутних цілей, групи «Інші надходження».

Для надходжень від благодійності юридичних осіб спостерігається також фактора кількості працівників спискового складу, пояснення чого криється у тим більшому колі благодійників і пов'язаних осіб, чим більшим є коло працівників ГО. Адже часто працівниками ГО є люди, які володіють значними статками (робота в українських ГО не приносить значних доходів, заробітна плата в секторі, як вже зазначалося, є значно меншою за середню по Україні) і мають зв'язки із зареєстрованими юридичними особами.

Варто теж зауважити, що для надходжень від господарської діяльності підприємств, установ та організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян для забезпечення виконання їх статутних цілей, помірний прямий вплив має чинник кількості проведених масових заходів, що можна пояснити залученням до організації та проведення масових заходів цих підприємств, установ та організацій, які можуть у їх процесі реалізовувати власні товари та послуги, які в подальшому спрямовуються безпосередньо на діяльність ГО.

Таке дослідження парних зв'язків окремих джерел фінансового забезпечення діяльності ГО та факторів, які впливають на нього, дозволяє стверджувати, що серед елементів ВВП (за розподільчим методом) найбільший вплив мають такі з них, як оплата праці найманих працівників і валовий прибуток та змішаний дохід. Відтак на державному рівні важливо розробляти політику спрямовану на збільшення доходів населення та на підтримку підприємництва. Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт, як показує наше дослідження, не впливають на формування фінансового забезпечення ГО.

Серед кількісних показників, що характеризують діяльність ГО та мають вплив на формування надходжень ГО з усіх джерел, виділяють такі показники: кількість членів на обліку ГО та кількість підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО.

Якщо провести кореляційно-регресійний аналіз зв'язків між показником фінансового забезпечення діяльності ГО та кількісними показниками діяльності ГО (кількістю ГО, кількістю членів на обліку ГО, кількістю підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО та кількістю проведених масових заходів), то аналогічно попередньому аналізу парних зв'язків найбільший вплив мають кількість членів на обліку ГО та кількість підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО (рис. 3.4, рис. 3.5).

		Regression Summary for Dependent Variable: Надходження з усіх джерел (Spreadsheet12) R= ,98394878 R ² = ,96815521 Adjusted R ² = ,92569548 F(4,3)=22,802 p<,01394 Std.Error of estimate: 243,86					
N=8	b*	Std. Err. of b*	b	Std. Err. of b	t(3)	p-value	
Intercept			1370,136	2208,819	0,62030	0,578990	
Кількість ГО	-0,064553	0,236369	-0,001	0,005	-0,27310	0,802495	
Кількість членів на обліку	0,700941	0,235118	0,000	0,000	2,98124	0,058539	
Кількість підпр., устан., орган., заснов та створен ОГ	-0,291538	0,289154	-0,541	0,536	-1,00824	0,387607	
Кількість проведених масових заходів	0,139283	0,160116	0,001	0,002	0,86988	0,448372	

Рис. 3.4. Результати кореляційно-регресійного аналізу в системі Statistica*

* складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Statistica

		Variables currently in the Equation; DV: Надходження з усіх джерел (Spreadsheet12)					
Variable	b* in	Partial Cor.	Semipart Cor.	Tolerance	R-square	t(3)	p-value
Кількість ГО	-0,064553	-0,155752	-0,028137	0,189993	0,810007	-0,27310	0,802495
Кількість членів на обліку	0,700941	0,864662	0,307153	0,192020	0,807980	2,98124	0,058539
Кількість підпр., устан., орган., заснов та створен ОГ	-0,291538	-0,503082	-0,103878	0,126958	0,873042	-1,00824	0,387607
Кількість проведених масових заходів	0,139283	0,448806	0,089623	0,414044	0,585956	0,86988	0,448372

Рис. 3.5. Результати кореляційно-регресійного аналізу в системі Statistica*

* складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Excel.

За результатами проведеного кореляційно-регресійний аналізу впливу елементів ВВП (за розподільчим методом) та кількісних показників діяльності ГО України на формування їх фінансового забезпечення виконаємо аналіз варіантів розвитку та зміни фінансового забезпечення ГО, змінюючи фактори, які найбільше впливають на формування фінансового забезпечення ГО, за допомогою сценарного підходу. Сценарний підхід дозволяє аналізувати варіанти зміни фінансового забезпечення ГО, змінюючи ключові фактори, та приймати рішення шляхом перегляду різних результатів зміни і вибору найбільш ефективного (оптимального).

Зокрема, використаємо сценарний підхід для аналізу зміни фінансового забезпечення ГО, змінюючи значення факторів «Оплата праці найманих працівників» за 2013 рік (табл. 3.5.), «Валовий прибуток, змішаний дохід» (табл. 3.6.), «Кількість членів на обліку» (табл. 3.7.), «Кількість підприємств, установ, організацій, заснованих та створених ОГ» (табл. 3.8.). Вибір факторів зумовлений тим, що вони мають найбільш тісний зв'язок із показниками фінансового забезпечення діяльності ГО України протягом усього періоду.

Таблиця 3.5.

Вплив фактора «Оплата праці найманих працівників» на джерела фінансового забезпечення ГО

Показник фінансового забезпечення (Y)	Поточне значення показника Y	Значення Y при збільшенні X	Збільшення Y (у %)
З усіх джерел, в тому числі:	3773977	4137417	9,63 %
з ДБУ	332715,4	383083,3	15,14 %
членські внески	543991,5	600612,8	10,41 %
благодійність усього, в тому числі:	1614282	1780629	10,30 %
- благодійність юридичних осіб	658079,3	706861,6	7,41 %
- благодійність громадян	188045,2	214258,3	13,94 %
- благодійність нерезидентів	758804,1	854873,2	12,66 %
господарська діяльність підприємств, установ, організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян	609017	642121,8	5,44 %
інші надходження	652455,2	715223,3	9,62 %

* де X – оплата праці найманих працівників;

**складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Excel.

Як бачимо з табл. 3.5., збільшення фактора «Оплата найманих працівників» має позитивний вплив на формування надходжень ГО з усіх джерел. Так, зростання оплати найманих працівників, офіційно зайнятих в економіці, на 10 % призведе до зростання надходжень ГО з усіх джерел на 9,63 %, в тому числі до зростання надходжень з ДБУ – на 15,14 %, членських внесків – на 10,41 %, надходжень від благодійності – на 10,30 % (найбільше зросте благодійність громадян, а саме на 13,94 %), надходжень від

господарської діяльності підприємств, установ та організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян для виконання їх статутних цілей – на 5,44 % та з інших джерел – на 9,62 %.

Позитивний ефект на формування надходжень ГО з усіх джерел має і збільшення фактора «Валовий прибуток та змішаний дохід» (табл. 3.6.).

Таблиця 3.6.

Вплив фактора «Валовий прибуток та змішаний дохід» на джерела фінансового забезпечення ГО

Показник фінансового забезпечення (Y)	Поточне значення показника Y	Значення Y при збільшенні X	Збільшення Y (у %)
З усіх джерел, в тому числі:	3468328	3849340	10,99 %
з ДБУ	290758,9	340568,5	17,13 %
членські внески	499705,2	560136,7	12,09 %
благодійність усього, в тому числі:	1463724	1631812	11,48 %
- благодійність юридичних осіб	608753,2	657605,7	8,03 %
- благодійність громадян	170024,3	198332,1	16,65 %
- благодійність нерезидентів	673044,5	767890,9	14,09 %
господарська діяльність підприємств, установ, організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян	586494,1	624926,1	6,55 %
інші надходження	602404,2	669479,4	11,13 %

* де X – валовий прибуток та змішаний дохід;

**складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Excel.

Таким чином, зростання валового прибутку та змішаного доходу на загальнонаціональному рівні на 10 % призведе до зростання загальних надходжень ГО навіть швидшими темпами - на 10,99 %, що може бути забезпечено зростанням надходжень з усіх джерел: зростанням надходжень з ДБУ – на 17,13 %, членських внесків – на 12,09 %, надходжень від благодійності – на 11,48 % (як й у випадку із збільшенням фактора «Оплата праці найманих працівників» найбільше зросте благодійність громадян, а саме на 16,65 %), надходжень від господарської діяльності підприємств, установ та організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян для виконання їх статутних цілей, – на 6,55 % та з інших джерел – на 11,13 %.

Ще одним фактором, підвищення якого має позитивний вплив на зміну показника сукупних надходжень ГО, є фактор «Кількість членів на обліку» (табл. 3.7.). Як й у випадку із фактором «Валовий прибуток та змішаний дохід», при управлінні цим фактором спостерігається нарощення сукупних надходжень ГО швидшими темпами, ніж нарощення самого фактора. Так, зміна фактора у бік зростання на 10 % призведе до нарощення сукупних надходжень ГО на 11,72 %.

Таблиця 3.7.

Вплив фактора «Кількість членів на обліку» на джерела фінансового забезпечення ГО

Показник фінансового забезпечення (Y)	Поточне значення показника Y	Значення Y при збільшенні X	Збільшення Y (у %)
З усіх джерел, в тому числі:	3455194	3859976	11,72 %
з ДБУ	301759	362238,8	20,04 %
членські внески	484028,8	541337,2	11,84 %
благодійність усього, в тому числі:	1506378	1709812	13,50 %
- благодійність юридичних осіб	611386,1	665276,2	8,81 %
- благодійність громадян	162681,1	189113,2	16,25 %
- благодійність нерезидентів	722061,4	852198,2	18,02 %
господарська діяльність підприємств, установ, організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян	547690,5	572858,9	4,60 %
інші надходження	608859,9	684534	12,43 %

* де X – кількість членів на обліку;

**складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Excel.

З табл. 3.7. бачимо, що зміна фактора «Кількість членів на обліку» у бік зростання позитивно впливає на всі джерела надходжень ГО, що і забезпечує такий рівень зростання для сукупних надходжень. Так, зростання значення фактора на 10 % призведе до збільшення надходжень з ДБУ на 20,04 %, членських внесків – на 11,84 %, надходжень від благодійності – на 13,5 % (найбільше вплине на благодійність нерезидентів – 18,02 %, однак благодійність громадян також значно зросте – 16,25 %), надходжень від благодійності підприємств, установ та організацій, заснованих та створених

об'єднаннями громадян для забезпечення виконання їх статутних цілей – на 4,6 %, інших надходжень – на 12,43 %.

Інші наслідки спостерігаються стосовно фактора «Кількість підприємств, установ, організацій, заснованих та створених ОГ». Так, при розвитку сценарію, який ми розглядали при керуванні іншими факторами, а саме збільшенні фактора на 10 %, спостерігається зміна показника сукупного фінансового забезпечення у протилежному напрямі – скорочення надходжень на 13,80 % (табл. 3.8.). При чому скорочення спостерігається у розрізі всіх джерел фінансового забезпечення: надходження з ДБУ скоротяться на 21,42 %, членські внески – на 13,97 %, сукупні надходження від благодійності – на 15,26 % (найбільш чутливою до зміни фактора, як й у випадку з керуванням попередніми, є благодійність громадян), надходження від господарської діяльності підприємств, установ та організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян, – на 6,85 %, інші – на 13,47 %.

Таблиця 3.8

Вплив фактора «Кількість підприємств, установ, організацій, заснованих та створених ОГ» на джерела фінансового забезпечення ГО

Показник фінансового забезпечення (Y)	Поточне значення показника Y	Значення Y при збільшенні X	Збільшення Y (у %)
З усіх джерел, в тому числі:	4580136	3948160	-13,80 %
з ДБУ	472937,7	371630,7	-21,42 %
членські внески	644645,1	554612	-13,97 %
благодійність усього, в тому числі:	2043540	1731758	-15,26 %
- благодійність юридичних осіб	851107,7	738760,4	-13,20 %
- благодійність громадян	255755,2	205503,5	-19,65 %
- благодійність нерезидентів	937422,1	780794,6	-16,71 %
господарська діяльність підприємств, установ, організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян	641477,8	597559,8	-6,85 %
інші надходження	779864,4	674831,6	-13,47 %

* де X – кількість підприємств, установ, організацій, заснованих та створених ОГ;

**складено автором на підставі розрахунків, проведених за допомогою інструментів Excel.

Отже, за результатами проведеного аналізу було визначено, що найбільший вплив на формування надходжень ГО з усіх джерел мають як ті фактори, що прямо характеризують їх діяльність (кількість членів на обліку; кількість підприємств, установ, організацій, заснованих та створених ОГ), так і ті, які опосередковано впливають на нього (оплата праці найманих працівників; валовий прибуток та змішаний дохід). Тому доцільно впроваджувати державну політику підтримки розвитку громадських організацій, здійснюючи управління ними. Так, політика, спрямована на підвищення добробуту суспільства: підвищення оплати праці найманих працівників та збільшення прибутку та змішаного доходу, що є одним із першочергових завдань держави, може призвести до практично пропорційного зростання надходжень ГО (при збільшенні на 10 % кожного із згаданих показників надходження ГО зростають на 9,63 % та 10,99 % відповідно). При чому найбільше така політика впливає на надходження з ДБУ, а також від благодійності громадян та нерезидентів, що є природно: збільшення доходів та прибутків всередині держави не лише впливає на спроможність та схильність населення до благодійності, але й підвищує інвестиційну привабливість держави, рівень розвитку її ГС, що призводить до зростання благодійності від нерезидентів. В той же час зростання доходів та прибутків пов'язане зі зростанням сплачених у державі податків, а отже, більшими стають державні витрати, що спрямовуються у різні галузі, в тому числі й на діяльність та розвиток ГО.

Подібний вплив на надходження ГО з усіх джерел має і такий фактор як «Кількість членів на обліку». Його зростання теж пропорційно впливає на збільшення надходжень з усіх джерел – на 11,72 %. Найбільше зростання спостерігається з тих самих джерел надходження: ДБУ, а також благодійності громадян та нерезидентів. Однак варто зазначити, що природа такого зростання є іншою: а саме пояснюється структурою ГО за спрямуваннями та видами діяльності, яка, як було досліджено, характеризується переважанням ГО оздоровчого та культурно-спортивного

спрямування, організацій, що представляють та відстоюють інтереси молоді, ветеранів, інвалідів тощо. Таким чином, з одного боку, ці ГО фінансуються державою, тому чим більше є членів на обліку організацій, тим більшим є і державне фінансування, з іншого, оскільки існують законодавчі перепони для сплати членських внесків до ГО, часто вони оформлюються у вигляді благодійної пожертви громадян, які є членами або мають прямий стосунок до членів ГО. В той же час саме ці види ГО найчастіше підтримують нерезиденти: чи то міжнародні ГО чи то представника діаспори, внаслідок чого збільшення кількості членів таких ГО теж призводить до збільшення благодійних внесків від нерезидентів.

Протилежний вплив на надходження ГО, у порівнянні з попередніми, має фактор «Кількість підприємств, установ та організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян». Однак не варто говорити про необхідність скорочення кількості ГО чи створення більш жорстких правил створення цих організацій для збільшення фінансового забезпечення діяльності ГО, адже причина криється не у зменшенні фінансування ГО при збільшенні, до прикладу, конкуренції, а в тому, що при значному збільшенні кількості ГО, яке спостерігається в Україні (збільшення за період 2006-2013 рр. на 49,27 %), частка організацій, що реально провадять діяльність і звітували про неї органам статистики, залишалася практично незмінною і коливалася у межах [38,6 % : 41,7 %]. Таким чином, необхідно не робити жорсткішими правила реєстрації та організації ГО (які й так є одними із найбільш жорстких у світі), а змінювати правила обліку та звітування. До прикладу, на сьогодні не існує суттєвих заходів впливу чи притягнення до відповідальності керівників ГО, які не прозвітували про діяльність ГО перед податковими органами та органами статистики.

Державна політика повинна сприяти підвищенню добробуту держави та населення, стимулювати участь населення у різноманітних ГО, що не тільки збільшує надходження до громадських організацій, але і підвищує рівень розвитку ГС та імідж держави у світі, одночасно із провадженням

політики спрощення системи звітності та обліку ГО, шляхом, наприклад, її автоматизації та інтенсифікації з одночасним збільшення відповідальності керівників ГО за ухилення від такого звітування, аж до понесення адміністративної відповідальності та позбавлення права керувати зазначеною організацією.

3.2. Державно-приватне партнерство в контексті фінансового забезпечення громадських організацій України

Сьогодні ГО функціонують в умовах дедалі обмеженішого державного фінансування, що спричинено складною економічною та політичною ситуацією. Першочерговими завданнями держави є питання забезпечення обороноздатності та мінімальних соціальних гарантій, які вимагають зосередження всіх зусиль та коштів на їх досягненні.

Разом з тим низька ефективність державного фінансування з усіма вимогами до вибору ГО, які можуть отримати фінансову допомогу від держави, а також скорочення переліку видів ГО, яким вона надається за законодавством (виключення з БКУ норми щодо видатків для підтримки всіх видів ГО, окрім ГО інвалідів та дитячих і молодіжних [11, ст.87]), та абсолютних показників фінансування у зв'язку з цим, пов'язане із складною суспільно-політичною ситуацією в країні. Тому сьогодні, як ніколи раніше, актуалізується питання пошуку інших варіантів співпраці ГО з державою, яка може бути джерелом надійних надходжень для виконання статутних цілей ГО. Одним з найкращих варіантів такої співпраці, на нашу думку, в сучасних умовах є ДПП, одним із приватних партнерів якого є ГО, адже саме такий варіант співпраці у світовій практиці показує найкращу ефективність [198], створюючи не лише позитивний ефект для суспільства, але й додаткові фінансові можливості для самих ГО.

Питання реального запровадження ДПП в Україні порушувалася багатьма науковцями, котрі не лише описали його переваги, але й обґрунтували необхідність використання в Україні. Такими вітчизняними та зарубіжними науковцями є Т. Прайв [186], Л. Абрамов [11], С. Дорошенко [39], О. Кириленко [49], В. Коваленко [53], О. Юлдашев [53], О. Марченко [62], Я. Овсянникова [72], О. Пильтяй [78], Г. Піратовський [81], О. Рожко [113], А. Фоменко [146] та інші. Однак, всупереч такому значному науковому дискусу, науковцями не надавалась увага питанню можливості участі у ДПП такого приватного партнера як ГО, а також перевагам, які від нього можуть отримати останні. Важливо дослідити законодавчі аспекти участі ГО в ДПП та описати додаткові фінансові можливості, які вони отримують як суб'єкт ДПП, що є найбільш наближеним до кінцевого споживача послуг, та такий, який прямо зацікавлений у задоволенні його потреб, що зазначено у статутних документах.

Незважаючи на поширене використання у широких колах поняття державно-приватного партнерства, різні джерела трактують його по-різному. Тому розглянемо декілька авторитетних підходів до розуміння сутності державно-приватного партнерства у вітчизняній та закордонній літературі для того, щоб в подальшому оцінити рівень розвитку та особливості ДПП в Україні та можливість участі в ньому ГО.

Канадська Рада у справах ДПП визначає його як «спільне підприємство між державним і приватним секторами, побудоване на досвіді кожного партнера, який найкращим чином відповідає чітко визначеним суспільним потребам за допомогою відповідного розподілу ресурсів, ризиків та винагород» [190]. В той же час Глен Паолетто з «Глобальної екологічної стратегії» (Японія) визначив ДПП як спільну діяльність зацікавлених груп, засновану на взаємному визнанні сильних і слабких сторін кожної з них для досягнення спільних узгоджених цілей, розроблену на основі ефективної та своєчасної комунікації [189].

Державний сектор у підході, запропонованому Канадською Радою трактується як урядовий, приватний же поділяється на такий, метою діяльності якого є отримання прибутку, та безприбутковий. Паолетто використовує поняття зацікавлених груп, які, як відомо, можуть бути формальними та неформальними. Тим не менше слово «група» автор використовує в контексті державному та приватному, таким чином за характером відносячи їх до державних органів та неурядових органів (корпоративні та сектор неурядових організацій).

В обох підходах важливими є такі категорії, як-то: «визначені суспільні потреби» / «спільні узгоджені цілі», «досвід кожного партнера» / «взаємне визнання сильних і слабких сторін», тому з огляду на те, що приватний сектор є недорозвиненим, а державні ресурси виснажуються, партнерство всіх трьох секторів (державного, прибуткового та безприбуткового) відповідно до обох підходів визнається нагально необхідним.

У країнах, що розвиваються, державний сектор може краще працювати у партнерських стосунках з прибутковими та неприбутковими організаціями. Потреби та виклики, які стають перед державою, є відмінними на різних етапах економічного розвитку, відповіді на них не можна знайти просто у проведенні у всіх напрямках приватизації чи запровадженні ринкових механізмів надання соціальних послуг. На противагу, три сектори: державний, прибутковий та безприбутковий, ставлячи спільну мету процвітання та партнерства, можуть знайти переваги окремих сильних сторін кожного для досягнення поставлених соціальних цілей.

ДПП може здійснюватись у трьох формах, залежно від участі в ньому різних партнерів. Можливі види ДПП в залежності від комбінації трьох партнерів: держави, бізнесу (маються на увазі представники приватного сектору, метою діяльності яких є отримання прибутку) та НПО зображено на рис. 3.6.

Кожен вид ДПП має свої переваги, але оскільки нас цікавить місце ГО у ДПП, то розглянемо детальніше основи функціонування тих форм партнерства, що включають участь НПО.

Рис. 3.6. Форми ДПП в залежності від участі в ньому різних партнерів

*Розроблено автором самостійно на основі [189].

При партнерстві держави та НПО громадський сектор здатний виділяти цільові групи, які найбільше потребують допомоги (наприклад, безпритульні діти; діти хворі на ВІЛ; особи, що постраждали внаслідок стихійних лих; вимушені переселенці зі сходу України; сім'ї військових, що беруть участь у бойових діях тощо). Зокрема локальний характер НПО дозволяє визначити цільові групи значно ефективніше за державу.

У партнерстві держави, бізнесу та НПО кожен сектор має величезні потенційні можливості у своїй галузі: держава може створити сприятливі умови для існування бізнесу та громадського сектору, бізнес може вирішити фінансові проблеми розвитку, який стоїть на порядку денному уряду, але саме НПО, використовуючи наявні проектні ресурси, можуть більш ефективно та економно впровадити цей розвиток на найнижчому рівні. Незважаючи на необхідності реалізації ДПП для трьох секторів, можна виділити ряд факторів, які не сприяють будівництву ДПП в Україні. Основні причини, що не сприяють укладанню угод ДПП між державними органами та ГО, та утруднюють співпрацю у рамках ДПП, відображені на рис. 3.7.

Крім того, дані соціологічних опитувань свідчать про те, що, на думку представників ГО, держава на регіональному рівні не ставить серед своїх

пріоритетів боротьбу з бідністю, не реалізовує потенційні можливості, і взагалі не сприймає ідеї демократичного плюралізму, внаслідок чого її діяльність є забюрократизованою, неефективною, не гнучкою до змін, а в її ставленні до ГО не відстежується сприйняття останніх як партнерів, а скоріше як контрольованого субсектора [40].

Рис. 3.7. Фактори, що ускладнюють ДПП між державою та НУО

*Розроблено автором самостійно на підставі [166; 189]

Вважаємо, що негативний вплив вищезазначених факторів можна зменшити або ж усунути за наявності достатніх фінансових ресурсів та ефективності управління ними. А оскільки ДПП може забезпечити акумулювання додаткових фінансових ресурсів ГО, то проаналізуємо особливості реалізації ДПП, що мають місце у вітчизняній практиці.

В Україні вже існує законодавчо закріплене підґрунтя ДПП. У 2010 р. був прийнятий спеціальний Закон України «Про державно-приватне партнерство», який визначає ДПП як співпрацю між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому вказаним Законом та іншими законодавчими актами [100, ст.1]. Оскільки, відповідно до цього визначення, ДПП передбачає співпрацю держави з юридичними особами, єдиною вимогою до яких є відмінність від державних та комунальних підприємств, то чинне законодавство дозволяє участь ГО у ДПП як приватних партнерів, якщо вони зареєстровані як юридичні особи. Однак на практиці в Україні такий вид співпраці між державою та НУО досі не застосовувався.

Департамент інвестиційно-інноваційної політики та розвитку ДПП Міністерства економічного розвитку та торгівлі визначило ДПП як систему відносин між державним та приватним партнерами, при реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) діючих об'єктів, які потребують залучення інвестицій, та користуванні (експлуатації) такими об'єктами [41]. Таке трактування теж не унеможливорює участь у ДПП ГО, оскільки не уточнює відношення до прибуткової чи безприбуткової діяльності приватних партнерів.

Як бачимо, підходи до трактування ДПП в Україні є схожими з апробованими у світі. Навіть можна стверджувати, що підхід Департаменту інвестиційно-інноваційної політики та розвитку ДПП Міністерства економічного розвитку та торгівлі об'єднує в собі два підходи авторитетних

у світі організацій. На підставі цього можна зробити висновок, що в Україні існують всі законодавчі умови для ефективного функціонування ДПП, більше того ДПП визначено серед ключових механізмів реалізації політики модернізації економіки України, вирішення важливих соціально-економічних проблем. Однак, якщо у світі кожен четвертий інвестиційний проект реалізується на засадах публічно-приватного партнерства (поняття теоретично ширше за ДПП, але в Україні законодавчо закріпленим є лише ДПП, яке на практиці включає всі функції публічно-приватного партнерства), велика частка яких включає партнерство з НУО, а пріоритетність його сфери залежить від соціально-економічного розвитку та політики держави, то в нашій державі практичне втілення проектів ДПП залишається на надзвичайно низькому рівні. Так, за даними Світового банку, з 1992 р. по 2011 р. в Україні було реалізовано всього 25 проектів ДПП на суму майже 12 млрд. дол. США. [200] (табл. 3.9.).

Таблиця 3.9.

Проекти ДПП в Україні, реалізовані протягом 1992-2011рр. [200]

Сфера реалізації проекту	Кількість проектів, одиниць	Обсяг інвестицій, млн. дол. США
Енергетика	12	225
Телекомунікації	10	11 416
Транспорт	1	130
Водопостачання та каналізація	2	202
Всього:	25	11 973

Однак варто зауважити, що методика віднесення проекту до ДПП Світового банку [185] відрізняється від вимог чинного українського законодавства, тому дані моніторингу Світового банку не точно відображають стан справ у сфері, однак вони дозволяють порівняти рівень розвитку ДПП у нашій країні та у світі.

Аналіз річних звітів Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України за 2011-2013 рр. показав, що на даному етапі в Україні лише укладаються договори та запроваджуються для

реалізації окремі пілотні проекти, орієнтовна вартість яких складає 22 255,3 млн. дол. США з терміном реалізації до 2022 р. [82, с. 8].

Причини такого низького використання можливостей ДПП криються, як уже зазначалося, у чинному законодавстві. Так, ЗУ «Про ДПП» передбачена значна тривалість відносин між партнерами (5-50 рр.) [100, ст.1], яка є вигідною для ГО, оскільки дозволяє здійснювати довготривале планування діяльності, що ґрунтується на визначеності умов співпраці та можливості прорахувати надходження фінансових ресурсів від державного партнера. В той же час для держави в сучасних економіко-політичних умовах не вигідне довготривале партнерство з ГО, що спричинено недорозвиненістю неприбуткового сектора та зловживанням самими ГО у використанні коштів, отриманих від держави. І оскільки рішення про ДПП приймається КМУ, місцевими радами чи Радою міністрів АРК (в залежності від того, стосовно яких об'єктів приймається рішення про ДПП: державної, комунальної чи власності АРК), ДПП в Україні є скоріш рідкістю, ніж традицією, що зазвичай пов'язане із нерозумінням представниками прибуткового та неприбуткового сектору механізму ДПП [70], ініціаторами якого вони можуть бути [100, ст. 10].

Відповідно до чинного законодавства, однією з ознак ДПП є можливість внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством [100, ст. 1], однак такі інвестиції є не вигідними для приватного партнера – в нашому випадку ГО -, оскільки, згідно з тим же ж законодавством [100, ст.7], право власності на об'єкти ДПП, що добудовані, перебудовані, реконструйовані в рамках ДПП, належить державному партнерові [161]. Тому для ГО інвестиції в об'єкти ДПП є не чим іншим як додатковими витратами, які відволікають кошти від статутної діяльності. Саме тому для ГО вигідно відстоювати свої інтереси, наполягаючи на підписанні договорів про концесію чи про спільну діяльність, якщо об'єкти ДПП знаходяться в належному технічному стані.

Фінансування ДПП може здійснюватись за рахунок фінансових ресурсів приватного партнера, запозичених у встановленому порядку, коштів державного та місцевого бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством [100, ст. 9]. А отже, ДПП, приватним партнером якого є ГО, не лише створює додаткові можливості для самих ГО, але й володіє значно ширшими можливостями фінансування, оскільки ГО можуть залучати весь спектр джерел фінансування, який не є легко доступним іншим суб'єктам. В той же час партнерство з державою та бізнесом позитивно впливає на процес залучення коштів з цих джерел ГО (рис. 3.8.).

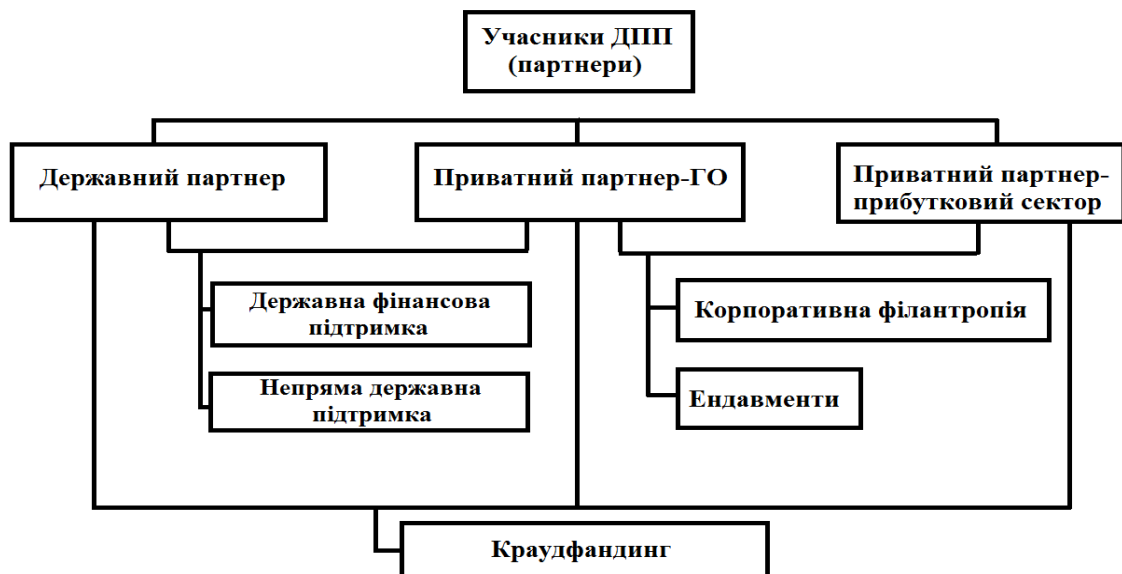

Рис. 3.8. Основні можливості по залученню фінансових ресурсів ГО залежно від виду ДПП

* Побудовано автором самостійно

Як бачимо з рис. 3.8., ГО отримують додаткові можливості від ДПП, не залежно від того, чи є лиш один державний партнер, чи також приватний партнер з прибуткового сектору. Розглянемо детально можливості, які отримують ГО при ДПП з кожним із партнерів.

Спершу розглянемо ДПП, в якому партнерами виступають дві сторони: державний партнер та приватний партнер-ГО. Як бачимо з рис. 3.8., при

такому виді співпраці існують дві основні переваги для ГО: державна фінансова підтримка та непряма державна підтримка.

Державна фінансова підтримка є важливим джерелом фінансового забезпечення для ГО, оскільки, як зазначалося раніше, в сучасних кризових умовах держава скоротила фінансування з Державного та місцевого бюджетів різних видів ГО з метою економії бюджетних коштів. Проте навіть до запровадження цієї законодавчої ініціативи, можливість отримання державної допомоги ГО була дуже обмежена, про що говорилося раніше. Однак ДПП дозволяє виділяти кошти з Державного чи місцевого бюджетів на фінансування діяльності навіть тих ГО, фінансова підтримка яких не передбачена чинним законодавством. Таке фінансування (часткове чи повне) може здійснюватись у межах реалізації важливих соціально-економічних проектів. Ця норма передбачена ЗУ «Про ДПП» [100, ст. 9]. Існує достатня кількість прикладів державної підтримки різноманітних проектів, які реалізовувались за участі ГО.

Фінансова підтримка держави механізмів ДПП може надаватися у вигляді прямої підтримки, фіскальної, кредитної та трансфертної підтримок, характеристика яких подана у табл. 3.10.

Таблиця 3.10.

Види фінансової державної підтримки механізмів ДПП*

Характер підтримки	Суть підтримки
Пряма	Здійснюється у грошовій або матеріальній формі. До неї відносять субсидії, гранти, інвестиції в статутний капітал та кредитування, покриття витрат на будівництво, надання засобів виробництва, компенсація витрат на участь у тендері, компенсація втрат від цінової (тарифної політики держави) тощо.
Фіскальна	Відмова від справляння податків, зборів, мит або інших платежів (наприклад, шляхом надання податкових канікул, списання податкової заборгованості) тощо.
Кредитна	Надання проекту фінансування у вигляді державних позик.
Трансфертна	Фінансування “тіньових” тарифів та/або субсидування тарифів для окремих категорій споживачів (наприклад, неплатоспроможних категорій громадян) тощо.

*Складено автором самотійно на основі [78; 39, с.63].

Варто зауважити, що, на думку деяких вчених [78; 39, с. 62], існування державної фінансової підтримки може створювати конфлікти інтересів та/або викривлювати систему економічних стимулів, якими керуються її отримувачі. Тому остаточне рішення щодо надання державної підтримки необхідно затверджувати й оприлюднювати ще до початку тендера, щоб стимулювати особистий інтерес інвесторів, збільшити кількість тендерних пропозицій і в кінцевому результаті знизити загальну вартість проекту. Втім ними ж визнається, що найбільшої ефективності від державної фінансової підтримки можна досягти у поєднанні із застосуванням заходів непрямої державної підтримки. Традиційно такий вид підтримки ДПП передбачає непрямі фінансові зобов'язання. Вважаємо, що варто виокремити і ряд дій та рішень державного партнера, що мають позитивний вплив на ДПП та діяльність ГО, зокрема, які мають неофіційний характер та є можливими через характерні особливості української практики ведення справ. Тому непряму державну підтримку можна представити як на рис. 3.9.

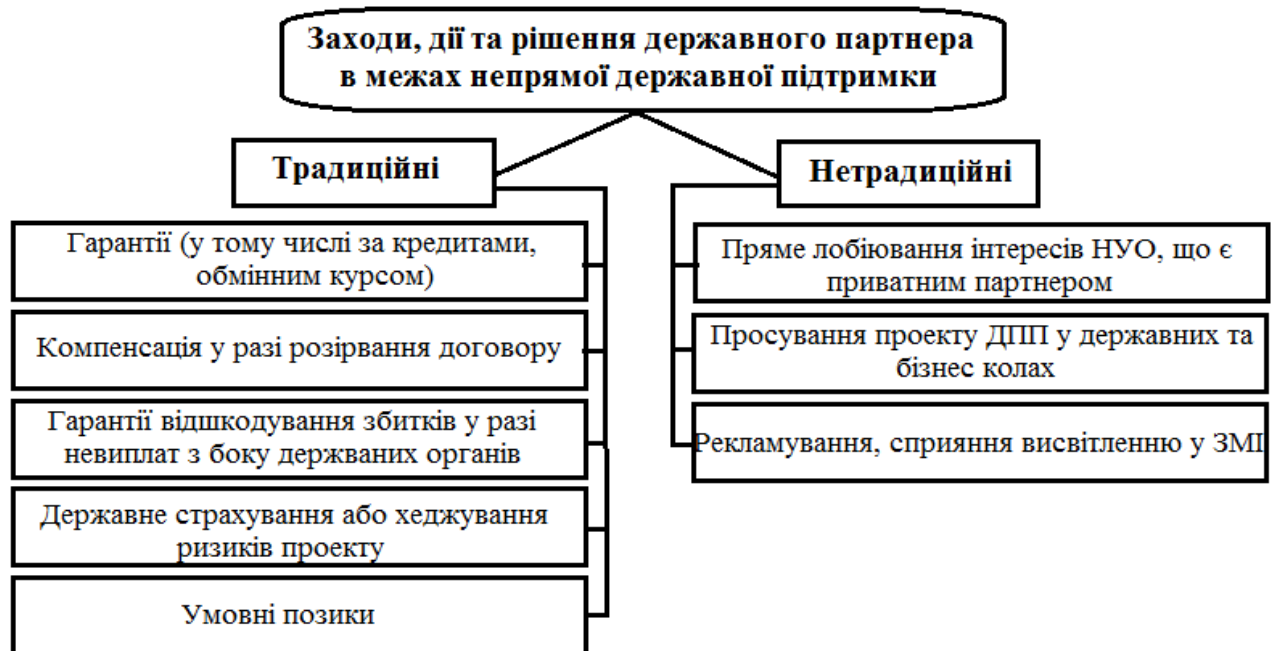

Рис. 3.9. Заходи, дії та рішення державного партнера в межах непрямої підтримки ДПП*

*Побудовано автором самостійно на основі [78]

На нашу думку, заходи, дії та рішення, відображені на рис. 3.9. мають вкрай важливе значення для підтримки проекту з боку державного партнера і

в умовах існування прямої державної фінансової підтримки та офіційної непрямой підтримки, а також в умовах, коли вони є єдиним видом підтримки з боку державного партнера, оскільки завдяки ним ГО як приватний партнер має можливість продемонструвати для широкого загалу вагомість проекту ДПП та залучити кошти в проект від інших донорів.

При ДПП, приватним партнером якого, окрім ГО, виступає представник прибуткового сектору, ГО також отримує ряд можливостей від співпраці з таким представником. Такими перевагами є корпоративна філантропія та ендавменти (рис. 3.8.).

Корпоративна філантропія є складником соціальної відповідальності бізнесу. Ця практика значно поширена в діяльності комерційних компаній західних країн, проте спричинена далеко не благодійними мотивами, адже використовується в основному в якості непрямой реклами та спрямована на створення іміджу престижної компанії [6]. Якщо говорити про ДПП, то кожен представник прибуткового сектору отримує ряд переваг від партнерства з ГО, три найочевидніші з яких обґрунтовано у табл. 3.11.

Таблиця 3.11.

Переваги, що їх отримує представник прибуткового сектору від партнерства з ГО, та їх характеристика

Перевага	Характер отримуваної переваги
Пожертвування як суспільний обов'язок	Свідома корпоративна філантропія є важливим обов'язком фірми і свідченням її якісного і професійного керування на найвищому рівні. Компанія, що піклується про громадськість і «ділиться» з нею своїми доходами, в свою чергу отримує підтримку від неї.
Підтримка громадськості як довгострокова інвестиція	Для компанії насамперед важливим є вижити за умов жорсткої конкуренції та заробити при цьому прибуток, але подальший успіх буде залежати безпосередньо від умов того суспільного середовища, в якому компанія здійснює свою діяльність, адже якість соціального оточення є не менш важливим фактором тривалого успіху, ніж економічні умови.
Підтримка суспільства - негайні та короткотермінові вигоди	Співробітники, що працюють у соціально-відповідальній компанії, яка добровільно жертвує кошти і робочий час на суспільну діяльність, відчують гордість за свою організацію, що підвищує їх особистісну мотивацію, а значить продуктивність праці тощо.

* Складно автором самостійно на основі [53, с. 108; 55]

Вважаємо, що недооцінити ці переваги важко, оскільки користь від боротьби з бідністю для конкретної особи є однаковою, незалежно від того, хто платить за боротьбу з цією бідністю - ця особа чи хто-небудь інший [150, с. 301].

У світовій практиці існує багато видів благодійної діяльності бізнесу в партнерстві з НУО, суть основних з яких відображено в табл. 3.12.

Таблиця 3.12.

Види благодійної діяльності бізнесу в ДПП [53]

Вид	Суть
Пожертвування	Разове передання наявних коштів на проект НУО. Організації звертаються в рамках кампанії збору пожертвувань на ДПП.
Соціальне спонсорство	Підтримка кампанії або заходу НУО в обмін на оголошення громадськості імені спонсора. Може відігравати важливу роль у залученні інших донорів.
Безоплатна «оренда» робочого часу співробітників або надання безкоштовних консультацій у рамках сервісу фірми	Компанія надає фахівців для роботи в НУО або партнерській програмі за рахунок свого робочого часу. Практика широко розповсюджена на Заході. У партнерстві такий співробітник має чітко окреслені «робочі обов'язки».
Натуральний внесок (in-kind)	Дарунки продукції або устаткування, інтелектуальної власності або надання приміщення компанії для партнерського проекту. Широко практикується бізнесом на Заході.
Синхронне пожертвування (matched)	Компанія проводить пожертвування синхронно з власними працівниками. Стратегія притаманна компаніям, зацікавленим в зростанні соціальної відповідальності своїх співробітників.
Добровільність	Компанія надає гранти тільки тим ГО, в яких її працівники працюють добровольцями.
Фасилітована добродійність	Компанії збирають кошти для соціального проекту серед своїх постачальників і клієнтів.
Професійне зростання учасників партнерства	Тренінги для співробітників НУО й інших партнерських організацій, надані самою компанією.
Розширення кола постачальників	Компанія жертвує кошти на створення робочих місць для незахищених верств населення в рамках програми розвитку кола постачальників.
Менеджмент партнерства	Компанія бере на себе видатки у менеджменті ДПП (зарплата, премії, офісні й операційні витрати персоналу, що працює в проекті партнерства).

В Україні корпоративна благодійність здатна створити значну фінансову підтримку для громадських організацій, проте процедура її здійснення є настільки складною і бюрократизованою, що більшість

комерційних організацій відмовляються або взагалі займатись благодійністю, або займаються нею неофіційно.

Наступною перевагою від ДПП, яку отримує приватний партнер - ГО у разі існування ще одного партнера представника прибуткового сектору (рис. 3.8), є ендавменти.

Ендавменти є чи не найбільш бажаним та вигідним методом фінансування як для донорів, так і для бенефіціарів.

В Україні існує декілька законодавчих актів, що регулюють використання ендавментів у діяльності неурядових організацій (в тому числі і громадських), а саме ПКУ, ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» та Постанова НБУ «Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах» (табл. 3.13.).

Таблиця 3.13.

Основні нормативно-правові акти, що регламентують використання ендавментів в Україні

Нормативно-правовий акт	Можливості, що надає з використання ендавментів
ПКУ	Ендавмент - сума коштів або цінних паперів, які вносяться благодійником у банк або небанківську фінансову установу, завдяки чому набувач благодійної допомоги отримує право на використання процентів або дивідендів, нарахованих на суму такого ендавменту. При цьому такий набувач не має права витратити або відчужувати основну суму такого ендавменту без згоди благодійника [82, ст. 170].
ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації»	Визначає право благодійників здійснювати благодійну діяльність шляхом управління благодійними ендавментами [86, ст. 5], цілі такого управління (надання благодійної допомоги бенефіціарові, виконання благодійних програм та проведення спільної благодійної діяльності), а також зазначає, що зміна цілей, порядку та строків використання благодійного ендавменту можливі лише на підставі згоди благодійника або його правонаступників, а також за рішенням суду, якщо благодійний ендавмент створено на підставі заповіту [86, ст. 9].
Постанова НБУ	Визначає типи рахунків, з яких і на які може здійснюватись перерахування благодійної допомоги [101]

*Складено автором самостійно на основі [82; 86; 101]

Незважаючи на певну недосконалість наявного законодавства, на нашу думку, його цілком достатньо для ефективного використання вищезгаданого

методу фінансування. Проте, на відміну від розвинених країн, в яких його використання всіляко стимулюється на загальнодержавному рівні і навіть є обов'язковим у ряді країн (Франція, Греція, Австрія), в Україні його використання є рідкістю, при чому, як показує статистика, лише незначна частина представників благодійних фондів знає, в чому полягає його суть, а ще менша – зазначає, що має його (6% і 0,7% відповідно) [9]. Тому визначимо суть ендавментів, переваги, які вони надають НУО, та проблеми, з якими можуть зіткнутися ГО України в процесі їх використання.

Ендавмент – це сума коштів, що інвестуються задля отримання доходу. Як гранти, контракти, збори та інші пожертвування він є одним з багатьох джерел доходу НУО та може допомогти диверсифікувати її ресурсну базу та допомогти знизити залежність від інших джерел фінансування.

У закордонній практиці початковий фонд ендавменту зазвичай називають «основним» чи «тілом ендавменту», адже він повинен залишатися інвестованим і його не можна використовувати. Використовуватись може лиш згенерований дохід. Наприклад, можна розмістити ендавментовий капітал в сертифікатах чи депозитах банку з річним доходом 15 % чи інвестувати його в ринкові акції, вартість яких змінюється кожного року і може таким чином збільшувати суму тіла ендавменту. Таким чином, можна використовувати прибуток від ринкових акцій, але тіло ендавменту повинне залишатися недоторканим.

Існують і спеціальні види ендавментів, які роблять можливим використання тіла ендавменту. Такі види трапляються рідше. Вони називаються «строковими ендавментами» (term endowments) або «ендавментами, що витрачаються» (wasting endowments). Умови за такими ендавментами змінюються. Наприклад, угодою про ендавмент може бути передбачена можливість витрачання тіла ендавменту в певний визначений час, наприклад, через 10 років після одержання ендавменту, але протягом перших 10 років дозволено витратити лише відсотки за ним. Також може бути дозволено витратити певну частину тіла ендавменту кожного року,

наприклад 10% щорічно протягом 10 років. В такому випадку витрачають як тіло ендавменту, так і відсотки за ним, проте очевидно, що за таких умов сума відсотків буде зменшуватись кожного року, оскільки зменшується тіло ендавменту.

Фонди ендавментів можуть бути обмеженими або необмеженими. Якщо вони обмежені, то згенерований дохід використовується лише на визначені цілі чи на послуги для конкретної групи осіб. Також може бути заборонено використання коштів на адміністративні витрати чи витрати, пов'язані з менеджментом, в той час як дозволено використання на будь-які програмні послуги.

Якщо ендавмент є необмеженим, то дохід від нього можна використовувати на будь-які цілі, не заборонені законом. Тому часто при існуванні саме такого виду ендавментів НУО використовують дохід від них для покриття витрат на адміністративні цілі (адже часто буває важко зібрати на них кошти), а кошти з інших джерел – для підтримки їх програм та проектів.

Приклади використання різних видів ендавментів в Україні та світі відображені у табл. 3.14.

Таблиця 3.14.

Приклади використання ендавмент в Україні та світі

Установа, що використовує ендавмент	Суть
Нобелівський фонд	Нобелівські премії сплачуються з доходів від інвестування одного мільйона золотих марок, які заповів А. Нобель.
Гарвардський університет	Володіє ендавментом, розмір якого складає близько \$ 25 млрд.
Киево-Могилянська академія	Формує ендавмент із внесків своїх випускників.
Благодійний фонд “Блакитна магістраль”	Прозвітував про річний дохід ендавменту в 2010 р. у розмірі понад \$1,5 млн.

*Складено автором самостійно на основі [43]

Використання ендавментів є вигідним як для донорів, так і для бенефіціарів, оскільки воно надає ряд переваг. Найвагоміші, на наш погляд, з них, що характерні для ГО, зображені на рис. 3.10.

Розглянемо детальніше можливості та загрози, які створює використання ендавментів для ГО, відображені на рис. 3.10.

Джерело надійного доходу. У випадку, якщо ГО отримує щорічні гранти, вона не може сподіватися на довготривале фінансування, оскільки надання таких грантів може бути припинено в будь-який момент, коли донор вважатиме за потрібне. Якщо ж ГО використовує в своїй практиці ендавменти, вона може розраховувати на певну суму доходів щорічно так довго, як довго тіло ендавменту залишатиметься недоторканим.

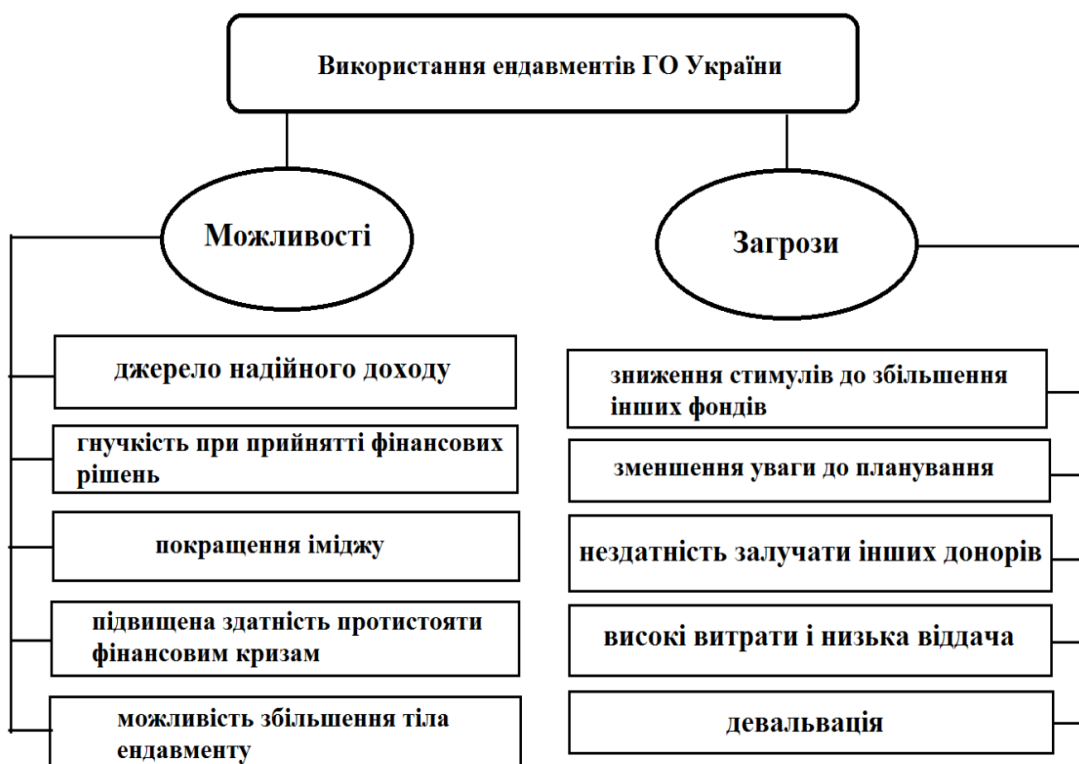

Рис. 3.10. Можливості та загрози використання ендавментів громадськими організаціями України*

*Побудовано автором самостійно на підставі [9; 43; 82].

Гнучкість при прийнятті фінансових рішень є перевагою необмежених ендавментів, оскільки такі пожертви дозволяють ГО використовувати дохід на власний розсуд при виборі напрямів та обсягів використання, при чому по-різному кожного року. Потенційно переваги від гнучкості можуть використовуватись навіть при існуванні обмежених ендавментів, оскільки

вони генерують кошти на визначені цілі, і в такому випадку при існуванні інших необмежених у використанні фондів, громадській організації не доведеться використовувати останні на діяльність підтримувану ендавменту і тому вона буде володіти більшою гнучкістю при розподілі коштів на інші цілі.

Покращення іміджу для подальшого збільшення фінансування. Використання ендавменту може поліпшити імідж ГО як в суспільстві, так і серед донорів, адже вливання коштів відомим благодійником є сигналом про те, що він сприймає роботу обраної організації як таку, що заслуговує на підтримку. Це також є сигналом того, що цій організації можна довірити кошти.

Підвищена здатність протистояти фінансовим кризам. Дохід від ендавменту можна використовувати в якості резервного фонду на випадок надзвичайних ситуацій (припинення фінансування з визначеного джерела; вихід з ладу обладнання тощо). В деяких ситуаціях можна здійснювати запозичення з основного фонду, щоб покрити надзвичайні витрати, а згодом повернути кошти до ендавменту з іншого ресурсу (якщо така можливість є легальною і погодженою з донором у договорі про ендавмент).

Можливість збільшення тіла ендавменту. Якщо законодавством та договором про ендавмент дозволено здійснювати інвестиції в акції, комерційні підприємства, нерухомість та в інших напрямках, що можуть збільшити вартість тіла ендавменту, то хороші інвестиції можуть забезпечити його зростання. А оскільки дохід від використання ендавменту прямо залежить від величини його тіла, то така можливість здатна принести значні фінансові вигоди. Наприклад, Сільськогосподарський коледж вологої тропічної зони (Agricultural College of the Humid Tropical Region) в свій час зміг скористатися перевагою від цієї можливості. Спочатку на його користь було відкрито ендавмент на суму 50 мільйонів доларів у місцевій валюті, дохід з якого було використано на придбання доларів США, що в кінцевому підсумку збільшило фонд на 10 мільйонів доларів [177].

Варто зауважити, що українські науковці в останніх науково-практичних дослідженнях [59; 9], розглядали лиш позитивні аспекти використання ендавментів, в той час як осторонь залишились проблеми, що пов'язані із використанням цього механізму залучення додаткових коштів НУО, а таких проблем є чимало. Основні з них, які стосуються української практики, зображено на рис. 3.10:

1.) Менше стимулів для збільшення інших фондів. Володіння ендавментом може створити оманливе відчуття захищеності для ГО, наслідком чого є зменшення зусиль на пошук нових джерел фінансування (нових грантів, контрактів, благодійних внесків тощо). Такий спосіб мислення є ризиковим, оскільки витрати завжди зростають, так як зростає попит на послуги, а також збільшується спектр послуг, що їх надає ГО, для задоволення потреб громад.

2.) Відвертання уваги від планування. Володіння ендавментом не означає того, що громадська організація постійно перебуває в безпеці, нею все ще повинне здійснюватись планування на майбутнє, розробляти стратегії для організаційного зростання та розвитку послуг. Як і раніше, необхідно залучати інші джерела фінансування, а більшість донорів сподіваються отримати від громадської організації чіткі плани та стратегії, що виправдовують запити на засоби.

3.) Нездатність залучати інших донорів. Існування ендавменту може призвести до хибного сприйняття громадської організації донорами як такої, що не потребує додаткової фінансової підтримки, таким чином вона може залишитися як без нової, так і без наявної фінансової підтримки. Найкращим способом переконати нових донорів у необхідності додаткового фінансування є, як уже зазначалося, довгострокове планування із обґрунтуванням обсягів фінансових ресурсів, необхідних для реалізації планів.

4.) Високі витрати і низька віддача. Розміри ендавментів можуть суттєво відрізнятись, як і витрати на їх управління. Тому часто ресурси

необхідні на зростання початкової суми тіла ендавменту, управління фондом та на підготовку звітності щодо його використання, значно перевищують віддачу від нього. В таких випадках використання ендавментів в діяльності громадської організації не є доцільним (особливо це стосується невеликих пожертвувань, які потребують великого адміністрування).

5.) Девальвація. Метою ендавментів є забезпечення стійкого джерела доходу, що значно залежить від збереження вартості тіла ендавменту. В Україні ця проблема має особливий вплив, оскільки через інфляцію, валютні коливання та часті зміни в політиці забезпечення такого збереження є непростою справою. Реальна вартість базових коштів зменшується, витрати на утримання ендавменту можуть почати перевищувати віддачу, отримувану від нього.

Тим не менше, існування ризиків виникнення згаданих загроз використання ендавментів не означає їх настання й у випадку належного та розумного менеджменту в межах ДПП загалом та ГО зокрема, можна їх або уникнути, або суттєво зменшити їх вплив на якість використання ендавментів. Тому сьогодні ендаменти є чи не найбільш привабливими для партнера-представника прибуткового сектору, а також для партнера ГО. Для ГО це джерело надійного доходу на тривалий період, оскільки, як зазначалось раніше, договори ДПП укладаються на доволі тривалий час. Для приватного партнера-представника прибуткового сектору вони є не менш вигідними, що пояснюється сучасним економічним станом. Очевидно, що ДПП, одним із приватних партнерів якого є ГО, буде спрямоване не на отримання прибутку, а на вирішення важливих соціально-економічних проблем, тому для приватного партнера-представника прибуткового сектору основна вигода від участі у ньому є отримання бонусів іншого характеру: реклама, просування бренду соціально-відповідального підприємства (організації, установи), що в ринкових умовах функціонування є не менш важливим для формування власного іміджу. В той же час для представника бізнесу, який володіє іноземною валютою (долари США, євро), не вигідно їх

обмінювати на національну валюту, яка стрімко обвалюється, чи витратити з тієї ж причини. Більшість представників прибуткового сектору, які володіють певними заощадженими ресурсами в іноземній валюті зайняли вичікувальну позицію. Тому для них вигідно відкрити ендавмент на користь ГО у іноземній валюті, оскільки тіло ендавменту залишається незмінним у іноземній валюті (а в національній з часом навпаки зростає).

Врешті решт незалежно від виду ДПП (існування одного приватного партнера-ГО, чи включення ще одного приватного партнера-представника прибуткового сектору), ГО, на нашу думку, можуть отримати ще одне суттєве джерело доходу: фінансування проектів на основі краудфандингу.

Краудфандинг (англ. «crowd» – натовп, «funding» - фінансування) являється новітнім методом залучення коштів для фінансування різноманітних проектів: від соціальних та культурних до бізнес-стартапів. За своєю сутністю він об'єднує велику кількість однодумців, які згодні платити певну (зазвичай невелику) ціну за реалізацію конкретного проекту. Зазвичай фінансування здійснюється за допомогою інтернет-платформ. Найвідомішими та найуспішнішими у світі такими платформами є kickstarter.com, indiegogo.com, seedrs.com, crowdcube.com, smartmarkerket [199; 174; 172]. Темпи зростання ринку краудфандингу вражають. Так, до прикладу, у 2012 р. за допомогою краудфандингових платформ було зібрано \$2,7 млрд. (що перевищило показник 2011 р. на 81 %) [174]

Спеціалісти міжнародного видання «Форбс» сформулювали власний підхід до визначення краудфандингу, а саме: «це не те, що ти робиш, а те, задля чого ти це робиш». Саме з цього формулювання можна найбільш точно визначити суть та значення краудфандингу для ДПП, а також можливості, які він створює для ГО, тобто фокусування в основному повинне відбуватися на меті, яку переслідує донор чи бекера (особа, що вкладає свої кошти у поки що неіснуючий проект з метою його підтримки і/чи в майбутньому отримати від нього якийсь бонус [186]).

Об'єднання зусиль державного, комерційного та неприбуткового сектору збільшує важливість пропонованого проекту, що посилює зацікавленість потенційних донорів та бекерів у його підтримці.

У економічно розвинених країнах світу, де краудфандинговий сектор уже зайняв чільне місце, акцент змістився з проектів культурного та соціального характеру до бізнес-проектів [146, с. 93]. Але в Україні початковий рівень розвитку краудфандингу, а також суспільно-політична ситуація в державі спричинили посилення акцентів саме на проектах соціального та культурного характеру. Таким чином, мета більшості заявлених проектів краудфандингу та діяльність ГО в Україні збігаються. Саме тому в умовах об'єднання зусиль державного, приватного та некомерційного секторів в межах ДПП та переважання проектів соціального спрямування використання краудфандингу є найбільш доречним.

Порівняно з іншими формами залучення коштів для фінансування проектів краудфандинг має ряд особливостей (табл. 3.15.).

Таблиця 3.15.

Характеристика особливостей краудфандингу як форми залучення коштів для фінансування проектів

Особливість	Характеристика
Багатосуб'єктність та мікрофінансування	До фінансування проекту залучається велика кількість донорів/бекерів, які вкладають в нього зазвичай невеликі суми коштів.
Глобальний простір соціального фінансування	Проекти рекламуються і поширюються в основному за допомогою мережі Інтернет, а тому залучення інвесторів не є територіально обмеженим.
Економія на посередниках та трансакційних витратах	Автори проектів економлять на оплаті традиційним посередникам – банкам та мінімізують витрати, пов'язані з використанням механізмів фінансового ринку.

*Складено автором самостійно на підставі [62, с. 30].

Процес краудфандингу можна описати за допомогою трьох послідовних етапів, суть яких загально відображено на рис. 3.11.

На підготовчому етапі основною метою, які ставлять перед собою розробники ідеї є формулювання її таким чином, щоб можна було досягти

кінцевої цілі, а саме – зібрати кошти та реалізувати весь проект. На цьому етапі автор проекту повинен сформулювати детальний план його реалізації, від якого буде залежати вся його подальша робота. Після формулювання плану, визначається чіткий термін, за який потрібно зібрати кошти та їх суму. Досвід показує, що формулювання оптимальних сум та термінів їх збору дозволяють збільшити шанси підтримки проекту. До прикладу, меншою привабливістю користуються проекти з тривалими періодами збору коштів та сумами меншими за \$100 та більше \$1 млн. [76].

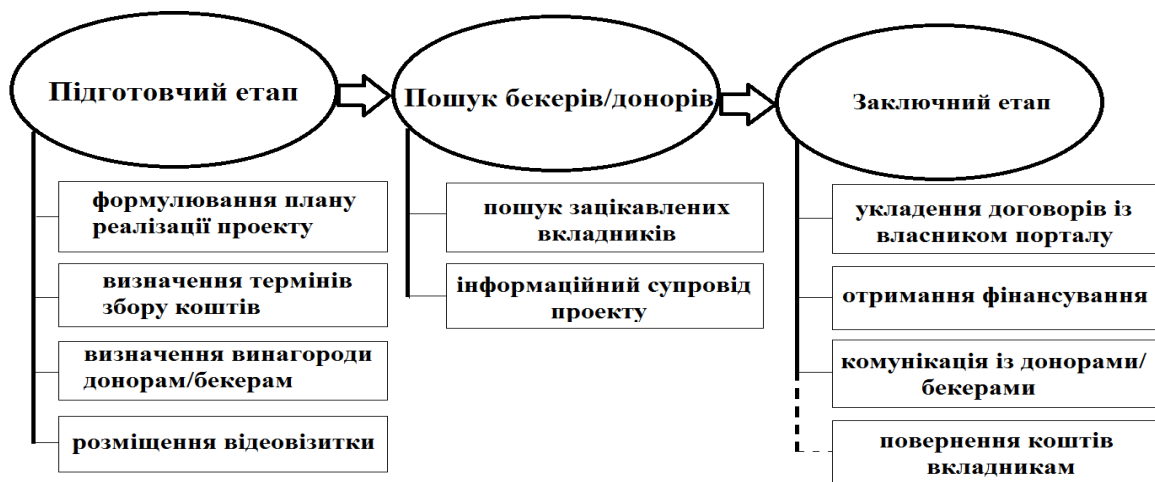

Рис. 3.11. Етапи процесу краудфандингового фінансування

*Побудовано автором самостійно на основі [76]

Не менш важливим на цьому етапі є формулювання винагород, які отримують донори та бекери, тобто метою, яку вони переслідують. Характеристику видів краудфандингу в залежності від мети, яку переслідують інвестори (донори та бекери), здійснено в табл. 3.16.

Очевидно, що у проектах ДПП соціального спрямування, ГО не можуть гарантувати фінансової винагороди своїм донорам, а також частини власності чи акцій підприємства. Тому найоптимальнішими винагородами при цьому виді співпраці для потенційних донорів/бекерів можуть бути:

- чиста «вдячність» у вигляді публічної подяки, наприклад, від представників державного партнера; згадування в інформаційних матеріалах та звітності;

- нефінансова винагорода у вигляді вручення відзнак за благодійність (CD, DVD, книги тощо);
- винагорода у вигляді кінцевого продукту чи доступу до нього у випадку, якщо донорами є потенційні отримувачі послуг (пандуси, клуби, що об'єднують людей зі спільними інтересами. Наприклад, проект Izolab: майстерня цифрового виробництва [178]);
- краудфандинг-кредитування – повернення вкладених коштів за рахунок державного партнера чи приватного партнера-представника прибуткового сектору.

Таблиця 3.16.

Види краудфандингу залежно від мети, яку переслідують інвестори

№ п/п	Вид краудфандингу	Характеристика
1.	Без винагороди інвестору	Пожертвування здійснюється на основі альтруїзму, є добровільним актом, інвестор не очікує жодних зворотних дій з боку отримувачів коштів. В якості винагороди може бути проста згадка на сайті всіх інвесторів.
2.	З нефінансовою винагородою	Винагородою за фінансування можуть бути подарунковий сертифікат, CD, DVD, контакти з авторами, автографи виконавців (у культурних проектах) тощо.
3.	Фіксована винагорода у вигляді продукту	Цей вид фінансування за своєю суттю є перед замовленням продукту, оскільки донори стають першими власниками результату колективного фінансування.
4.	Краудфандинг-кредитування	Існує у формах народного кредитування та P2P кредитування (позичальник спілкується безпосередньо з кредитором; краудфандинговий майданчик виступає посередником та гарантом процедури). За підсумками 2012 р. цей вид фінансування склав майже 50 % від усієї структури ринку доходів.
5.	Акціонерне фінансування (краудінвестинг)	Донор в якості винагороди отримує частину власності, акції підприємства, дивіденди або право голосувати на загальних зборах акціонерів.

* складено автором на підставі [58; 62, с. 31-33; 81, с. 57; 146, с. 94-95]

Підготовчий етап закінчується розміщенням відео візитки на платформі краудфандингу, яка коротко висвітлює основну ідею проекту. Досвід показує, що значною мірою успіх реалізації всього проекту залежить від якості та креативності проморолика [178].

На другому етапі краудфандингу, коли ролик вже розміщено на платформі, важливо знайти вкладників, які профінансують проект. У пошуку

вкладників участь можуть брати однаковою мірою всі партнери, оскільки саме так поділяється між ними відповідальність за його реалізацію.

Не меншу роль на цьому етапі відіграє інформаційний супровід проекту та його просування у соціальних мережах. Так, за даними професора Пенсильванського університету Ітана Моллика, який вивчив 46 902 проекти з найвідомішої краудфандингової платформи [Kickstarter.com](https://www.kickstarter.com), розмір фінансування, яке отримує проект, прямо залежить від установлених зв'язків інвесторів та авторів у соціальних мережах. Так, якщо в авторів проекту у соціальних мережах було менше за 10 друзів, то шанси проекту на успіх склали лиш 9 %, якщо 100 друзів, то вже 20 %, а якщо 1000 – то 40 %. Окрім цього, мають значення і зв'язки авторів поза мережею. Таким чином, партнери ГО по ДПП створюють додаткові можливості по залученню проектних коштів [76].

Заключний етап краудфандингу полягає в укладанні угод з власником платформи у випадку, якщо необхідну суму коштів вдалося зібрати і в поверненні коштів інвесторам, якщо вона не зібрана.

Як бачимо, краудфандинг є вигідним і головне доступним джерелом фінансування соціально-економічних проектів, розробниками та реалізаторами яких є ГО, окрім того, співпраця із державними органами влади здатна підвищити актуальність та зацікавленість населення у впровадженні певного проекту, збільшити його загальну цінність для суспільства.

Отже, використання ДПП є надзвичайно важливим для ГО України, оскільки створює для них додаткові можливості залучення фінансових ресурсів для виконання поставлених статутних цілей. Окремо кожна з перелічених можливостей є вигідною для ГО і повністю чи частково доступна для них і без існування ДПП (за винятком державної фінансової підтримки). Однак лиш при ДПП ГО можуть використати в сукупності весь спектр згаданих переваг, суттєво збільшити надходження до їх бюджетів, тим самим збільшити кількість та якість послуг, що надаються ними.

Зважаючи на існування об'єктивних причин, що зменшують можливість реалізації ДПП з приватним партнером – ГО, а також численних переваг, що отримують всі суб'єкти ДПП, а головне – суспільство, від такого виду співпраці, та позитивного світового досвіду його використання, вважаємо за необхідне започаткувати практику використання зазначеного механізму на регіональному рівні, для чого необхідно здійснити його стимулювання на державному рівні. Цього досягти можна шляхом закріплення його можливості на законодавчому рівні, а саме в рекомендаціях регіональним органам влади використовувати його у Стратегії державної політики сприяння розвитку ГС України.

3.3. Відсоткова філантропія як інноваційний механізм фінансування громадських організацій України

Питання залучення додаткових ресурсів гостро стоїть перед громадськими організаціями України. І справа не лише у підтримці життєдіяльності організацій, але й у якісному наданні послуг та розвитку відповідно до потреб сьогодення, які стрімко зростають.

Як вже нами доведено в попередніх дослідженнях, наявні механізми фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України не є ефективними, у зв'язку з чим необхідно звернути увагу на альтернативні.

У економічно розвинених країнах світу існує безліч новітніх методів залучення ресурсів ГО, які для них є традиційними, в той час як в Україні їх все ще не використовують зовсім або повною мірою. Це пов'язано з особливостями чинного законодавства, а також із характером перебігу соціально-економічних процесів, які в Україні є унікальними у порівнянні з іншими державами. Деякі з цих методів (такі як використання ендавментів та корпоративної філантропії) ми вже розглядали раніше.

Однак, на нашу думку, особливої уваги заслуговує відсоткова філантропія як метод, якому присвячено безліч дискусій, однак, використання якого досі законодавчо не закріплене в Україні.

Впродовж останніх років до питання використання методу відсоткової філантропії було звернено увагу вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них особливо актуальними видаються опубліковані наукові праці та виголошені доповіді на масових наукових заходах таких вчених, як Н. Булен [168; 169; 170; 171], О. Кириленко [50], І. Межарос [181], Е. Хауніна [151], Б. Шатор [157], а також дослідження опубліковані Екуменічним соціальним тижнем [2; 65] та інститутом сільського розвитку на замовлення Координатора проектів ОБСЄ в Україні [40]. Проте проблема запровадження відсоткового законодавства в Україні досі не була науково обґрунтована.

Метод відсоткової філантропії передбачає можливість для платника податку на доходи фізичних осіб переадресувати певний відсоток сплаченого до бюджету податку на суспільні потреби, а саме на діяльність тієї організації громадянського суспільства, що займається вирішенням суспільних потреб [22; 65].

Історичне коріння відсоткового законодавства (як ще називають відсоткову філантропію) відслідковуються ще у XIX ст., коли після відділення церкви від держави гостро постало питання про фінансування діяльності церкви [169]. У таких державах, як Німеччина, Іспанія та Італія існували різні механізми фінансування церков, які ґрунтувались на перерахуванні на їх користь частини отриманого прибутку чи доходу. Цікаво, що, коли в угорському парламенті вперше виникла ідея відсоткового законодавства (в ході дискусії про церковне фінансування), то прикладом такого механізму слугувало саме відсоткове законодавство Італії [169].

Перший закон, що встановлює механізм відсоткового законодавства у сучасному вигляді, був прийнятий в Угорщині в 1996 р. і дозволяв платникам податків перераховувати 1 % належного податку на користь організацій

громадянського суспільства за їх вибором. Приклад Угорщини наслідували Словаччина (2001 р.), Литва (2002 р.), а згодом – Польща і Румунія (2003 р.), що прийняли аналогічне законодавство. Сьогодні відсоткове законодавство прийняте у вищеназваних державах; у Чехії, Україні та Вірменії існують ініціативи по його запровадженню, а такі країни, як Грузія та Македонія відкинули ідею про її запровадження [168; 171].

На користь відсоткової філантропії у державах, де вона існує, а також у тих, які проявляють ініціативу про її запровадження, було проведено ряд круглих столів, симпозіумів і семінарів, які дозволили виділити ряд переваг використання цього методу, які він міг би принести для ГО України. В межах таких масових заходів було розглянуто правову природу та наслідки запровадження механізму відсоткової філантропії, основні з яких ми зобразили на рис. 3.12.

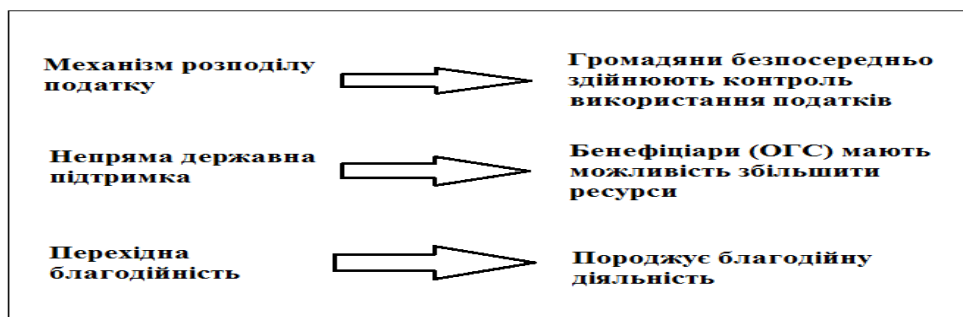

Рис. 3.12. Правова природа та наслідки відсоткової філантропії

З рис. 3.12. можна зробити висновок про мультифункціональну природу відсоткової філантропії, адже її існування породжує три основні незалежні сутнісно, але пов'язані за природою походження наслідки. Перш за все існування відсоткової філантропії дозволяє громадянам здійснювати безпосередній контроль за використанням частини податку сплаченого ними, адже саме вони, визначаючи конкретну ГО, на користь якої здійснюється трансфер частини податку, беруть участь у вирішенні певної соціально-економічної проблеми, яка належить до профілю цієї ГО.

З іншої боку, відсоткова філантропія, є непрямою державною підтримкою, оскільки, відповідно до механізму перерахування коштів,

трансфер здійснюється з державного та/чи місцевих бюджетів за підсумками податкового року, тобто держава, по суті, уступає ГО частину отриманого податку. Як наслідок ГО, які є бенефіціарами платежів, мають можливість збільшити власні ресурси.

І нарешті, відсоткова філантропія є видом перехідної благодійності, існування якої найдоцільніше саме в суспільствах, де традиційна благодійність не є розвиненою. Однак вона покликана стимулювати розвиток благодійності в таких суспільствах, показувати її переваги для всіх членів суспільства та держави в цілому.

Економічні переваги запровадження відсоткового законодавства, як уже зазначалося раніше, отримують як ГО, так і платники податку та держава. Розглянемо основні з них відповідно до вказаних груп (рис. 3.13.).

Рис. 3.13. Переваги запровадження відсоткового законодавства*

*Джерело: складено автором

Очевидно, що ГО отримують найбільше переваг, оскільки вони є отримувачами коштів, а відповідно саме вони отримують найбільше можливостей. До найважливіших економічних переваг відносимо:

- зв'язок із суспільством – у державах, в яких запроваджене відсоткове законодавство, ОГС є ближчими до суспільства, оскільки, намагаючись отримати додаткове фінансування, вони намагаються бути ближчими до потреб та вимог суспільства;

- поінформованість стосовно проблем громадянського суспільства – зв'язки із суспільством та високий рівень комунікації з ним призводять до високого рівня поінформованості стосовно проблем, які покладаються на ГС, змушують ГО бути в тренді, постійно слідкувати за інформацією, швидко адаптовуватись до поточних змін, а особливо соціально-економічних.

- джерело доходів для невеликих/місцевих ГО – відсоткова філантропія є чудовою можливістю отримати додаткові кошти для невеликих та місцевих ГО, які не можуть розраховувати на фінансування з боку держави, а також значних пожертв від фізичних осіб та від великих підприємств і установ (які шукають вигоди від такого фінансування у вигляді особистої реклами тощо).

- вищий потенціал для великих ГО – якщо ГО спеціалізується на вирішенні проблем глобального характеру чи наданні послуг значній кількості населення, то вона збільшує кількість вигодонабувачів власних послуг серед населення, а відповідно вона користується більшим потенціалом у порівнянні з малими та середніми ГО.

- ринкова основа для здорової конкуренції – відповідно відсоткова філантропія є основою для створення ринкової конкуренції серед ГО, що створює можливість отримання більшої кількості ресурсів за умови надання найкращих послуг.

Платники податків та держава теж отримують значні переваги, хоча вони і не є такими очевидними. Так платники податків отримують можливість долучитися до вирішення важливих соціально-економічних проблем та до формування державної соціально-економічної політики (опосередковано, оскільки вони фінансують діяльність ГО, які своєю чергою можуть виступати ініціаторами державних зрушень та провідниками волі народу), а також стають більш освіченими, оскільки отримують

усвідомлення того, як державні кошти витрачаються, та стають більш обізнаними із проблемами, які існують в ГС, і через їх розуміння розвивають власну культуру благодійності.

Держава ж отримує ще більше вигод. По-перше, це децентралізація та деполітизація державної підтримки, оскільки долю коштів вирішують безпосередньо платники податків, держава у цьому процесі виступає лиш законодавцем та регулятором. По-друге, делегуючи ряд власних повноважень з вирішення певних специфічних проблем в регіони, держава витрачає значно менше фінансових ресурсів, ніж би їй довелось витратити у разі прямого вирішення зазначених проблем. І, по-третє, відсоткова філантропія є своєрідним психологічним прийомом, який може використати держава для зменшення негативного сприйняття платниками податків факту їх сплати [170].

Отримує переваги і ГС саме по собі. Ці переваги теж є очевидними і пов'язаними із вигодами, які отримують раніше перераховані суб'єкти: підвищення ресурсів у секторі; підвищення обізнаності серед широкої громадськості; зміцнення навичок спілкування та поширення знань, без яких існування добре розвиненого ГС є неможливим.

Однак не варто забувати, що кожне явище має переваги і недоліки. Не є винятком і відсоткова філантропія. Опоненти запровадження цього методу (а це насамперед представники влади), – не заперечуючи категорично його важливість, але наполягаючи на неможливості його впровадження в даний час, вказують, що запровадження цього методу призведе до відволікання частини бюджетних коштів від «важливіших державних потреб» [170].

Однак, на нашу думку, можна посперечатися з таким твердженням, оскільки вигоди, які отримує держава у разі запровадження цього механізму, є значно більшими і вагомішими у порівнянні із сумою коштів, яку вона витрачає, про що було сказано раніше.

Звернемо увагу й на інші недоліки запровадження відсоткового законодавства, як-от, наприклад, можливість того, що ГО, на користь яких

переадресовуються значні кошти від платників подоходного податку, згодом менше уваги приділятимуть фандрайзингу, розраховуючи на ці кошти, або ж, не покращуючи якість послуг, спрямовуватимуть ці кошти зовсім не на виконання статутних цілей та на потреби споживачів таких послуг, а на задоволення потреб керівників та менеджменту ГО [157, с. 126]. При чому, як зазначає О. Кириленко, суттєвих надходжень можуть очікувати лише відомі та великі ГО, які широко рекламують свою діяльність [50, с. 26].

У противагу зазначимо, що запровадження відсоткового законодавства сприяє розвитку ринкового середовища серед неурядових організацій і є лиш додатковим, а зовсім не єдиним джерелом фінансування діяльності та розвитку ГО. Відповідно, якщо ГО, яка отримує на свою користь значні кошти від платників податків, здійснюватиме недобросовісну чи неякісну діяльність, то в майбутньому вона не отримає такого фінансування, а, отже, ринковий механізм сам урегулює розподіл ресурсів.

Таблиця 3.17.

Особливості відсоткової філантропії у країнах, де вона запроваджена

	Хто має право здійснювати трансфер (платник податку)	Максимальна величина трансферу	Кількість отримувачів коштів
Угорщина	фізичні особи	1+1 %	1+1
Словаччина	- фізичні особи	2 %	1
	- юридичні особи	2 %	декілька
Литва	фізичні особи	2 %	декілька
Польща	фізичні особи	2 %	декілька
Румунія	фізичні особи	2 %	1

Аналіз національних законодавств, що регулюють використання механізму відсоткової філантропії у країнах, що є нашими сусідами, вказує на існування особливостей цього механізму у кожній з них. Наочно цю інформацію систематизовано і представлено в табл. 3.17.

Загалом принципи реалізації механізму відсоткової філантропії є однаковими і визначеними у всіх країнах, де вона запроваджена законодавчо, однак, як ми бачимо із табл. 3.17., у кожній із країн існують незначні, але все ж відмінності, що роблять її особливою. Так, наприклад, загальноприйнятою для всіх країн є ставка сплаченого податку 2 %, що перераховується на

користь ОГС, однак в Угорщині, кошти у рівних частинах перераховуються на користь двох організацій, у випадку ж, якщо платник податку хоче здійснити трансфер на користь лишень однієї ОГС, то він має право розпоряджатися лишень 1% сплаченого податку. Що ж стосується інших держав, то й у них є свої особливості по перерахуванню визначених 2%: громадяни Литви та Польщі мають право перераховувати визначену частку податку на користь багатьох ОГС у розмірі, який вважають за потрібне, платники податків у Румунії – лише на користь однієї, в той час як у Словаччині унікальне право здійснювати трансфер поряд з фізичними особами мають і юридичні особи, які на відміну від перших теж можуть перерахувати кошти на користь багатьох організацій.

Запровадження законодавства, яке дало змогу функціонувати механізму відсоткової філантропії у згаданих країнах, дало переваги не лише якісного, але й кількісного характеру у вигляді додаткових фінансових ресурсів (Табл. 3.18.).

Так, наприклад, величина надходжень у сектор від відсоткової філантропії в Угорщині у 2005 р. склала близько 25 млн. дол., що склало 0,8% виручки всього сектору, до благодійності було залучено 35-40% платників податків, а отримувачами допомоги стали близько 43% ГО [168].

У Словаччині в перший рік запровадження відсоткової філантропії у процес благодійності було залучено 34% платників податків, а вже у другий – 42% платників-фізичних осіб та 75% платників-юридичних осіб (корпорацій). Такий високий рівень залученості платників податків дозволив вже у 2006 р. закумуляувати на потреби сектору 43,7 млн. дол. США (14,43 млн. дол. від фіз. ос.; 29,26 млн. дол. – від юр. ос.). Отримувачами такої допомоги стали 21% всіх ГО (що складає 99,8% від тих, які мали право на отримання допомоги) [168].

У Польщі, незважаючи на низьку частку платників податку, що скористались можливістю здійснити трансфер сплаченого податку,

податку (всього 3,6 % всіх платників), ГО отримали від такого виду допомоги більш як 22 млн. дол. США [171].

Таблиця 3.18.

**Переваги кількісного характеру від запровадження відсоткової
філантропії у окремих державах***

	Угорщина	Словаччина	Польща
Залучення платників податків до благодійності	35-40 %	42 % - фіз. ос.; 75 % - юр.ос.	3,6 %
Частка ГО, що мали право на отримання допомоги	-	99,8 %	-
Частка всіх ГО	43 %	21 %	-
Величина надходжень від благодійності	25 млн. дол.	14,43 млн.дол. – фіз.. ос.; 29,26 млн. дол. – юр.ос.	22,038 млн. дол.

*дані за 2005/2006 рік.

Як уже зазначалось, на користь відсоткової філантропії було проведено ряд круглих столів, симпозіумів і семінарів (які зазвичай були ініційовані представниками ГС), однак поки що вона залишається поза увагою наших можновладців. Треба поширювати розуміння тієї користі у вартісному вимірнику, яку може принести її запровадження для ГО України. Тому розрахуємо вигоду, яку можуть отримати ГО України від запровадження відсоткового законодавства.

При повному залученні громадян до благодійництва, вигоду, отриману від трансферу податку (розраховану у вартісному показнику), можна розрахувати за наступною формулою:

$$P = \frac{T \cdot i}{100\%}, \text{ де: } \quad (3.3.)$$

P – вигода, отримана від трансферу податку, розрахована у вартісному показнику;

T – сума ПДФО, що планується до сплати в період, на який робиться прогноз;

i – відсоток податку, що переадресується.

Реалії свідчать, що навіть у розвинених країнах світу, не кажучи вже про Україну, не можна розраховувати на стовідсоткове залучення громадськості до діяльності третього сектору. Тому необхідно розробити підхід, який допоможе врахувати цей фактор при розрахунку вигоди, отриманої від трансферу податку. Для цього формулу (3.3.) необхідно скоригувати на коефіцієнт громадянської активності.

У світовій практиці існує багато підходів для визначення показника активності громадянського суспільства, що включається до більш широкого поняття стану розвитку громадянського суспільства. Для цього обраховують і загальну кількість публікацій у друкованих ЗМІ, і залучення громадян до обговорення суспільно важливих проблем на конференціях, симпозіумах, круглих столах (в тому числі і за допомогою глобальної мережі Internet), і кількість проведених мітингів, демонстрацій тощо та кількості осіб, що брали у них участь. Проте для нас ці підходи не є доцільними, оскільки вони не відповідають характеристикам репрезентативної вибірки: не відображають ситуацію стосовно всієї території України та всього її населення. Вважаємо, що для розрахунку вигоди від трансферу податку доцільно використати такий показник, який відображає громадську активність всього дієздатного населення України. Таким показником може бути показник явки на вибори, оскільки саме він найбільше відповідає нашим вимогам: показує не лише зацікавленість населення внутрішніми справами, але й бажання та здатність вплинути на їх перебіг, стати безпосереднім їх учасником. При чому доцільніше використовувати показник явки на президентські вибори, оскільки вони проводяться за мажоритарним принципом і супроводжуються більшою активністю, що означає, що виборці більше вірять у свою здатність впливати на зміни у державі, коли йдеться про вибір конкретного кандидата (а принцип відсоткової філантропії передбачає саме вибір конкретної організації громадянського суспільства, на користь якої здійснюється трансфер податку).

Таким чином, формула (3.3.) після коригування на вищезгаданий показник матиме наступний вигляд:

$$P' = \frac{T \cdot i \cdot a \cdot w}{100\%}, \text{ де} \quad (3.4.)$$

P' – вигода, отримана від трансферу податку, розрахована у вартісному показнику;

T – сума ПДФО, що планується до сплати в період, на який робиться прогноз;

i – відсоток податку, що переадресується;

a – частка усіх виборців, що з'явилися на останні президентські вибори;

w – частка працевлаштованих виборців у загальній кількості виборців, що з'явилися на останніх президентських виборах.

Виконавши прості математичні розрахунки, можна розрахувати вигоду для громадських організацій України, яку вони могли б отримати від трансферу податку у період 2011-2014 рр. у разі існування відповідного законодавства.

Модель відсоткової філантропії, що використовується в розвинених країнах світу, передбачає переадресацію на користь організацій громадянського суспільства 1-2 % сплаченого доходу. ВРУ у 2010 р. було зареєстровано законопроект, який передбачав можливість для громадян України, що є платниками ПДФО, можливість здійснювати трансфер податку (тобто перерахування його частини на користь відповідної неприбуткової організації) [45]. Відповідно до цього законопроекту, передбачалася переадресація 2 % сплаченого доходу громадянами України.

Явка на президентських виборах 2010 р. склала 69,15 % (0,6915), 2014 р. – 52,67 % (0,5267), частка працевлаштованих виборців, що проголосували на виборах 2010 р., складає 0,541 [7] (розрахунок показника участі працевлаштованих виборців зазвичай проводиться у II турі виборів, через що на виборах 2014 р. він не був розрахований, саме тому

використаємо для розрахунку показник 2010 р.). Тому подальші наші розрахунки виконаємо відповідно саме до цих значень.

Розрахуємо вигоду, яку можна було використати від запровадження відсоткового законодавства в Україні в період 2011-2014 рр. (табл. 3.19.).

Таблиця 3.19.

Ймовірнісна вигода, отримана від запровадження механізму відсоткової філантропії у період 2006-2014 рр., тис. грн.*

	Розмір ПДФО, належний до сплати	P	a	w	P'
2011	6 766 237,2	135 324,744	0,6915	0,541	50 625,19
2012	7 247 013,5	144 940,27	0,6915	0,541	54 222,37
2013	8 203 742,3	164 074,846	0,6915	0,541	61 380,65
2014	7 960 000,0	159 200,0	0,5267	0,541	45 363,196
Сума	30 176 993,0	603 539,86	-	-	211 591,406

*Джерело: складено на підставі [96-99; 7]

Як бачимо з табл. 3.19., сума коштів, яку могли б отримати ГО України у разі запровадження механізму відсоткової філантропії у вартісному показнику (P') в періоді 2011-2014 рр. не є великою. Так, частка таких надходжень у загальних надходженнях ГО у 2011 р., 2012 р., та 2013 р. складала всього 1,5 %, 1,47 %, 1,64 %, 1,11 % відповідно. Однак це саме та частка, яка здатна принести величезну користь розвитку ГС у вигляді всіх тих вигод якісного та кількісного характеру, які були названі раніше. Графічно динаміку ймовірнісних надходжень від запровадження відсоткової філантропії в Україні у період 2011-2014 рр. зображено на рис.3.14.

Крива P, яка показує максимально можливий рівень ймовірнісних надходжень від відсоткової філантропії, і є найоптимістичнішим варіантом розрахунків, знаходиться значно вище за криву P', яка ілюструє більш реалістичний варіант розвитку подій, що свідчить про значне переважання надходжень при оптимістичному розвитку подій над надходженнями при реалістичному розвитку подій. Проте варто пам'ятати, що у всіх державах, в

яких відсоткове законодавство є вже запровадженим, надходження від нього спершу були мінімальними, однак значно зростали з року в рік, адже зростала зацікавленість населення в участі у процесі трансферу частини податку.

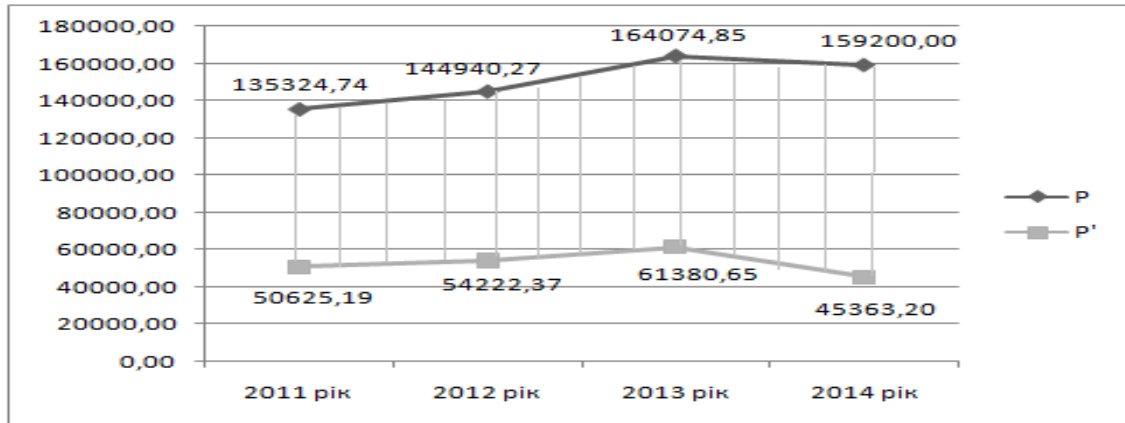

Рис. 3.14. Ймовірнісні надходження від запровадження відсоткової філантропії у 2011-2014 рр., тис. грн.*

*Джерело: складено автором

Безумовно, крива P' є ілюстрацією ймовірнісних надходжень при найреалістичнішому варіанті розвитку подій у момент запровадження відсоткової філантропії, однак в той же час заштриховану зону між кривими P та P' слід вважати зоною перспективного нарощення ймовірнісних надходжень при збільшенні залучення населення до механізму трансферу податку на користь ГО (за умови прийняття відсоткового законодавства), тобто мінімальні надходження від відсоткової філантропії (реалістичний сценарій P') при просуванні її ідеї та розвитку культури благодійності серед населення можна збільшити в 2,67 (2011-2013 рр) чи 3,51 (2014 р.) разів.

Для держави ці витрати не будуть великими у випадку розвитку кожного із сценаріїв. Дані про частку згаданих витрат у загальних доходах ДБУ, а також у видатках держави на користь ГО подано у табл. 3.20.

Як бачимо з таблиці 3.20., частка ймовірних додаткових державних витрат у випадку запровадження відсоткового законодавства у загальних витратах ДБУ є мізерною і знаходиться в межах $[0,01; 0,015]\%$ та перспективно може збільшуватись до значення, що знаходиться в межах

[0,036:0,039]%. Таким чином, запровадження відсоткової філантропії не лише значно не збільшить державних витрат, але навіть приблизно не наблизить сучасні витрати до традиційних у світі 2-3 % витрат з державного бюджету, що спрямовуються на діяльність та розвиток ОГС.

Таблиця 3.20.

Частка витрат держави, понесених у випадку прийняття відсоткового законодавства, у загальних доходах ДБУ та у витратах, здійснених на користь ГО у 2011-2014 рр., тис. грн.*

	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Сума видатків ДБУ	342 690 347,5	396 683 118,9	419 843 834,9	441 587 118,6
Загальна сума фінансування ГО з ДБУ	271 276,3	290 863,97	401 947,8	278361,0
Р	135 324,744	144 940,27	164 074,846	159 200,0
Частка Р у видатках ДБУ, %	0,039	0,037	0,039	0,036
Частка Р у загальному фінансуванні ГО з ДБУ, %	49,89	49,83	40,82	57,19
Р'	50 625,19	54 222,37	61 380,65	45 363,196
Частка Р' у видатках ДБУ, %	0,015	0,014	0,015	0,01
Частка Р' у загальному фінансуванні ГО з ДБУ, %	18,66	18,64	15,27	16,3

*Джерело: складено автором на підставі [30-33; 96-99].

Не є значними і ймовірні державні витрати у порівнянні з теперішніми видатками, які здійснюються з ДБУ на підтримку ГО. Як бачимо, вони при реалістичному варіанті розвитку подій склали б менше 1/5 наявних витрат і при максимальному залученні до відсоткової філантропії населення могли б максимально зрости менш ніж до половини теперішніх видатків (більш як половина – 57 % - лиш у 2014 р.). Зауважимо, що хоча частка додаткових державних витрат по відношенню до сучасних є досить високою, однак необхідно зважити на інший фактор, а саме: теперішні державні видатки, як

було зазначено раніше, спрямовуються на діяльність ГО визначених видів та напрямів діяльності, а також фінансують діяльність окремих ГО. Однак це щороку лиш декілька ГО, переважно до 10. В той час як відсоткова філантропія здатна фінансово підтримати діяльність дуже багатьох ГО, в тому числі малих та невідомих.

Основи для запровадження відсоткової філантропії в Україні вже є. Широке обговорення відсоткового законодавства відбулося у 2009 р. в рамках всеукраїнського суспільного форуму «Екуменічний соціальний тиждень» [65]. Як результат, у 2010 р. народними депутатами України С. Курпілем, П. Писарчуком, Стретовичем був зареєстрований та поданий до ВРУ законопроект "Про внесення змін до деяких Законів України щодо підтримки неприбуткових організацій» (реєстраційний номер 6055 від 10.02.2010 р.) [45]. Однак прийняття вже в кінці того ж року ПКУ, зробило неактуальним згаданий законопроект і процедура була призупинена на декілька років. У грудні 2012 р. робота щодо просування ідеї відсоткової філантропії була відновлена: з ініціативи президента Асоціації благодійників України О. Максимчука було створено Робочу групу із запровадження в Україні відсоткової філантропії, перше засідання якої пройшло аж за півроку [73]. На цьому засіданні координатором Робочої групи було представлено робочу версію проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підтримки неприбуткових організацій», який би регулював механізм відсоткової філантропії. Зауваження та пропозиції до даного проекту, а також до пояснювальної записки могли подати всі охочі, надіславши їх на електронну пошту координатора. Однак, треба зауважити, що жодних вагомих змін ні в Законопроекті, ні в пояснювальній записці до нього (яка є ідентичною до тієї, яка була написана до Законопроекту 2010 р.) не було [73; 85]).

Проаналізуємо основні положення проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підтримки неприбуткових організацій».

Відповідно до законопроекту, право на здійснення трансферу податку мають виключно резиденти [45], що пояснюється загальним правилом чинних норм щодо ПДФО, яке застосовується, зокрема, і до реалізації особами права на податковий кредит, а тому вказана норма, як зазначається в пояснювальній записці до законопроекту, «викладена в дусі діючих вимог та не створює прецедентів в даному питанні» [85]. Однак, на нашу думку, таке положення суттєво обмежує права нерезидентів, які, відповідно до ПКУ, є платниками ПДФО [82, ст.162.1.2] та зацікавленими у діяльності ГО, наприклад, національних меншин, культурного спрямування тощо, а тому доречно дозволити здійснювати трансфер податку всім платникам податку з доходів фізичних осіб.

Відповідно до запропонованого Законопроекту, платник податку має право за наслідками звітного податкового року та на підставі річної податкової декларації доручити органам податкової служби здійснити на користь однієї з неприбуткових організацій трансфер податку в розмірі, що не перевищує 2 % суми сплаченого платником за звітний рік податку [45]. Перерахування 2 % сплаченого податку є загально визначеною нормою для країн, у яких запроваджене відсоткове законодавство. Ця норма є достатньо обґрунтованою, оскільки за неї сума трансферу не є надто значною для держави, але відчутною для платників податку та ОГС, які її отримують. Однак норма, яка дозволяє платнику податку здійснити трансфер на користь лише однієї організації, не тільки створює обмеження для можливостей платника податку, але й її обґрунтування не витримує критики. Так, відповідно до пояснювальної записки, таке обмеження пов'язане із потребою полегшити адміністрування податковими органами даного трансферу з одного боку та з полегшенням обрахунків для самого платника, зменшення ймовірності виникнення помилок при заповненні декларації про доходи, з іншого [85].

На противагу треба зазначити, що часові рамки з адміністрування податковими органами даного трансферу є настільки широкими (остаточний

строк для перерахування коштів встановлено до 1 вересня року наступного за звітним, а термін оприлюднення переліку неприбуткових організацій, які отримали трансфер у попередньому році та суму вказаного трансферу – 31 січня), що, зважаючи на низький рівень залучення населення до благодійності, при початковому запровадженні цього механізму не створить для податкових органів додаткових проблем.

З іншого боку для платника податку розрахунок трансферу на користь однієї ОГС чи декількох (що є нормальним для країн, які вже запровадили відсоткове законодавство, і що вважаємо прийнятним для української практики) не суттєво різняться. Тим більше наявність законодавчо закріпленого права на здійснення трансферу на користь декількох ОГС не означає, що ним скористаються всі, хто здійснюватиме такий трансфер.

Неприбутковими організаціями вважаються організації, які входять до переліку, визначеного ПКУ, та включені до Реєстру неприбуткових організацій. Така норма є прийнятною, оскільки процедура реєстрації неприбуткових організацій є значно складнішою порівняно із практикою економічно розвинених держав, і навіть прирівнюється з реєстрацією господарюючих суб'єктів, окрім того, для отримання статусу неприбутковості повинна додатково реєструватись у податкових органах. Тому створювати додаткові умови для ГО, які претендують на отримання трансферу є недоцільно.

Отримати трансфер податку має право неприбуткова організація, яка проводить діяльність на території України не менше одного року в статусі неприбуткової організації та не має заборгованості зі сплати податків та інших обов'язкових платежів на користь держави [45], окрім цього, податкові органи станом на 1 січня оприлюднюють та щорічно оновлюють на власному Веб-сайті в мережі Інтернет або в офіційних друкованих виданнях перелік неприбуткових організацій, які мають право на отримання трансферу [45]. Однак в цьому трактуванні не зрозуміло, чи матимуть право на трансфер податку неприбуткові організації, які станом на 1 січня не матимуть «стажу»

функціонування 1 рік, однак на час заповнення доходних декларацій платниками податку виконуватимуть цю умову, що, на нашу думку, необхідно дозволити та врахувати при формуванні згаданих списків.

Трансфер податку не може здійснюватись на користь органів державної влади, органів місцевого самоврядування, житлово-будівельних кооперативів, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, політичних партій, пенсійних фондів та фондів соціального страхування, кредитних та професійних спілок, а також асоціацій чи інших добровільних об'єднань юридичних осіб [45]. Ця норма законопроекту є цілком адекватною, оскільки мета їх діяльності є несумісною із завданнями механізму трансферу податку, а саме із побудовою та розбудовою ГС.

Окрім цього, оскільки, відповідно до БКУ, ПДФО є складовою частиною доходів як Державного бюджету, так і місцевих бюджетів, варто законодавчо визначити, що трансфер податку повинен здійснюватись з ДБУ, по-перше, для полегшення адміністрування трансферу, по-друге, через обмеженість наявних ресурсів, що знаходяться у розпорядженні органів місцевого самоврядування, по-третє, саме держава визначається отримувачем переваг від запровадження відсоткової філантропії, а, отже, справедливо, що трансфер здійснювався саме з ДБУ. І нарешті, виходячи з особливостей вітчизняної практики використання державних коштів, наявність єдиного джерела розподілу коштів (мається на увазі ДБУ на противагу багатьом МБ) суттєво зменшить можливість зловживання наявними коштами з боку державних службовців та підвищить можливість громадського контролю за рухом коштів.

Відповідальність за впровадження та налагодження механізму відсоткової філантропії ЗУ «Про внесення змін до ПКУ щодо підтримки неприбуткових організацій» покладена на податкові органи. Це стосується в тому числі й інформаційно-технологічного супроводу, що передбачатиме створення окремого розділу на сайті Державної фіскальної служби,

присвяченого відсотковій філантропії. Зазначений розділ повинен, на нашу думку, містити дві основні частини.

Перша частина має бути присвячена інформаційно-роз'яснювальній роботі, тобто доносити до населення суть, переваги участі в такого роду благодійності, приклади з досвіду країн, які успішно застосовують у своїй практиці відсоткове законодавство, тобто ту інформацію, що здатна залучити платника податку на доходи фізичних осіб до трансферу на користь ГО. В цьому ж розділі необхідно розмістити детальну інструкцію для платника податку, яка роз'яснюватиме, які кроки йому необхідно здійснити для того, щоб переадресувати частину сплаченого податку на користь обраної ГО.

Друга частина має безпосередньо забезпечувати можливість для платника податку здійснити трансфер на користь однієї чи кількох ОГС. Процедура здійснення трансферу частини податку повинна бути максимально простою і зрозумілою для благодійника. Вхід на сайт буде забезпечуватись за допомогою персональних логіна та паролю, відомих тільки платнику і прикріплених до особистого ідифікаційного номера платника податку (для громадян України) або паспортних даних (для іноземців та осіб, які з релігійних переконань відмовились від присвоєння ідентифікаційного номера). При вході на сайт особа бачитиме, якою сумою сплаченого нею ПДФО вона може розпоряджатися у цілях відсоткової благодійності.

Вибір ГО, на користь якої можна зробити трансфер, здійснюватиметься кількома способами: за назвою, за місцем реєстрації, за видом та сферою діяльності тощо. Обравши конкретну ГО, благодійник бачитиме, трансфер якої суми коштів вже здійснено на користь ГО іншими благодійниками. Після здійснення ним трансферу та оновлення сторінки, ця сума коштів міститиме інформацію і стосовно щойно здійсненого трансферу.

Для тих, хто не має можливості чи не бажає користуватись глобальною мережею для переадресації податку, залишається право здійснити його при заповненні декларації. Обов'язок внесення інформації на сайт про

благодійність цієї групи платників податку покладатиметься на працівників податкових органів. Таким чином, сайт міститиме повну інформацію про надходження від відсоткової філантропії на користь будь-якої ГО, що має право на отримання трансферу податку.

Отже, запровадження механізму відсоткової філантропії принесе значну користь ГО. І справа не лише у додаткових фінансових ресурсах, оскільки в межах держави ця сума не є дуже великою, але і в можливості створення ринкового середовища функціонування ГО, в якому на більше фінансування можуть розраховувати ті з них, що надають якісні та потрібні послуги, справді захищають інтереси населення. Однак для цього необхідно провести ряд цілеспрямованих законодавчих нововведень та змін. Перш за все необхідно прийняти ЗУ «Про внесення змін до ПКУ щодо підтримки неприбуткових організацій», який однак, на нашу думку, повинен враховувати ряд важливих моментів, а саме: дозволяти здійснення трансферу податку нерезидентам; передбачати можливість здійснення трансферу податку на користь однієї або декількох ГО на розсуд платника податку, що здійснює трансфер; закріплювати право на отримання трансферу податку за тими ГО, що провадять діяльність на території України не менше 1 року на момент заповнення декларацій платниками податку (за умови виконання всіх інших вимог); зафіксувати проведення трансферу податку з ДБУ.

Висновки до розділу 3

Визначення основних напрямів вдосконалення системи фінансового забезпечення діяльності ГО України щодо можливості максимізації надходжень ГО з різних джерел задля збільшення позитивного ефекту від їх діяльності дозволило зробити наступні висновки:

1. Аналітичне дослідження впливу різних факторів на динаміку надходжень ГО дає підстави для проведення системної державної політики, спрямованої на нарощення фінансування ГО з усіх джерел. Так, управління

такими чинниками, як оплата праці найманих працівників і прибуток та змішаний дохід, підвищення яких належить до першочергових завдань держави, можуть призвести до потужного зростання благодійності (особливо серед громадян та нерезидентів), а також стимулювати надходження ГО з ДБУ (при збільшенні на 10 % кожного із згаданих показників загальні надходження ГО зростають на 9,63 % та 10,99 % відповідно). Позитивний вплив на надходження ГО з усіх джерел має й такий фактор як «кількість членів на обліку»: його зростання на 10 % пропорційно впливає на збільшення надходжень з усіх джерел – на 11,72 %. При чому, як і в попередньому випадку, найбільше коштів при управлінні цим фактором надійде з ДБУ та від благодійності різного виду.

2. У досліджуваній період виявлено протилежний вплив на надходження ГО, у порівнянні з попередніми, від управління таким фактором як «кількість підприємств, установ та організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян». Обґрунтовано, що не варто скорочувати кількість ГО, робити жорсткішими правила реєстрації та організації діяльності ГО (які й так є одними із найбільш жорстких у світі), а змінювати правила обліку та звітування. Дієвим заходом в цьому напрямі може стати запровадження заходів впливу та відповідальності, які можна застосовувати до керівників ГО, які не прозвітували про діяльність ГО перед податковими органами та органами статистики.

3. На підставі здійсненого дослідження закордонного досвіду використання механізму ДПП, обґрунтовано його важливість для ГО України, як такого, що створює для них додаткові можливості залучення фінансових ресурсів для виконання поставлених статутних цілей. Обґрунтовано доступність всіх цих можливостей по залученню додаткових фінансових ресурсів ГО при використанні механізму ДПП у порівнянні з іншими методами.

4. Запропоновано раціональний підхід до вирішення проблеми запровадження проектів ДПП за участі приватного партнера-ГО шляхом

започаткування практики використання зазначеного механізму на регіональному рівні, для чого необхідно здійснити його стимулювання на державному рівні, а саме за допомогою закріплення можливості участі ГО у ДПП в якості приватного партнера (з визначенням прав та обов'язків) у Стратегії державної політики сприяння розвитку ГС України з подальшим закріпленням при прийнятті Регіональних програм сприяння розвитку ГС.

5. На підставі дослідження досвіду країн, які успішно запровадили у своїй практиці механізм відсоткової філантропії, виявлено, що даний механізм у разі прийняття в Україні здатен принести значну користь вітчизняним ГО. Вигоди від запровадження механізму відсоткової філантропії спостерігатимуться як в можливості отримання додаткових фінансових ресурсах, так і в можливості створення ринкового середовища функціонування ГО, в якому на більше фінансування можуть розраховувати ті ГО, які є більш конкурентоспроможними.

6. Ефективне запровадження відсоткового законодавства в Україні вимагає проведення ряду законодавчих нововведень та змін. Перш за все це стосується прийняття ЗУ «Про внесення змін до ПКУ щодо підтримки неприбуткових організацій», який повинен враховувати ряд важливих моментів, а саме: дозволяти здійснення трансферу податку нерезидентам; передбачати можливість здійснення трансферу податку на користь однієї або декількох ГО на розсуд платника податку, що здійснює трансфер; закріплювати право на отримання трансферу податку тими ГО, що провадять діяльність на території України не менше одного року на момент заповнення декларацій платниками податку (за умови виконання всіх інших вимог); зафіксувати проведення трансферу податку з ДБУ.

Висновки, рекомендації та пропозиції автора, що містяться у третьому розділі, знайшли відображення в публікаціях автора [31942; 123; 126; 132; 133; 134; 136; 139; 140; 158], наведених у списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення актуального наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України з метою його максимізації та підвищення ефективності діяльності. Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки і пропозиції:

1. В умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів все більшого значення в економіках держав набувають громадські організації як інститути громадянського суспільства, котрі із зростанням запитів на свої послуги потребують все більших фінансових ресурсів. За таких обставин важливо збільшити надходження громадських організацій України з усіх можливих джерел, а отже, сформуванню нову систему їх фінансового забезпечення. На підставі теоретичного узагальнення сутності поняття «громадська організація» та опрацювання наявних підходів щодо сутності фінансів громадських організацій, запропоновано авторське визначення як економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів громадських організацій з метою забезпечення виконання ними статутних цілей та підвищення загальної якості соціального середовища. Запропонований підхід, на відміну від інших, розглядає фінанси громадських організацій через призму фінансових ресурсів, якими вони розпоряджаються задля реалізації покладених на них функцій. Виходячи з цього, а також з урахуванням змісту, функцій, завдань та особливостей діяльності громадських організацій, обґрунтовано, що фінанси громадських організацій є частиною фінансів суб'єктів господарювання та входять до складу фінансів добровільних громадських формувань.

2. За результатами дослідження та узагальнення теоретичних основ джерел фінансового забезпечення діяльності та розвитку громадських

організацій сформульовано їх структурування, яке чітко розподіляє надходження громадських організацій залежно від джерел різного походження, мети, якою керуються донори та бенефіціари, тощо, що дозволяє значно розширити теоретико-методичну базу дослідження фінансового забезпечення діяльності громадських організацій.

3. Аналіз апробованих у світі моделей взаємодії державного та громадського секторів та рівнів інституціоналізації та незалежності громадських організацій, що функціонують в кожній з них, дозволив зробити висновок, що Україна рухається в напрямі формування континентальної моделі, якій притаманне обмежене державне фінансування, а сама держава виконує роль регулятора. У зв'язку з цим виникає нагальна необхідність перебудови системи фінансового забезпечення громадських організацій в напрямі диверсифікації та подолання її державно-дотаційної спрямованості.

4. Упродовж 2006-2014 рр. розвиток сектору громадських організацій України характеризувався різновекторністю зміни кількісних показників діяльності, в той час як тренди якісних залишалися незмінними або ж навіть погіршувалися. Така тенденція пов'язана перш за все з обмеженістю наявних фінансових ресурсів, яка змушує керівництво громадських організацій спочатку здійснювати поточні видатки, які є обов'язковими, і тільки потім розпоряджатися ресурсами, що залишилися, відповідно до статутних цілей та власного розсуду. При цьому впродовж усього періоду близько 10% всіх наявних ресурсів громадських організацій України залишилися невикористаними.

5. Доведено значну відповідність загальної структури та обсягів фінансового забезпечення громадських організацій загалом по Україні кращій міжнародній практиці, відповідно до якої громадські організації у своїй діяльності розпоряджаються ресурсами із значної кількості джерел, кожне з яких у структурі загальних надходжень складає більш як 10%. Одночасно виявлено прогалини чинного законодавства щодо подальшого нарощення та диверсифікації ресурсів громадських організацій, що не тільки

робить деякі види фінансування недоступними для громадських організацій, але й унеможливорює залучення ресурсів з інших джерел та спричиняє необхідність приховувати окремі види надходжень.

6. Встановлено, що незважаючи на значну відповідність системи фінансового забезпечення діяльності громадських організацій загалом по Україні стандартам міжнародної практики, в регіональному розрізі існують значні дисбаланси. Зменшення диспропорцій, спричинених як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами, можливе за умови затвердження та реалізації регіональних програм сприяння розвитку громадянського суспільства в межах Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства України, які повинні передбачати застосування індивідуального підходу до їх формування, а процес їх прийняття повинен ґрунтуватися на детальному аналізі умов функціонування громадських організацій в конкретному регіоні та результатах соціальних дослідженнях реальних потреб населення.

7. У процесі дослідження обґрунтовано підстави для проведення системної державної політики, спрямованої на зростання надходжень громадських організацій України з усіх джерел. Виявлено, що найбільшого ефекту можна досягти, керуючи такими факторами, як оплата праці найманих працівників, прибуток та змішаний дохід, кількість членів на обліку та кількість підприємств, установ та організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян, які мають значний вплив на обсяги надходжень з державного та місцевих бюджетів, від благодійної діяльності громадян та нерезидентів.

8. Обґрунтовано доцільність участі громадських організацій України в державно-приватному партнерстві в якості приватного партнера, що створює для них додаткові можливості залучення фінансових ресурсів і значно підвищує їх фінансову незалежність та ефективність діяльності. Застосування зазначеного механізму за участі громадських організацій можливе при започаткуванні практики його використання на регіональному рівні, чого

можна досягти, шляхом законодавчого закріплення такого виду співпраці між державою та громадськими організаціями у Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства України з подальшим розглядом і за необхідності затвердженням при прийнятті регіональних програм сприяння розвитку громадянського суспільства.

9. Визначено та обґрунтовано необхідність запровадження у вітчизняну практику інноваційного механізму відсоткової філантропії, який дасть можливість громадським організаціям отримати додаткові фінансові ресурси та створити ринкове середовище для їхнього функціонування. Запровадження зазначеного механізму вимагає проведення ряду законодавчих нововведень та змін. Перш за все прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підтримки неприбуткових організацій», який повинен враховувати ряд важливих моментів, а саме: здійснення трансферу частини податку з доходів фізичних осіб нерезидентам; можливість трансферу податку на користь декількох громадських організацій; закріплення права на отримання трансферу податку за громадськими організаціями, що провадять діяльність на території України не менше 1 року на момент заповнення декларацій платниками податку; проведення трансферу податку з Державного бюджету України. Окрім цього, запровадження відсоткової філантропії передбачає створення розділу сайту Державної фіскальної служби України, який буде містити інформаційно-технологічне забезпечення здійснення трансферу частини сплаченого податку.

Отже, в результаті проведеного дослідження узагальнено теоретичні та методичні положення фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України, визначено особливості формування їх надходжень з різних джерел та виявлено регіональні особливості їх розподілу, розроблено практичні рекомендації щодо збільшення обсягів фінансування громадських організацій України з метою підвищення ефективності їх діяльності та зростання економічної доцільності громадянської активності в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов Л. Поняття “фандрейзинг”. Джерела фінансування громадських ініціатив [Електронний ресурс] / Лев Абрамов // Virtual Resource Center. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ngo.org.ua/newsdetails.cfm?News_ID=2135.
2. Адвокатування за ухвалення законопроекту "Про внесення змін до деяких Законів України щодо підтримки неприбуткових організацій» (Відсоткова філантропія) триває та потребує участі кожного [Електронний ресурс] // Екуменічний соціальний тиждень – Режим доступу до ресурсу: <http://esweek.org.ua/ua/vidsotkova-filantropija/135-advokatuвання-za-uhvalennja-zakonoproektu-pro-vnesennja-zmin-do-dejakih-zakoniv-ukrayini-schodo-pidtrimki-nepributkovih-organizatsij-vidsotkova-filantropija-trivae-ta-potrebue-uchasti-kozhnogo>.
3. Азарова Т. В. Ресурси в діяльності громадських організацій [Електронний ресурс] / Т. В. Азарова. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.lacenter.org.ua/2013-09-10-08-52-50/66-2013-09-10-09-07-39/56-2010-03-29-08-22-29.html>.
4. Бабешко Л. О. Основы эконометрического моделирования : учеб. пособие / Л.О. Бабешко – М.: КомКнига, 2006.– 432 с.
5. Бак Н. А. Фінанси: навч. посібник / Н. А. Бак. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 352 с.
6. Бакальчук В. Механізми державного стимулювання благодійної діяльності у сфері культури [Електронний ресурс] / В. Бакальчук. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/5.htm>.
7. Балакірева О.М. Особливості електоральної поведінки виборців під час президентських виборів 2010 р.[Електронний ресурс] / О.М. Балакірева. –Режим доступу : <http://www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/1.2010/7-27.pdf>

8. Біла книга: реформування законодавчого середовища для розвитку громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс] // ПРООН. – 2011. – Режим доступу до ресурсу:http://csdp.org.ua/ua/pdf/White_Paper.pdf.

9. Благодійність 2020: бачення та стратегія розвитку. IV Міжнародна конференція [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.blagodiynist.info/>.

10. Бородич С.А. Эконометрика : учеб. пособие / С.А. Бородич.– Мн. : Новое знание, 2001.– 408 с

11. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

12. Бюджетний менеджмент та його роль у бюджетному процесі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<http://freepapers.ru/76/bjudzhjetnij-menedzhment-ta-jogo-rol/175014.1061465.list5.html>

13. Василенко Л. І. Фінансове забезпечення діяльності і розвитку громадських організацій / Л. І. Василенко, С. В. Зелінський // Фінанси України. – 2002. – №8. – С. 33–39

14. Ващенко К. О. Політологія для вчителя [Електронний ресурс] / К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко – Режим доступу до ресурсу:
<http://posibnyku.vntu.edu.ua/politolog/93..htm>.

15. Венчурна філантропія [Електронний ресурс] // Український форум благодійників – Режим доступу до ресурсу:
<http://www.ufb.org.ua/sekto-r-blagodijnosti/filantropija-u-sviti/trendi/trend-1.htm>.

16. Вінніков О. Порівняльний аналіз права неурядових організацій вести господарську діяльність [Електронний ресурс] / О. Вінніков // Український незалежний центр політичних досліджень. – 2010. – Режим

доступу до ресурсу: <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/porivnialnii-analiz-prava-neuriadovikh-organizatscii-vesti-gospodarsku-diialnist/lang/tab02>.

17. Вінніков О. Реформа оподаткування громадських організацій: відстань до європейських стандартів / О. Вінніков // Громадянське суспільство. – 2011. – №1. – С. 10–21.

18. Вінніков О. Фінансування організацій громадянського суспільства (ОГС) в Україні Аналітичний звіт [Електронний ресурс] / О. Вінніков // Мережа розвитку Європейського права – Режим доступу до ресурсу: ti-ukraine.org/.../finansuvannya_vinnikov.doc.

19. Вінніков О. Ю. Державне фінансування організацій громадянського суспільства. Як запровадити європейські стандарти? / О. Ю. Вінніков, Д. С. Ковриженко, М. В. Лациба. – К. : Агентство "Україна", 2010. – 224 с. – (Укр. незалеж. центр політ. дослідж.).

20. Вінніков О. Ю. Показники розвитку громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс] / О. Ю. Вінніков, А. О. Красносільська, М. В. Лациба // Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ucipr.kiev.ua/userfiles/CSO_passport_2010.pdf.

21. Горєлов Д. Державне фінансування громадських організацій : зарубіжний досвід та рекомендації щодо впровадження в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Д. Горєлов // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/811/>

22. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс від 16.01.2003 №436-IV. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1359043105696249>

23. Громадське ТВ. Фінансові звіти [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.hromadske.tv/financialreports/>.

24. Григорків В. С. Економетрика: Лінійні моделі парної та множинної регресії: навчальний посібник / В. С. Григорків. – Чернівці: ЧНУ, 2009. – 224 с.

25. Громадські організації в Україні у 2006 р. : Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2007. – 155 с.
26. Громадські організації в Україні у 2007 р. : Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2008. – 156 с.
27. Громадські організації в Україні у 2008 р. : Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2009. – 157 с.
28. Громадські організації в Україні у 2009 р. : Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2010. – 155 с.
29. Громадські організації в Україні у 2010 р. : Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2011. – 157 с.
30. Громадські організації в Україні у 2011 р. : Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2012. – 157 с.
31. Громадські організації в Україні у 2012 р. : Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2013. – 152 с.
32. Громадські організації в Україні у 2013 р. : Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2014. – 152 с.
33. Громадські організації в Україні у 2014 р. : Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2015. – 145 с.
34. Гроші громадянського суспільства [Електронний ресурс] // УНЦПД. – 2013. – Режим доступу до ресурсу:[http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache :y4mNnxbggqQJ :www.ucipr.kiev.ua/publications/groshi-gromadianskogo-suspilstva+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:y4mNnxbggqQJ:www.ucipr.kiev.ua/publications/groshi-gromadianskogo-suspilstva+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua).
35. Державна служба статистики. Статистичні матеріали [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<http://www.ukrstat.gov.ua/>.
36. Дехтяр Н. А. Фінансовий механізм діяльності суб'єктів господарювання: монографія / Н. А. Дехтяр, О. В. Люта, Н. Г. Пігуль. – Суми : Університетська книга. – 182 с.

37. Дзюбко І. С. Політологія : підручник [Електронний ресурс] / І. С. Дзюбко, К. М. Левківський, В. П. Андрущенко. – К.: Вища шк., 1998. – Режим доступу до ресурсу:<http://politics.ellib.org.ua/pages-241.html>
38. Довідник неурядових організацій України / Творчий центр КАУНТЕРПАРТ. – К., 2001. – 900 с.
39. Дорошенко С. О. Механізми фінансування державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / С. О. Дорошенко // Держава та регіони. Сер.: Державне управління. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/drdu_2013_1_13.pdf.
40. Дослідження існуючого досвіду та законодавства України у сфері фінансування громадських організацій органами державної влади, органами місцевого самоврядування та приватним сектором [Електронний ресурс] // Organization for Security and Co-operation in Europe. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.osce.org/uk/ukraine/76891?download=true>.
41. ДПП: обзорна інформація Департаменту інвестиційно-інноваційної політики та розвитку державно-приватного партнерства Міністерства економічного розвитку та торгівлі[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:http://www.ukrppp.com/present/Day_1_Panel_4_Ministry_of_Economy.pdf
42. Економічна енциклопедія: у 3 т. / редкол. : С.В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Академія, 2002. – Т. 3. – 952 с.
43. Ендамент – цільовий капітал, доходи від інвестування якого використовуються для благодійної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://dok.znaimo.com.ua/docs/index-3415.html>.
44. Європейський центр некомерційного права. Огляд схем державного фінансування для громадянського суспільства [Електронний ресурс] / Європейський центр некомерційного права // Громадянське суспільство. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache>

:http://www.ucipr.kiev.ua/publications/ogliad-skhem-derzhavnogo-finansuvannia-dlia-organizatscii-gromadianskogo-suspilstva1&gws_rd=cr&ei=0_NhVeK-N4GjyAONuYHoDA.

45. Законопроект щодо впровадження механізму «відсоткової філантропії» [Електронний ресурс] : Закон “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підтримки неприбуткових організацій”. – Режим доступу до ресурсу:<http://vboabu.org.ua/img/forall/Vidsot.pdf>

46. Индекс инфляции (Украина) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://index.minfin.com.ua/index/infl/>.

47. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях : монографія/ А. Карась. – Львів : Видавн. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 520 с.

48. Кириленко О. П. Державні фінанси та людський розвиток: діалектика взаємозв'язку / О. П. Кириленко, О. І. Тулай // Фінанси України. – 2014. – № 10. – С. 42–54.

49. Кириленко О. П. Державно-приватне партнерство як ефективний інструмент реалізації інвестиційно-інноваційної політики/ О. П. Кириленко, О. С. Вавричук // Фінансова політика інвестиційно-інноваційного розвитку України: монографія / В. Г. Дем'янишин, І. С. Гуцал, О. П. Кириленко, Т. О. Кізима ; за ред. В. Г. Дем'янишина. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – С. 104–111.

50. Кириленко О.П. Міжнародний досвід застосування нетрадиційних методів фінансування громадських організацій / О. П. Кириленко // Науковий огляд. – 2015. – №10 (20). – С. 21–28.

51. Кириленко О. П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика) : навч. посібник [Електронний ресурс] / О. П. Кириленко // Економічна думка. – 2000. – Режим доступу до ресурсу:http://www.vuzlib.su/fin_K/_index.htm

52. Ковалевіч І.П. Зарубіжний досвід залученості громадськості до формування та реалізації місцевої політики [Електронний ресурс] / І. П. Ковалевіч // Теорія і практика державного управління. – 2009. – Режим

доступу до ресурсу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-2/doc/2/06.pdf>.

53. Коваленко В. В. Громадські організації в Україні: взаємодія між трьома секторами / В. В. Коваленко, О. О. Юлдашев. – К. : МАУП, 2007. – 224 с.

54. Кодацький В. П. Теоретичні основи фінансів громадських організацій / В. П. Кодацький, К. Г. Шарлай. // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – №4. – С. 130–132.

55. Колот А.М. Мотивація персоналу : підручник. – К. : КНЕУ, 2002. – 337 с.

56. Конституція (основний закон) Союзу Радянських Соціалістичних Республік [Електронний ресурс] : Закон від 07.10.77. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-77/print1360001878653288>

57. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр>.

58. Краудфандинг: психологические типы бекеров [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу:<http://geektimes.ru/post/147670/>.

59. Круглий стіл «Ендавмент: фінансова стабільність неприбуткового сектору» [Електронний ресурс] // Фондація імені князів-благодійників Острозьких. – 2010. – Режим доступу до ресурсу:<http://fundraising.org.ua/news/kruglii-stil-endavment-finansova-stabilnist-nepributkovogo-sektoru>.

60. Левкович К. Роль НДО в сучасному суспільстві [Електронний ресурс] / Кость Левкович – Режим доступу до ресурсу:<http://itogi.info/article.cfm?deid=320>

61. Мальована Т. Соціально-політичні засади функціонування громадських організацій / Т. Мальована // Суспільні реформи та становлення

громадянського суспільства в Україні: матеріали наук.-практ. конф. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – С. 117–120.

62. Марченко О. С. Краудфандинг: соціально-економічний зміст та види / О. С. Марченко. // Вісник національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – №4. – С. 26–35.

63. Маслоу А. Г. Мотивация и личность [Електронний ресурс] / Абрахам Гарольд Маслоу. – Режим доступу до ресурсу: http://www.bimbad.ru/docs/maslow_motivation_and_personality.pdf

64. Матвійчук А. Основні способи взаємодії громадських організацій із державою [Електронний ресурс] / А. Матвійчук – Режим доступу до ресурсу:<http://lib.chdu.edu.ua/pdf/ukrpolituk/3/27.pdf>.

65. Матеріали сайту Екуменічний соціальний тиждень [Електронний ресурс]. –Режим доступу до ресурсу: <http://esweek.org.ua/vidsotkova-filantropija>.

66. Мегарегулятор фінансового ринку: розвиток ідеї // Цінні папери України. – 2007. – №28. – С. 23–25.

67. Менджул М. В. Види громадських організацій в Україні / М. В. Менджул. // Часопис київського університету права. – 2009. – №1. – С. 184–188.

68. Міжнар. центр некомерц. права (США). Огляд досвіду країн Центральної і Східної Європи у сфері Законодавчого регулювання державного фінансування НУО / Міжнар. центр некомерц. права (США) // Громадянське суспільство. – 2001. – №1. – С. 29–36.

69. Міжнародний технічний словник WHATIS [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<http://whatis.techtarget.com/>.

70. Напрями розвитку державно-приватного партнерства у реалізації потенціалу ЄВРО-2012. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Т. Г.Васильців, А. І. Мокій, М. І. Флейчук, О. І. Дацко // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України – Режим доступу до ресурсу:<http://www.niss.gov.ua/articles/1059/>.

71. Населення України [Електронний ресурс]: Фінансовий портал Минфин. – Режим доступу до ресурсу:<http://index.minfin.com.ua/people/>
72. Овсянникова Я. О. Фінансування проектів публічно-приватного партнерства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / Я.О. Овсянникова. – К., 2014. – 20 с.
73. Олександр Олійник представив результати діяльності робочої групи із впровадження в Україні відсоткової філантропії [Електронний ресурс] // Асоціація благодійників України. – 2013. – Режим доступу до ресурсу:<http://vboabu.org.ua/news/1303.html>.
74. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посібник / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2007. – 240 с. – (4-те вид., без змін)
75. Оперативна директива світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://data.worldbank.org/>
76. Ответ на главный вопрос краудфандинга [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://geektimes.ru/post/148106/>.
77. Пащенко В. О. Неурядові організації : перспективи розвитку (методологія дослідження) / В. О. Пащенко. // Трибуна. – 2004. – №11. – С. 26–27.
78. Пильтяй О. Фінансові механізми публічно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / О. Пильтяй // Вісник КНТЕУ. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vknteu_2012_3_7.pdf
79. Питання Ради громадськості [Електронний ресурс] : Указ Президента України № 139/2007 від 23.02.2007 р.. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/139/2007>
80. Питання сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс] : Указ Президента України №32/2012 від 25.01.2012 р.. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/32/2012>.

81. Піратовський Г. Л. Бізнес-ангели як джерело формування венчурного капіталу / Г. Л. Піратовський. // Наука та інновації. – 2008. – №3. – С. 55–74.

82. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

83. Позняк О. В. Державна допомога як джерело фінансування неприбуткових організацій / О. В. Позняк. // Університетські наукові записки. – 2005. – №1. – С. 346–352.

84. Поняття, структура і функції громадянського суспільства [Електронний ресурс] // Думки з приводу : авторський проект А.Колодій – Режим доступу до ресурсу:http://political-studies.com/?page_id=178.

85. Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки неприбуткових організацій” [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=36975&pf35401=157165>

86. Про благодійну діяльність та благодійні організації [Електронний ресурс] : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.

87. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.01.2014 № 732-VII. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/732-18/paran2#n2>

88. Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2014 № 721-VII. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/721-18/page>

89. Про громадські об'єднання [Електронний ресурс] : Закон України від 05.08.2012 № 5026-17. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

90. Про господарські товариства [Електронний ресурс] : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII . – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>

91. Про Державний бюджет України на 2006 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 20.12.2005 № 3235-IV . – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3235-15>

92. Про Державний бюджет України на 2007 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 19.12.2006 № 489-V. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/489-16>

93. Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.12.2007 № 107-VI. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/107-17>

94. Про Державний бюджет України на 2009 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 26.12.2008 № 835-VI. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/835-17>

95. Про Державний бюджет України на 2010 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 27.04.2010 № 2154-VI. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2154-17>.

96. Про Державний бюджет України на 2011 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 23.12.2010 № 2857-VI. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2857-17>

97. Про Державний бюджет України на 2012 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 22.12.2011 № 4282-VI. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>

98. Про Державний бюджет України на 2013 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 06.12.2012 № 5515-VI. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>

99. Про Державний бюджет України на 2014 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2014 № 719-VII. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/719-18>

100. Про державно-приватне партнерство [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

101. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 12.11.2003 № 492. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.

102. Про об'єднання громадян [Електронний ресурс] : Закон України від 16.06.1992 № 2460-XII . – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2460-12>

103. Про План заходів щодо реалізації у 2013 році Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс] : Указ Президента України №342/2013 від 25.06.2013 р.. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/342/2013>

104. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні. Доповідь [Електронний ресурс] // НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. – 2012. – Режим доступу до ресурсу:http://www.niss.gov.ua/public/File/2012_nauk_an_rozrobku/stan_poz_gp_sus.pdf.

105. Про Статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи[Електронний ресурс] : Закон України від 28.02.1991 № 796-XII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/796-12>

106. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації [Електронний ресурс] : Указ Президента України № 212/2012 від 24.03.2012 р. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.president.gov.ua/documents/14621.html>.

107. Про фізичну культуру і спорт [Електронний ресурс] : Закон України від 24.12.1993 № 3808-ХІІ. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>

108. Регіональні програми розвитку громадянського суспільства : кращі практики : інформаційний бюлетень [Електронний ресурс] // Український незалежний центр політичних досліджень. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ucipr.kiev.ua/userfiles/CSO_programs_bulletin1-2_Sep2013.pdf.

109. Рекомендація CM/Rec(2007)14 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам (щодо створення та діяльності неурядових організацій) [Електронний ресурс] : Рекомендації від 10.10.2007 № CM/Rec(2007)14. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_937

110. Рожко О.Д. Доцільність бюджетних інвестицій та ефективність бюджетних програм в умовах стабілізації розвитку національної фінансової системи України /О.Д. Рожко // Світ фінансів. – 2013. – № 4. – С. 80–89.

111. Рожко О.Д. Соціальна спрямованість бюджетних видатків у сучасних умовах економічного розвитку України /О.Д. Рожко // Університетські наукові записки. – 2013. – № 2 (46). – С.344–353.

112. Рожко О.Д. Фінансова система України: взаємодія корпоративного та державного секторів / О.Д. Рожко, Т. І. Єфименко, І. О. Лютий. – К. : ДННУ "Акад. фін. управління", 2012. – 244 с.

113. Рожко О.Д. Фінансово-економічна ефективність впровадження державно-приватного партнерства в Україні/О.Д. Рожко// Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Вип.27. – С. 138–148.

114. Розвиток бюджетного процесу в умовах економічних перетворень: монографія / С. І. Юрій, В. Г. Дем'янишин, О. П. Кириленко [та ін.]; за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина. – Тернопіль : Екон. думка, 2011. – 376 м.

115. Романенко О. Р. Фінанси : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни [Електронний ресурс] / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Режим доступу до ресурсу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/335/54/1/1/#1110>

116. Русин Д. Грантовый браслет / Д. Русин. // Корреспондент. – 2014. – №5. – С. 18–20.

117. Руцинська Т.П. Особливості правового режиму майна громадських організацій як суб'єктів господарського права [Електронний ресурс] / Т. П. Руцинська // Форум права. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_2_130.pdf.

118. Сідельнік, Л. Неурядові організації – ефективні союзники держави в наданні соціальних послуг : теорема чи аксіома? / Л. Сідельнік // Громадянське суспільство. – 2010. – №1(12). – С. 22–26.

119. Солонтай, О. Державна фінансова підтримка громадських організацій в Україні / О. Солонтай // Громадянське суспільство. – 2010. – №1 (12). – С. 13–21.

120. Ткачук И. Я. Сущность финансов общественных организаций и их место в финансовой системе Украины / И. Я. Ткачук. // Общество: политика, экономика, право. – Краснодар: ИД «ХОРС». – 2014. – С. 138–141.

121. Ткачук І. Я. Благодійність як джерело фінансового забезпечення діяльності та розвитку громадських організацій України / І. Я. Ткачук // Економіка і держава. – К : «ДКС центр». – 2014. – №11. – С. 108–112.

122. Ткачук І. Я. Взаємозалежність недовіри суспільства до громадських організацій та рівня їх фінансового забезпечення в Україні / І. Я. Ткачук. // Вісник Національного університету «Львівська політехніка».

Менеджмент та підприємництво в Україні етапи становлення і проблеми розвитку. – Львів: Вид-во Львів. політехніки. – 2013. – №778. – С. 309–314.

123. Ткачук І. Я. Відсоткова філантропія як метод залучення додаткових фінансових ресурсів громадськими організаціями України / І. Я. Ткачук. // Інноваційна економіка. – Тернопіль: СМП «ТАЙП». – 2013. – №2. – С. 298–303.

124. Ткачук І. Я. Впровадження європейських принципів державного фінансування українськими громадськими організаціями / І. Я. Ткачук. // Вісник Одеського національного університету. Серія Економіка. – 2014. – С. 219–223.

125. Ткачук І. Я. Громадянське суспільство та економіка : взаємозв'язки та взаємозалежності / І. Я. Ткачук. // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Полтава. – 2013. – С. 305–309.

126. Ткачук І. Я. Ендавменти в діяльності громадських організацій України / І. Я. Ткачук. // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Економіка. – Чернівці, 2013. – С. 129–133.

127. Ткачук І. Я. Пряме державне фінансування громадських організацій в Україні / І. Я. Ткачук // Сталий розвиток економіки. – Тернопіль : СМП «ТАЙП. – 2012. – №6. – С. 342–346.

128. Ткачук І. Я. Фінансування діяльності апарату Президента України у 2008–2011рр. / І. Я. Ткачук // Сучасна наука XXI століття: матеріали восьмої Міжнар. наук.-практ. інтренет-конф., 14–16 черв.2012 р. / І. Я. Ткачук. – К., 2012. – С. 18–21.

129. Ткачук І.Я. Громадські організації – посередники між владою та населенням / І.Я.Ткачук // Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет конф., 10 квіт. 2014 р. / І.Я.Ткачук. – Полтава: ПолтНТУ, 2014. – С.123–125.

130. Ткачук І.Я. Громадянське суспільство та економіка / І.Я. Ткачук // Економіка і управління: виклики та перспективи: зб. матеріалів міжнар.

наук.-практ. інтернет конф., 4–5 лют. 2013р. / І.Я. Ткачук.– Дніпропетровськ : «Герда», 2013. – С. 77–79.

131. Ткачук І.Я. Джерела фінансування діяльності громадських організацій України / І.Я.Ткачук // Фінансування інноваційного розвитку України : стан, проблеми та перспективи : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. / І.Я.Ткачук. – К. : КНЕУ, 2013. – С. 418–421.

132. Ткачук І.Я. Механізм реалізації методу відсоткової філантропії в Україні / І.Я. Ткачук // Фінансовий потенціал суб'єктів господарювання як чинник сталого розвитку ринкової економіки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (1 лют. 2013 р.) / І.Я.Ткачук. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – С. 348–351.

133. Ткачук І.Я. Нетрадиційні методи залучення фінансових ресурсів громадськими організаціями України / І.Я. Ткачук // Соціум. Наука. Культура : матеріали дев'ятої Міжнар. наук.-практ. конф., 24–26 січ. 2012 р. / І.Я. Ткачук. – К., 2013. – С. 45–47.

134. Ткачук І.Я. Особливості участі громадських організацій у державно-приватному партнерстві в Україні / І.Я.Ткачук // Актуальні проблеми функціонування господарської системи України : матеріали XXII міжнар. наук. конф. студ., асп. та мол. вчених, 15–16 трав. 2015 р. – Львів, 2015. – С.198–200.

135. Ткачук І.Я. Особливості формування фінансової бази громадських організацій в постмайданівський період / І.Я.Ткачук // Детермінанти сучасного розвитку соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності: матеріали III-ї Міжнар. наук.-практ. конф. студ., асп. та мол. учених (IC YESS 2014). Ч.1 / І.Я.Ткачук. – Чернівці : ЧНУ, 2014. – С. 169–172.

136. Ткачук І.Я. Проблеми використання ендавментів в діяльності громадських організацій України / І.Я.Ткачук // Ринкова природа інституційних трансформацій сучасних економічних систем : матеріали

II Міжнар. наук.-практ. конф. студ., асп. та мол. учених (IC YESS 2013) / І.Я.Ткачук. –Чернівці, 2013. – С. 217–219.

137. Ткачук І.Я. Проблеми функціонування громадських організацій в Україні / І.Я. Ткачук // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 27 листоп. 2013р. / І.Я. Ткачук. – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – Ч. II. – С. 223–226.

138. Ткачук І.Я. Регіональні особливості фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України / І.Я. Ткачук // Регіональна економіка. – Львів, 2015. – №2 (76). – С. 124–135.

139. Ткачук І.Я. Соціальне партнерство між державою та громадськими організаціями України / І.Я.Ткачук // Управління персоналом у системі менеджменту організацій: тенденції та перспективи розвитку : матеріали I всеукр. наук.-практ. конф., 10–12 жовт. 2013 р., Львів ; Славське / Нац. ун-т «Львівська політехніка», Ін-т економіки і менеджменту, кафедра менеджменту персоналу та адміністрування / І.Я.Ткачук. – Львів : «Бест Друк» 2013 р. – С. 170–173.

140. Ткачук І.Я. Участь населення у вирішенні соціально-економічних проблем / І.Я.Ткачук // Становлення і розвиток української державності: [зб. наук. пр.] / МАУП. –К. : ДП «Видавн.дім «Персонал», 2008. –Вип. 12 : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. «Становлення і розвиток української державності: історія, сучасність, зарубіжний досвід», 6 листоп. 2014р. / редкол. : А.М. Подоляка (голова) [та ін.]. – Київ, 2014. – С. 276–278.

141. Ткачук І.Я. Фінансова підтримка діяльності громадських організацій України з Державного бюджету у 2008–2012рр. / І.Я. Ткачук // Інноваційний розвиток економіки : проблеми та перспективи :зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7–8 груд. 2012 р.) : у 4 ч. / І.Я. Ткачук. – К. : ГО «Київ. екон. наук. центр», 2012. – Ч.1. – С. 8–89.

142. Ткачук І.Я. Фінансування громадських організацій як елемент фінансової безпеки України / І.Я. Ткачук // Фінансова безпека України :

проблеми та пріоритети забезпечення: зб. наук. праць за матер. наук.-практ. конф. 16–18 трав. 2013 / ПВНЗ «ГАЛИЦЬКА АКАДЕМІЯ» / І.Я. Ткачук. – Івано-Франківськ, 2013. – С. 189–193.

143. Ткачук І.Я. Членські внески у структурі доходів громадських організацій України / І.Я.Ткачук // Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України : зб.матер. наук.-практ. конференції, 30–31 жовт. 2014р. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка / І.Я.Ткачук. – К., 2014. – С.247–250.

144. Усаченко Л. М. Зарубіжний досвід неурядових організацій : функціональні моделі [Електронний ресурс] / Л. М. Усаченко – Режим доступу до ресурсу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10ulmofm.pdf>.

145. Фінанси : підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611 с.

146. Фоменко А. О. Сучасні умови розвитку краудфандингу в Україні / А. О. Фоменко. // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – №3. – С. 93–96.

147. Фонд братів Кличко [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.klitschkofoundation.org/index>

148. Фонд Віктора Пінчука [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: <http://pinchukfund.org/ua/>

149. Фонд Фірташа [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу:<http://firtashfoundation.com/O-FONDE>

150. Фрідмен М. Капіталізм і свобода / М. Фрідмен. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2010. – 320 с

151. Хаунина Е. А. «Процентная филантропия» – дополнительный финансовый ресурс для организаций социально-культурной сферы / Е. А. Хаунина. // НЭА. – 2012. – №2. – С. 141–143.

152. Центр Громадської адвокатури [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.cga.in.ua/>.

153. Центри місцевої активності. Проект Інституту соціокультурного менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.lacenter.org.ua/>.

154. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс від 16.01.2003 №435-IV. – Режим доступу до ресурсу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1333689320534976>

155. Чисельність населення на 1 січня 2015 року та середня чисельність за 2014 рік [Електронний ресурс] // Державна Служба Статистики України. – Режим доступу до ресурсу:http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2015/ds/kn/kn_u/kn0115_u.html

156. Членські внески більшості громадських та благодійних організацій повинні оподатковуватись? [Електронний ресурс] // Юрист НГО. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.lawngo.net/index.php?itemid=1139>.

157. Шатор Б. Міжнародні практики фінансування організацій громадського суспільства / Б.Шатор // OSCE. – 2010. – 162 с.

158. Швець Н. Р. Украинский опыт социального партнерства между государством и общественными организациями / Н. Р. Швець, И. Я. Ткачук // Теория и практика общественного развития. – Краснодар: ИД «ХОРС». – 2013. – №12. – С. 141–144.

159. Швець Н. Р. Тенденції у фінансуванні діяльності апарату Президента України / Н. Р. Швець, І. Я. Ткачук // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Економіка. – Чернівці: ЧНУ. – 2012. – С. 220–224.

160. Швець Н. Р. Фінансове забезпечення діяльності центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом у 2008–2012рр. / Н. Р. Швець, І. Я. Ткачук. // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки – Чернівці: ЧТЕІ КНТУ. – 2012. – С. 327–332.

161. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень при

Президентів України. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/816>.

162. Юрій М. Ф. Політологія. Підручник [Електронний ресурс] / М. Ф. Юрій // Дакор. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ebk.net.ua/Book/political_science/uriy_politologiya/part4/1104.htm.

163. Національні та міжнародні механізми фінансування громадянського суспільства. Міжнародні заходи зміцнення довіри між державою та громадянським суспільством. – К. : Фенікс, 2012. – 336с.

164. Alderfer's ERG Theory. Understanding the Priorities in People's needs [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.mindtools.com/pages/article/newTMM_78.htm.

165. Appiagyei-Atua K. Civil Society, Human Rights and Development in Africa : A Critical Analysis. [Електронний ресурс] / К. Appiagyei-Atua // Peace studies journal. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bradford.ac.uk/ssis/peace-conflict-and-development/issue-2/CivilSocietyAfrica.pdf>.

166. Asian and Pacific Development Centre Kuala Lumpur. Government-NGO Relations in Asia' / Asian and Pacific Development Centre Kuala Lumpur. // Macmillan Press Ltd. – 1995. – С. 18.

167. Bartlett D. Classifying NGOs [Електронний ресурс] / Darius Bartlett – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gdrc.org/ngo/classify-ngos.html>.

168. Bullain N. A Comparative Analysis of European Policies and Practices of NGO-Government Cooperation [Електронний ресурс] / N. Bullain, R. Toftisova // International Center for Not-for-Profit Law. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: http://www.icnl.org/research/journal/vol7iss4/art_1.htm

169. Bullain N. Explaining Percentage Philanthropy : Legal Nature, Rationales, Impacts [Електронний ресурс] / Nilda Bullain // The International Journal of Not-for-Profit Law. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: http://www.icnl.org/research/journal/vol6iss4/art_3.htm.

170. Bullain N. Percentage laws explained. Percentage philanthropy and law. [Електронний ресурс] / Nilda Bullain // European Center for Not-for-Profit Law. – 2004. – Режим доступу до ресурсу:http://szazalekosadomany.honlaphat.hu/files/sharedUploads/1229/onepercent.hu/onepercent.hu_study/Chapter_2_ECNL.pdf.

171. Bullain N. Percentage Legislation in Central and Eastern Europe : a mechanism for philanthropy? [Електронний ресурс] / Nilda Bullain // Conference on Corporate Social Responsibility: A New Model of Partnerships. – 2008. – Режим доступу до ресурсу:www.epfound.ge/files/nilda_bullain.ppt.

172. Charities Around The World [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.charity-charities.org/index.htm>

173. Civil Society Development Foundation (Nadace rozvoje občanské společnosti - NROS) :офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.nros.cz/en/>

174. Crowdfunding Industry Report Market Trends, Composition and Crowdfunding Platforms [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.crowdfunding.nl/wp-content/uploads/2012/05/92834651-Massolution-abridged-Crowd-Funding-Industry-Report1.pdf>.

175. CTF :офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.ctf.hu/>

176. Freedom House [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<https://freedomhouse.org/>.

177. Grants database [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.fordfoundation.org/grants/search>.

178. IZOLAB: майстерня цифрового виробництва [Електронний ресурс] // Велика Ідея – Режим доступу до ресурсу:<https://biggggidea.com/project/974/>.

179. Kakkad J. Discover the Functions of NGOs [Електронний ресурс] / Jennie Kakkad. – 2011. – Режим доступу до ресурсу:<http://ezinearticles.com/?Discover-the-Functions-of-NGOs&id=5680777>.

180. Kuti É. A „JÓTÉKONYSÁG” VÁLLALATI STRATÉGIÁJA : Vállalati adományozás Magyarországon [Електронний ресурс] / Éva Kuti // Nonprofit Kutatócsoport Egyesület. – 2005. – Режим доступа до ресурсу:<http://mek.niif.hu/02700/02713/02713.pdf>.

181. Mészáros I. Speech on the 158th Session Day of the Hungarian Parliament [Електронний ресурс] / István László Mészáros. – 1991. – Режим доступа до ресурсу:<http://www.parlament.hu/naplo34/158/1580095.html>

182. National Foundation for Civil Society Development. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступа до ресурсу:<http://zaklada.civilnodrustvo.hr/frontpage>.

183. NGO [Електронний ресурс]. – Режим доступа до ресурсу:<http://www.ngo.in/>.

184. NGOs need Resources for... [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступа до ресурсу:<http://www.fundsforngos.org/alternative-fundraising/2-ngos-need-resources-for%E2%80%A6/>.

185. Private Participation in Infrastructure Database Expanded methodology [Електронний ресурс] // The World Bank Group. – 2007. – Режим доступа до ресурсу:http://ppi.worldbank.org/documents/methodology_expanded_May_2007.pdf

186. Prive T. What Is Crowdfunding And How Does It Benefit The Economy [Електронний ресурс] / Tanya Prive // Forbes. – 2012. – Режим доступа до ресурсу:<http://www.forbes.com/sites/tanyaprive/2012/11/27/what-is-crowdfunding-and-how-does-it-benefit-the-economy/>

187. Public [Електронний ресурс] // Oxford Dictionaries. – Режим доступа до ресурсу:<http://www.oxforddictionaries.com/us/definition/english/public>.

188. Public funding for civil society organizations – good practices in the European Union and Western Balkans [Електронний ресурс] // European Center

for Not-for-Profit Law (ECNL). – 2011. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.icnl.org/research/resources/ngogovcoop/engb54.pdf>.

189. Public Private Partnership (PPP) for Social Development : A South Asian Perspective [Електронний ресурс] // International Journal of Applied Public-Private Partnerships – Режим доступу до ресурсу:
<http://www.managementjournals.com/journals/pppartner/vol1/9-1-2-3.pdf>.

190. Public Private Partnerships (Guidelines and protocols) // Brunswick Reports. – Canada, 2001. – P.3.

191. Putnam R. Bowling Alone: The collapse and Revival of American Community [Електронний ресурс] / R. Putnam. – New York : Simon and Schuster. – 2000. – Режим доступу до ресурсу:
https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=rd2ibodep7UC&oi=fnd&pg=PA13&dq=Putnam,+R.D.+2000.+Bowling+Alone:+The+collapse+and+Revival+of+American+Community&ots=G4G9qZojU1&sig=ZbCqurckqtZ9er_lzVXwl0BzqRU&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

192. Skjelsbaek K. International Nongovernmental Organizations and their Functions [Електронний ресурс] / Kjell Skjelsbaek ; A.J.R. Groom and Paul Taylor (Eds). – 1975. – Режим доступу до ресурсу:
<http://www.laetusinpraesens.org/docs/functun.php>.

193. Sushko O. Ukraine [Електронний ресурс] / O. Sushko, O. Prystayko – Режим доступу до ресурсу:
https://freedomhouse.org/sites/default/files/28.%20NIT14_Ukraine_final.pdf

194. Tkachuk I. Ja. Citizens participation in financing of activity and development of NGOs in Ukraine / I. Ja. Tkachuk. // Actual problems of economics. – Kyiv, 2015. – №4. – С. 325–331.

195. Tkachuk I. Ja. Nonresidential benefactors role in the process of civil society formation in Ukraine / I.Ja. Tkachuk // International Conference “CIS: history, today, prospects”. Conference Proceedings. Scope Academic House, December 30, 2013. – Sheffield, UK, 2003. – P. 16–18.

196. Tkachuk I. Ja. Peculiarities of interaction between the State and NGOs in Ukraine / I. Ja. Tkachuk // European Science Review. – Vienna, 2014. – №1. – С. 230–234.

197. Toftisova R. Implementation of NGO-Government Cooperation Policy Documents: Lessons Learned [Электронный ресурс] / Radost Toftisova // The International Journal of Not-for-Profit Law. – 2005. – Режим доступа до ресурсу:http://www.icnl.org/research/journal/vol8iss1/special_2.htm.

198. Treatment of Public Private Partnership. Purposes, Methodology and Recent Trends [Электронный ресурс] / European PPP Expertise Centre . – 2010. – Режим доступа до ресурсу:<http://www.eib.org/epes/resources/epes-eurostat-statistical-treatment-of-ppps.pdf>

199. 2013 CF The Crowdfunding Industry Report [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа до ресурсу:<http://research.crowdsourcing.org/2013cf-crowdfunding-industry-report>

200. Ukraine – Private Infrastructure Projects [Электронный ресурс] // The World Bank Group – Режим доступа до ресурсу:http://ppi.worldbank.org/explore/ppi_exploreCountry.aspx?countryID=97

201. What are NGOs? [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу:
http://www.ngohandbook.org/index.php?title=Overview_of_NGOs#What_are_NGOs
.3F

202. What Are the Different Types of NGOs? [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу:<http://www.wisegeek.com/what-are-the-different-types-of-ngos.htm>.

203. Yaziji M. NGOs and Corporations: Conflict and Collaboration [Электронный ресурс] / M. Yaziji, J. Doh // Cambridge University Press. – 2009. – Режим доступа до ресурсу:
http://assets.cambridge.org/97805218/66842/excerpt/9780521866842_excerpt.pdf.

ДОДАТКИ

Додаток А

Чисельність ГО на 10 тис. населення України у регіональному розрізі*

№	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	В сер. за період
1.	АРК	7	7	8	8	12	13	16	10	-	10,125
2.	Вінницька	36	36	38	39	37	24	24	7	7	27,6
3.	Волинська	6	6	6	7	8	8	8	7	8	7,1
4.	Дніпропетровська	9	9	10	10	11	14	9	10	8	10,0
5.	Донецька	4	3	3	4	4	4	4	3	2	3,4
6.	Житомирська	5	5	6	6	6	6	6	4	4	5,3
7.	Закарпатська	14	14	15	16	18	20	20	19	20	17,3
8.	Запорізька	3	3	3	4	5	6	7	7	7	5,0
9.	Івано-Франківська	5	5	6	7	7	8	9	10	10	7,4
10.	Київська	4	5	6	7	7	6	6	4	6	5,7
11.	Кіровоградська	5	5	5	6	7	7	8	7	8	6,4
12.	Луганська	8	8	7	7	7	7	6	3	1	6,0
13.	Львівська	7	8	8	8	9	9	10	8	9	8,4
14.	Миколаївська	7	7	8	9	10	10	11	10	11	9,2
15.	Одеська	9	8	8	8	9	10	10	10	8	8,9
16.	Полтавська	3	3	3	4	4	5	6	6	7	4,6
17.	Рівненська	4	4	5	6	7	7	8	7	7	6,1
18.	Сумська	34	40	38	31	31	32	32	12	12	29,1
19.	Тернопільська	2	2	2	3	3	4	5	8	8	4,1
20.	Харківська	3	4	6	8	17	16	17	7	5	9,2
21.	Херсонська	4	4	4	6	4	9	8	4	3	5,1
22.	Хмельницька	4	4	5	5	7	7	7	7	7	5,9
23.	Черкаська	11	9	7	8	8	14	12	21	9	11,0
24.	Чернівецька	6	7	8	8	10	10	11	10	10	4,2
25.	Чернігівська	5	5	5	4	3	4	5	3	4	4,2
26.	м. Київ	301	263	268	249	415	411	417	193	158	297,2
27.	м. Севастополь	2	1	2	2	3	4	4	8	-	3,25

Додаток Б

Кількість масових заходів, проведених громадськими організаціями України за 2006-2014рр.*

	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Відхилення за період, %
Мітинги, демонстрації	13918	12028	13143	13368	12855	14997	14147	20958	16316	17,23
Виставки	14278	15553	14515	17020	17378	17736	17015	14046	10740	-24,78
З'їзди, конференції, збори	57143	65042	60044	64707	231593	80044	152445	71357	58077	1,64
Заходи по залученню коштів	16047	19036	18819	14875	17142	15751	15704	14387	12215	-23,88
Лекції (зустрічі)	135857	154860	181106	230017	193921	157473	140928	164445	120551	-11,27
Семінари	25134	30076	37138	33265	32795	35169	41636	36887	27855	10,83
Інші масові заходи	137144	154964	138418	163532	161038	146700	226571	125422	103920	-24,23
Всього	399521	451559	463183	536784	666722	467870	608446	447502	349674	-12,48

*Джерело: складено автором на підставі даних Державної служби статистики України

Додаток В

Оцінка фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України за період 2006-2014 рр.*

млн. грн., %

Джерело фінансування	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Заг. відх-ня	
										грн.	%
ДБУ	78,73	125,61	138,55	98,29	220,65	271,28	290,86	401,95	278,36	199,63	253,56
Членські внески	181,18	238,41	323,96	315,54	388,68	475,31	533,64	499,96	454,64	273,46	150,93
Благодійність в тому числі:	634,67	725,25	689,79	921,08	1133,8	1454,2	1646,59	1705,1	1875,25	1240,58	195,47
- підприємства та організації України	323,8	405,23	362,57	460,07	418,2	563,94	629,04	827,04	774,76	450,96	139,27
- громадяни України	42,58	61,82	83,08	107,59	122,08	199,96	144,01	172,85	199,89	157,31	369,45
- нерезиденти	268,29	258,21	244,14	353,42	593,54	690,26	873,55	705,21	900,61	632,32	235,69
Господарська діяльність	304,08	374,72	545,43	523,52	516,56	524,98	604,06	528,88	510,9	206,82	68,02
Інше	250,68	310,61	345,44	360,19	504,29	644,51	619,44	618,33	982,13	731,45	291,79
РАЗОМ	1449,34	1774,6	2043,17	2218,6	2763,1	3370,2	3694,6	3754,22	4101,28	2651,94	182,98

* Джерело: складено автором на підставі даних Державної служби статистики України

Додаток Г

Надходження ГО з усіх джерел у регіональному розрізі за 2006-2014рр., тис. грн.*

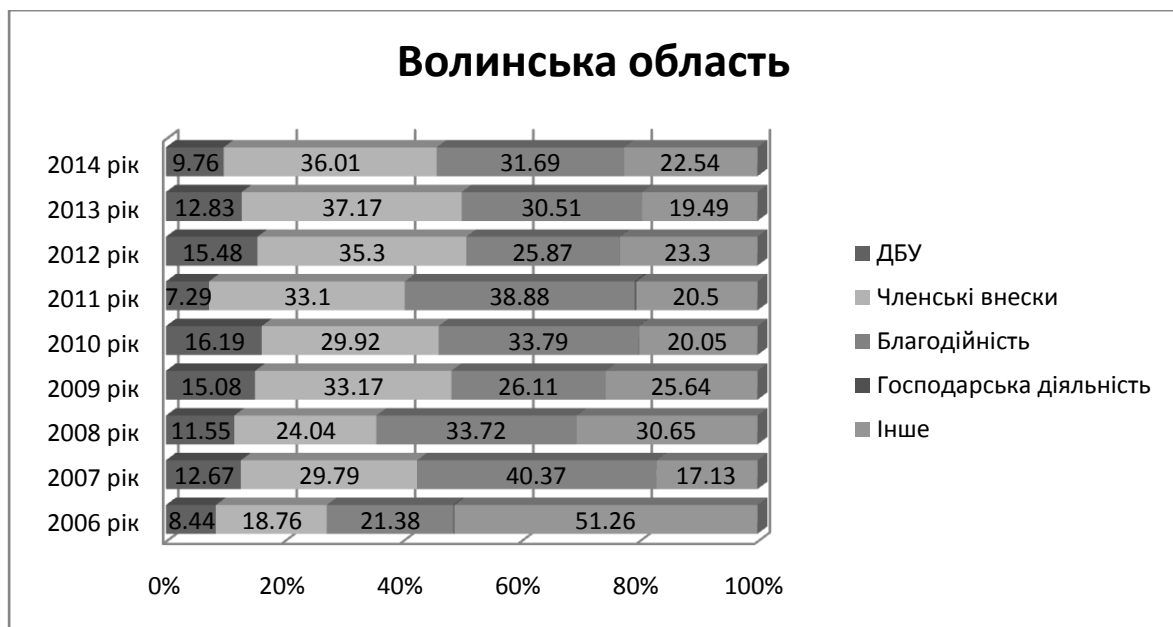
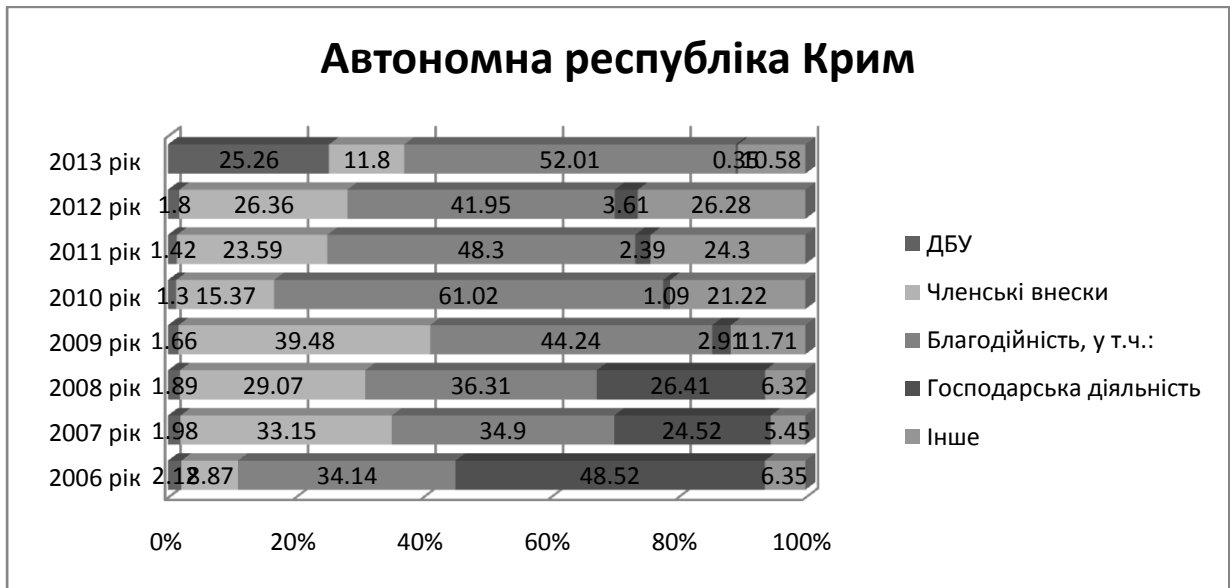
№ п/п	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Всього	В сер. за період
1.	АРК	36035,6	51735,4	85451	63607,2	95491,9	81068,7	85955,11	78049,6	-	577394,51	72174,31
2.	Вінницька	28068,4	44818,5	34128,3	35359,9	38783,2	45669,8	53528,07	58660,4	70615,9	409632,47	45514,72
3.	Волинська	7871	7632,7	13466,3	10791,6	16243,5	18278,1	20176,3	19956,7	23512,4	137928,6	15325,4
4.	Дніпропетровська	71392,1	108069,5	96937,4	122716,9	150191,6	183491,7	205729,6	206543,7	244803,7	1389876,2	154430,69
5.	Донецька	81610,3	84438,5	98642,5	67870	77224,4	74312,8	73016,17	69851,2	44767,9	671733,77	74637,09
6.	Житомирська	6470,2	8007,8	9063,8	6703,5	7258,2	6509,9	10028,11	11554,7	10313,7	75909,91	8434,43
7.	Закарпатська	16776,6	26602,7	31604,4	36597,1	47369,2	52274,4	72334,75	71221,1	80494,0	435274,25	48363,81
8.	Запорізька	17506,6	19859,8	18924	29003,7	83447,4	51208,5	78685,8	64462,1	60103,9	423201,8	47022,42
9.	Івано-Франківська	7096,1	9749,8	20088,2	20008	18460,1	21753,5	34145,1	39468,6	42788,2	213557,6	23728,62
10.	Київська	21854,1	28084,9	25879,1	24126,1	19913,7	39166,2	34336,96	24060,9	29885,0	247306,96	27478,55
11.	Кіровоградська	4656,3	6078,5	5816,6	8125,6	14575,1	15505,5	24154,5	25955,3	30996,9	135864,3	15096,03
12.	Луганська	26815,7	27290,2	29366,8	26201,5	22818,6	21838	44779,37	50763	4494,1	254367,27	28263,03
13.	Львівська	22807,9	31535,1	33827,9	51701,5	71238,7	76145,2	84843,68	77389,2	88208,3	537697,48	59744,16
14.	Миколаївська	21790,1	20950,6	25396,3	30664,1	31447,4	30563,9	44677	43672,9	37697,9	286860,2	31873,36
15.	Одеська	143776,2	216922,1	136417	198644,2	227228	276645,3	275875	331946,2	318674,3	2126128,3	236236,5
16.	Полтавська	13855,7	16150,4	22395,4	19249,3	29149,3	35021,9	56952,95	44418,2	34633,1	271826,25	30202,92
17.	Рівненська	6158,6	7288,9	10478,5	13375,4	14583,4	16010,6	15357,5	18367,4	25442,4	127062,7	14118,08
18.	Сумська	24640,6	16847,7	26507,3	27144,7	32350,8	29917,9	41966,67	24477,1	29970,6	253823,37	28202,6
19.	Тернопільська	1473,1	1443,5	1931,9	1535,1	4700,1	4302,6	7995,99	9293,6	14136,7	46812,59	5201,399
20.	Харківська	49506,1	71740,5	51043	53319,1	110781,1	132186,1	147830,1	165763,1	216476,5	998645,6	110960,6
21.	Херсонська	2514,9	2159,1	3794,4	13679,3	4254,5	15929,9	19467,14	16292,1	23080,5	101171,84	11241,32
22.	Хмельницька	2706,4	3714,3	4800,7	7662,2	11966,3	13235,7	13721,65	13930,4	24346,9	96084,55	10676,06
23.	Черкаська	4531,5	5074	5377,2	5130,3	7753,6	6241	10890,84	13347,7	29578,5	87924,64	9769,404
24.	Чернівецька	4071	6585,5	15755,3	11720,4	18824,4	20158,5	33179,08	29826,4	23562,7	163683,28	18187,03
25.	Чернігівська	11801,3	13322,7	14665,1	11612,7	10973,3	11244	11889,45	11152	20229,1	116889,65	12987,74
26.	м. Київ	801274	936212	1218457	1318832	1588746	2082429	2180341	2196633	2572470,8	14895394,8	1655044
27.	м. Севастополь	12283,2	2291,1	2952,4	3244,2	8219,3	9119,2	12737,4	37163,5	-	88010,3	11001,29

Додаток Д

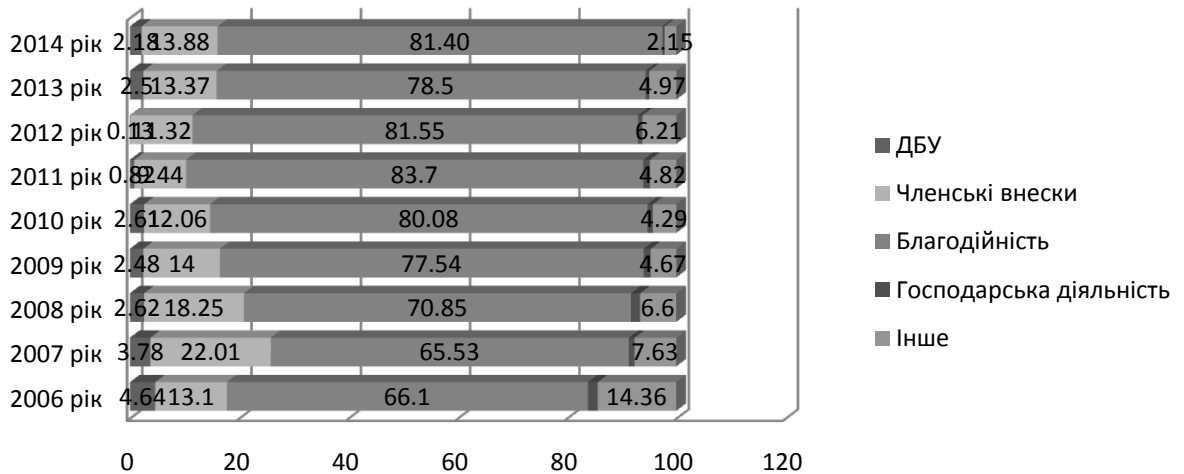
Середній обсяг фінансового забезпечення, що припадав на 1 ГО окремих АТО за період 2006-2014рр., тис. грн.*

Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	В сер. за період
АРК	24,92	36,28	54,78	39,56	41,43	32,12	27,44	40,17	-	32,97
Вінницька	4,64	7,46	5,46	5,52	6,47	11,52	13,86	53,92	59,64	18,72
Волинська	13,66	11,89	20,69	14,91	20,36	22,24	22,93	25,33	28,57	20,06
Дніпропетровська	24,00	34,42	29,56	35,97	39,18	40,69	68,19	64,59	93,15	47,75
Донецька	49,70	57,99	68,45	41,06	44,56	39,95	42,67	54,49	65,26	51,57
Житомирська	10,68	12,24	12,20	8,82	10,14	8,86	13,77	21,80	20,22	13,19
Закарпатська	9,99	15,11	17,17	18,43	21,52	21,23	28,62	30,70	31,32	21,57
Запорізька	30,99	31,52	30,09	43,35	100,06	47,55	62,40	49,02	49,67	49,41
Івано-Франківська	9,95	13,34	23,77	22,23	19,03	19,98	28,01	28,85	30,37	21,73
Київська	28,91	31,49	25,13	20,52	17,59	36,81	34,23	31,33	29,97	28,44
Кіровоградська	9,39	11,92	10,75	13,26	21,34	21,45	30,34	36,10	40,47	21,67
Луганська	14,45	14,60	18,17	16,20	13,61	13,03	31,69	65,42	16,40	22,62
Львівська	13,28	16,09	16,10	24,73	31,44	32,96	35,31	36,69	40,95	27,51
Миколаївська	26,90	24,94	25,97	28,47	26,65	24,69	33,69	37,20	29,59	28,68
Одеська	70,20	114,65	69,21	98,73	105,34	118,07	110,39	145,46	160,87	110,32
Полтавська	30,72	36,29	43,49	33,19	44,78	46,51	67,64	54,91	36,84	43,82
Рівненська	14,53	16,53	17,94	20,17	17,57	18,99	17,45	22,37	30,91	19,61
Сумська	5,88	3,51	5,80	7,47	8,92	8,12	11,28	18,54	21,77	1,14
Тернопільська	6,64	6,36	8,99	5,62	13,78	10,17	16,42	11,32	16,71	10,67
Харківська	51,09	69,25	30,31	24,88	24,07	29,32	32,60	87,29	168,46	57,47
Херсонська	5,34	4,50	7,70	22,54	10,58	16,34	21,73	34,96	77,45	22,35
Хмельницька	5,47	7,17	7,47	11,27	13,64	14,69	15,70	15,55	26,26	13,02
Черкаська	3,17	4,23	5,52	5,15	7,25	3,37	7,23	5,03	26,29	7,47
Чернівецька	7,86	10,45	21,04	15,44	20,24	21,98	34,21	32,56	25,84	21,07
Чернігівська	21,77	23,13	27,26	23,85	29,58	24,66	21,98	30,06	49,1	27,93
м. Київ	9,99	13,26	16,80	19,36	13,90	18,34	18,75	40,46	57,02	23,1
м. Севастополь	183,33	41,66	49,21	52,33	70,25	66,08	82,71	114,70	-	73,36

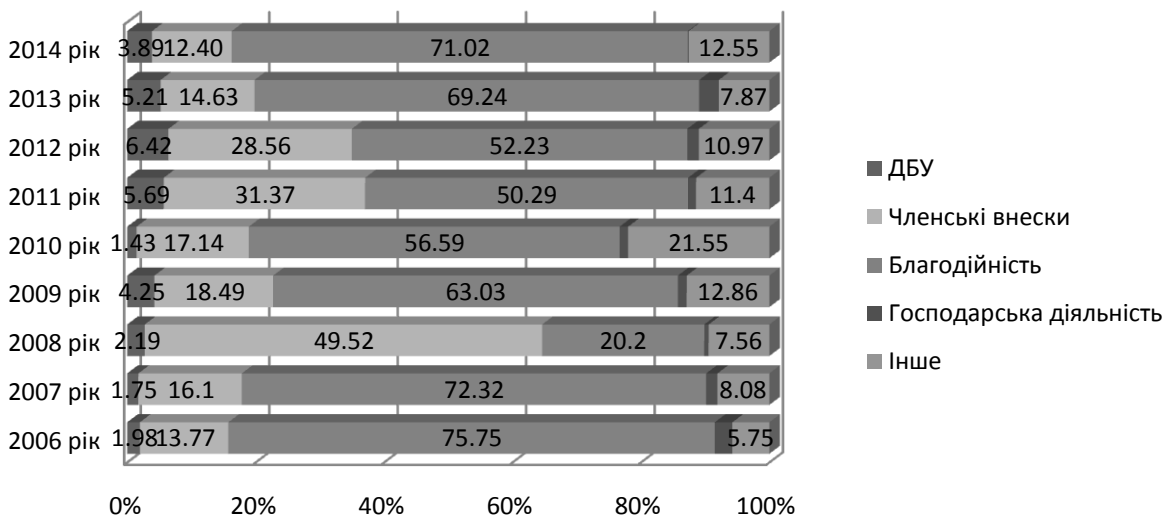
Структура джерел фінансового забезпечення окремих АТО за 2006-2014рр. *

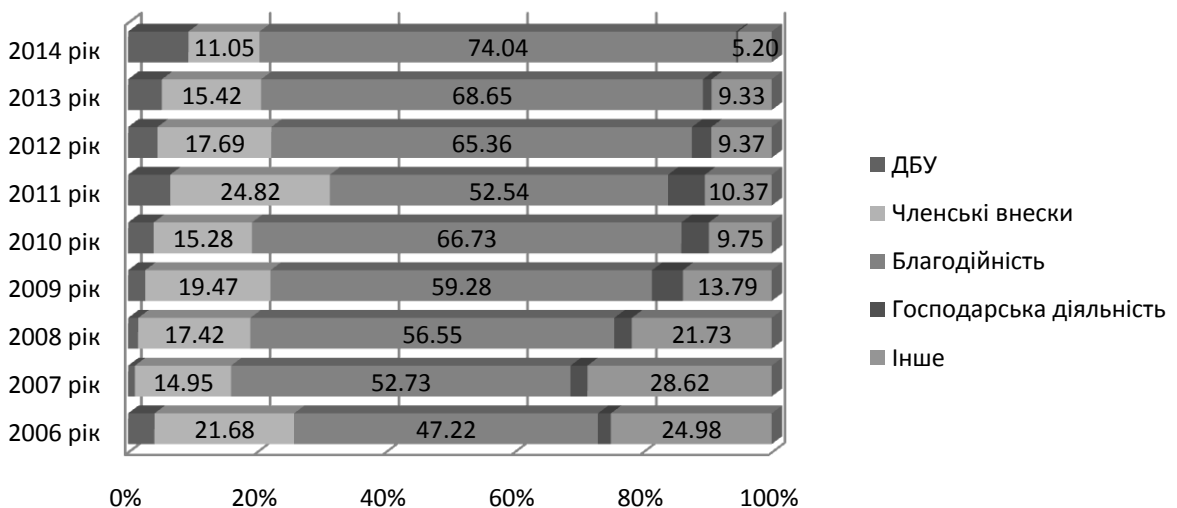
Дніпропетровська область

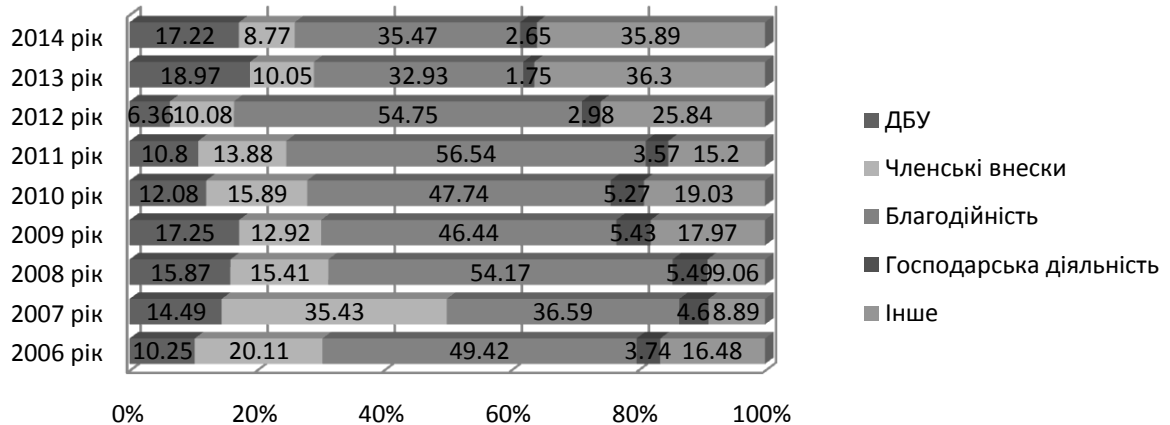
Донецька область

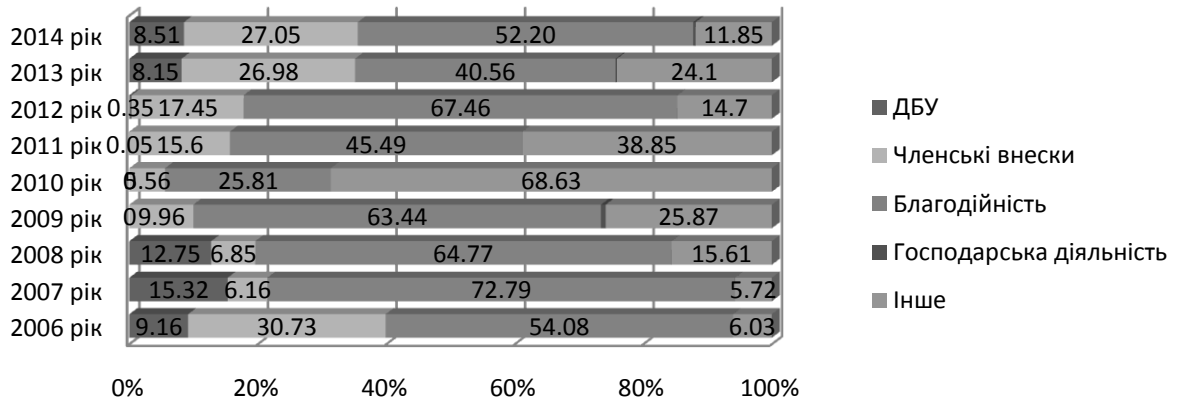
Житомирська область

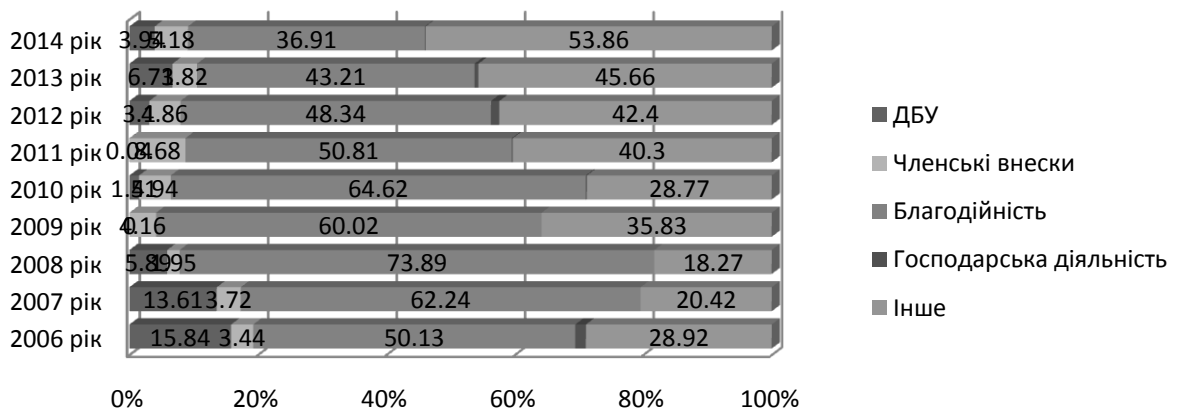
Закарпатська область

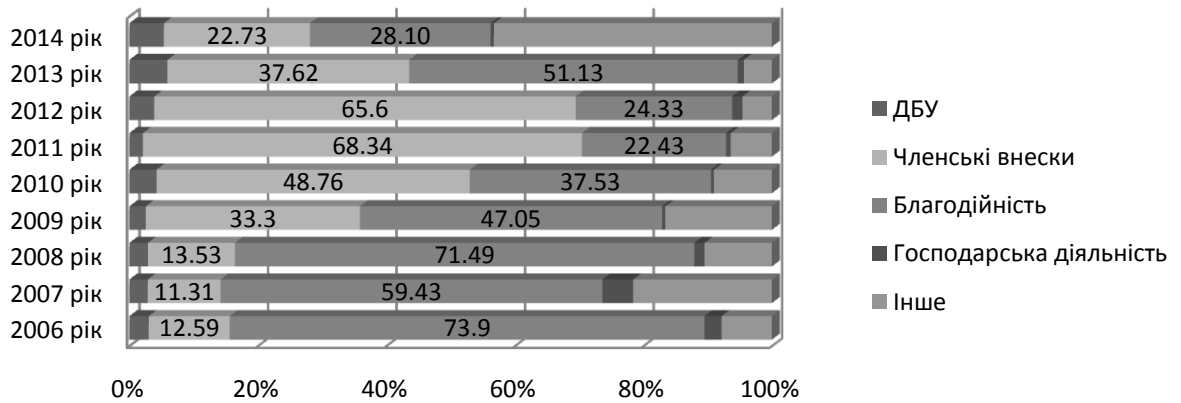
Запорізька область

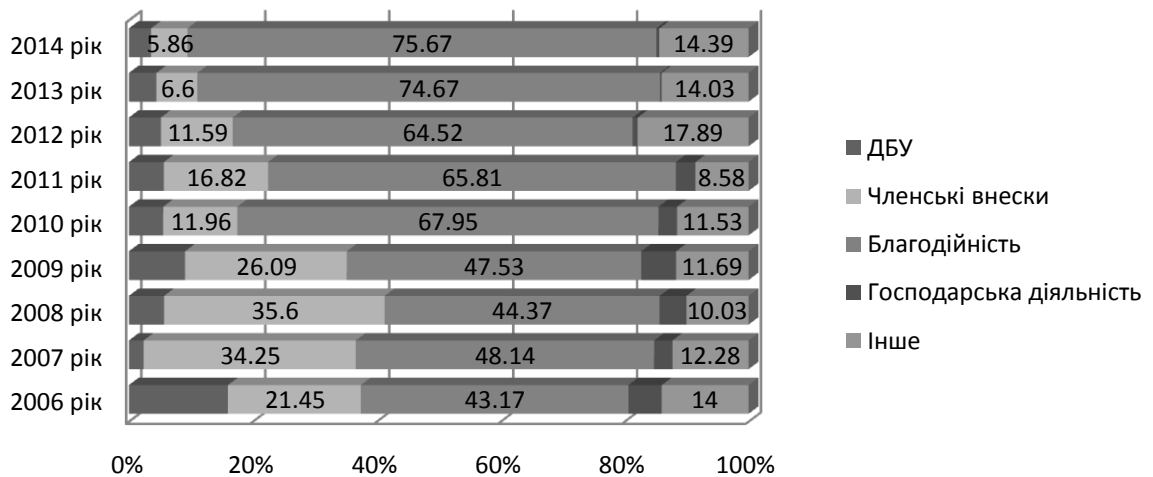
Івано-Франківська область

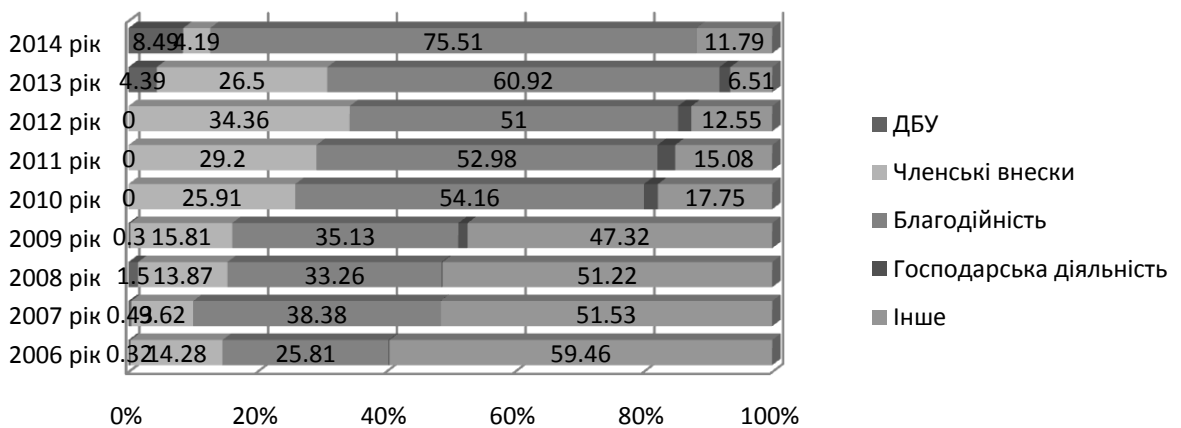
Київська область

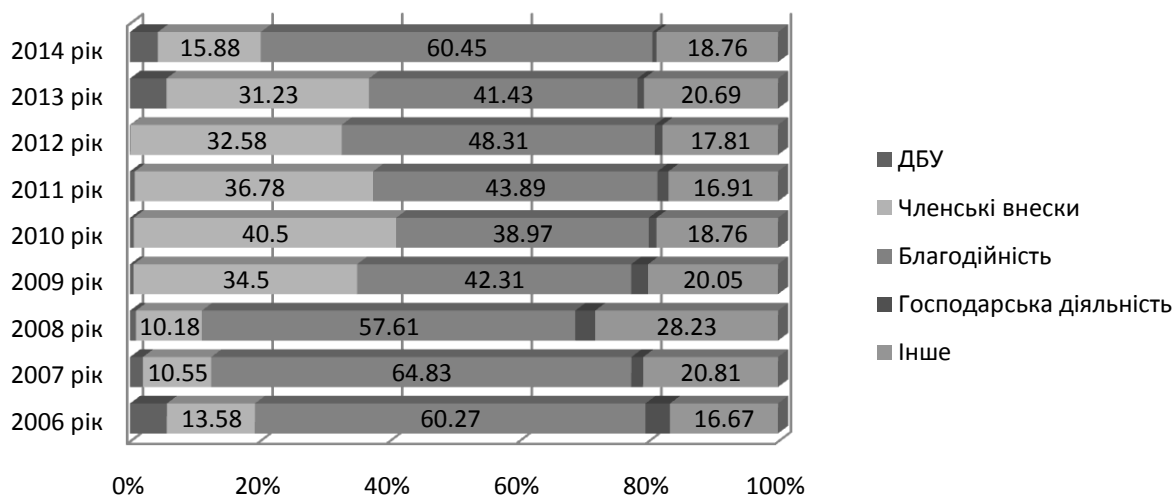
Кіровоградська область

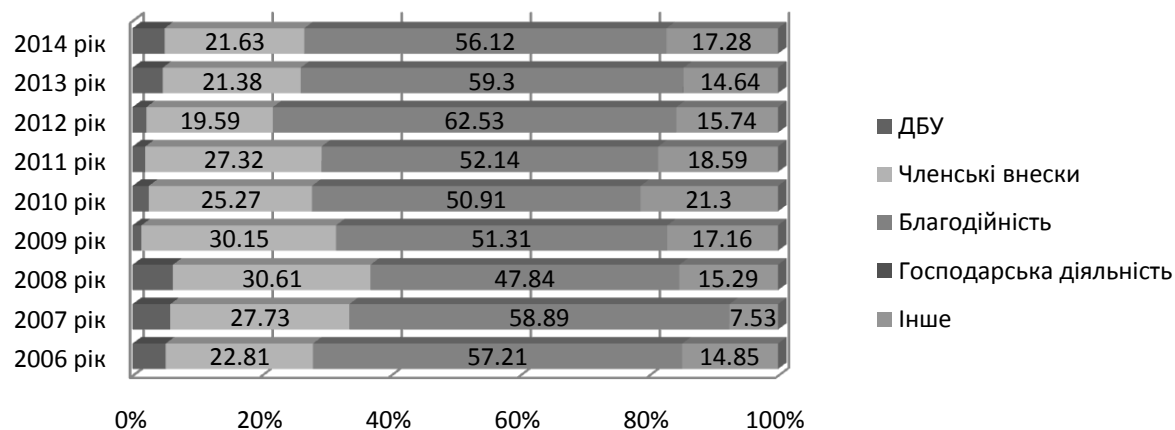
Луганська область

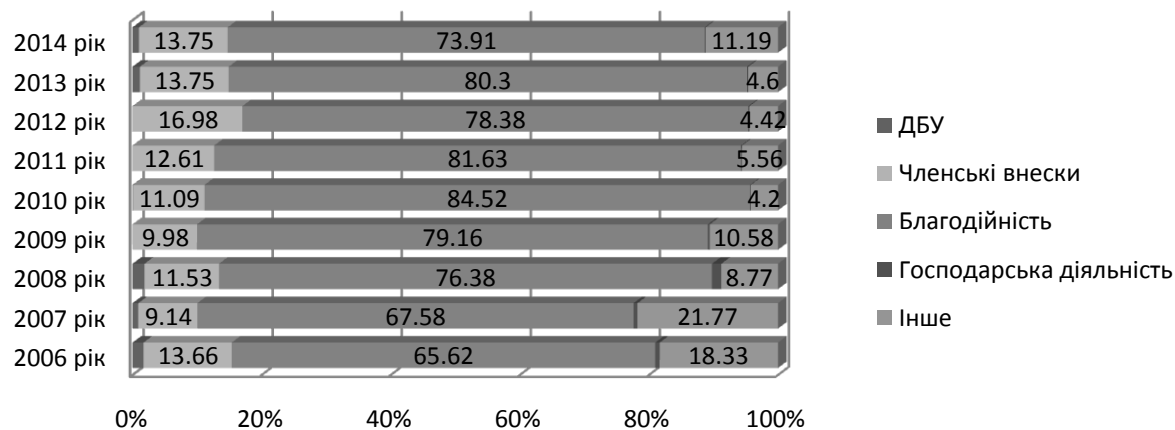
Львівська область

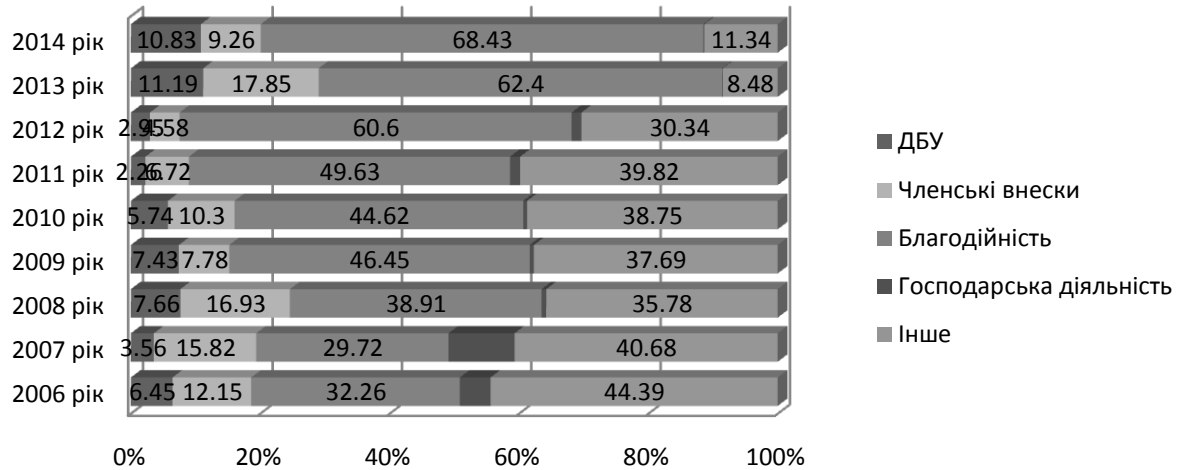
Миколаївська область

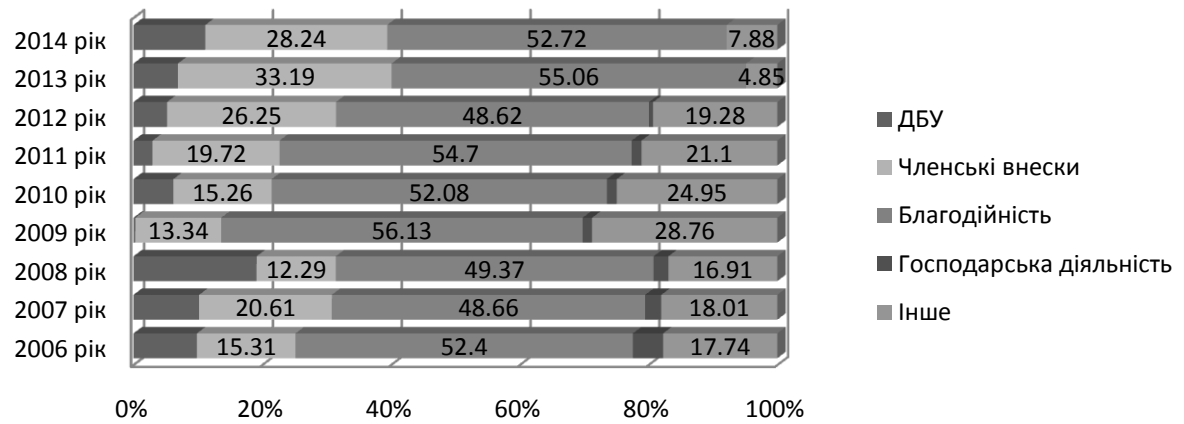
Одеська область

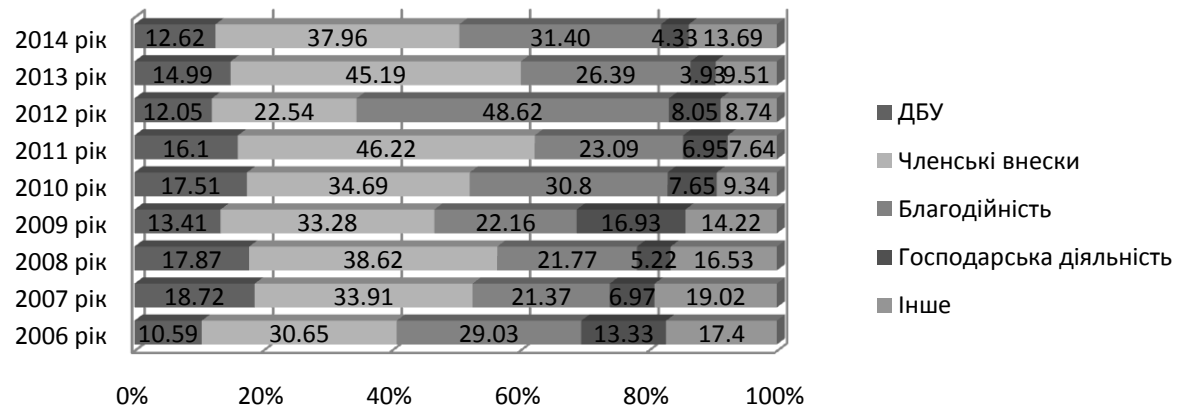
Полтавська область

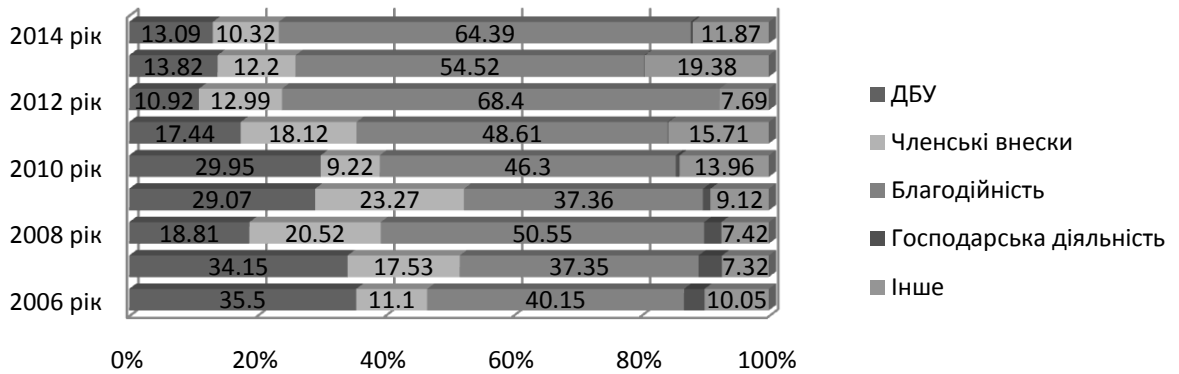
Рівненська область

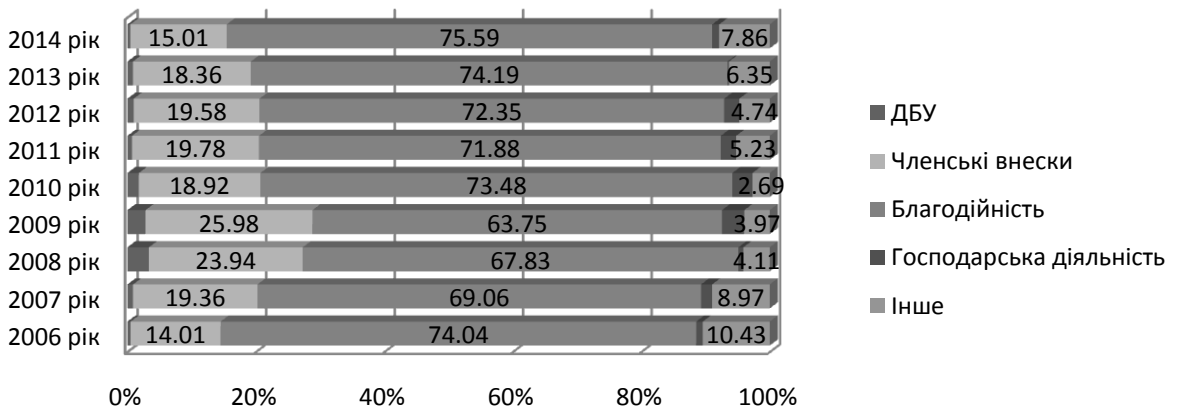
Сумська область

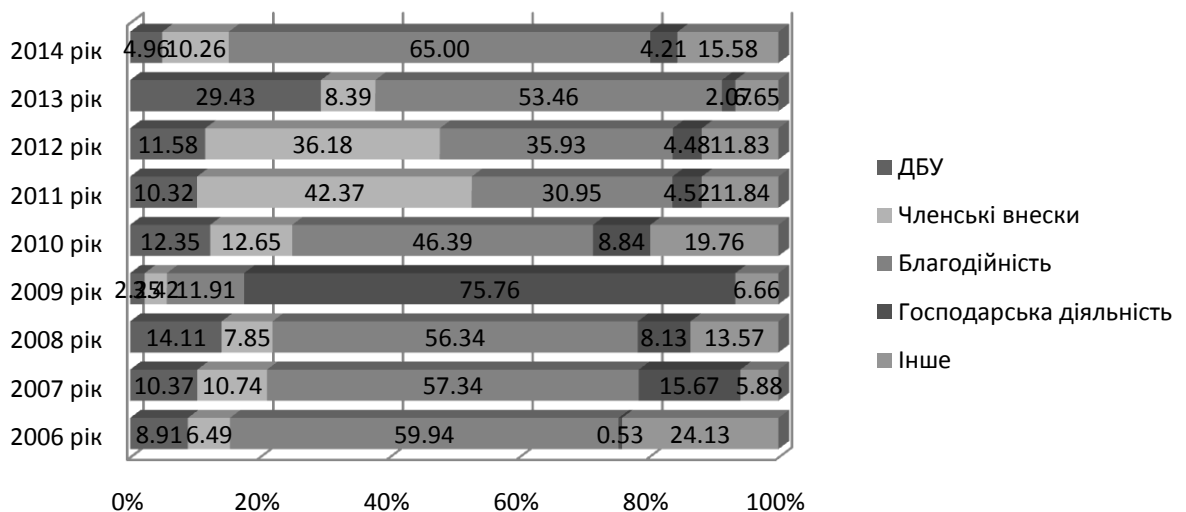
Тернопільська область

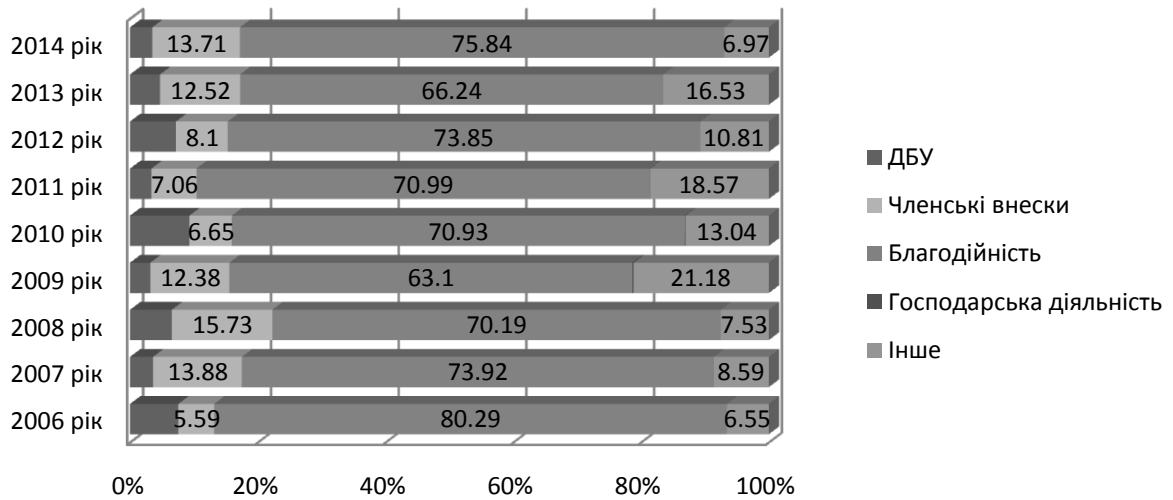
Харківська область

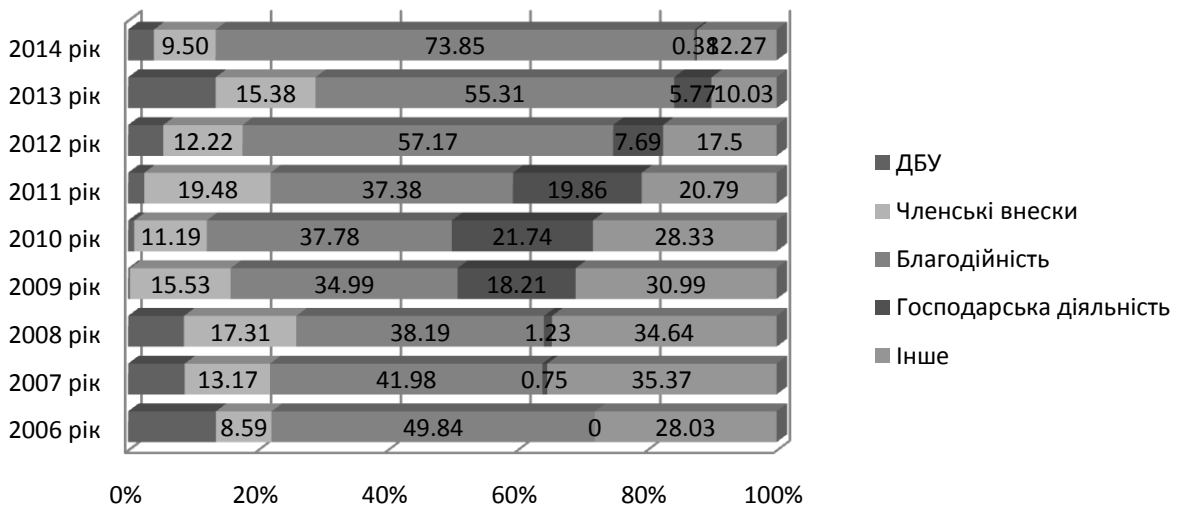
Херсонська область

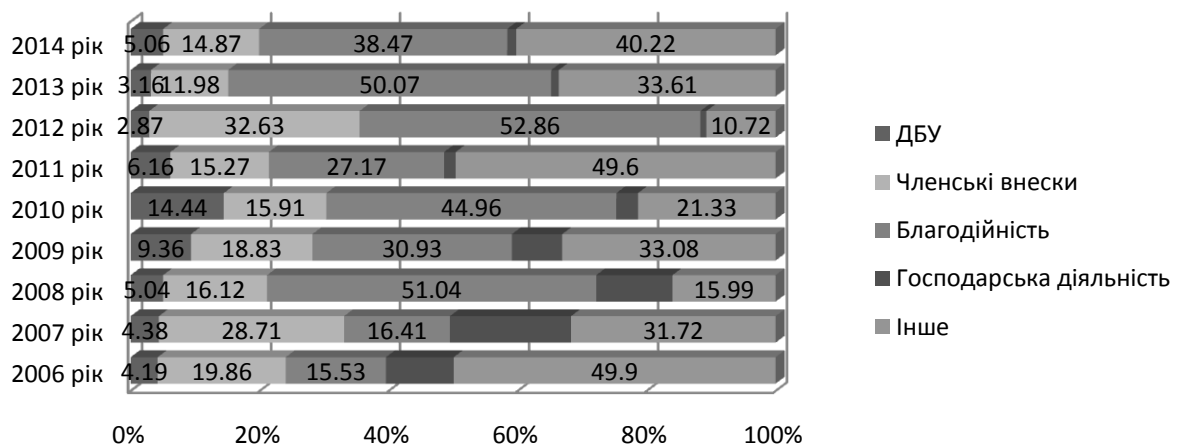
Хмельницька область

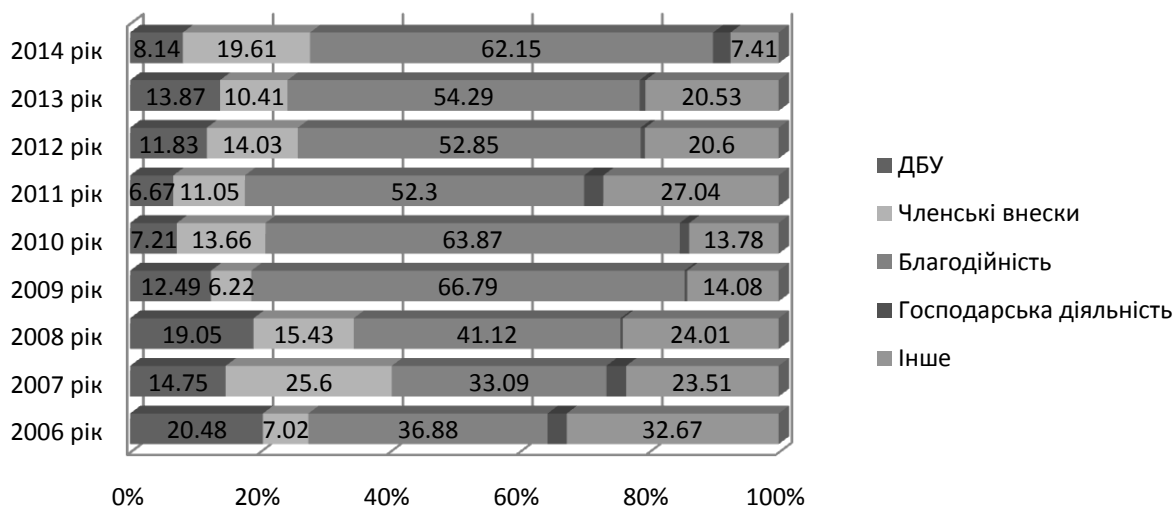
Черкаська область

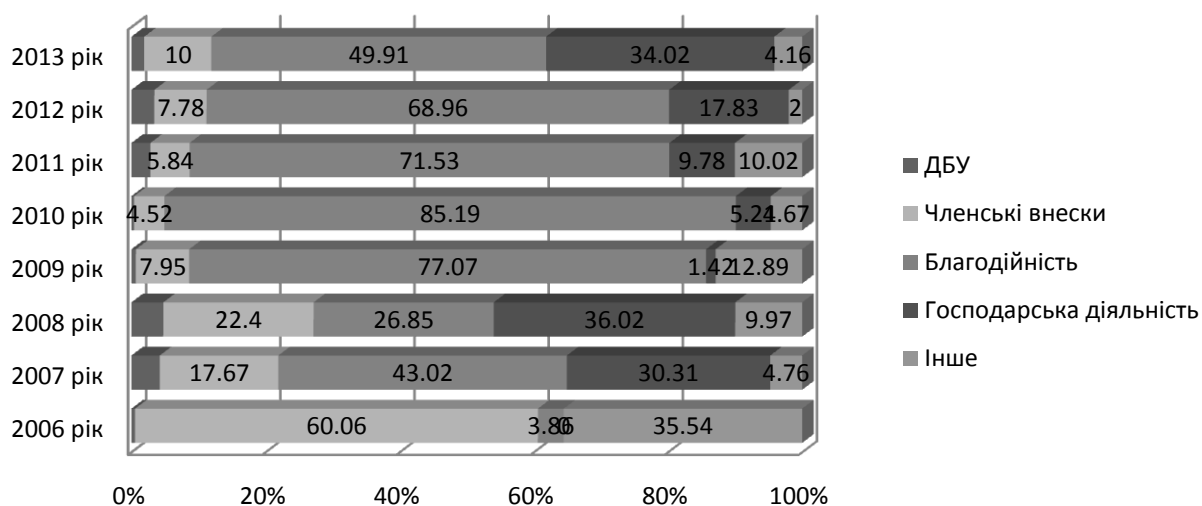
Чернівецька область

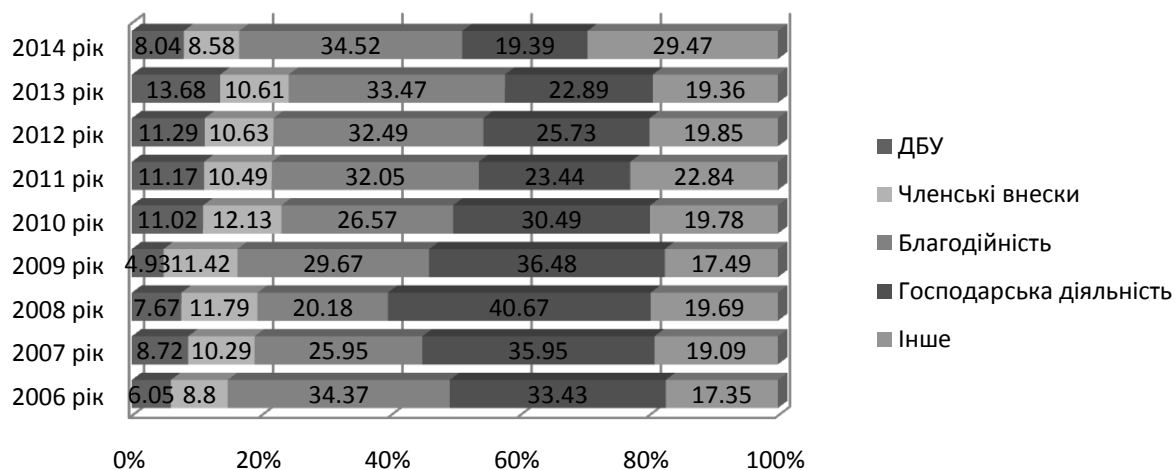
Чернігівська область

м. Севастополь

м. Київ

*Джерело: складено автором

Додаток Ж

Загальне фінансування ГО окремих АТО за 2006-2014рр. у цінах 2005р., тис. грн.*

№	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Відх, грн.	Відх,%
1.	АРК	32289,96	39765,87	53708,96	35594,40	48970,21	39739,56	42238,38	38147,41	0	5857,45	18,1
2.	Вінницька	25150,9	34449,27	21450,85	19787,30	19888,82	22387,16	26303,72	28670,77	27627,5	2476,6	9,8
3.	Волинська	7052,867	5866,80	8464,07	6038,93	8330,00	8959,85	9914,64	9754,008	9198,9	2146,03	30,4
4.	Дніпропетровська	63971,42	83066,49	60928,60	68672,01	77021,33	89946,91	101095,60	100950	95776,1	31804,7	49,7
5.	Донецька	73127,51	64902,77	62000,30	37979,85	39602,26	36427,84	35880,18	34140,37	17514,83	-55613	-76
6.	Житомирська	5797,67	6155,11	5696,91	3751,26	3722,15	3191,13	4927,82	5647,458	4035,09	-1762,6	-30,4
7.	Закарпатська	15032,8	20447,89	19864,47	20479,63	24291,90	25624,71	35545,33	34809,92	31492,18	16459,4	109,5
8.	Запорізька	15686,92	15265,03	11894,41	16230,39	42793,54	25102,21	38666,24	31506,4	23514,83	7827,91	49,9
9.	Івано-Франківська	6358,513	7494,08	12626,15	11196,42	9466,72	10663,48	16778,92	19290,62	16740,3	10381,8	163,3
10.	Київська	19582,53	21587,16	16265,94	13500,90	10212,15	19199,12	16873,20	11759,97	11692,1	-7890,4	-40,3
11.	Кіровоградська	4172,312	4672,18	3655,92	4547,06	7474,41	7600,74	11869,53	12685,87	12127,11	7954,8	190,7
12.	Луганська	24028,41	20976,33	18458,08	14662,28	11701,85	10704,90	22004,60	24810,85	1758,26	-22270	-92,7
13.	Львівська	20437,19	24239,12	21262,06	28931,99	36532,67	37326,08	41692,23	37824,63	34510,29	14073,1	68,9
14.	Миколаївська	19525,18	16103,46	15962,50	17159,54	16126,87	14982,30	21954,30	21345,5	14748,79	-4776,4	-24,5
15.	Одеська	128831,7	166734,90	85742,94	111160,70	116527,20	135610,40	135565,10	162241,5	124677	-4154,7	-3,2
16.	Полтавська	12415,5	12413,84	14076,30	10771,86	14948,36	17167,60	27986,71	21709,78	13549,73	1134,23	9,1
17.	Рівненська	5518,459	5602,54	6586,11	7484,81	7478,67	7848,33	7546,68	8977,224	9953,99	4435,53	80,4
18.	Сумська	22079,39	12949,81	16660,80	15190,11	16590,15	14665,64	20622,44	11963,39	11725,59	-10354	-46,9
19.	Тернопільська	1319,982	1109,53	1214,29	859,05	2410,31	2109,12	3929,23	4542,326	5530,79	4210,81	319
20.	Харківська	44360,3	55142,58	32082,34	29837,22	56810,82	64797,11	72643,76	81018,13	84693,47	40333,2	90,9
21.	Херсонська	2253,495	1659,57	2384,94	7654,87	2181,80	7808,78	9566,16	7962,903	9029,93	6776,44	300,7
22.	Хмельницька	2425,09	2854,96	3017,38	4287,75	6136,56	6488,09	6742,83	6808,602	9525,39	7100,3	292,8
23.	Черкаська	4060,484	3900,08	3379,76	2870,88	3976,21	3059,31	5351,76	6523,803	11572,18	7511,7	185
24.	Чернівецька	3647,849	5061,88	9902,75	6558,70	9653,54	9881,62	16304,22	14577,91	9218,58	5570,73	152,7
25.	Чернігівська	10574,64	10240,35	9217,54	6498,42	5627,33	5511,77	5842,48	5450,635	7914,36	-2660,3	-25,2
26.	м. Київ	717987,5	719609,50	765843,40	738014,60	814741,30	1020798,00	1071420,00	1073623	1006444	288456	40,2
27.	м. Севастополь	11006,45	1761,03	1855,69	1815,45	4215,03	4470,20	6259,17	18163,98	0	7157,53	65

Додаток 3

Загальне фінансування ГО окремих АТО у розрахунку на 1 ГО за 2006-2014рр. у цінах 2005р.*

№	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Відх, тис. грн	Відх,%
1.	АРК	32289,96	39765,87	53708,96	35594,40	48970,21	39739,56	42238,38	38147,41	-	5857,45	18,1
2.	Вінницька	25150,9	34449,27	21450,85	19787,30	19888,82	22387,16	26303,72	28670,77	23334,04	-1816,86	-7,22
3.	Волинська	7052,867	5866,80	8464,07	6038,93	8330,00	8959,85	9914,64	9754,008	11177,28	4124,417	58,48
4.	Дніпропетровська	63971,42	83066,49	60928,60	68672,01	77021,33	89946,91	101095,60	100950	36444,48	-27526,9	-43,03
5.	Донецька	73127,51	64902,77	62000,30	37979,85	39602,26	36427,84	35880,18	34140,37	25531,82	-47595,7	-65,09
6.	Житомирська	5797,67	6155,11	5696,91	3751,26	3722,15	3191,13	4927,82	5647,458	7911,949	2114,279	36,47
7.	Закарпатська	15032,8	20447,89	19864,47	20479,63	24291,90	25624,71	35545,33	34809,92	12253,76	-2779,04	-18,49
8.	Запорізька	15686,92	15265,03	11894,41	16230,39	42793,54	25102,21	38666,24	31506,4	19433,74	3746,822	23,89
9.	Івано-Франківська	6358,513	7494,08	12626,15	11196,42	9466,72	10663,48	16778,92	19290,62	11880,98	5522,465	86,85
10.	Київська	19582,53	21587,16	16265,94	13500,90	10212,15	19199,12	16873,20	11759,97	11727,28	-7855,25	-40,11
11.	Кіровоградська	4172,312	4672,18	3655,92	4547,06	7474,41	7600,74	11869,53	12685,87	15831,74	11659,43	279,45
12.	Луганська	24028,41	20976,33	18458,08	14662,28	11701,85	10704,90	22004,60	24810,85	6416,989	-17611,4	-73,29
13.	Львівська	20437,19	24239,12	21262,06	28931,99	36532,67	37326,08	41692,23	37824,63	16021,49	-4415,7	-21,61
14.	Миколаївська	19525,18	16103,46	15962,50	17159,54	16126,87	14982,30	21954,30	21345,5	11576,76	-7948,42	-40,71
15.	Одеська	128831,7	166734,90	85742,94	111160,70	116527,20	135610,40	135565,10	162241,5	62936,37	-65895,3	-51,15
16.	Полтавська	12415,5	12413,84	14076,30	10771,86	14948,36	17167,60	27986,71	21709,78	14414,6	1999,102	16,1
17.	Рівненська	5518,459	5602,54	6586,11	7484,81	7478,67	7848,33	7546,68	8977,224	12094,76	6576,305	119,17
18.	Сумська	22079,39	12949,81	16660,80	15190,11	16590,15	14665,64	20622,44	11963,39	8515,314	-13564,1	-61,43
19.	Тернопільська	1319,982	1109,53	1214,29	859,05	2410,31	2109,12	3929,23	4542,326	6537,577	5217,595	395,28
20.	Харківська	44360,3	55142,58	32082,34	29837,22	56810,82	64797,11	72643,76	81018,13	65909,31	21549,01	48,58
21.	Херсонська	2253,495	1659,57	2384,94	7654,87	2181,80	7808,78	9566,16	7962,903	30301,78	28048,28	1244,66
22.	Хмельницька	2425,09	2854,96	3017,38	4287,75	6136,56	6488,09	6742,83	6808,602	10275,5	7850,413	323,72
23.	Черкаська	4060,484	3900,08	3379,76	2870,88	3976,21	3059,31	5351,76	6523,803	10286,38	6225,901	153,33
24.	Чернівецька	3647,849	5061,88	9902,75	6558,70	9653,54	9881,62	16304,22	14577,91	10108,1	6460,247	177,1
25.	Чернігівська	10574,64	10240,35	9217,54	6498,42	5627,33	5511,77	5842,48	5450,635	19209,61	8634,968	81,66
26.	м. Київ	717987,5	719609,50	765843,40	738014,60	814741,30	1020798,00	1071420,00	1073623	22308,91	-695679	-96,89
27.	м. Севастополь	11006,45	1761,03	1855,69	1815,45	4215,03	4470,20	6259,17	18163,98	-	7157,53	65,0

Додаток И

Державне фінансування ГО окремих АТО за 2006-2014рр. у цінах 2005р.*

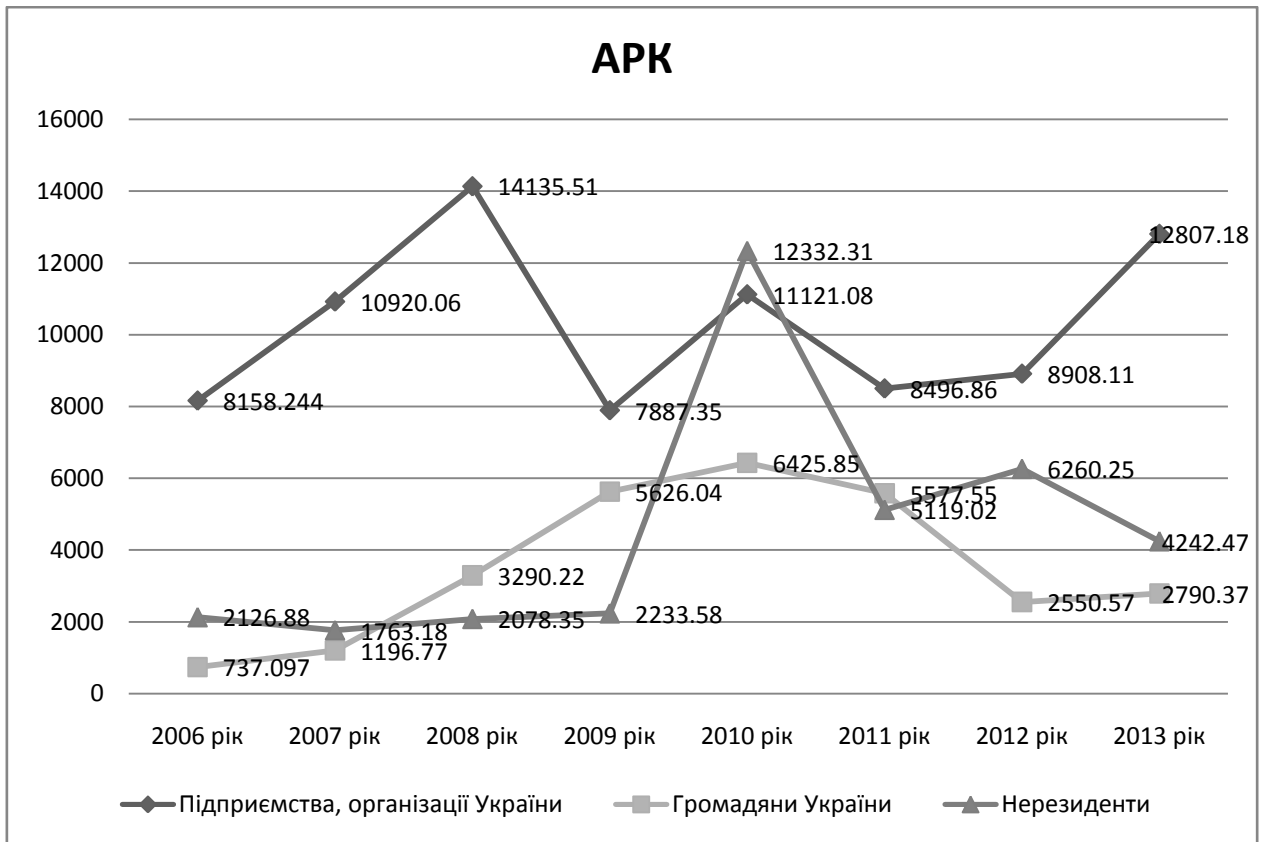
№	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Відх., грн.	Відх., %
1.	АРК	684,588	788,24	1015,20	591,86	636,67	565,25	760,79	9636,5	-	8951,9	1307,63
2.	Вінницька	3828,674	11157,34	4338,78	3212,76	4592,87	4481,42	4131,23	5011,7	3623,75	-204,93	-5,35
3.	Волинська	595,072	743,121	977,95	910,81	1348,31	653,28	1534,65	1232,8	898,2	303,13	50,94
4.	Дніпропетровська	2970,699	3136,203	1598,98	1703,09	2007,54	737,16	127,78	2526,1	2083,61	-887,09	-29,86
5.	Донецька	1448,208	1135,895	1355,00	1615,89	1356,51	2073,48	2303,88	1779,0	680,48	-767,73	-53,01
6.	Житомирська	238,53	65,488	89,39	10,34	147,74	208,63	225,26	296,6	378,36	139,83	58,62
7.	Закарпатська	1540,143	2962,029	3153,05	3532,12	2933,95	2768,28	2258,92	6604,0	5424,26	3884,11	252,19
8.	Запорізька	1436,38	2337,894	1516,72	0,00	0,00	12,70	136,95	2566,8	1999,96	563,58	39,24
9.	Івано-Франківська	1007,258	1020,138	744,06	0,00	143,39	4,46	520,84	1295,2	660,25	-347,01	-34,45
10.	Київська	594,265	620,984	471,82	347,73	432,15	406,42	654,91	698,6	629,66	35,39	5,96
11.	Кіровоградська	667,204	110,684	207,67	412,09	414,62	428,58	614,20	563,5	435,29	-231,91	-34,76
12.	Луганська	76,254	90,008	276,81	43,98	0,00	0,00	0,00	1088,4	149,3	73,04	95,79
13.	Львівська	1162,007	482,706	192,55	161,52	210,77	276,08	39,44	2132,9	1481,85	319,84	27,52
14.	Миколаївська	1002,419	941,968	998,10	237,49	406,21	293,19	471,51	997,3	732,79	-269,63	-26,90
15.	Одеська	2185,753	1504,304	1598,34	6,09	67,69	58,82	52,97	1870,3	1243,0	-942,76	-43,13
16.	Полтавська	800,986	441,814	1078,67	800,25	858,77	387,70	824,77	2428,8	1467,41	666,42	83,20
17.	Рівненська	543,996	571,483	1259,77	20,99	462,77	232,11	392,97	619,2	1110,8	566,80	104,19
18.	Сумська	2338,53	2424,443	2976,88	2036,70	2905,33	2361,37	2484,00	1793,5	1480,16	-858,37	-36,71
19.	Тернопільська	468,638	378,862	228,42	249,75	721,95	367,89	429,22	627,9	723,9	255,27	54,47
20.	Харківська	222,76	489,47	1077,00	842,83	1015,28	461,91	716,63	697,1	385,25	162,49	72,94
21.	Херсонська	200,806	172,098	336,63	172,13	269,54	805,93	1107,72	2343,7	447,54	246,73	122,87
22.	Хмельницька	183,692	103,075	197,67	136,21	569,80	217,30	485,46	320,7	331,81	148,12	80,63
23.	Черкаська	549,821	340,354	291,79	8,00	38,26	76,57	290,43	881,6	462,09	-87,73	-15,96
24.	Чернівецька	152,867	221,752	498,74	614,02	1394,10	609,02	467,80	460,9	466,16	313,29	204,94
25.	Чернігівська	2165,591	1510,53	1756,07	811,53	405,95	367,45	691,01	756,1	644,05	-1521,54	-70,26
26.	м. Київ	43422,22	62721,37	58758,01	36420,94	89796,31	113997,21	120992,49	146879,1	80965,02	37542,80	86,46
27.	м. Севастополь	60,125	74,558	88,37	12,09	17,23	126,47	214,89	347,8	-	287,7	478,54

Додаток К

Державне фінансування ГО окремих АТО у розрахунку на 1 організацію за 2006-2014рр. у цінах 2005р.*

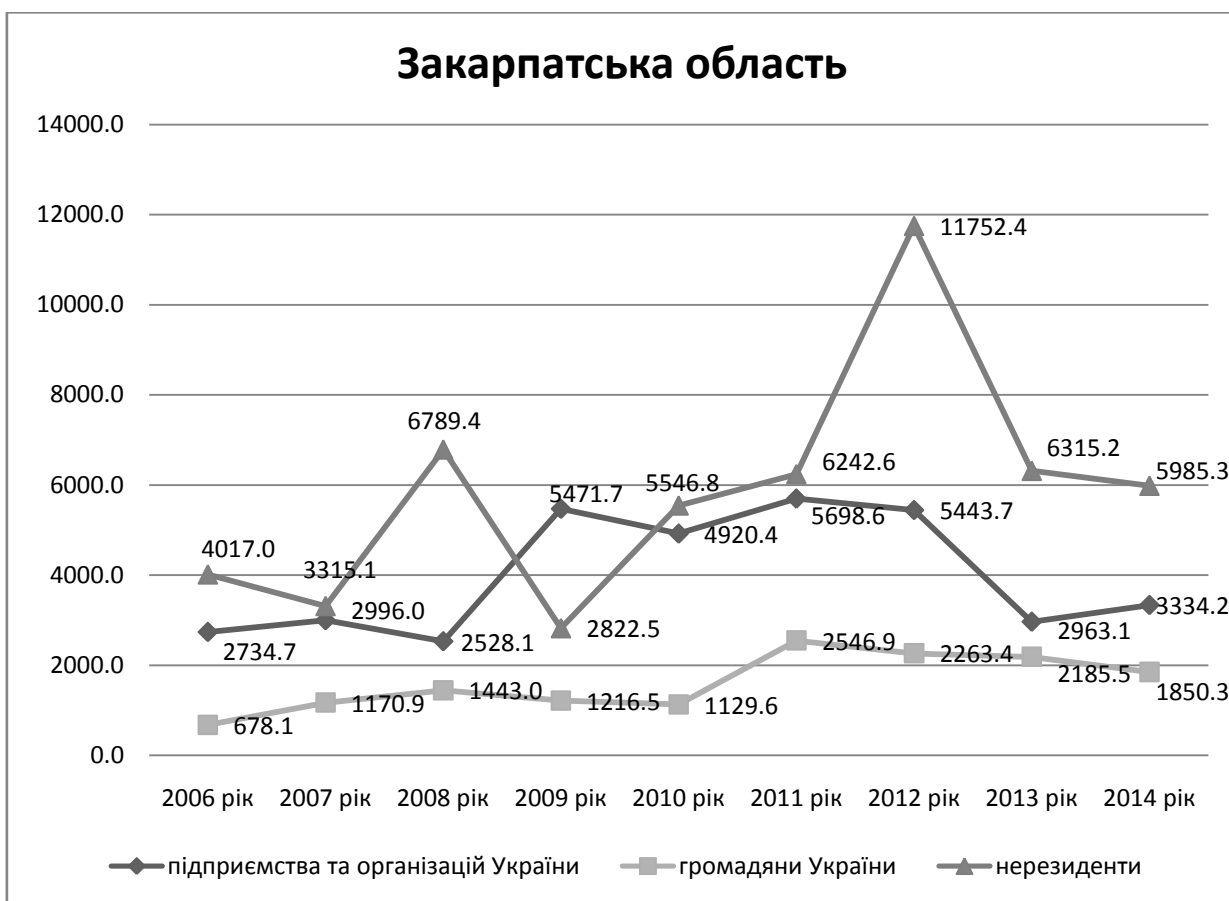
№ п/п	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Відх, тис. грн.	Відх, %
1.	АРК	0,473	0,553	0,651	0,368	0,276	0,224	0,243	4,959	-	4,486	948,41
2.	Вінницька	0,633	1,857	0,693	0,501	0,766	1,13	1,07	4,607	3,061	2,428	283,51
3.	Волинська	1,033	1,158	1,502	1,258	1,69	0,795	1,744	1,588	1,091	0,058	-94,35
4.	Дніпропетровська	0,998	0,998	0,488	0,499	0,524	0,163	0,042	0,79	0,793	-0,205	-120,56
5.	Донецька	88,198	78,015	94,031	97,755	78,275	111,477	134,651	138,766	0,992	-87,206	-198,88
6.	Житомирська	0,393	0,1	0,12	0,132	0,206	0,284	0,31	0,56	0,742	0,349	-11,22
7.	Закарпатська	0,918	1,682	1,713	1,778	1,333	1,125	0,894	2,847	2,111	1,193	29,91
8.	Запорізька	2,542	3,711	2,411	0	0	0,012	0,109	1,952	1,653	-0,889	-134,98
9.	Івано-Франківська	1,413	1,396	0,881	0	0,148	0,004	0,427	0,947	0,469	-0,944	-166,84
10.	Київська	0,786	0,696	0,458	0,295	0,382	0,382	0,653	0,909	0,632	-0,154	-119,65
11.	Кіровоградська	1,345	0,217	0,384	0,672	0,607	0,593	0,771	0,783	0,568	-0,777	-157,75
12.	Луганська	0,041	0,048	0,172	0,027	0	0	0	1,403	0,545	0,504	1128,96
13.	Львівська	0,677	0,246	0,092	0,077	0,093	0,12	0,016	1,011	0,688	0,011	-98,38
14.	Миколаївська	123,755	112,139	102,055	22,051	34,424	23,682	35,559	84,946	0,575	-123,180	-199,54
15.	Одеська	1,067	0,795	0,811	0,003	0,031	0,025	0,021	0,82	0,627	-0,44	-141,19
16.	Полтавська	1,776	0,993	2,094	1,38	1,319	0,515	0,979	3,002	1,561	-0,215	-112,10
17.	Рівненська	1,283	1,296	2,157	0,032	0,557	0,275	0,447	0,754	1,350	0,067	-94,8
18.	Сумська	0,557	0,505	0,652	0,561	0,801	0,641	0,668	1,359	1,075	0,518	-7,02
19.	Тернопільська	2,111	1,669	1,062	0,915	2,117	0,87	0,882	0,765	0,856	-1,255	-159,47
20.	Харківська	0,23	0,473	0,64	0,393	0,221	0,102	0,158	0,367	0,3	0,070	-69,65
21.	Херсонська	0,427	0,358	0,683	0,284	0,67	0,826	1,236	5,029	1,502	1,075	151,71
22.	Хмельницька	0,371	0,199	0,307	0,2	0,65	0,241	0,555	0,358	0,358	-0,013	-103,52
23.	Черкаська	0,384	0,284	0,299	0,008	0,036	0,041	0,193	0,332	0,411	0,027	-93,03
24.	Чернівецька	0,295	0,352	0,666	0,809	1,499	0,664	0,482	0,503	0,511	0,216	-26,73
25.	Чернігівська	3,996	2,623	3,264	1,666	1,094	0,806	1,277	2,038	1,563	-2,433	-160,88
26.	м. Київ	0,541	0,889	0,81	0,535	0,786	1,004	1,04	2,705	1,795	1,254	131,73
27.	м. Севастополь	0,897	1,356	1,473	0,195	0,147	0,917	1,396	1,074	-	0,177	

Надходження ГО окремих АТО від благодійності за 2006-2014рр.*

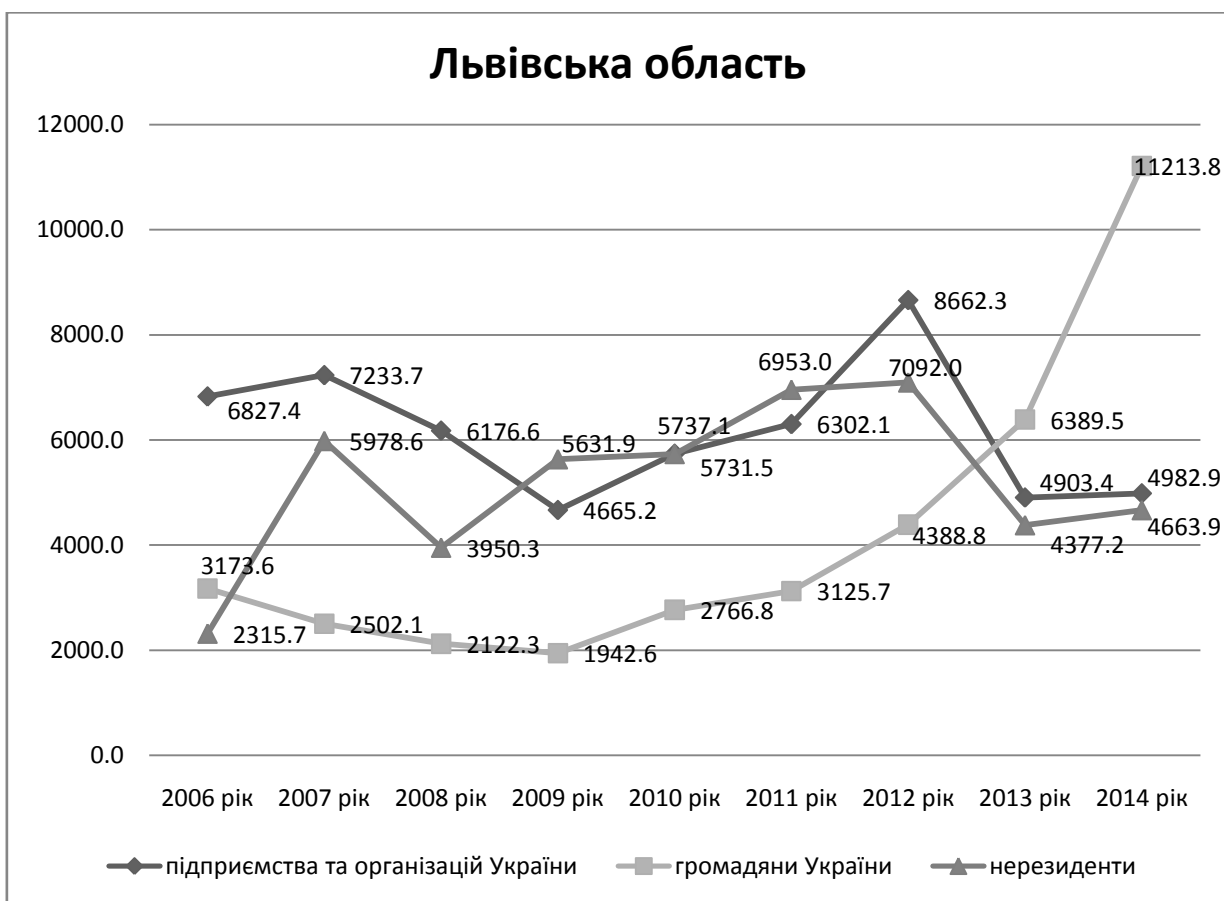

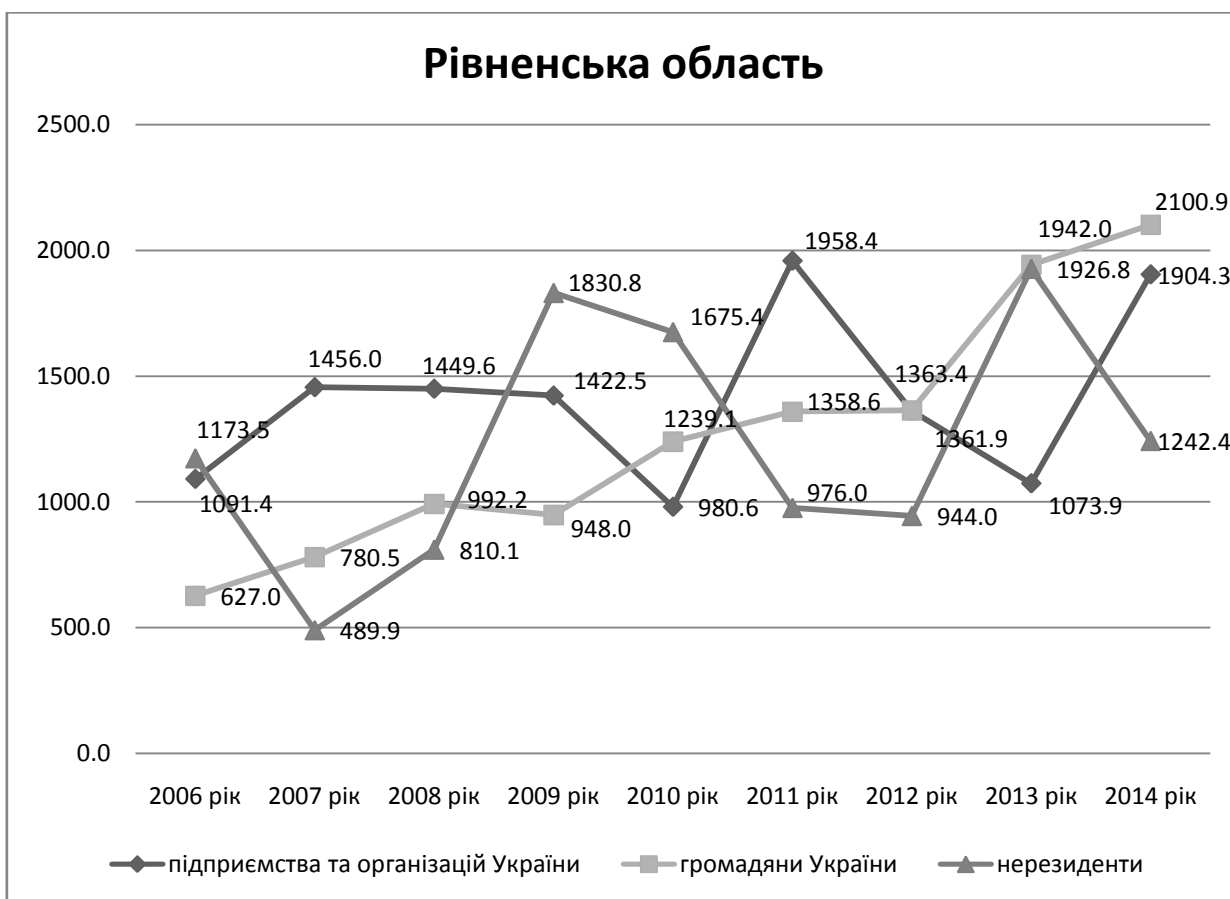

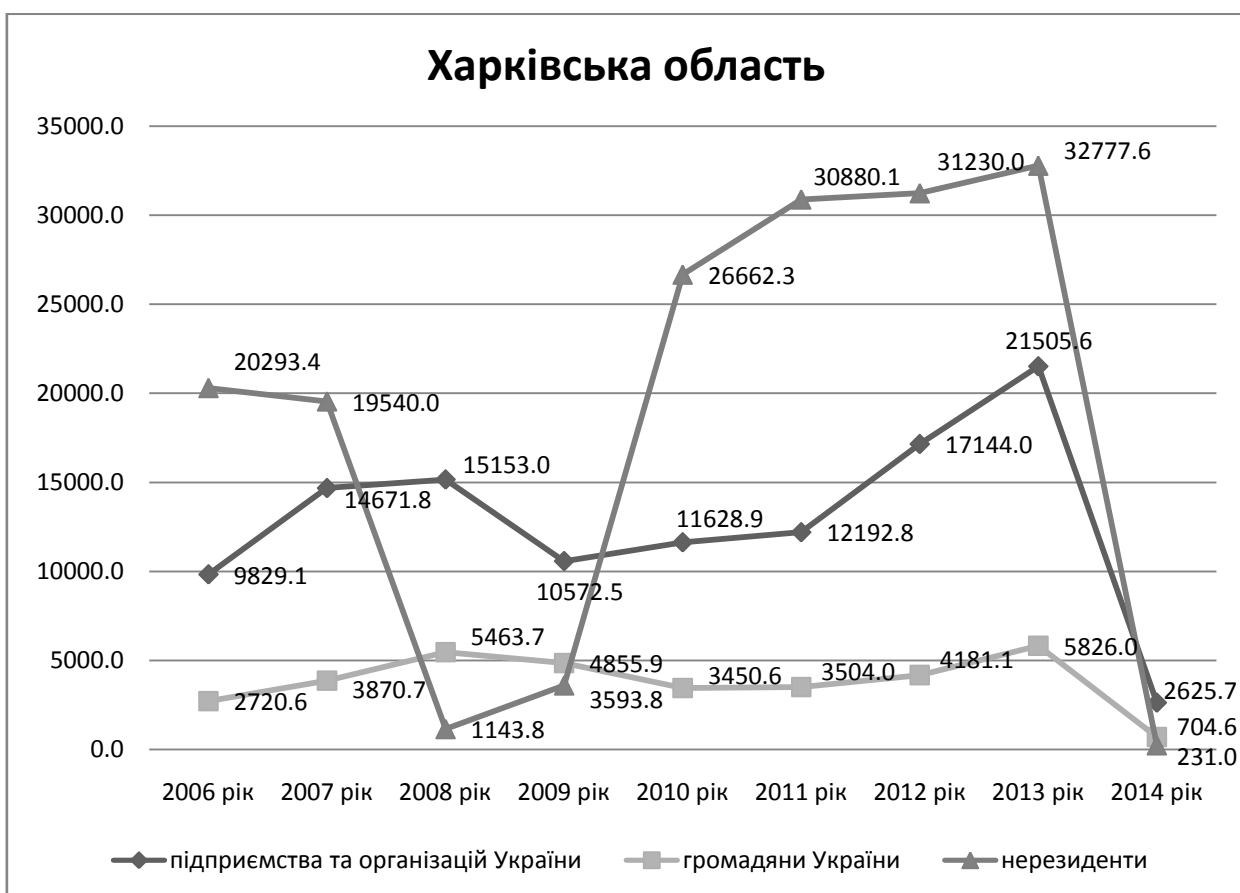

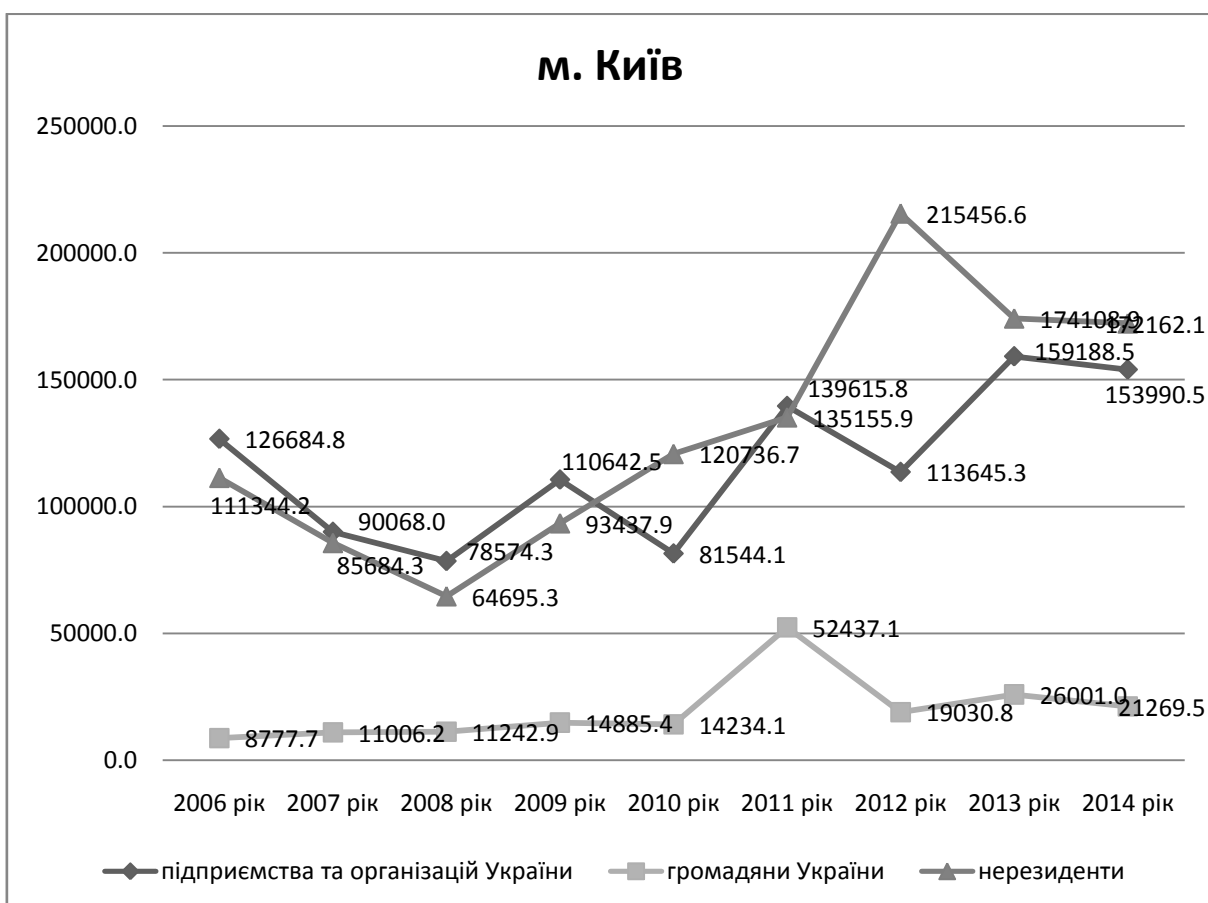
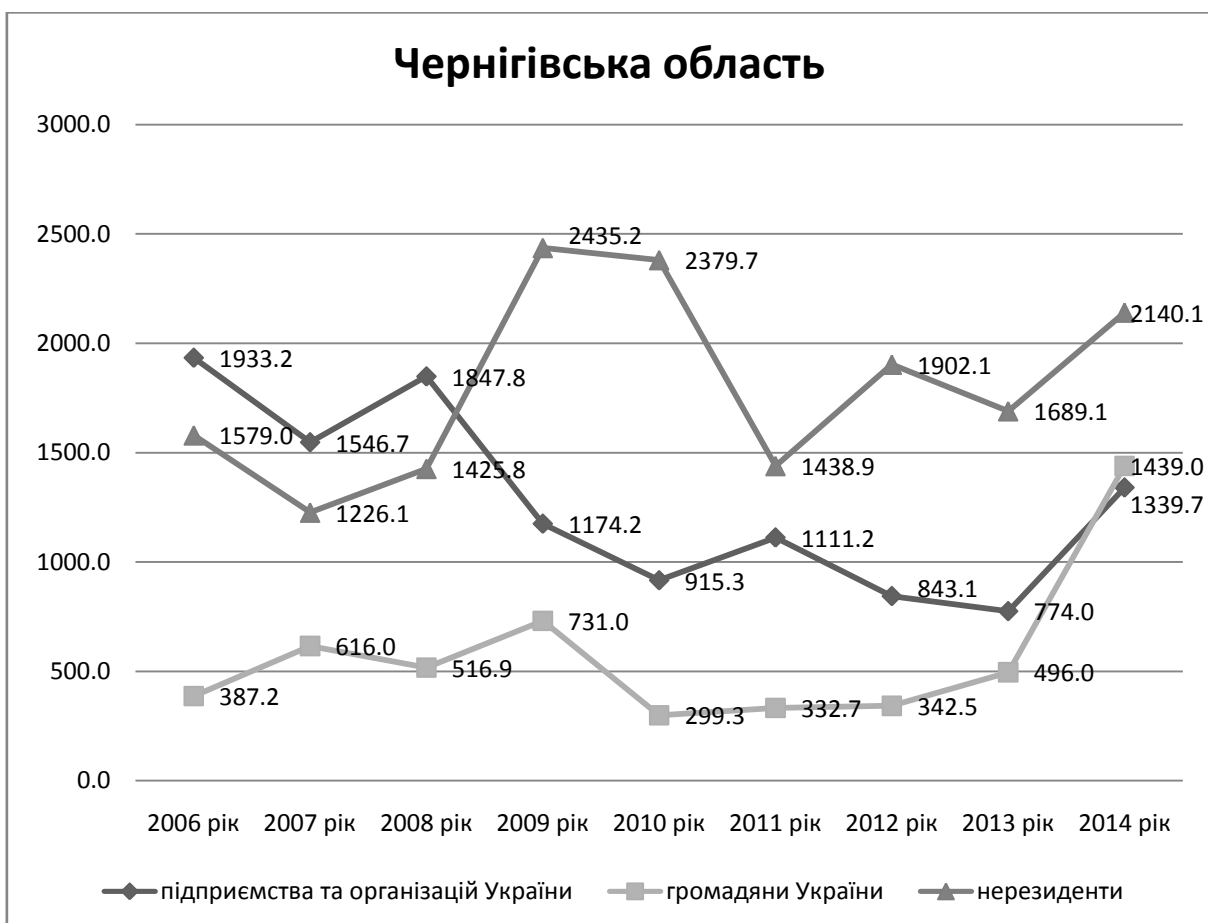

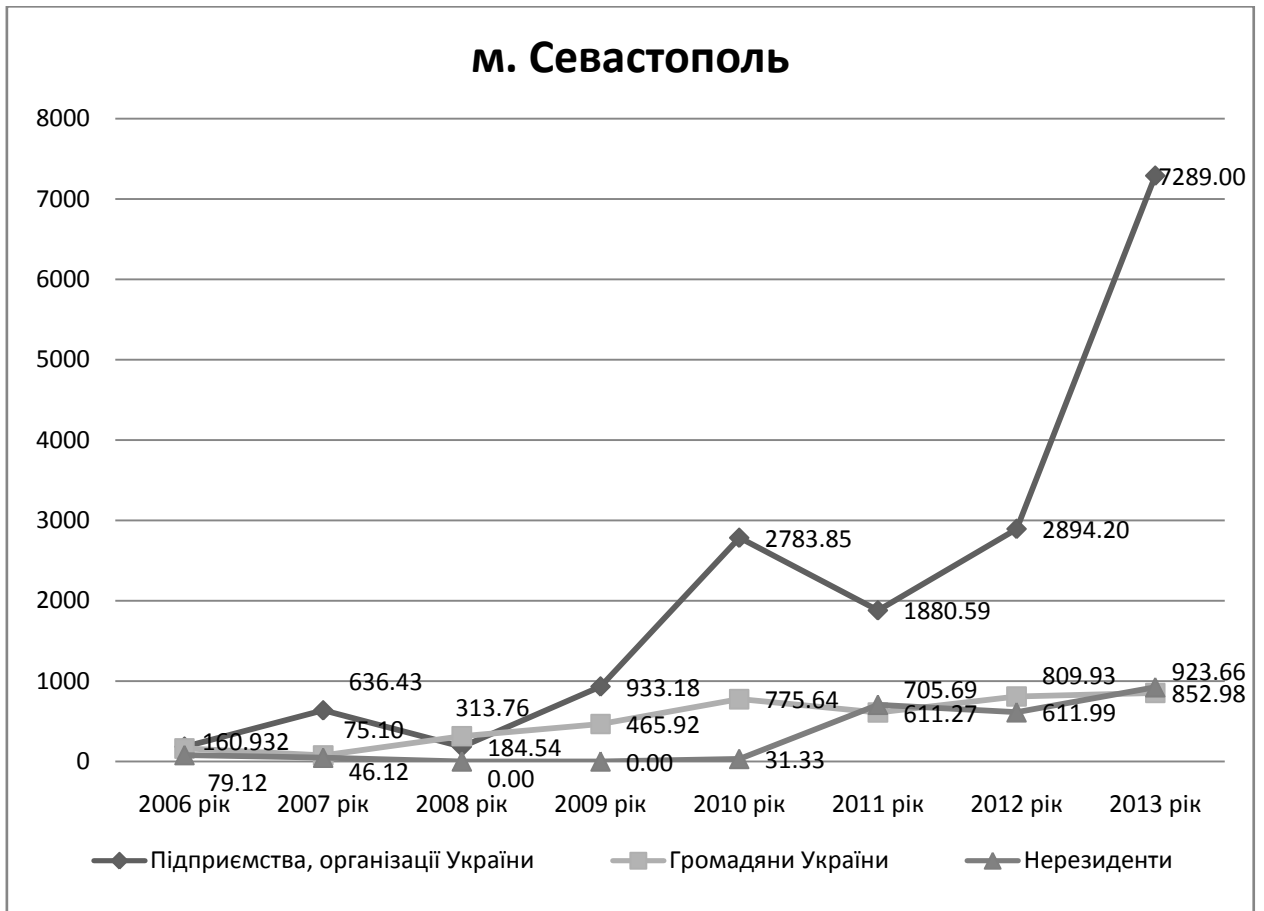

*Джерело: складено автором

Додаток М

Частка надходжень ГО від фізичних осіб-резидентів (від членства та благодійності фізичних осіб) у загальних доходах
ГО за 2006-2014рр., %*

№ п/п	АТО	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	В сер. за період
1.	АРК	11,15	36,16	35,20	55,29	28,49	37,63	32,40	19,12	-	31,93
2.	Вінницька	46,63	19,47	24,39	15,31	19,82	14,28	24,89	22,33	23,33	23,38
3.	Волинська	24,74	42,69	29,84	39,59	37,34	47,30	42,42	45,38	46,13	39,49
4.	Дніпропетровська	16,26	30,41	25,39	21,20	18,13	14,29	15,78	17,51	17,12	19,57
5.	Донецька	20,91	19,41	53,98	36,89	25,08	40,12	33,89	21,26	14,62	29,57
6.	Житомирська	25,67	26,50	32,39	24,81	25,81	40,89	37,04	28,37	18,87	28,93
7.	Закарпатська	24,62	41,16	22,67	18,86	20,54	23,82	16,45	16,33	14,65	22,12
8.	Запорізька	36,15	17,68	23,48	23,00	12,62	23,21	24,56	35,66	32,31	25,41
9.	Івано-Франківська	6,71	5,41	13,86	10,67	10,37	17,07	12,66	10,09	13,94	11,20
10.	Київська	19,31	20,61	25,81	44,23	63,55	75,33	73,97	54,71	33,62	45,68
11.	Кіровоградська	24,80	46,45	47,74	35,85	16,12	24,74	18,41	40,78	38,52	32,60
12.	Луганська	16,24	12,86	18,28	20,96	31,19	37,45	39,27	31,40	9,87	24,17
13.	Львівська	29,11	20,87	20,16	41,21	48,08	45,15	43,10	48,12	48,37	38,24
14.	Миколаївська	25,08	31,76	37,46	35,47	30,99	30,83	23,02	25,43	25,36	29,49
15.	Одеська	19,14	12,16	18,16	14,89	19,92	16,80	22,38	18,77	21,2	18,16
16.	Полтавська	13,73	18,42	18,11	9,47	12,22	13,51	6,44	20,71	14,35	14,11
17.	Рівненська	26,67	34,54	27,35	26,01	31,82	37,03	44,32	54,83	49,35	36,88
18.	Сумська	33,91	38,20	42,85	48,11	51,09	54,84	30,93	55,24	56,09	45,70
19.	Тернопільська	18,65	27,78	39,01	32,59	17,11	33,71	22,22	26,87	23,05	26,78
20.	Харківська	20,14	26,38	40,97	42,25	24,99	25,19	25,33	25,55	21,8	28,07
21.	Херсонська	13,53	24,26	30,11	10,19	28,03	49,68	41,30	37,61	50,1	31,65
22.	Хмельницька	11,06	26,20	21,63	16,24	15,89	39,86	34,77	30,93	24,58	24,57
23.	Черкаська	27,70	23,20	22,74	24,07	21,55	37,98	21,74	31,52	19,47	25,55
24.	Чернівецька	21,98	32,76	27,62	29,10	28,38	22,18	66,50	21,46	28,02	30,89
25.	Чернігівська	10,69	31,62	21,04	17,47	18,98	17,08	19,89	19,51	37,79	21,56
26.	м. Київ	10,02	11,82	13,26	13,44	13,88	15,63	12,41	13,03	10,69	12,69
27.	м. Севастополь	61,52	21,94	39,31	33,61	22,92	19,52	20,72	14,70		29,28

Додаток Н

Надходження ГО від членських внесків у розрахунку на одного члена за 2006-2014рр. у цінах 2005р.*

№ п/п	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Відх, грн.	Відх, %.
1.	АРК	17,49	71,97	55,25	43,87	6,86	8,16	9,42	8,29	-	-9,2	-52,60
2.	Вінницька	11,08	3,7	3,39	1,87	3,22	3,94	7,57	6,43	7,93	-3,15	-28,43
3.	Волинська	12,36	14,3	18,23	19,45	22,62	24,64	29,29	31,4	30,64	18,28	147,90
4.	Дніпропетровська	6,72	14,27	8,55	6,44	5,99	5,53	10,49	10,04	10,68	3,96	58,93
5.	Донецька	11,27	13,17	51,22	10,47	9,45	13,51	16,07	7,87	14,50	3,23	28,66
6.	Житомирська	10,57	10,71	8,88	6,04	7,48	10,4	12,1	26,82	13,55	2,98	28,19
7.	Закарпатська	5,86	9,09	3,54	2,8	3,86	2,93	3,37	3,44	3,11	-2,75	-46,93
8.	Запорізька	48,51	6,72	6,2	10,91	10,98	9,75	14,36	22,64	16,75	-31,76	-65,47
9.	Івано-Франківська	4,56	5,07	3,61	6,27	6,05	11,38	8,79	8,88	11,61	7,05	154,61
10.	Київська	20,72	18,95	22,55	30,69	33,94	110,52	98,13	97,19	48,76	28,04	135,33
11.	Кіровоградська	4,92	8,47	6,07	6,56	5,05	11,46	11,48	5,75	5,29	0,37	7,52
12.	Луганська	9,79	5,03	10,79	10,5	15,42	15,88	31,41	34,17	2,39	-7,4	-75,59
13.	Львівська	5,38	4,93	3,44	14,43	21,46	19,48	19,57	21,42	26,66	21,28	395,54
14.	Миколаївська	21,69	22,77	23,35	23,01	16,97	18,59	18,15	22,15	12,93	-8,76	-40,39
15.	Одеська	51,53	61,68	37,39	41,84	50,4	63,81	74,75	60,61	39,65	-11,88	-23,05
16.	Полтавська	7,08	8,81	12,3	4,47	9,13	6,79	7,58	22,12	6,60	-0,48	-6,78
17.	Рівненська	11,91	16,24	10,25	12,45	12,5	15,39	16,13	30,07	42,30	30,39	255,16
18.	Сумська	5,6	4,51	6,4	6,84	7,76	9,1	4,93	7,31	6,42	0,82	14,64
19.	Тернопільська	7,9	15,83	14,58	7,67	5,96	8,92	9,32	11,56	9,53	1,63	20,63
20.	Харківська	36,38	77,86	23,38	22,36	26,87	31,64	34,28	43,18	39,73	3,35	9,21
21.	Херсонська	4,72	3,45	4,2	4,78	4,1	34,92	46,86	15,79	15,89	11,17	236,65
22.	Хмельницька	1,64	5,56	7,55	7,37	3,23	3,14	3,64	3,21	4,66	3,02	184,15
23.	Черкаська	1,01	1,64	3,27	2,24	2,67	1,91	1,99	1,5	1,47	0,46	45,54
24.	Чернівецька	6,6	12,81	12,26	14,95	15,18	15	42,15	14,32	11,65	5,05	76,52
25.-	Чернігівська	7,24	43,49	20,8	8,2	19,81	12,64	8,86	16,97	37,50	30,26	417,96
26.	м. Київ	5,45	5,5	7,05	7,29	4,81	3,88	4,28	4,34	4,33	-1,12	-20,55
27.	м. Севастополь	340,73	30,6	8,64	9,4	5,58	5,5	9,48	9,82	-	-330,91	-97,12
	по Україні в сер.	9,1	10,99	15,33	15,69	12,9	12,67	14,72	14,1	16,83	7,73	84,95

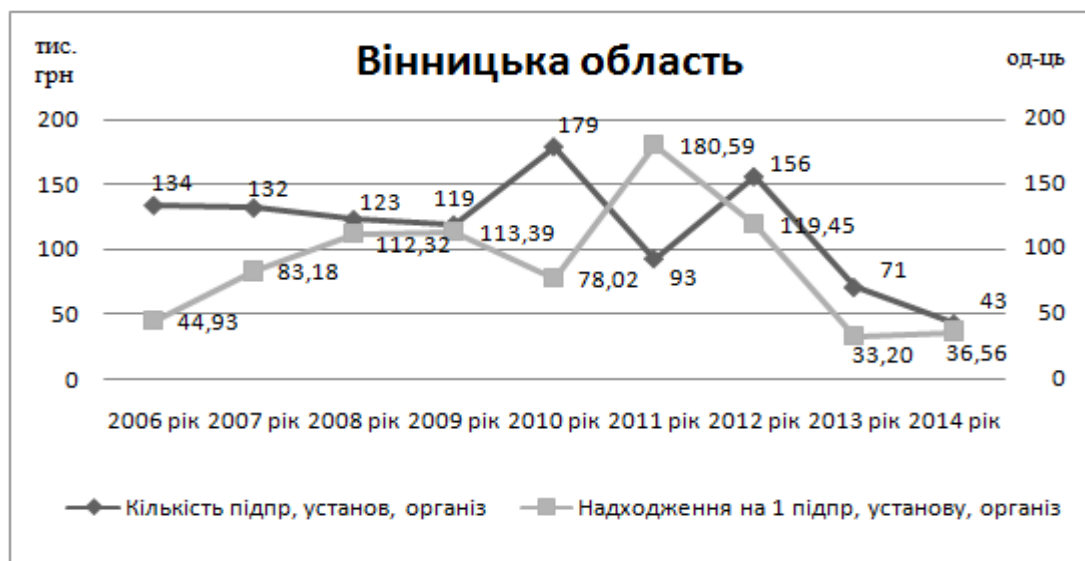
Додаток П

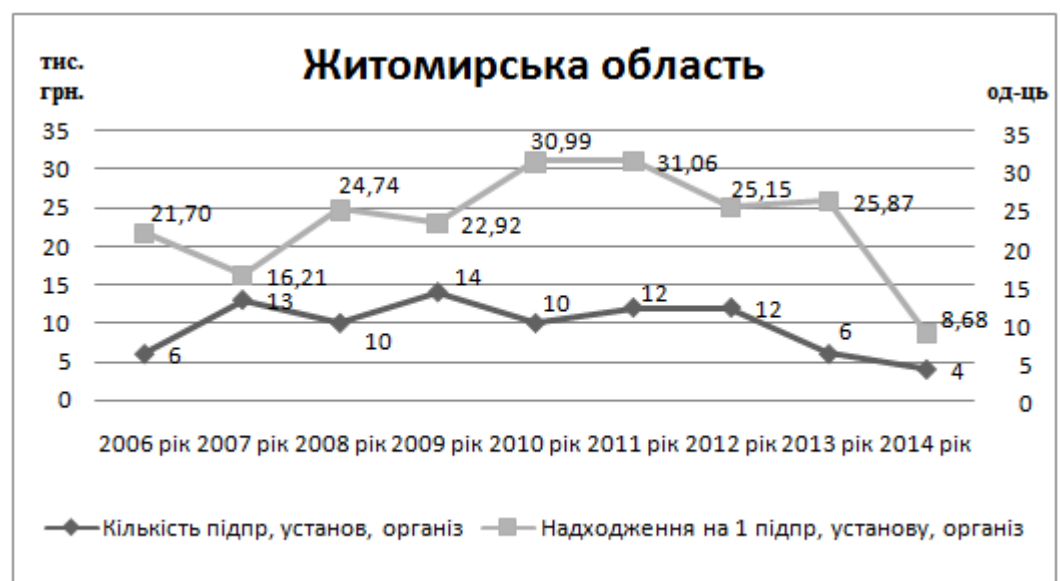
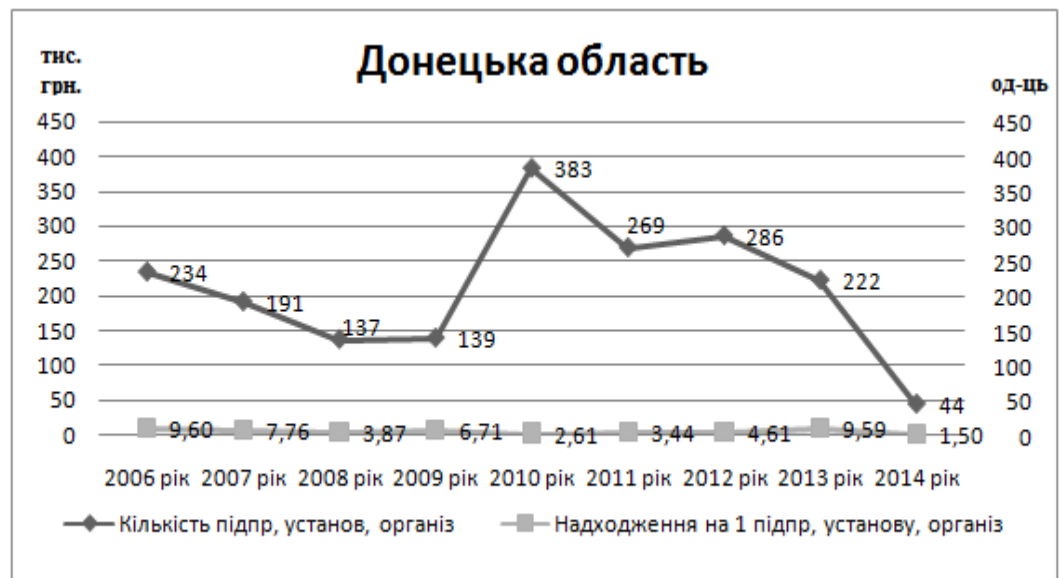
Надходження ГО від господарської діяльності підприємств, установ та організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян для виконання їх статутних цілей, за 2006-2014рр. у цінах 2005р.*

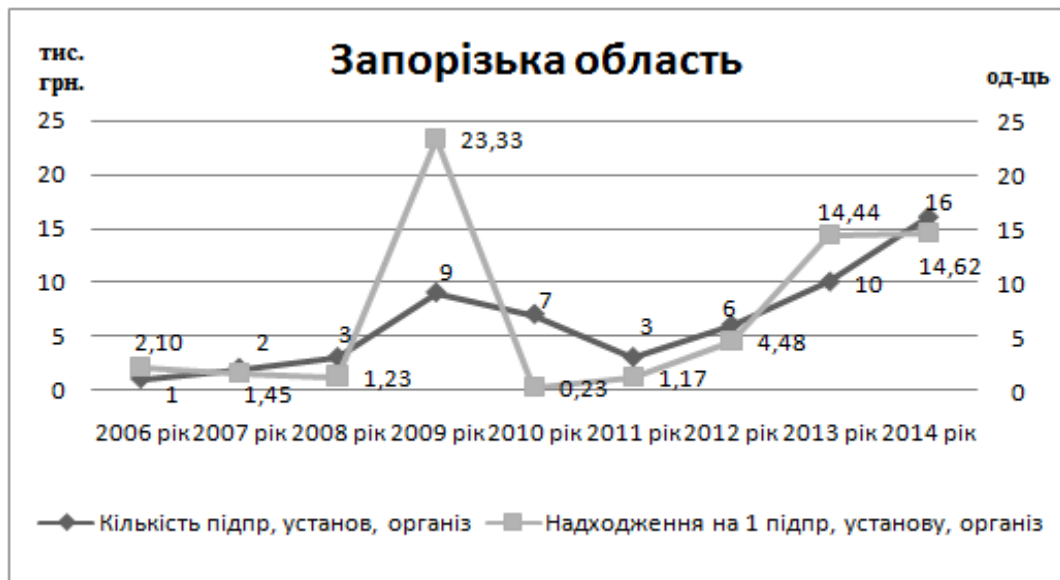
№ п/п	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Відх, грн.	Відх, %
1.	АРК	15668,8	9748,424	14183,532	1034,3	535,436	948,088	1525,26	132,893	-	-15535,924	-99,15
2.	Вінницька	5395,16	8439,508	8683,721	7550,7	7161,385	8232,549	9156,86	1152,15	612,59	-4782,57	-88,65
3.	Волинська	11,559	2,152	3,143	0	4,41	20,343	4,717	0	0	-11,56	-100
4.	Дніпропетровська	1146,69	871,483	1018,529	902,3	745,385	1109,902	800,432	666,08	373,81	-772,88	-67,40
5.	Донецька	2013,89	1138,663	332,872	521,561	513,231	453,775	648,314	1040,76	25,80	-1988,09	-98,72
6.	Житомирська	116,667	161,952	155,468	179,58	158,923	182,696	148,329	75,855	13,52	-103,14	-88,41
7.	Закарпатська	561,828	939,816	1090,006	1111,1	1279,333	915,294	1058,03	607,625	830,20	268,37	47,77
8.	Запорізька	1,882	2,229	2,326	117,515	0,821	1,716	13,219	70,577	91,15	89,27	4743,44
9.	Івано-Франківська	105,914	0	0	0	14,872	17,647	218,182	115,934	18,04	-87,87	-82,96
10.	Київська	516,577	1037,279	260,729	65,976	48,154	132,647	273,032	111,975	60,64	-455,94	-88,26
11.	Кіровоградська	224,731	138,432	157,888	255,736	225,026	239,51	97,823	32,893	59,04	-165,69	-73,73
12.	Луганська	31,183	7,917	27,844	210,968	254,359	294,118	458,477	420,381	0,23	-30,95	-99,25
13.	Львівська	775	440,661	653,363	748,853	436,154	627,549	504,668	382,698	212,94	-562,06	-72,52
14.	Миколаївська	0	0	0	0	0	0	0	0,147	0	0	0
15.	Одеська	886,559	1018,37	1252,168	312,003	147,487	197,794	242,752	318,524	189,71	-696,85	-78,60
16.	Полтавська	589,158	1269,101	101,006	70,229	88,359	269,265	429,189	20,626	18,94	-570,22	-96,79
17.	Рівненська	258,961	140,892	151,666	111,136	114,051	119,118	48,108	0	0	-258,96	-100
18.	Сумська	2943,01	902,537	869,151	2572,24	1269,795	1018,922	1660,98	470,283	505,49	-2437,52	-82,82
19.	Тернопільська	42,204	40,584	32,684	10,073	13,641	2,549	0	3,617	18,39	-23,81	-56,42
20.	Харківська	452,509	952,729	245,129	1036,63	1775,538	1549,069	1709,25	189,003	914,22	461,72	102,03
21.	Херсонська	11,918	260,108	193,84	5799,54	192,923	352,794	428,747	164,712	378,33	366,41	3074,46
22.	Хмельницька	0	0	0	6,715	5,128	2,451	2,948	0	0	0	-
23.	Черкаська	0	29,208	41,483	522,888	864,41	607,549	411,45	376,149	44,04	44,04	-
24.	Чернівецька	383,513	950,807	1170,333	511,584	324,615	176,961	151,351	171,554	127,59	-255,92	-66,73
25.	Чернігівська	311,649	311,145	35,387	27,756	82,923	162,108	40,295	48,925	212,55	-99,10	-31,80
26.	м. Київ	240019	258689,623	311489,51	269257	248425,487	239269,216	275687	245744	194395,36	-45623,64	-19,01
27.	м. Севастополь	0	533,743	668,385	25,853	219,59	437,157	1115,87	6179,33	-	6179,326	-

Додаток Р

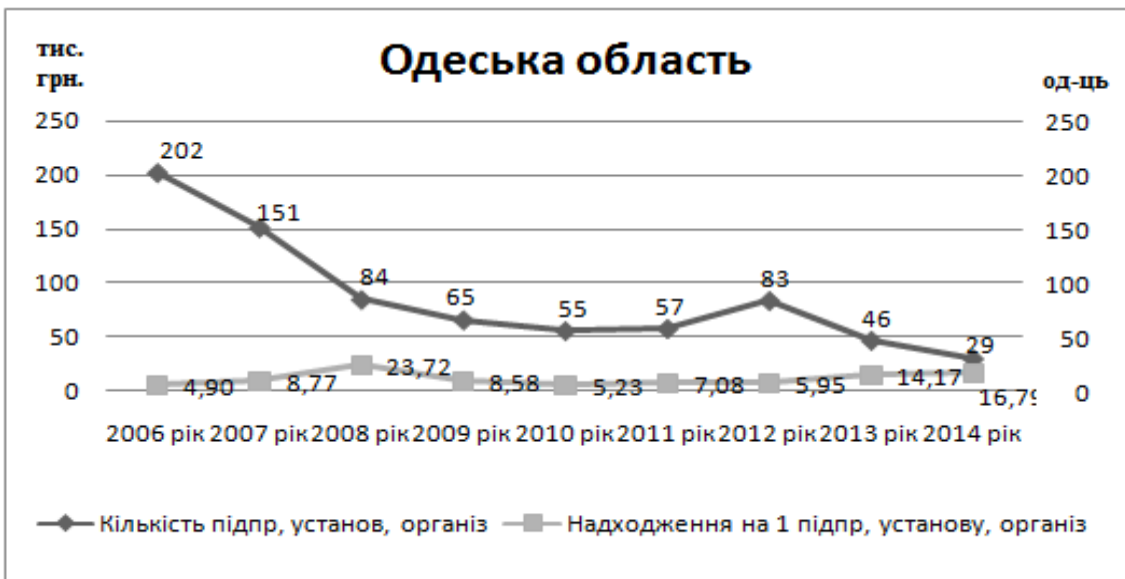
Співставлення надходжень від діяльності підприємств, установ та організацій, заснованих об'єднаннями громадян для виконання їх статутних цілей, та кількості таких підприємств, установ та організацій в розрізі окремих АТО*

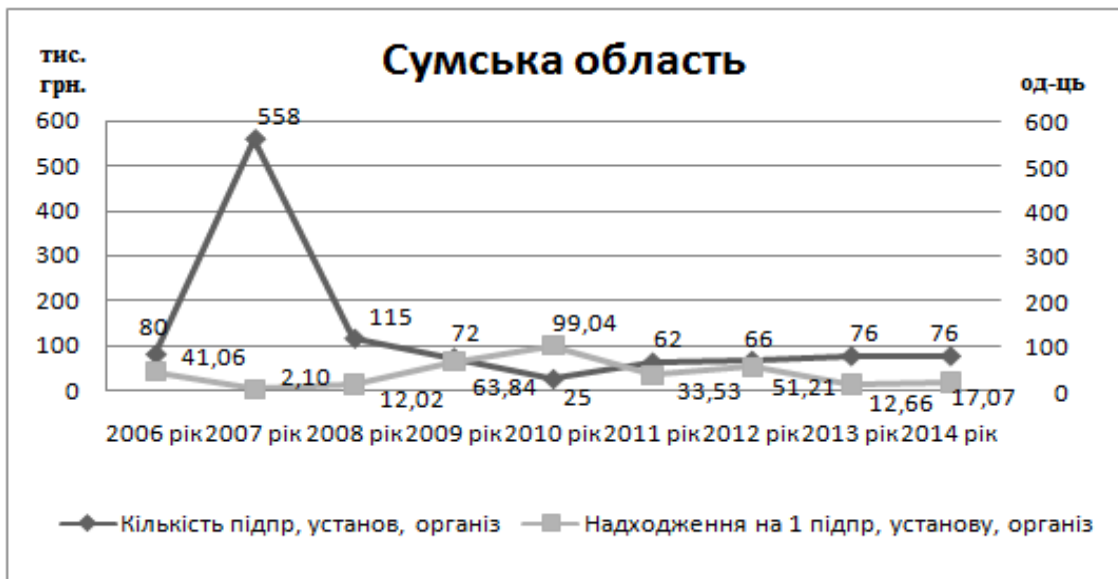
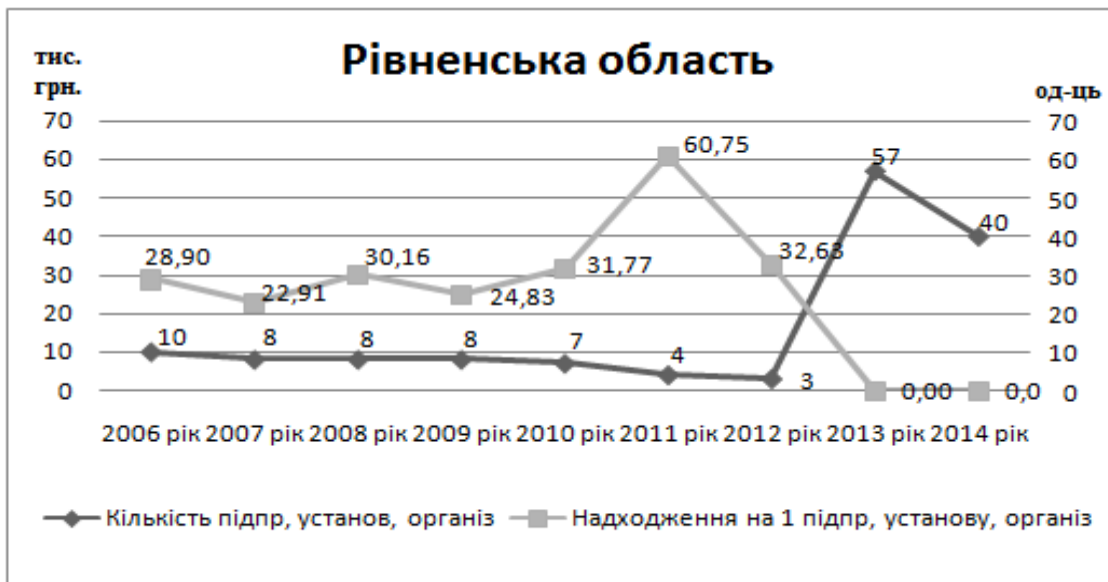
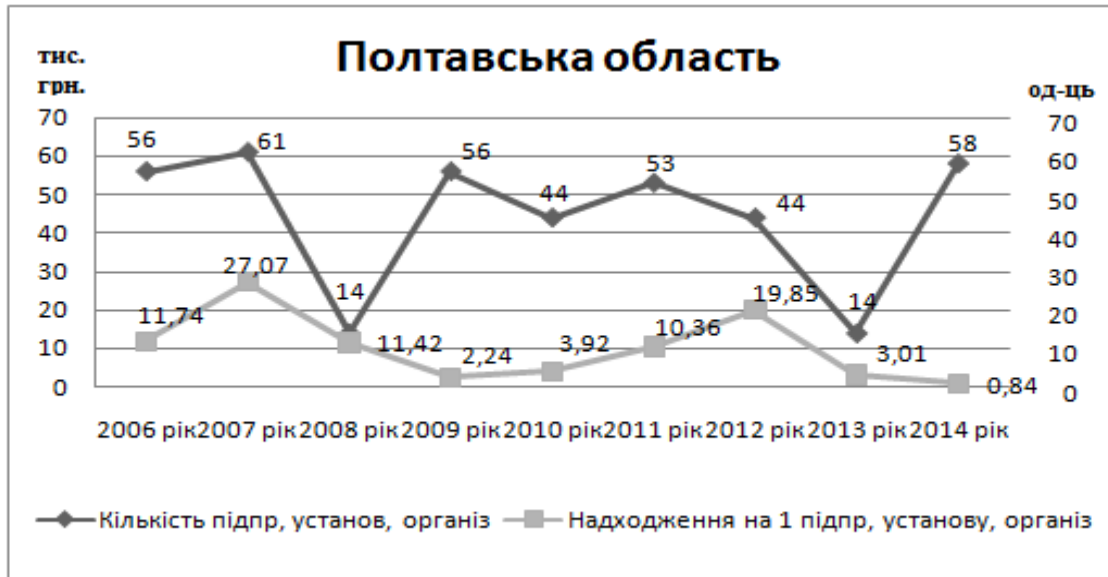

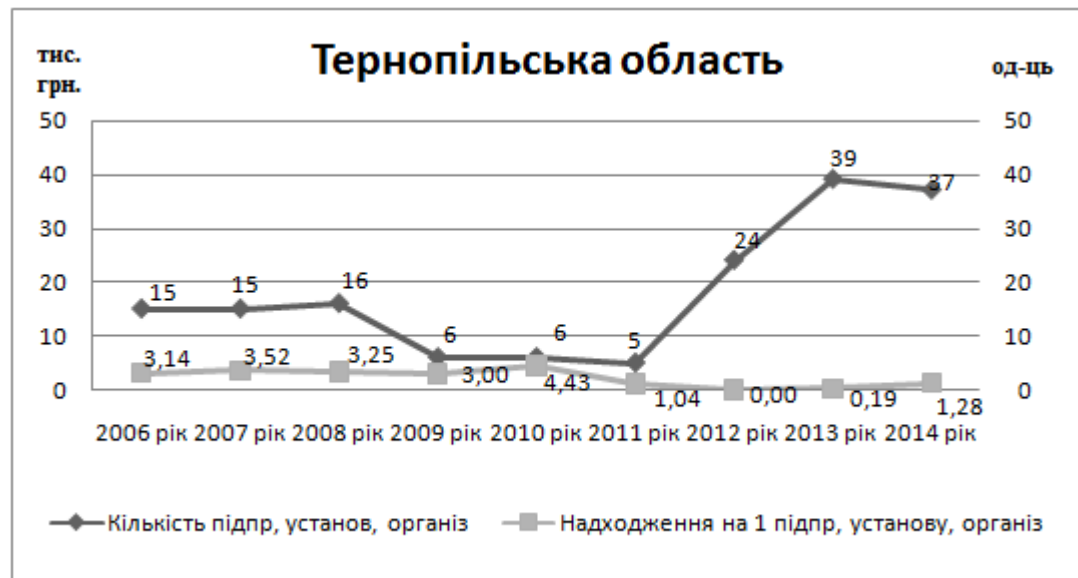

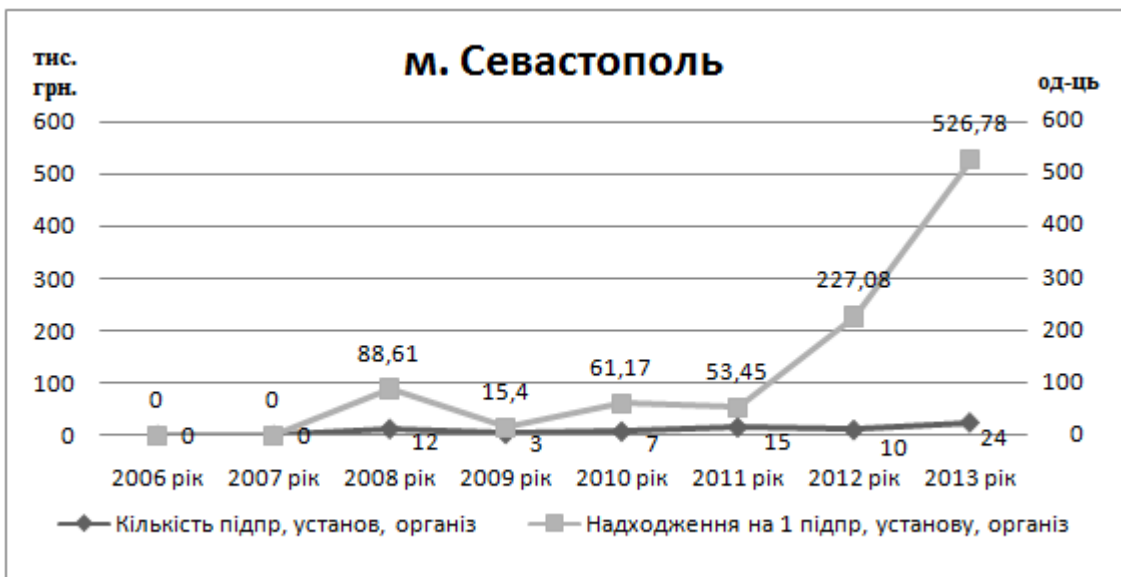
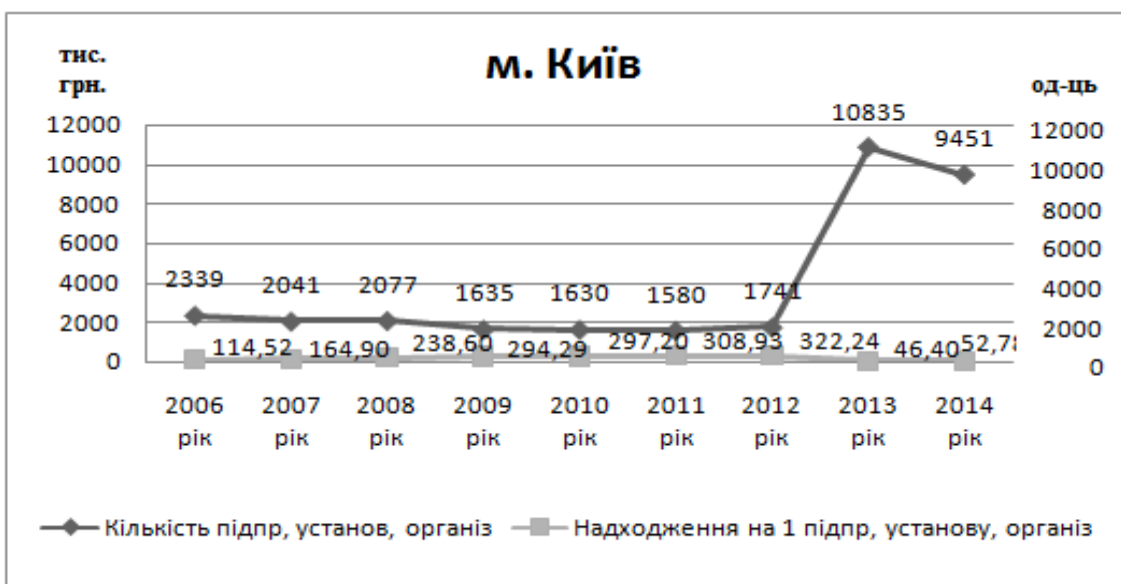

*Джерело: складено автором

Додаток С

Надходження ГО окремих АТО з Інших джерел за 2006-2014рр. у цінах 2005р.*

№	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Відхил, грн.	Відх, %
1.	АРК	2050,99	2165,95	3391,79	4167,23	10391,8	9656,32	11099,41	4035,14	-	-	-
2.	Вінницька	1856,9	2654,96	944,19	796,48	952,97	1393,63	1702,75	10351,03	8991,78	7134,88	384,24
3.	Волинська	3615,14	1004,99	2594,25	1548,49	1669,9	1836,52	2310,42	1872,09	2064,93	-1550,21	-42,88
4.	Дніпропетровська	9187,55	6335,2	4023,14	3208,73	3301,13	4331,23	6277,55	5016,62	2053,04	-7134,51	-77,65
5.	Донецька	4207,53	5241,51	4689,42	4882,42	8533,49	4153,19	3937,61	2687,68	2188,82	-2018,71	-47,98
6.	Житомирська	1448,3	1761,8	1238,13	517,48	362,92	331,03	461,78	527,03	208,92	-1239,38	-85,57
7.	Закарпатська	2477,6	1818,68	1800,1	3679,35	4622,15	3895,54	9185,67	12634,99	11258,65	8781,05	354,42
8.	Запорізька	945,61	873,71	1856,13	4199,11	299371,08	9753,09	5684,08	7592,28	2776,46	1830,85	193,62
9.	Івано-Франківська	1839,07	1530,52	2306,54	4011,47	2723,8	4297,79	7114,35	8807,14	8981,49	7142,42	388,37
10.	Київська	1534,86	4657,88	1703,0	2239,02	920,51	1232,16	772,12	512,85	5038,78	3503,92	228,29
11.	Кіровоградська	584,14	573,56	366,75	531,73	862,05	652,35	2123,34	1780,21	1738,85	1154,71	197,68
12.	Луганська	14286,38	10808,84	9453,77	6938,28	2076,87	1613,87	2762,1	1614,08	206,47	-14079,9	-98,55
13.	Львівська	3407,71	5045,12	6001,98	5801,53	6853,44	6313,68	7423,44	7826,1	6448,56	3040,85	89,23
14.	Миколаївська	2898,93	1213,37	2441,16	2944,43	3434,62	2785,29	3454,89	3125,66	2538,62	-360,31	-12,43
15.	Одеська	23618,28	36295,23	7517,88	11755,95	4895,69	7546,57	5995,39	7467,99	13895,21	-9723,07	-41,17
16.	Полтавська	5511,56	5049,89	5036,58	4059,65	5791,95	6836,62	8490,26	1840,23	1530,48	-3981,08	-72,23
17.	Рівненська	978,85	1008,99	1113,48	2152,71	1865,85	1656,32	1454,99	435,39	781,1	-197,75	-20,20
18.	Сумська	3842,83	2463,41	2753,55	2159,88	1550,15	1120,44	1801,44	1137,15	1598,6	-2244,23	-58,40
19.	Тернопільська	132,62	81,25	90,13	78,37	336,56	331,28	302,09	880,21	653,98	521,36	393,12
20.	Харківська	4627,51	4944,5	1319,11	1184,39	1529,54	3390,88	3441,76	5146,82	6634,92	2007,41	43,38
21.	Херсонська	543,82	97,54	323,57	509,86	431,18	924,41	1131,99	529,33	1400,97	857,15	157,62
22.	Хмельницька	158,87	245,27	227,09	908,22	800,41	1204,85	729,09	1125,32	660,87	502	315,98
23.	Черкаська	1138,17	1379,63	1170,72	889,58	1126,62	635,88	936,45	654,3	1414,26	276,09	24,26
24.	Чернівецька	1820,43	1605,46	1583,28	2169,4	2059,23	4901,67	1747,35	4899,46	3692,99	1872,56	102,86
25.	Чернігівська	3455,12	2407,99	2213,01	914,77	775,23	1490,59	1203,74	1118,87	584,29	-2870,83	-83,09
26.	м. Київ	124541,31	137398,0	150775,4	129079,4	161174,5	233201,3	212723,8	207842,47	295405,22	170863,9	137,19
27.	м. Севастополь	3911,74	83,86	184,98	234,08	196,92	447,75	125,307	754,74	-	-	-

Додаток Г

Надходження ГО окремих АТО з Інших джерел (кредити отримані) за 2006-2014рр. у цінах 2005р.*

№	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Відх, грн.	Відх,%
1.	АРК	38,71	31,514	18,793	12,199	15,436	10,539	12,531	4,888	-	-33,822	-87,37
2.	Вінницька	36,201	1172,02	378,064	0,168	7,128	0	0	18,768	1,95	-34,25	-94,61
3.	Волинська	0,179	0	6,285	0	15,744	0	0	0	0	-0,179	-100
4.	Дніпропетровська	0,179	5,38	118,234	14,773	30,923	2,353	1,961	17,595	0	-0,179	-100
5.	Донецька	33,33	250,576	0	36,598	64,923	168,48	0	208,358	14,54	-18,79	-56,78
6.	Житомирська	0	236,741	0	0	0	0	0	0	8,38	8,38	
7.	Закарпатська	0	0	0	0	0	0	0	8,211	2,14	2,14	
8.	Запорізька	0,269	0	0	0	43,897	0	0,983	376,882	7,25	6,981	2595,17
9.	Івано-Франківська	33,244	0	0	0	0	0	0	0	0	-33,244	-100
10.	Київська	1,792	84,858	0	0,839	43,538	0	0	1,222	1,05	-0,742	-41,41
11.	Кіровоградська	0	0	0	0	0	0,147	0	0	0	0	
12.	Луганська	0	0	0	16,861	0	0	0	0,098	0	0	
13.	Львівська	1,254	7,61	0	0	0,051	0	12,826	25,66	28,18	26,926	2147,21
14.	Миколаївська	0	1,23	1,006	1,063	0,051	3,922	0	7,527	0	0	
15.	Одеська	0	3228,29	5046,2	412,143	5,641	0	5,799	6,94	5,61	5,61	
16.	Полтавська	108,423	189,085	0,314	0	0	0	0	7,722	0	-108,42	-100
17.	Рівненська	0,09	0	0	0	0	0	0	0	0	-0,09	-100
18.	Сумська	90,143	0	3,017	0	0,103	1,324	0	0	0	-90,143	-100
19.	Тернопільська	0	0	2,514	0	0	0	0	0	0	0	
20.	Харківська	455,197	383,09	6,914	5,596	0	4,706	0	28,837	117,97	-337,23	-74,08
21.	Херсонська	0	0	0	4,924	7,179	0	6,88	0	0	0	
22.	Хмельницька	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
23.	Черкаська	0	0	0	0	0	14,706	0	0,489	0	0	
24.	Чернівецька	0,179	0,154	0,038	0	0,718	3,775	0	0	20,93	20,751	11592,7
25.	Чернігівська	286,738	3,459	0	0	0	0	0	10,899	1,6	-285,14	-99,44
26.	м. Київ	244,624	487,241	825,833	126,301	129,59	5602,94	118,428	1,906	3,27	-241,35	-98,66
27.	м. Севастополь	268,817	0	0	0	0	294,559	0	0		-268,82	-100

Додаток У

Надходження ГО окремих АТО з Інших джерел (відсотки за кредити надані) за 2006-2012рр. у цінах 2005р.*

№ п/п	Область	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	Відх, грн.	Відх, %
1.	АРК	71,416	7,302	1458,89	1161,11	913,128	897,892	1005,01	933,596	1307,26
2.	Вінницька	422,043	8,686	0,503	2,015	3,949	0,588	0,934	-421,11	-99,78
3.	Волинська	843,1	43,351	1713,95	137,997	0	0	0	-843,1	-100,00
4.	Дніпропетровська	123,208	235,742	240,849	175,993	157,59	6,814	103,514	-19,694	-15,98
5.	Донецька	268,907	1101,31	201,446	358,478	284,615	40,392	557,12	288,213	107,18
6.	Житомирська	9,05	7,302	4,136	2,91	3,128	0	1,907	-7,143	-78,93
7.	Закарпатська	243,459	733,205	196,92	0	0	0	0	-243,46	-100,00
8.	Запорізька	0	0	0	0	0,41	0,294	0,049	0,049	
9.	Івано-Франківська	540,86	0	0	0	0	0	0	-540,86	-100,00
10.	Київська	4,122	4,151	143,495	85,708	7,33	1,52	0	-4,122	-100,00
11.	Кіровоградська	11,559	11,76	15,525	1,511	0	0	2,359	-9,2	-79,59
12.	Луганська	5875,27	7405,84	8107,1	5147,01	2,769	7,598	10,418	-5864,9	-99,82
13.	Львівська	5,735	14,758	11,477	4,589	2,513	5,392	23,695	17,96	313,16
14.	Миколаївська	28,853	31,514	20,302	14,438	0	0	7,179	-21,674	-75,12
15.	Одеська	15526,5	22389,4	260,038	180,985	134,513	7,206	33,096	-15493	-99,79
16.	Полтавська	301,165	464,412	538,152	167,375	166,769	107,402	65,012	-236,15	-78,41
17.	Рівненська	0,09	0	12,822	0	0	0	0	-0,09	-100,00
18.	Сумська	656,989	164,643	223,57	192,166	169,744	309,804	100,393	-556,6	-84,72
19.	Тернопільська	0	0,154	0	0	0	0	0	0	
20.	Харківська	2192,92	2698,92	23,507	22,625	21,59	25,392	91,41	-2101,5	-95,83
21.	Херсонська	60,036	0	0	0	0	0	0	-60,036	-100,00
22.	Хмельницька	0	0	0	0	0	0	0	0	
23.	Черкаська	0	0	0	0	0	0	0	0	
24.	Чернівецька	3,674	5,765	12,118	5,618	2,205	1,324	10,074	6,4	174,20
25.	Чернігівська	0,179	357,725	421,936	24,175	55,744	0	4,963	4,784	2672,63
26.	м. Київ	188,71	66,18	0	0	0	51,961	0	-188,71	-100,00
27.	м. Севастополь	2129,21	3,459	6,662	0	0,103	6,863	11,695	-2117,5	-99,45

Додаток Ф

Дослідження парних зв'язків між джерелами фінансового забезпечення діяльності ГО та факторами, які впливають на їх формування

Залежна змінна	Незалежна змінна	a	b	\bar{R}^2	F^*
ДБУ	оплата праці найманих працівників	-7,6191	1,4790	0,8653	38,5278
ДБУ	податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	4,8573	0,0488	0,0039	0,0237
ДБУ	валовий прибуток та змішаний дохід	-8,9650	1,6590	0,8140	26,2549
ДБУ	кількість ГО	6,7810	-0,3060	0,1110	0,7491
ДБУ	кількість членів на обліку ГО	-8,9904	1,9166	0,8962	51,8078
ДБУ	кількість підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО	13,9323	-2,5292	0,6848	13,0335
ДБУ	кількість проведених масових заходів	-1,1471	1,1222	0,1133	0,7664
ДБУ	кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій)	9,4539	-0,8903	0,2316	1,8088
ДБУ	кількість працівників спискового складу	13,4395	-1,7813	0,2183	1,6756
Членські внески	оплата праці найманих працівників	-3,4951	1,0389	0,9877	481,0203
Членські внески	податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	5,6187	-0,0096	0,0004	0,0021
Членські внески	валовий прибуток та змішаний дохід	-4,7186	1,1978	0,9816	320,9035
Членські внески	кількість ГО	6,0021	-0,0917	0,0231	0,1417
Членські внески	кількість членів на обліку ГО	-3,1788	1,1740	0,7780	21,0251
Членські внески	кількість підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО	10,9623	-1,5783	0,6169	9,6627
Членські внески	кількість проведених масових заходів	-0,9378	1,1373	0,2692	2,2097
Членські внески	кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій)	9,2338	-0,7812	0,4126	4,2150
Членські	кількість працівників спискового	10,3199	-1,0388	0,1718	1,2442

внески	складу				
Благодійність всього	оплата праці найманих працівників	-2,9350	1,0290	0,8618	37,4118
Благодійність всього	податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	6,2366	-0,0276	0,0026	0,0155
Благодійність всього	валовий прибуток та змішаний дохід	-3,7540	1,1406	0,7916	22,7883
Благодійність всього	кількість ГО	6,8135	-0,1590	0,0616	0,3941
Благодійність всього	кількість членів на обліку ГО	-3,8563	1,3291	0,8867	46,9639
Благодійність всього	кількість підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО	11,9811	-1,7369	0,6645	11,8818
Благодійність всього	кількість проведених масових заходів	0,3559	0,9935	0,1827	1,3409
Благодійність всього	кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій)	9,1406	-0,6611	0,2628	2,1391
Благодійність всього	кількість працівників спискового складу	13,7055	-1,6718	0,3956	3,9279
Благодійність юридичних осіб	оплата праці найманих працівників	-0,8481	0,7503	0,7653	19,5665
Благодійність юридичних осіб	податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	5,5780	0,0126	0,0009	0,0054
Благодійність юридичних осіб	валовий прибуток та змішаний дохід	-1,2593	0,8099	0,6668	12,0055
Благодійність юридичних осіб	кількість ГО	7,0202	-0,2676	0,2917	2,4712
Благодійність юридичних осіб	кількість членів на обліку ГО	-0,9050	0,8863	0,6587	11,5796
Благодійність юридичних осіб	кількість підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО	10,7792	-1,4853	0,8117	25,8612
Благодійність юридичних осіб	кількість проведених масових заходів	3,8782	0,3160	0,0309	0,1911
Благодійність юридичних осіб	кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій)	8,7054	-0,6405	0,4121	4,2057
Благодійність	кількість працівників спискового	12,8232	-1,5534	0,5706	7,9742

юридичних осіб	складу				
Благодійність громадян	оплата праці найманих працівників	-6,8914	1,3692	0,8923	49,7269
Благодійність громадян	податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	3,8911	0,1413	0,0397	0,2478
Благодійність громадян	валовий прибуток та змішаний дохід	-8,8221	1,6158	0,9291	78,6325
Благодійність громадян	кількість ГО	5,7114	-0,1380	0,0272	0,1676
Благодійність громадян	кількість членів на обліку ГО	-6,7144	1,5796	0,7325	16,4314
Благодійність громадян	кількість підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО	12,9013	-2,2952	0,6786	12,6661
Благодійність громадян	кількість проведених масових заходів	-2,6825	1,3518	0,1978	1,4791
Благодійність громадян	кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій)	10,8465	-1,2331	0,5347	6,8954
Благодійність громадян	кількість працівників спискового складу	11,7793	-1,4697	0,1788	1,3068
Благодійність нерезиденти	оплата праці найманих працівників	-5,2330	1,2508	0,7556	18,5476
Благодійність нерезиденти	податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	6,4514	-0,1007	0,0204	0,1252
Благодійність нерезиденти	валовий прибуток та змішаний дохід	-6,2019	1,3832	0,6909	13,4133
Благодійність нерезиденти	кількість ГО	5,9838	-0,0671	0,0065	0,0394
Благодійність нерезиденти	кількість членів на обліку ГО	-7,2676	1,7386	0,9005	54,2927
Благодійність нерезиденти	кількість підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО	12,2344	-1,9182	0,4809	5,5589
Благодійність нерезиденти	кількість проведених масових заходів	-3,4201	1,5914	0,2781	2,3120
Благодійність нерезиденти	кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій)	8,3655	-0,5752	0,1181	0,8033
Благодійність нерезиденти	кількість працівників спискового складу	14,3776	-1,8982	0,3027	2,6046
Господарська діяльність	оплата праці найманих працівників	0,8502	0,5554	0,7699	20,0784
Господарська	податки за виключенням	5,7718	-0,0113	0,0013	0,0080

діяльність	субсидій на виробництво та імпорт				
Господарська діяльність	валовий прибуток та змішаний дохід	-0,0234	0,6659	0,8277	28,8231
Господарська діяльність	кількість ГО	5,7119	-0,0061	0,0003	0,0017
Господарська діяльність	кількість членів на обліку ГО	2,1796	0,4714	0,3421	3,1205
Господарська діяльність	кількість підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО	8,2365	-0,7441	0,3740	3,5852
Господарська діяльність	кількість проведених масових заходів	0,9625	0,8282	0,3893	3,8254
Господарська діяльність	кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій)	8,0864	-0,5090	0,4778	5,4895
Господарська діяльність	кількість працівників спискового складу	6,5048	-0,1791	0,0139	0,0847
Інші надходження	оплата праці найманих працівників	-2,7482	0,9637	0,9199	68,9367
Інші надходження	податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	5,5004	0,0169	0,0012	0,0071
Інші надходження	валовий прибуток та змішаний дохід	-3,8535	1,1077	0,9086	59,6570
Інші надходження	кількість ГО	6,0346	-0,0797	0,0188	0,1152
Інші надходження	кількість членів на обліку ГО	-3,4952	1,2291	0,9230	71,8964
Інші надходження	кількість підприємств, установ, організацій, заснованих і створених ГО	10,8472	-1,5177	0,6175	9,6850
Інші надходження	кількість проведених масових заходів	-0,0416	0,9963	0,2236	1,7278
Інші надходження	кількість колективних членів (підприємств, установ, організацій)	8,6939	-0,6473	0,3066	2,6532
Інші надходження	кількість працівників спискового складу	10,8457	-1,1329	0,2211	1,7034

УКРАЇНА

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

вул. М. Грушевського, 1, м. Чернівці, 58010, тел./факс: (0372) 55-32-53, тел. 55-31-66
E-mail: uek_cv@ukr.net Код ЄДРПОУ 39355817

25.06.2015 № 0119-11 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Ткачук Ірини Ярославівни

на тему «Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України»
представленого на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Ознайомлення з основними науковими результатами, викладеними в дисертаційній роботі, аспіранта кафедри фінансів і кредиту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Ткачук І.Я. на тему «Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України» на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, дозволяє дійти висновку, що вона містить ряд наукових положень, які мають високий потенціал для практичної апробації.

При розробці Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2020 року враховано пропозиції Ткачук І.Я. щодо налагодження механізму державно-приватного партнерства на регіональному рівні. Зокрема до стратегії включено ряд пропозицій щодо участі в державно-приватному партнерстві на регіональному рівні приватних партнерів-громадських організацій.

Директор Департаменту
економічного розвитку
облдержадміністрації

І.Сідляр

ЧМГО „Фонд „Буковина інноваційна”

58000, Чернівці, просп. Незалежності, 106, тел.: (098)948-97-98, bukinnovation@ukr.net

Вих. № 20-09/01
від 20.09.2015р.

Аспірантці
Кафедри «Фінанси і кредит»
ЧНУ ім. Ю.Федьковича
п. І.Я.Ткачук

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Ткачук Ірини Ярославівни на тему:
«Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України»

Основні положення та результати дисертаційної роботи аспірантки кафедри фінансів і кредиту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича І.Я. Ткачук на тему: «Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України» розглянуті та прийняті до впровадження у практичній діяльності ЧМГО «Фонд «Буковина інноваційна».

Використання запропонованого автором підходу до класифікації джерел фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України дозволить менеджерам ЧМГО «Фонд «Буковина інноваційна» здійснити оцінку рівня незалежності від різних донорів та обрати напрямок диверсифікації джерел фінансування, а, отже, удосконалити процес управління надходженнями громадської організації.

Довідка видана для подання у спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Голова ЧМГО
«Фонд «Буковина інноваційна»

Ігор Мосіп

Вих. лист № 1908
від 07.08.2015р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Ткачук Ірини Ярославівни
на тему «Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України»,
представленого на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Основні результати дисертаційного дослідження Ткачук Ірини Ярославівни на тему: «Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України» розглянуті та прийняті до впровадження. Практичне значення мають пропозиції по відкриттю ендавментів на користь громадських організацій України, які беруть участь у державно-приватному партнерстві у якості приватного партнера.

Практична реалізація ідеї відкриття ендавментів на користь громадських організацій, що беруть участь у державно-приватному партнерстві, дозволить підвищити ефективність цього виду партнерства між державним і приватним секторами, забезпечити зростання якості послуг, що надаються громадськими організаціями, а разом підвищити якість соціального оточення, досягнення чого можливе за рахунок отримання громадськими організаціями у власне розпорядження додаткових фінансових ресурсів.

Довідка видана для подання у спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Фінансовий директор ТОВ «РОМА»

Григорук Н.В.

004264

Приватне акціонерне товариство
«Вищий навчальний заклад
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

The Private Joint-Stock Company
«Higher Education Institution
«Interregional
Academy
of Personnel Management»

Україна, 03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2
Тел. (044) 490-95-00, факс 490-95-04

2, Frometivs'ka Str., 03039 Kyiv, Ukraine
Tel. (044) 490-95-00, fax 490-95-04

06 листопада 2014 р. № 2271

Для пред'явлення у Спецраду
за місцем захисту дисертації

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Ткачук Ірини Ярославівни

«Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України»
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

при виконанні загальної науково-дослідної роботи МАУП
«Теоретико-методологічні засади становлення української державності та
соціальна практика: політичні, юридичні, економічні та психологічні
проблеми»
державний реєстраційний номер 0113U007698

В ході виконання НДР «Теоретико-методологічні засади становлення української державності та соціальна практика: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми», зареєстрованої вищим навчальним закладом «Міжрегіональна Академія управління персоналом» на період з 2014 по 2018 р.р. (номер державної реєстрації 0113U007698), застосовано результати досліджень Ткачук Ірини Ярославівни, що отримані в її дисертаційній роботі «Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України»: у розділі НДР «Участь населення у вирішенні соціально-економічних проблем», автором якого є дисертант, наведено шляхи активізації благодійної діяльності населення на користь громадянських організацій України, а саме реформування чинного податкового законодавства та запровадження у вітчизняну практику методу відсоткової філантропії.

Науковий керівник НДР:
проректор МАУП з наукової
та виховної роботи, доктор
політичних наук, професор

М.Ф. Головатий

МАУП

009586

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

58012, м. Чернівці, вул. М. Кошобинського, 2, тел. (0372) 584810, 584811, факс (0372) 552914, e-mail: rector@chnu.edu.ua

10.08.15 № 15/14-2864

На № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Ткачук Ірини Ярославівни на тему:

**«Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України»
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Основні положення та результати дисертаційної роботи аспіранта кафедри фінансів і кредиту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Ткачук І.Я. на тему: «Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України» впроваджені у навчальний процес і використовуються при викладанні дисциплін «Фінанси» та «Фінанси суб'єктів господарювання».

Зокрема, у матеріалах лекційних та семінарських занять знайшли відображення положення щодо:

- підходу до класифікації джерел фінансового забезпечення громадських організацій України;
- напрямів зменшення регіональних диспропорцій фінансового забезпечення громадських організацій України;
- особливостей використання механізму відсоткової філантропії як методу залучення додаткових фінансових ресурсів громадськими організаціями України;
- механізму участі громадських організацій України у державно-приватному партнерстві у ролі приватного партнера.

Довідка видана для подання у спеціалізовану вчену раду з захисту дисертації.

в.о. проректора з наукової роботи
та міжнародних зв'язків

д.х.н., проф. Фочук П.М.